STEPHEN KING

KŪNAS

Stephen King. Rinktiniai raštai, 43 tomas

DIFFERENT SEASONS
New York, Signet, 1995

UDK 820(73)-3
Ki-108

www.eridanas.lt

ISBN 9986-97-103-9

KŪNAS

1

Sunkiausia pasakyti svarbiausius dalykus. Tai verčia jaustis nepatogiai, nes žodžiai juos menkina - prasižiojus galvoje slypinti begalybė susitraukia iki realių apimčių. Bet juk ne tai esmė, tiesa? Svarbiausi dalykai glūdi per arti slaptų širdies kertelių tarytum orientyrai, vedantys link lobio, kurį priešams magėtų nugvelbti. Kai atsiveri, apima įsitikinimas, jog privalai sumokėti pernelyg aukštą kainą, net jei žmonės tiesiog keistai į tave žvelgia nesuvokdami, kodėl taip kalbi, kodėl, tavo nuomone, tie dalykai tokie svarbūs, kad apie juos byloji kone pro ašaras. Bjauriausia, kai paslapties nepavyksta atskleisti ne dėl pasakotojo kaltės, o dėl supratimo stokos.

Man ėjo trylikti, kai pirmą sykį pamačiau negyvą žmogų. Tai įvyko 1960-aisiais, labai labai seniai... nors kartais aš taip nemanau. Ypač naktimis, prižadintas sapnų, kuriuose regiu krušą, čaižančią pramerktas jo akis.

2

Išlakioje, tuščiame sklype stūksančioje guoboje buvome įsirengę namelį. Nūnai šiame žemės plote dunkso pastatas, priklausantis baldų perkraustymo kompanijai, o medžio nebėra. Progreso nesustabdysi. Mes priklausėme savotiškam klubui, beje, neturėjusiam jokio pavadinimo. Be penkių šešių nuolatinių narių, aplinkui protarpiais sukinėdavosi vienas kitas pažįstamas vaikėzas. Priimdavome juos į savo draugiją, jei sėsdavome kortuoti ir mums reikėdavo šviežio kraujo. Dažniausiai lošdavome "akį", statydavome smulkmę - geriausiu atveju per vieną ratą sumesdavome į banką po penkis centus. Jei įsikarščiuodavome žaisdami "penkias apatines kortas", statymai išaugdavo dvigubai... per "šešių apatinių kortų" partiją netgi *trigubai*, nors iš mūsų vienintelis Tedas buvo pakankamai pakvaišęs, kad taip rizikuotų.

Namuko sienas sukalėme iš lentų, nukniauktų iš šiukšlių krūvos, kuri riogsojo netoli Karabino kelio, už "Mekio statybinių medžiagų parduotuvės" - jose nestigo rakščių bei skylučių (pastarąsias užtaisėme tualetinio popieriaus gniužulais). Stogą apklojome gofruotos skardos plokšte, kurią nušvilpėme iš sąvartyno dairydamiesi per petį, ka-

dangi sargo šuo garsėjo kaip tikras vaikus ryjantis monstras. Ten pat radome ir tinklines duris. Jos, žinoma, apsaugodavo nuo musių, tačiau buvo *velniškai* išėstos rūdžių. Kad ir kokiu paros metu žvelgtum pro tinklelį, kiekvieną kartą susidarydavo įspūdis, jog matai vakaro žarą.

Savo klube ne tik galėdavome lošti kortomis, bet ir parūkyti arba pavartyti žurnalus su merginų nuotraukomis. Ant grindų kėpsojo pustuzinis skardinių peleninių su užrašu CAMEL, užtepliotu ant dugno. Rakščiuotas sienas pridengėme gausybe nuotraukų iš laikraščių, didelių, per du puslapius. Namelyje laikėme dvidešimt trisdešimt "Bikė" kortų apšiurusiais kampeliais (Tedis gavo jas iš dėdės, valdančio Kasl Roko raštinės reikmenų krautuvėlę - paklaustas, kokius kortų žaidimus lošiame, Tedis pareiškė, esą mes organizuojame kribidžo turnyrus, ir jo dėdė tam neprieštaravo), rinkinį plastikinių pokerio žetonų, šūsnį senų "Detektyvo" žurnalų, kuriuos vartydavome, jei atsibosdavo visa kita veikla. Po grindimis įrengėme dvylikos colių ilgio ir dešimties colių pločio slėptuvę - tais retais momentais, kai kokio nors vaikio tėvas nutardavo, jog atėjo metas eilinei akcijai "Kokie mes geri bičiuliai", į slaptavietę paskubomis sugrūsdavome savo turtą. Jei, mums sėdint klube, pratrūkdavo lyti, apimdavo jausmas, kad atsidūrėme jamaikietiško būgnelio viduje... tiesa, tą vasarą neiškrito nė vienas lietaus lašas.

Tokių sausų ir karštų mėnesių niekas nematė nuo 1907-ųjų - bent taip rašė laikraščiuose; tą penktadienį, prieš pat Darbo dienos savaitgalį bei naujų mokslo metų pradžią, netgi rykštenės, kuriomis apžėlė laukai ir grioviai, atrodė sudžiūvusios. 60-aisiais vaisių nesubrandino jokie sodai, o milžiniški Kasl Roko "Raudona ir balta" kompanijos skelbimai, siūlantys konservavimo paslaugas, terinko dulkes. Tais metais gamtos gėrybių atsargų sukaupti nepavyko... geriausiu atveju galėjai išsispausti vyno iš kiaulpienių.

Penktadienio rytą aš, Tedis ir Krisas tūnojome klube, rūškanais veidais kalbėjomės apie artėjančius mokslo metus, mainėmės senais, nuvalkiotais juokeliais apie komivojažierius ir prancūzus. Kaip galima suprasti, kad tavo kieme lankėsi prancūzas? Jei pamatai, jog ištuštėjo šiukšlių dėžės, o šuo pastojo. Tedis kaip visada įsižeidė, nors būtent jis pirmasis papasakojo mums šitą anekdotą, prancūzą pakeitęs į lenką.

Guobos lapija nepraleisdavo tiesioginių saulės spindulių, tačiau mes buvome išsirengę iki pusės, kad nuo prakaito kiaurai neperšlaptų marškinėliai. Lošėme trijų centų skatą, patį kvailiausią pasaulyje kortų žaidimą. Kaitra ištirpdė bet kokį norą sutelkti dėmesį į sudėtingesnius užsiėmimus. Nuo rugpjūčio vidurio išsisklaidė netgi mūsų suburta nebloga beisbolo komanda. Viskuo kaltas karštis.

Aš rinkau vynus. Pradėjau nuo trylikos taškų, gavęs aštuoniukę pasiekiau dvidešimt vieną, bet daugiau nieko nepešiau. Krisas pokštelėjo delnu per stalą. Ištraukiau paskutinę kortą, tačiau ne tą, kurios man reikėjo.

- Dvidešimt devyni, - tarė Krisas parodydamas būgnus.

- Dvidešimt du, - nepatenkintas suniurzgė Tedis.

- Apsitrieskit. - Numečiau užverstas kortas ant stalo.

- Gordis pralaimėjo, Gordis susimovė, mes išspyrėme jį pro duris, - užtraukė keturakis ir nutvilkė mūsų ausis savo originaliuoju Tedžio Diušampo juoku - *yhy-hy-hy*. Tokį garsą galima išgauti traukiant surūdijusią vinį iš supuvusios lentos. Na, vyrukas išties buvo keistas, mes visi tai žinojome. Beveik trylikos, kaip ir dauguma iš mūsų, jis nešiojo akinius su storais stiklais bei klausos aparatą, todėl kartais atrodė panašus į senį. Gatvėje vaikai neretai kaulydavo iš Tedžio rūkalų, tačiau marškinių kišenėje jis nešiodavo ne cigarečių pakelį, o klausos aparato elementą.

Akiniai ir odos spalvos kamštelis, visuomet įgrūstas į ausį, nepadėjo mūsų bičiuliui labai gerai matyti arba suprasti, ką sako kiti žmonės. Žaisdami beisbolą liepdavome atsistoti jam prie galinės linijos, už Kriso, stovinčio kairiajame lauko krašte, ir Bilio Griero dešiniojoje aikštės pusėje. Vildavomės, jog niekas neįstengs taip toli atmušti kamuoliuko, nes Tedis energingai puldavo jo dairytis. Dėl prasto regėjimo kartkartėmis atsitrenkdavo į kokią nors kliūtį, o vieną sykį net prarado sąmonę tiesiu taikymu įsirėžęs į tvorą netoli namelio medyje. Penkias minutes tysojo ant nugaros; vietoj vyzdžių jo akyse įžiūrėjome tiktai baltymus. Mane nupurtė šiurpas. Laimei, netrukus Tedis atsigaivelėjo, nusišluostė sukruvintą nosį, pasičiupinėjo didžiulį purpurinį ant kaktos kylantį gumbą ir įniko visiems tvirtinti, esą kamuoliukas išskriejo už zonos ribų.

Vyrukas blogai matė nuo gimimo, tačiau jo klausa sutriko ne dėl natūralių priežasčių. Tais laikais, kai buvo madinga kirptis plaukus

trumpai, idant ausys styrotų nelyginant ąsočio rankenėlės, Tedis pirmasis Kasl Roke ėmė puikuotis bitliška šukuosena - ketveriais metais anksčiau, nei Amerika išgirdo apie bitlus. Jis dengė plaukų sruogomis ausis, nes šios priminė porą ištirpusio vaško gniužulų.

Viena dieną, būdamas aštuonerių, Tedis sudaužė lėkštę ir įsiutino tėvą. Tuo metu motina dirbo batų fabrike, Pietų Paryžiuje. Apie nelaimę ji sužinojo tik tada, kai viskas baigėsi.

Tėvas nutempė Tedį į virtuvės galą, link didžiulės viryklės, prispaudė šonu jo galvą prie ketaus degiklio plokštės. Po dešimties minučių trūktelėjo sūnų už plaukų ir lygiai taip pat apdorojo kitą galvos pusę. Tada paskambino į Centrinę Meino ligoninę, iškvietė greitąją pagalbą. Paskui numetė ragelį, iš spintos išsitraukė aštuonių milimetrų nupjautavamzdį, sėdo priešais televizorių žiūrėti dienos serialų pasidėjęs šautuvą ant kelių. Kai ponia Barous, kaimynė, užsuko pasiteirauti, ar vaikiui nieko nenutiko - ji išgirdo klyksmą, - Tedžio tėvas nukreipė į ją vamzdį. Moterėlė išskuodė pro duris šviesos greičiu, užsirakino namuose ir iškvietė policiją. Ponas Diušampas įsileido medikus, o pats atsistojęs prieangyje stebėjo, kaip sanitarai gabeno Tedį ant neštuvų į seną greitosios pagalbos “Biuiką”.

Kad ir ką tvirtintų sumauti štabo karininkai, aiškino Tedžio tėvas, aplinkui tebesislapstė hansų snaiperiai. Vienas iš sanitarų paklausė, ar jam pavyks atlaikyti priešų antpuolį, ir ponas Diušampas, kreivai vyptelėjęs, atrėžė, kad, esant reikalui, jis saugotų savo pozicijas, kol užšaltų pragaras. Sanitaras atidavė pagarbą, ir Tedžio tėvas atsakė tuo pačiu. Po poros minučių išvykusią greitąją pagalbą pakeitė valstijos policininkai, kurie atleido Normaną Diušampą iš pareigų.

Jis krėtė keistus pokštus, pavyzdžiui, šaudydavo kates arba padegdavo pašto dėžutes, ilgiau nei metus. Dėl žiauraus elgesio su sūnumi teismas išsiuntė poną Diušampą Toguso veteranų ligoninėn - į šią gydomąją įstaigą pakliūdavo tie, kuriems armijoje pakrikdavo psichika. Tedis nuolat pasakodavo, kaip per Antrąjį Pasaulinį karą tėvas kartu su kitais amerikiečiais šturmavo Normandijos pakrantę. Jis didžiavosi savo seniu užmiršęs visus kankinimus ir drauge su motina kas savaitę lankydavosi Toguse.

Tedis buvo pats kvailiausias tipas, su kuriuo aš šlaistydavausi. Tikras pakvaišėlis. Jis beprotiškai rizikuodavo, bet keisčiausia, kad niekada nenukentėdavo. Labiausiai didžiuodavosi gebėjimu, anot jo,

"sprukti nuo sunkvežimių". Kartais, išbėgdamas į 196-ąjį kelią, nepapuldavo po ratais tik per plauką. Velniai žino, keliems vairuotojams tokios išdaigos sukėlė širdies priepuolį. O Tedis paprasčiausiai kvatodavo, kol jo drabužius plaikstydavo vėjo šuorai, plūstantys nuo pralekiančių mašinų. Iš baimės dėdavome į kelnes, kadangi jis velniškai prastai matydavo netgi pro storus akinių stiklus. Mes neabejojome, jog kada nors vienas iš sunkvežimių jį sutraiškys. Be to, įsitraukus į žaidimą "Ar išdrįsi?", reikėdavo galvoti, ką sakai, nes Tedis visada priimdavo iššūkį.

- Gordis pralaimėjo, yhy-hy-hy!

- Eikit jūs velniop, - numojau ranka. Laukdamas, kol jie baigs lošti, paėmiau "Detektyvą" ir atsiverčiau apsakymą, pavadintą "Lifte jis mirtinai sutrypė žavingąją studentę".

Tedis dirstelėjo į savo kortas ir pareiškė:

- Verčiame.

- Ach, tu, keturake mėšlo krūva! - suriko Krisas.

- Mėšlo krūva turi tūkstantį akių, - oriai atšovė prietranka bičiulis, ir mes su Krisu prapliupome gagenti. Tedis šiek tiek susiraukė tarytum spėliodamas, kodėl mudu rodome dantis. Štai kuo dar garsėjo mūsų bičiulis - jam nuolat išsprūsdavo tokios kvailystės, kaip "Mėšlo krūva turi tūkstantį akių", o mes niekuomet nesuprasdavome, *juokauja* Tedis ar bando kalbėti rimtai. Jis pažvelgdavo į kvatojančius žmones, suraukdavo antakius lyg klausdamas: *O Dieve, ką šį kartą pasakiau?*

Tedis surinko trisdešimt taškų - rankoje laikė širdžių valetą, karalienę ir karalių. Krisas jam pralošė, nes teturėjo šešioliką akių.

Keturakis ėmė maišyti kortas, nerangiai kaip visada, tuo tarpu aš, skaitydamas apsakymą, nusigavau iki kraupiausios vietos, kurioje kuoktelėjęs jūreivis iš Naujojo Orleano spardė studentę iš Brin Moro koledžo, nes ji negalėjo pakęsti uždarų erdvių, kai išgirdome, jog kažkas rabždinasi kopėčiomis, prikaltomis prie guobos kamieno. Į nuleidžiamąsias duris sudunksėjo kumštis.

- Kas ten? - šūktelėjo Krisas.

- Vernas! - sprendžiant iš balso, jis vos atgavo kvapą.

Stumtelėjau sklendę, ir durys su trenksmu atsilapojo. Pro grindis vidun įsiropštė Vernas Tesijus, vienas iš nuolatinių klubo narių. Nuo vyruko srūte sruvo prakaitas. Prie kulkos formos galvos prilipo išsi-

darkę šlapi plaukai, kuriuos Vernas paprastai šukuodavo lygiai taip pat kaip jo rokenrolo stabas Bobis Raidelas.

- Ei, bičai, - sušvokštė jis. - Ką jums papasakosiu!

- Ką? - paklausiau.

- Palauk, leisk man atsikvėpti. Bėgau visą kelią nuo namų.

- *Bėgau visą kelią nuo namų*, - suspigo Tedis klaikiu Entonio Mažylio falcetu, - *nes turėjau tau pasakyti, jog gailiuo-o-o-si-i-i-i-i-i...*

- Lįsk į kampą ir pasismaukyk, - drėbė Vernas.

- Užrauk subinę ir nebezdėk, - neieškojo žodžio kišenėje Tedis.

- Tu bėgai visą kelią? - netikėdamas savo ausimis pasitikslino Krisas. - Seni, gal tau protas pasimaišė? - Verno namas stovėjo už dviejų mylių, Didžiojoje gatvėje. - Lauke nemažiau kaip devyniasdešimt laipsnių*.

- Mano naujienos to vertos, - atsakė Vernas. - Jėzau Kristau, jūs nepatikėsite. Garbės žodis. - Jis pliaukštelėjo delnu per prakaitu pažliugusią kaktą, kad parodytų sakąs tiesą.

- Klok, ko lauki, - pareikalavo Krisas.

- Ar jūs, vyručiai, galėsite šiandieną nakvoti palapinėje? - Vernas spoksojo į mus iš susijaudinimo kibirkščiuojančiomis akimis, kurios priminė razinas, įspraustas į tamsius prakaito ratilus. - Tai yra ar tėvai leis jums pernakvoti mano kieme?

- Hmm, galbūt... - nutęsė Krisas pažvelgdamas į jam padalintas kortas. - Bet mano tėvukas vėl šėlioja. Na, žinai, geria.

- Tu privalai, žmogau. Tikrai, tikrai. *Nepatikėsi* tuo, ką papasakosiu. O kaip tu, Gordi?

- Greičiausiai.

Manęs beveik niekas nekontroliuodavo - tiesą sakant, visą vasarą jaučiausi, lyg būčiau nematomas. Balandį, vairuodamas džipą, užsimušė vyresnysis mano brolis Denis. Avarija įvyko Beningo forte, Džordžijos valstijoje, kur jis dalyvavo pradiniuose apmokymuose. Kartu su kitu eiliniu Denis traukė į parduotuvę, kai juos šonu užkliudė armijos sunkvežimis. Brolis žuvo akimirksniu, jo keleivis iki šiol guli komos būsenos. Vėliau, tą pačią savaitę, Deniui būtų suėję dvidešimt dveji. Aš jau turėjau gimtadienio atviruką, kurį įsigijau Kasl Grine, "Dalio" krautuvėlėje.

---

*32 laipsniai pagal Celsijų.

Išgirdęs žinią apsiverkiau, raudojau ir per laidotuves nenorėdamas patikėti, jog Denis atsisveikino su gyvenimu - kad brolio, kuris krumpliais braukydavo man per galvą, gąsdindavo mane guminiu voru, kol paplūsdavau ašaromis, arba pabučiuodavo, kai iki kraujo nusibrozdindavau kelius, ir sušnibždėdavo: "Liaukis žliumbęs, mažyli", - arba mane *liesdavo*, nebėra tarp gyvųjų. Jaučiau baimę ir skausmą vien nuo minties, kad jis galėjo mirti... tėvai visiškai palūžo. Man Denis tebuvo artimas pažįstamas, dešimčia metų vyresnis, turintis savo bičiulius ir klasiokus. Mes valgydavome prie to paties stalo, kartais jis elgdavosi su manimi draugiškai, retsykiais pakankindavo, bet šiaip jau mūsų nesiedavo jokie bendri reikalai, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Prieš avariją nemačiau brolio beveik metus, išskyrus porą sykių, kai jis per atostogas viešėjo namuose. Mes netgi išoriškai nebuvome panašūs. Po tos vasaros man prisireikė nemažai laiko, kol supratau, jog daugiausia ašarų išliejau dėl mamos ir tėčio. Deja, jos nepaguodė nei jų, nei manęs.

- Na, tai dėl ko inkšti, Vernuk? - paklausė Tedis.

- Verčiu, - tarė Krisas.

- *Ką?* - sustūgo Tedis akimoju užmiršęs Verną. - Sumautas melagi! Dabar ne tavo eilė trenkti per stalą!

Krisas prunkštelėjo.

- Trauk kortą, šūdgalvi.

Tedis ištiesė ranką link kaladės, Krisas apsisuko siekdamas "Winston" cigarečių, padėtų ant lentynėlės, aš pasilenkiau virš žurnalo.

Vernas Tesijus pasiteiravo:

- Vyručiai, ar jūs norite pamatyti lavoną?

Visi sustingome.

3

Aišku, naujienas mums teko girdėti per radiją. Suskilusio, iš sąvartyno nudžiauto imtuvo niekada neišjungdavome. Paprastai klausydavomės Liuistono WALM stoties, kuri transliuodavo populiariausias naujas dainas arba šaunius senus "gabalus": Džeko Skoto "Kas, po galais, tave apsėdo?", Trojaus Šondelio "Šį kartą", Elvio Preslio "Karalių kreolą", Rojaus Orbisono "Vien tik vienišių". Kai ateidavo laikas žinioms, mintyse išjungdavome garsą. Mums nerūpėjo mėšli-

nos ataskaitos apie Kenedį, Niksoną, Kemojaus bei Matsu salas ir raketų trūkumus arba dejonės apie tai, kokią kiaulystę vis dėlto iškrėtė Fidelis Kastras. Tačiau mes įtempėme ausis išgirdę istoriją apie Rėjų Brauerį, kadangi jis buvo mūsų metų vaikas.

Berniukas gyveno Čemberleno miestelyje, maždaug už keturiasdešimties mylių į rytus nuo Kasl Roko. Prieš tris dienas nuo to momento, kai Vernas įsiveržė į namelį medyje, dvi mylias skuodęs Didžiąja gatve, Rėjus Braueris pasiėmė motinos puodynę ir iškeliavo rinkti šilauogių. Atslinko sutemos, tačiau namuose jis nepasirodė. Tėvai paskambino apygardos šerifui, ir netrukus prasidėjo paieška, į kurią įsitraukė policininkai, šerifo padėjėjai, laukinių gyvūnų sergėtojai, savanoriai. Išžvalgę apylinkes jie ėmė naršyti kaimyninius Motono, Daremo ir Paunalo miestelius. Praėjo trys dienos, bet vaikio pėdsakų niekas neaptiko. Per radiją klausantis žinių mums dingojosi, jog to vargšelio tikrai nepavyks rasti gyvo ir paieškos neduos jokių rezultatų. Rėjus Braueris galėjo nuslysti į žvyrduobę ir uždusti po purvo nuošliaužomis arba paskęsti upelyje. Po dešimties metų boluojančius jo kaulus veikiausiai pastebėtų koks nors medžiotojas. Jau dabar policija bandė šukuoti Čemberleno tvenkinių bei Motono telkinio dugnus.

Šiais laikais Meino pietvakariuose nieko panašaus negalėtų įvykti; didžiuma tuščių regionų pavirto priemiesčiais, gyvenamieji kvartalai išdriko aplink Portlendą bei Liuistoną tarsi gigantiško kalmaro čiuptuvai. Girios tebeveši ir jos tankėja traukiant į vakarus, Baltųjų kalnų pusėn, bet mūsų dienomis, jei nesupanikuosi ir droši pasirinkta linkme kokias penkias mylias, neabejotinai kirsi dviejų juostų asfaltuotą plentą. 1960-aisiais Kasl Roką nuo Čemberleno skyrė tyrai. Pasitaikydavo vietų, kurios paskutinį kartą buvo įtrauktos į žemėlapius prieš Antrąjį Pasaulinį karą. Anuomet žmogus galėjo išeiti į mišką, pasiklysti ir numirti.

4

Tą rytą Vernas Tesijus po veranda kapstinėjo žemes.

Mes bematant supratome, ką jis veikė, be galbūt man derėtų nukrypti nuo temos ir kai ką jums paaiškinti. Tedis Diušampas protiniais gabumais nepasižymėjo, tačiau Vernas Tesijus irgi nepriklausė tiems, kurie ateityje išgarsėtų akademiniais pasiekimais. Tiesa, jo brolis Bi-

lis turėjo dar mažiau smegenų vingių, kaip patys vėliau įsitikinsite. Visgi iš pradžių privalau pasakyti, kodėl mano bičiulis rausėsi po prieangiu.

Prieš ketverius metus po ilgąja Tesijų šeimos veranda Vernas užkasė centų prikimštą kvortos talpos stiklainį. Tamsią erdvę, tvyrančią po lauko durimis, jis praminė "ola". Vernas įsivaizdavo esąs piratas, o stiklinis indas atstojo lobių skrynią - jei sutikdavai žaisti su juo piratus, lobį turėjai vadinti "grobiu". Jis paslėpė centus gilioje duobėje, užpylė šią žemėmis ir senais vėjo supūstais lapais. Nusibraižė žemėlapį, kurį padėjo savo kambaryje šalia kito šlamšto, ir išmetė iš galvos visas mintis apie stiklainį. Po mėnesio, kai neužteko grynųjų, kad nueitų į kiną ar įsigytų kokį niekniekį, prisiminė centus ir ėmė ieškoti žemėlapio. Bet per tą laiką jo mama valė kambarį mažiausiai du ar tris kartus. Senus namų darbus, saldainių popierėlius, komiksus bei anekdotų knygeles ji panaudojo prakuroms. Tad žemėlapis išlėkė pro virtuvės kaminą dūmų pavidalu.

Bent jis taip galvojo.

Vernas bandė prisiminti, kur jis įrengė slėptuvę. Mėgino kasti vienoje vietoje, vėliau puolė prie kitos, bet visos pastangos nuėjo perniek. Galų gale spjovęs į paieškas užsiėmė kita veikla, tačiau nuo to laiko vis pasikapstydavo po veranda. Ir tai tęsėsi jau ketverius metus. Ketverius *metus*. Na, ir idiotizmas! Nežinia, juoktis čia ar verkti.

Jį tiesiog apsėdo manija. Tesijų verandos ilgis siekė keturiasdešimt pėdų, o plotis - kokias septynias. Kiekvieną žemės lopinėlį Vernas perrausė tris sykius, tačiau jokio stiklainio nerado. Vyruko smegeninėje centų *skaičius* nuolat augo. Pirmą kartą, kai nepasisekė aptikti pinigų, jis pareiškė man ir Krisui, jog buvo sukaupęs tris dolerius. Po metų suma šoktelėjo iki penkių "žalių". O pastaruoju metu ji svyruodavo dešimties dolerių ribose, daugiau ar mažiau, priklausomai nuo to, ar Verno kišenėse švilpaudavo stiprūs vėjai.

Protarpiais pabandydavome atskleisti jam akivaizdžią tiesą - įkalti į galvą, jog pinigus pasisavino Bilis, žinojęs, kur jaunėlis užkasė stiklinį indą. Vernas atsisakė patikėti, nors vyresniojo brolio nekentė taip pat karštai, kaip žydai - arabų, ir, jei tik turėtų tokią galimybę, visomis keturiomis balsuotų, kad dėl vagysčių iš parduotuvių Bilį nuteistų mirties bausme. Be to, jis nesiruošė tiesiai šviesiai paklausti pakvaišėlio broliuko, kur dingo pinigai. Matyt, baiminosi, jog Bilis nusijuoks

ir atšaus: *Aš juos paėmiau, mulki. Iš stiklainio iškračiau dvidešimt "žaliukų" ir išleidau kiekvieną centą.* Taigi Vernas kapstydavo žemes ieškodamas savo turto, jei tiktai pajusdavo nenugalimą norą (ir, žinoma, jei akiratyje nesišlaistydavo Bilis). Jis išropodavo iš po prieangio purvinais džinsais, pasišiaušusiais plaukais, kuriuose įstrigdavo lapai, ir tuščiomis rankomis. Mes negailėjome bičiuliui pašaipų, pravardžiavome Centu Tesijumi. Manau, jis atlėkė į klubą su naujienomis, vos tik išsirabždino iš po verandos, norėdamas pranešti, jog stiklainio paieškos galų gale davė šiokios tokios naudos.

Tą rytą Vernas atsikėlė anksčiau už kitus, sukramsnojo porciją kukurūzų dribsnių, išėjęs į kiemą pamėtė kamuolį į seną prie garažo prikaltą krepšį. Nesugalvojo, kuo dar užsiimti, aplinkui nematė nieko, kas sutiktų pažaisti vaiduoklius, todėl eilinį kartą nusprendė parausti žemes. Jis kiūtojo po veranda, kai griausmingai atsivėrė tinklinės durys. Vernas sulaikė kvėpavimą, pasistengė neišgauti nė menkiausio garselio. Mintijo, kas gi pasirodė prieangyje, tėvas ar vyresnysis brolis. Pirmuoju atveju jis be baimės būtų išlindęs laukan, užtat antruoju - ketino tupėti pasislėpęs, kol Bilis su savo bendru, nepilnamečiu nusikaltėliu Čarliu Hoganu, dings iš akių.

Verandoje sutrinksėjo dviejų žmonių žingsniai ir staiga nuskambėjo drebantis, verksmingas Čarlio balsas:

- Jėzau Kristau, Bili, ką mums daryti?

Vernas pasakė, jog išgirdęs taip kalbantį Čarlį Hoganą - vieną iš kiečiausių bičų mieste - bematant įtempė ausis. Tas tipas buvo susidėjęs su Tūzu Merilu ir Išverstakiu Čembersu. Jeigu tokie vyrukai pakęsdavo tavo draugiją, vadinasi, tavo kiaušai išties geležiniai.

- Nieko, - atkirto Bilis. - Štai ką darysime. Nieko.

- Bet mes *privalome* kažko imtis, - paprieštaravo Čarlis, ir juodu atsisėdo prieangyje, netoli tos vietos, kur tūnojo Bilio brolis. - Negi tu jo *nematei?*

Iš smalsumo nenustygdamas vietoje Vernas prišliaužė arčiau laiptelių. Tuo metu jis neabejojo, jog Bilis su Čarliu pasigėrę suvažinėjo žmogų. Mūsų bičiulis slinko atsargiai, kad nesušiugždėtų lapai. Jei tuodu būtų aptikę Verną po veranda, iš jo būtų belikusi košė, kuri tilptų į šunų maisto skardinę.

- Kuo mes čia dėti? - atšovė Bilis Tesijus. - Vaikis negyvas, tad

jam irgi į viską nusispjauti. Kam, po velnių, rūpi, ras jo lavoną ar ne? Tik ne man.

- Apie tą vaikigalį kalbėjo per radiją, - tarė Čarlis. - Duodu galvą nukirsti. Jo pavardė Brokeris, Braueris, Flaueris ar panašiai. Turbūt jį nutrenkė sumautas traukinys.

- Aha, - atsiliepė Bilis. Pasigirdo degtuko brūkštelėjimas, apanglėjęs jo galas nuskriejo ant žvyro, ir po prieangiu nuvinguriavo cigarečių dūmelis. - Greičiausiai. O tu apsivėmei.

Kurį laiką tvyrojo tyla, tačiau Vernas pajuto gėdos bangas, kurias emociniame lygmenyje išspinduliavo Čarlis Hoganas.

- Laimei, to nematė panelės, - pagaliau prabilo Bilis. - Tau pasisekė. - Sprendžiant iš garso, jis patapšnojo bendrui per nugarą. - Jos išpliurptų naujienas visiems nuo čia iki Portlendo. Mes nešdinomės iš ten kaip įkirpti. Manai, jos įtarė ką nors negera?

- Ne, - atsakė Čarlis. - Merei vis vien nepatiko važiuoti Harlou keliu, pro kapines. Ji bijo vaiduoklių. - Vėl nuskambėjo tas išgąstingas balsas. - Jėzau, ir kokio velnio vakar džiovėme tą mašiną? Jau verčiau būtume patraukę į kino teatrą, kaip iš pradžių planavome.

Čarlis ir Bilis susitikinėjo su porele mergiočių, Mere Dogerti ir Beverle Tomas, klaikiomis bobomis, nusėtomis spuogais, apžėlusiomis ūsiukais, kitokiomis bjaurastimis deformuotais veidais - kažką panašaus įmanoma išvysti per karnavalus. Kartais jų ketveriukė (arba šešiese, netgi aštuoniese, jei prisidėdavo Pūkis Brakovicas bei Tūzas Merilas kartu su savo merginomis) nušvilpdavo mašiną iš Liuistono stovėjimo aikštelės, pasileisdavo plentais prieš tai prigriebę du tris butelius “Laukinės airiškos rožės” vyno ir šešias skardines imbierinio limonado. Jie nudardėdavo Harlou ar Šailo keliu, sustodavo ten, iš kur atsiverdavo vaizdas į miestą, išmaukdavo raudono vynelio, pasiniurkydavo, tuomet grįždavo atgal ir palikdavo mašiną kur nors netoli namų. Chebra mėgaujasi šiurpuliais beždžionių narve, kartais sakydavo Krisas. Policija niekada nebuvo nutvėrusi jų už rankos, bet Vernas neprarado vilties. Ji masino mintis sekmadieniais lankyti Bilį pataisos namuose.

- Jei viską išklosime farams, jie panorės sužinoti, kaip sugebėjome nusigauti į Harlou, - pareiškė Bilis. - Niekas iš mūsų neturi mašinos. Todėl laikykime liežuvį už dantų, ir mūsų niekas nejudins.

- Galėtume aniony-ymiškai paskambinti į policiją, - pasiūlė Čarlis.

- Jie be vargo atseks sumautą skambutį, - grėsmingu balsu atrėžė Bilis. - Mačiau, kaip tai daro "Greitkelių patrulyje" ir "Nusikaltėlių paieškose".

- Aha, teisingai, - išlemeno Čarlis. - Jėzau, gaila, kad su mumis nebuvo Tūzo. Pasakytume, jog važiavome jo mašina.

- Dabar nieko nepakeisi.

- Aha. - Čarlis atsiduso. - Tu teisus. - Jis nuspriegė cigaretės nuorūką ant takelio. - Mums būtinai reikėjo eiti nusičiurkšti prie bėgių, ar ne? Negalėjome pasukti į kitą pusę? Ir dar apvėmiau savo naujus sportbačius. - Vyrukas prašneko tylesniu balsu: - Prakeiktą snarglių garantuotai partrenkė traukinys. Juk matei tą kekšės vaiką?

- Taip, mačiau, - patvirtino Bilis, ir pavymui pirmąją nuorūką nuskriejo antroji. - Eime pažiūrėti, ar Tūzas jau atsikėlė. Noriu praskalauti gerklę.

- Mes jam papasakosime?

- Čarli, mes *niekam* nepasakosime. *Niekam ir niekada.* Rauki, ką sakau?

- Raukiu, - išspaudė Čarlis. - Jėzau Kristau, kokio velnio mes vogėme tą suknistą "Dodžą"?

- Prikąsk savo šūdiną liežuvį ir judinkis.

Laipteliais nusileido dvi poros kojų aptemptais išblukusiais, kniedėmis išmargintais džinsais, subildėjo dvi poros sunkių juodų sagtimis papuoštų aulinių. Vernas sustingo keturpėsčias ("Mano pautai susitraukė į mažus grūdelius", - tvirtino mums) įsitikinęs, kad broliukas pastebės jį tūnantį po prieangiu, ištrauks laukan ir nudės. Drauge su Čarliu Hoganu išspirs tuos smegenų likučius, kuriuos gerasis Viešpats šliūkštelėjo jam į makaulę, tarp atsikišusių ausų, ir negyvai užtryps auliniais batais. Tačiau tuodu nudrožė neatsigręždami. Vernas luktelėjo, kol jie prapuolė iš akių, tada išsliaužė į dienos šviesą ir atidūmė pas mus.

5

- Tu - laimės kūdikis, - tariau. - Jie *tikrai* būtų tave pribaigę.

- Aš žinau, kur yra Harlou kelias, - prašneko Tedis. - Jis įsirėžia į upę. Mes ten žvejodavome.

Krisas linktelėjo.

- Kažkada toje vietoje buvo tiltas, bet jį nugriovė potvynis. Labai seniai. Dabar beliko geležinkelis.

- Nejau tas vaikis išties sugebėjo sukarti tokį kelią nuo Čemberleno iki Harlou? - paklausiau. - Dvidešimt ar net trisdešimt mylių?

- Kodėl gi ne? - atsakė Krisas patraukęs pečiais. - Matyt, jis žingsniavo bėgiais. Galbūt manė, kad jie nuves iki kokio nors miestelio, arba tikėjosi susistabdyti traukinį. Bet dabar tuo geležinkeliu lekia tik krovininiai sąstatai, į Derį ir Braunsvilį, ir tie - nedažnai. Jam būtų tekę kulniuoti iki pat Kasl Roko. Sutemus traukinys vis dėlto pasirodė ir... pliaukšt!

Krisas tvojo dešiniuoju kumščiu į kairės rankos delną. Tedžio, 196-ajame kelyje daugybę kartų per plauką išvengusio sunkvežimio ratų, fizionomijoje atsispindėjo svajinga išraiška. Man sutraukė skrandį, kai mintyse pamačiau nuo namų nutolusį, mirtinai išsigandusį berniūkštį, kuris ryžtingai pėdino palei bėgius, veikiausiai kulniavo žuoliais, nes iš medžių ir krūmų tankmės... ar net nuo pylimo papėdės sklido bauginantys naktiniai garsai. Ir štai atidunda traukinys - gigantiško prožektoriaus užhipnotizuotas Rėjus Braueris turbūt pavėlavo nusiridenti nuo šlaito. O gal paprasčiausiai tysojo ant bėgių apalpęs iš bado, kai atūžė krovininis sąstatas. Šiaip ar taip, Kriso tiesa: pliaukšt, ir vaikis negyvas.

- Na, ar norite jį pamatyti? - susijaudinęs Vernas mindžikavo nuo vienos kojos ant kitos, tarytum jį būtų prispyręs reikalas užsukti į tualetą.

Vieną ilgą akimirką mes spoksojome į jį nepratardami nė žodžio. Galop Krisas šveitė šalin kortas ir suriko:

- Žinoma! Kertu lažybų, kad mūsų nuotraukas atspausdins laikraštyje!

- Ką? - sutriko Vernas.

- Tikrai? - Tedžio veidą perkreipė beprotiškas vypsnis, kokį mes regėdavome, kai jis ruošdavosi šokti priešais sunkvežimį.

- Klausykite. - Krisas pasviro virš suklypusio kortų stalelio. - Jei rasime kūną ir pranešime apie jį policijai, apie mus rašys laikraščiuose!

- Hmm, nežinau... - nutęsė aiškiai priblokštas Vernas. - Bilis supras, jog nugirdau, kaip jis kalbėjosi su Čarliu, ir negyvai mane užtalžys.

- Jis tavęs nelies, - užtikrinau. - Juk vaiką aptiksime *mes*, vyručiai, o ne Bilis ir Čarlis Hoganas, važinėję nušvilpta mašina. Jiems nereikės dėl to nerimauti. Galbūt brolis net prisegs tau medalį, Centuk.

- Tikrai? - Vernas išsišiepė parodydamas supuvusį dantį. Šypsojosi mažumėlę suglumęs, tarsi mintis, jog Bilį pradžiugins jo pasiekimai, prilygtų galingam smūgiui į pasmakrę. - Tu tikrai taip manai?

Tedis irgi plačiai viepėsi. Staiga jis susiraukė ir suniurnėjo:

- Ojojoj...

- Kas yra? - paklausė Vernas sunerimęs, jog Tedžio galvoje - arba ten, kas vadinosi jo smegenine - sukirbėjo kažkoks elementarus argumentas, kuris sutrukdys mums leistis į žygį.

- Mūsų tėvai, - atsiliepė keturakis. - Jei rytoj Harlou kelyje rasime lavoną, tėvams paaiškės, jog mes nenakvojome Verno kieme.

- Tiksliai, - linktelėjo Krisas. - Jie susigaudys, jog mes ieškojome to vaikio.

- Nieko panašaus, - paprieštaravau. Tuo momentu jaučiausi keistai - susijaudinau ir išsigandau, nes žinojau, jog mums gali pavykti išvengti bausmės. Nuo sumišusių emocijų mane išmušė karštis, ėmė mausti galvą. Pakėliau kortas, kad turėčiau kuo užimti rankas, pradėjau vikriai maišyti. Išmokau to iš vyresniojo brolio, kaip ir lošti kribidžą. Kiti vaikai pavydėjo man gebėjimo meniškai maišyti kortas, visi pažįstami nuolat prašydavo pademonstruoti, kaip tai darau... visi, išskyrus Krisą. Jis, ko gero, vienintelis suvokė, jog be paliovos rodydamas savo įgūdžius aš tarsi atiduočiau vieną iš Denio dalelių, kurių ir taip nedaug turėjau. - Pasakysime jiems, jog mums atsibodo sėdėti Verno kieme, nes jau šimtą kartų ten nakvojome. Todėl nusprendėme prasivaikščioti bėgiais, pastovyklauti miške. Greičiausiai net negausime lupti, kadangi visus apstulbins mūsų radinys.

- Tėvukas vis tiek nudirs man kailį, - burbtelėjo Krisas. - Šįsyk rimtai įsišėlo - plempia nesustodamas. - Jis niūriai palingavo galva. - Ai, velniop, verta pabandyti.

- Gerai. - Tedis vis dar šiepėsi kaip beprotis, bet kurią sekundę pasirengęs nutvilkyti mūsų ausis spigiu krizenimu. - Po pietų susirinksime Verno namuose. Kaip išsisuksim nuo vakarienės?

- Tu, aš ir Gordis priskiesime, jog mus pamaitins pas Verną, - pasiūlė Krisas.

- O aš pasakysiu mamai, kad valgysiu pas Krisą, - tarė Centas.

Planas neabejotinai išdegs, nebent įvyktų kažkas nenumatyta arba atsitiktinai susitiktų mūsų tėvai. Nei Verno, nei Kriso gimdytojai neturėjo telefono. 60-aisiais nemažai šeimų, ypač tokios, kurios sunkiai sudurdavo galą su galu, tebelaikė telefoną prabanga. Tuo tarpu iš mūsų ketveriukės niekas nepriklausė aukštuomenės grietinėlei.

Mano tėvas buvo pensininkas. Verno senis dirbo fabrike ir iki šiol vairavo 1952-ųjų "Desotą". Tedžio motina turėjo namą Denberio gatvėje - kai tik galėdavo, ji išnuomodavo kambarį. Šią vasarą niekam nereikėjo laisvo gyvenamojo ploto; užrašas KAMBARIO SU BALDAIS NUOMA puikavosi priklijuotas prie svetainės lango nuo birželio. O Kriso tėvukas, iš valstybės pašalpos gyvenantis alkoholikas, kuris retai kada susirasdavo darbą, amžinai "šėliodavo" ir daugiausia laiko pralindėdavo "Sukio" tavernoje kartu su Jaunėliu Merilu, Tūzo tėvu, bei keliais kitais vietiniais mėlynanosiais.

Krisas nemėgo kalbėti apie savo senį, bet mes žinojome, jog bičiulis nekenčia jo iš visos širdies. Maždaug kas dvi savaites Kriso skruostai bei kaklas nusidažydavo mėlynėmis arba sutindavo viena akis, kuri įgaudavo saulėlydžio atspalvį. Kartą jis pasirodė mokykloje kreivai šleivai apsitvarstęs pakaušį. Kitais atvejais išvis praleisdavo pamokas. Paskambinusi direktoriui motina pranešdavo, kad sūnus serga - tiksliau, girtas tėvukas taip suluošindavo sūnų, jog tas neįstengdavo paeiti. Mano draugužiui netrūko smegenų vingių, tačiau jis dažnai simuliuodavo. Ponas Holibertonas, mūsų mokyklos inspektorius, vairuojantis seną juodą "Ševroletą" su lipduku - KELEIVIŲ NEPRIIMU, - užklijuotu priekinio stiklo kampe, nuolat užsukdavo į Čembersų namus. Jei Krisas dykinėdavo, Bertis (taip mes vadindavome inspektorių, suprantama, už akių) čiupdavo jį už pakarpos, nutempdavo į mokyklą ir pasirūpindavo, jog simuliantas būtų savaitei paliktas po pamokų. Kita vertus, jei Krisas tysodavo lovoje leisgyvis, gavęs pylos nuo tėvo, Bertis išsinešdindavo laukan it bailus, uodegą pabrukęs šunytis. Praėjo pora dešimtmečių, kol pradėjau spėlioti, ar tokia prioritetų sistema teisinga.

Maždaug prieš metus Krisą trims dienoms nušalino nuo pamokų. Kai jis budėjo klasėje, pradingo pienui surinkti pinigai. Bičiulis prisiekinėjo visais šventaisiais, jog nieko nevogė, tačiau jį vis tiek nubaudė, nes, aplinkinių nuomone, šią kiaulystę galėjo iškrėsti tiktai nelemtos Čembersų giminės atžala. Tą kartą, pono Čemberso pastangomis,

Krisui teko nakvoti ligoninėje. Išgirdęs, kad sūnų kelioms dienoms išvijo iš mokyklos, tėvas sulaužė jam nosį ir kairįjį riešą. Mano draugas buvo kilęs iš blogos šeimos, tai tiesa, ir visi tikėjo, kad jis nueis šunkeliais... įskaitant ir patį Krisą. Jo broliai su kaupu pateisino miesto gyventojų lūkesčius. Vyriausiasis, vardu Frenkas, pabėgo iš namų septyniolikos, įstojo į karinį jūrų laivyną, bet veikiai ilgam sėdo į Portsmuto kalėjimą, nuteistas už išprievartavimą ir ginkluotą apiplėšimą. Kitas vyresnis brolis, Ričardas (dėl keistai virpančios dešiniosios akies jį praminė Išverstakiu) metė mokslus dešimtoje klasėje, be to, visur šlaistydavosi su Čarliu, Biliu Tesijumi bei kitais bendrais iš nepilnamečių nusikaltėlių klano.

- Man rodos, sumanymas išdegs, - tariau Krisui. - O kaipgi Džonas su Marčiu? - Broliukai Despeinai irgi buvo nuolatiniai mūsų gaujos nariai.

- Jie išvažiavę. Grįš tiktai pirmadienį.

- O, gaila.

- Na, ar mes apsisprendėme? - paklausė tebespirgantis Vernas, kuris nė kiek netroško, kad pokalbis nukryptų nuo pagrindinės temos.

- Turbūt, - atsakė Krisas. - Gal dar kas nors pageidautų sulošti skatą?

Norinčiųjų neatsirado. Nūnai jautėmės pernelyg įsiaudrinę, kad sėstume prie kortų stalo. Mes išlindome laukan pro grindų duris, kopėčiomis nusileidome žemyn, pažaidėme beisbolą senu, izoliacinės juostos skiautelėmis apklijuotu Verno kamuoliuku, tačiau rungtynės nesuteikė jokio malonumo. Tegalėjome galvoti apie Rėjų Brauerį, kurį parbloškė traukinys, įsivaizduoti, kaip pamatysime jo kūną. Dešimtą ryto išsiskirstėme ir patraukėme į namus susitarti su tėvais dėl nakvynės Verno kieme.

6

Namo grįžau be penkiolikos vienuolika, nes pakeliui užėjau į krautuvėlę, idant pasižvalgyčiau į pigius romanus. Užsukdavau čia kas porą dienų su viltimi, jog rasiu naujų Džono D. Makdonaldo kūrinių. Kišenėje turėjau ketvertuką, tad nusprendžiau pinigus išleisti, jei aptiksiu ką nors įdomaus. Deja, radau tiktai senas knygas, daugumą iš kurių buvau skaitęs pustuzinį kartų.

Prie garažo neišvydęs mašinos prisiminiau, jog mama su keliomis

savo draugėmis išvažiavo į Bartoną, kur ketino nueiti į koncertą. Mano motina pamišusi dėl koncertų. Nieko nuostabaus. Vienintelis vaikas žuvo, todėl jai reikėjo kažkuo paguosti sielą. Sutinku, šie žodžiai atmiežti kartėliu, tačiau manimi dėti jūs suprastumėte, kodėl taip jaučiausi.

Tėvas gniaužė rankoje žarnos antgalį ir plona čiurkšle laistė išdžiūvusį sodelį. Tiek paniuręs jo veidas, tiek paties sodo vaizdas liudijo, kad jokios naudos iš to nebus. Birioje, papilkėjusioje dirvoje neaugo jokie augalai, išskyrus kukurūzus, bet ir tie nesubrandindavo burbuolių. Pasak tėvo, jis nežinojo, kaip drėkinti žemę - tuo privalėjo pasirūpinti motina gamta. Vieną vietą laistydavo pernelyg ilgai, kol paskęsdavo visi daigai, tuo tarpu kitoje lysvėje augalai nugeibdavo nuo troškulio. Jam niekaip nepavykdavo rasti aukso vidurio. Tačiau tėvas retai kada apie tai kalbėdavo. Balandį jis prarado sūnų, rugpjūtį neteko sodo. Mano gimdytojas nenorėjo gilintis nė į vieną iš abiejų temų. Tebūnie, tai jo privilegija. Mane tiesiog nervino, kad jam *niekas* neberūpėjo. Galų gale viskam yra savos sumautos ribos.

- Sveikas, tėti, - pasisveikinau priėjęs. Pasiūliau pyragėlį, kurį nusipirkau parduotuvėje. - Nori?

- Labas, Gordonai. Ne, ačiū. - Jis tebepurškė vandenį ant išdegusios pilkšvos žemės.

- Ar neprieštarausi, jei šį vakarą su vyrukais nakvosiu Verno Tesijaus kieme?

- Kokiais vyrukais?

- Vernu. Tedžiu Diušampu. Galbūt Krisu.

Tikėjausi, jog tėvas pradės aiškinti, esą Kriso draugija man netinkama, nes tas vaikis - supuvęs obuolys iš statinės dugno, vagis, mažametis nusikaltėlis.

Bet jis paprasčiausiai atsiduso ir tarė:

- Gerai.

- Puiku! Dėkui!

Apsisukau ant kulno pasirengęs traukti namo ir pažiūrėti, ką rodo per televizorių, kai tėvas manęs paklausė:

- Tai vieninteliai žmonės, su kuriais tau maga praleisti laisvą laiką, ar ne, Gordonai?

Mintyse pasiruošiau ginčui, bet šį rytą kivirčai jo nedomino. Man netgi knietėjo apsimainyti keliais stipresniais žodeliais. Deja, tėtušis

stovėjo nukoręs pečius, niaurų veidą nukreipęs į negyvą sodą. Akys nenatūraliai tviskėjo, tarytum jas būtų suvilgiusios ašaros.

- Hmm, tėti, jie šaunūs...

- Be abejo. Vagis ir porelė nevispročių.

- Vernas Tesijus - ne kvailys, - paprieštaravau. Tedžio nepuoliau ginti, nes neturėjau gerų argumentų.

- Dvylikos metų, bet iki šiol mokosi penktoje klasėje. Pamenu, kai jis pas mus nakvojo. Kitą rytą paėmęs sekmadienio laikraštį sugaišo pusantros valandos, kol perskaitė humoro skyrelį.

Aš įsiutau, nes galvojau, jog taip šnekėti nedora. Jis susidarė nuomonę apie Verną lygiai taip pat, kaip ir apie kitus mano bičiulius, matydamas šiuos tik probėgšmais, niekuomet nesiteikdamas su jais pabendrauti. Buvau tikras, jog tėvas neteisus. Kai pavadindavo Krisą vagišiumi, man akis užliedavo raudona pykčio migla. Jis *nieko* nežino apie mano draugą. Taip ir norėjau atkirsti, bet išsigandau, jog įniršęs tėvas lieps sėdėti namuose. Tiesa, dabar jis nesirengė svaidytis žaibais, nors, pavyzdžiui, prie vakarienės stalo retsykiais nevengdavo rėžti tūžmingų tiradų, nuo kurių mums apkarsdavo maistas. Šiuo momentu jis atrodė nuliūdęs, išvargęs ir bejėgis. Šešiasdešimt trejų metų pavargęs vyriškis - kiti vaikai turėjo tokio amžiaus senelius.

Mano mama buvo penkiasdešimt penkerių - irgi ne jauniklė. Kai juodu susituokė, motina gana greitai pastojo, bet patyrė persileidimą. Įvykus dar dviem savaiminiams abortams, gydytojas paskelbė, kad jai nelemta išnešioti kūdikio. Šitą istoriją galėčiau atkartoti žodis žodin, nes ją girdėdavau kiekvieną sykį, kai vienas iš tėvų rėždavo man pamokslus. Vis bandydavo įteigti, neva jiems mane padovanojo pats Dievas, tad man derėtų dėkoti apvaizdai, jog motina įstengė pastoti jau pražilusi, būdama keturiasdešimt dvejų. Aš nevertinau nei savo sėkmės, nei siaubingų kančių ir aukų.

Praėjus penkeriems metams nuo to momento, kai gydytojas pranešė, jog mama niekada neturės kūdikio, ji sėkmingai pastojo ir išnešiojo Denį aštuonis mėnesius, o paskui jis paprasčiausiai iškrito, visi aštuoni svarai - anot tėvo, pratūnojęs motinos pilve devynis mėnesius, mano brolis būtų svėręs net penkiolika svarų. Daktaras tarė: na, kartais gamta mus apkvailina, tačiau vaikeliui lemta tenkintis vienturčio dalia. Džiaukitės ir dėkokite Dievui už šią dovaną. Po dešimties metų ji dar kartelį sėkmingai pastojo. Išnešiojo mane iki nustaty-

tos datos, negana to, akušeriai turėjo pasinaudoti chirurginėmis žnyplėmis, kad iškrapštytų mane laukan. Ar esate girdėję apie kitą tokią suknistą šeimą? Išvydęs pasaulį radau porelę tėvų, pretenduojančių į nukaršėlių gretas, o vienintelis mano brolis pradėjo žaisti beisbolą dičkių vaikų parke anksčiau, nei išaugau iš sauskelnių.

Tėvukams su kaupu pakako vienos Dievo dovanėlės. Nesakau, kad jie blogai su manimi elgėsi. Nė sykio nebuvau gavęs į kailį. Tačiau aš tapau velnišku netikėtumu, o keturiasdešimtmečiai ne taip mėgsta staigmenas kaip dvidešimtmečiai. Kai gimiau, motina pasiryžo operacijai, kurią jos draugės vadino "Pleistru". Matyt, ji norėjo šimtaprocentinės garantijos, jog iš Viešpaties daugiau nesulauks jokių dovanų. Koledže sužinojau esąs laimės kūdikiu, nes egzistavo didelė tikimybė, kad gimsiu protiškai atsilikęs... nors tėtį veikiausiai buvo apnikusios tam tikros abejonės pamačius, kaip mano bičiulis Vernas dešimt minučių skaitė trumpą dialogą iš "Vabaliuko Beilio" komiksų.

Kalbant apie ignoravimą... rasti tinkamus žodžius, kurie nusakytų, kaip jaučiausi, pajėgiau tik tuomet, kai vidurinėje mokykloje išanalizavau romaną, pavadintą "Nematomas žmogus". Panelei Hardi liepus man pateikti ataskaitą apie šitą knygą, maniau, jog skaitysiu mokslinės fantastikos kūrinį apie vyruką, apsibintavusį tvarsčiais, su tamsiais "Foster Grants" akiniais - filme jį vaidino Klodas Reinsas. Supratęs, kad gavau visai kitokią istoriją, pabandžiau išsisukti nuo užduoties, tačiau panelė Hardi nepaleido manęs nuo kabliuko. Vėliau labai tuo džiaugiausi. "Nematomo žmogaus" autorius pasakoja apie vieną negrą. Niekas nepastebi to žmogaus, nebent jis iškrečia ką nors bjauraus. Žmonės žiūri kiaurai jį. Kai negras kalba, niekas neatsiliepia. Lyg jis būtų juodas vaiduoklis. Įsitraukęs į knygą, prarijau ją tarytum Džono D. Makdonaldo detektyvą, nes tas vyrukas Ralfas Elisonas rašė apie *mane*. Per vakarienę tik ir girdėdavau: Deni, kiek šiandieną išmušei žaidėjų? Deni, kas pakvietė tave į šokius? Deni, mes turime pasišnekėti kaip vyras su vyru apie mašiną, kurią nusižiūrėjome. Aš paprašydavau: "Paduokite man sviesto". Tėtis paklausdavo: Deni, ar tu tikrai nori stoti į armiją? Aš pakartodavau: "Ei, kas nors, duokite man sviesto". Mama pasiteiraudavo mano brolio, ar jam nereikėtų nupirkti "Pendeltono" marškinių. Galų gale sviesto tekdavo pasiimti pačiam. Vieną vakarą nusprendžiau pažiūrėti, kaip tėvai sureaguos, jei pasakysiu: "Prašau paduoti tas suknistas bulves".

Motina tarė: Deni, skambino teta Greisė, ji domėjosi, kaip tau ir Gordonui sekasi.

Tą dieną, kai Denis, baigęs Kasl Roko vidurinę mokyklą, gavo diplomą su pagyrimu, apsimečiau, jog susirgau ir likau namuose. Roiso, vyriausiojo Styvio Darabonto brolio, paprašiau nupirkti man "Laukinės airiškos rožės" vyno. Išgėriau pusę butelio ir vidury nakties privėmiau į lovą.

Tokia šeimyninė padėtis kursto jus nekęsti vyresniojo brolio arba beviltiškai jį idealizuoti - bent taip teigiama koledže, per psichologijos kursą. Skiedalai, ar ne? Aš asmeniškai neteikiau pirmenybės nė vienam iš kraštutinumų. Mudu su Deniu retai kivirčydavomės ir niekuomet nesipešdavome. Kur jūs matėte keturiolikmetį, lupantį keturmetį brolį? Absurdas. Mūsų gimdytojai pernelyg žavėjosi vyriausiuoju sūnumi, kad lieptų jam prižiūrėti mažėlį, todėl jis nejautė man priešiškumo kaip kiti vaikai, kurie per prievartą rūpindavosi jaunesniais broliais ar seserimis. Jei Denis kur nors mane vesdavosi, jis tai darydavo savo noru, ir tuomet aš jausdavausi lyg devintame danguje.

- Ei, Lačansai, kas čia per šmikis?

- Mano broliukas. Tu, Deivisai, verčiau prikąsk liežuvį, nes jis atspardys tau pasturgalį. Gordis - kietas bičas.

Aplink mane susiburia nepaprastai aukšti milžinai; akimirkai, prilygstančiai tam laiko tarpeliui, kuriam saulės spinduliai blyksteli debesų properšoje, atsiduriu dėmesio centre. Jie tokie dideli ir tokie suaugę.

- Ei, vaiki. Šitas mulkis iš tiesų tavo vyresnis brolis?

Aš droviai linkteliu.

- Jis tikras subingalvis, ar ne?

Vėl pakinkuoju galva, ir visi, įskaitant Denį, prapliumpa kvatoti. Paskui brolis energingai suploja rankomis.

- Nagi, vyručiai, - sako jis, - mes treniruosimės ar plepėsime kaip mergiotės?

Vaikinai sustoja į savo vietas, kai kurie mankština rankas svaidydami vieni kitiems kamuoliuką.

- Pritūpk ant suoliuko, Gordi. Sėdėk tyliai. Niekam netrukdyk.

Įsitaisau ant suolelio. Pareigingai klausau Denio nurodymų. Žvelgdamas į debesų sruogas, vingiuojančias vasaros danguje,

jaučiuosi neįtikėtinai mažas. Žiūriu, kaip brolis paduoda kamuoliuką. Niekam netrukdau.

Panašių momentų pasitaikydavo nedažnai.

Kartais prieš miegą jis man skaitydavo. Mamos pasakos apie meduolinį žmogelį bei tris paršiukus buvo gana smagios, tačiau iš Denio išgirdau gerokai įdomesnių dalykėlių - apie Mėlynbarzdį, Džeką Skerdiką. Jis išklojo savąją "Trijų ožių meknių" versiją, kurioje pergalę šventė po tiltu pasislėpęs trolis. Ir, kaip jau sakiau, išmokė mane lošti kribidžą bei maišyti kortas. Gal ne itin daug, bet... ei! Reikia džiaugtis tuo, ką turi, tiesa?

Bėgant metams, mano meilę Deniui pakeitė savotiška baiminga pagarba, kokią nepraktikuojantys katalikai puoselėja Dievui. Per jo laidotuves jaučiausi šiek tiek priblokštas ir truputį nusiminęs. Spėju, kad tapatūs pojūčiais galėjo apimti mano minėtus katalikus, kai jie perskaitė "Time" žurnale, esą Viešpats negyvas. Kitaip tariant, liūdėjau dėl brolio nedaugiau nei per radiją išgirdęs žinią apie Deno Blokerio mirtį. Ir vieną, ir kitą matydavau retokai, be to, serialų apie Denį nekartodavo per televizorių.

Jį palaidojo uždarame, Amerikos vėliava apklotame karste (prieš nuleidžiant dėžę į duobę, vėliavą nuėmė, sulankstė, įkišo į trikampę skrybėlę, o šią atidavė mano mamai). Tėvams iš sielvarto plyšo širdis. Keturių mėnesių lyg ir pakako, kad gimdytojai susitaikytų su sūnaus mirtimi. Bet aš nežinojau, ar jie *išvis* kada nors atsigaus. Ponas ir ponia Sugniužėliai. Denio kambarys, įrengtas prie pat manojo, išliko komos būsenos, tiksliau sakant, jis įstrigo praeityje ir nė trupučio nesikeitė. Ant sienų tebekybojo gairelės, priklausančios JAV šiaurrytinės dalies universitetams. Veidrodis, prieš kurį Denis stypsodavo ištisas valandas šukuodamas atgal plaukus kaip Elvis, tebebuvo apklijuotas jo merginų nuotraukomis. Ant rašomojo stalo teberiogsojo šūsnys "True" bei "Sports Illustrated" žurnalų, metams slenkant nenumaldomai virstančių senienomis. Tokį vaizdelį galima išvysti verksmingame filme. Bet mano širdyje išsikerojo ne sentimentalūs jausmai, o siaubas. Į brolio kambarį užeidavau tiktai prispirtas būtinybės, nes man vaidenosi, kad pamatysiu jį už durų, po lova arba spintoje. Pastaroji kėlė didžiausią baimę. Jei motina nusiųsdavo mane paimti Denio atvirukų albumą ar batų dėžę su nuotraukomis, kurias ji panūsdavo peržiūrėti, aš įsivaizduodavau lėtai atsiveriančias duris. Min-

tyse regėdavau, kaip suakmenėju ir spoksau į išblyškusį, kruviną tamsoje tūnantį brolį - viena galvos pusė sutrėkšta, ant marškinių džiūsta krešantis kraujas bei ištiškusios smegenys. Matydavau, kaip, sulenkęs pirštus, jis tiesia kruvinas rankas, išgirsdavau gergždžiantį krankimą: *Mano vietoje turėjai būti tu, Gordi. Mirti turėjai tu.*

7

Gordonas Lačansas, "Eržilų miestas". Pirmą kartą spausdinta "Greenspun Quarterly", Nr. 45, 1970-ųjų rudenį. Teisė naudotis suteikta.

Kovas.

Čikas stovi nuogas, sukryžiavęs rankas, alkūnes įrėmęs į atbrailą, kuri perpus skiria langą, akis įsmeigęs laukan. Nuo jo kvapo padūmavo stiklas. Pilvą žnaibo skersvėjo gūsiai. Apatinė lango dalis išdaužta. Tuščią ertmę dengia kartono lakštas.

- Čikai.

Jis neatsisuka. Ji daugiau neprasižioja. Nuo stiklo atsispindi vaiduokliškas merginos atvaizdas. Čikas mato ją lovoje, įsisupusią į antklodę, akivaizdžiai ignoruojančią momento rimtumą. Gilūs paakiai ištepliotti makiažu.

Nukreipęs žvilgsnį nuo pamėklės Čikas įsistebeilija į apylinkes. Lyja. Kai kur nutirpus sniego sluoksniui atsiveria plikos žemės lopiniai. Matyti pernykštė žolė, plastikinis Bilio žaislas - surūdijęs grėbliukas. Džonio "Dodžas" rymo ant kaladžių. Ašys, nuo kurių nuimti ratai, kyšo iš po dugno lyg strampgaliai. Jis prisimena tuos laikus, kai juodu su Džoniu plušėjo prie mašinos, per seną radijo imtuvą klausydamiesi Liuistono WLAM stoties, kuri transliavo naujas populiarias dainas ir senus gerus "gabalus" - porą sykių Džonis pavaišino alumi. Šioji meilutė lėks kaip patrakusi, Čikai, sakydavo jis. Kelyje nuo Geitsfolo iki Kasl Roko aplenks viską, kas sugeba judėti. Palauk, kol įstatysime "Hersto" pavarų dėžę!

Tačiau tai jau praeityje.

Už Džonio "Dodžo" driekiasi 14-tas kelias, kuriuo iš Portlendo, Niu Hempširo pietų, galima nusigauti iki pat Kanados, jei Tomastone pasuksite į J.V. 1-ajį plentą.

- Eržilų miestas, - sako Čikas stiklui. Jis rūko cigaretę.

- Ką?

- Nieko, mažule.

- Čikai? - prabyla mergina sutrikusiu balsu. Prieš sugrįžtant tėvui, jam teks pakeisti sukruvintas paklodes.

- Ką?

- Aš tave myliu.

- Gerai.

Purvinas kovas. *Sena kovo išpera*, mąsto Čikas. *Purvina kekšė su nutįsusiais papais ir lietaus lašais nuplauta fizionomija.*

- Šitas kambarys priklausė Džoniui, - nelauktai prataria jis.

- Kam tokiam?

- Mano broliui.

- O... kur jis dabar?

- Armijoje, - atsako Čikas, bet tai netiesa. Aną vasarą Džonis triūsė Oksfordo Lygumų treke, kai vienas nevaldomas automobilis nučiuožė link remonto dirbtuvės, kur jis keitė galines standartinio "Ševio" padangas. Keli vyrukai suriko: "Atsargiai!" - bet Džonis neišgirdo perspėjimų. Vienas iš šaukusiųjų buvo jo brolis Čikas.

- Tau nešalta?

- Ne. Gal truputį kojoms.

Staiga jam į galvą dingteli mintis: *Dieve, tai, kas įvyko Džoniui, anksčiau ar vėliau gali nutikti ir man.* Tačiau sąmonėje nesiliauja šmėžavęs vaizdas - slystantis "Fordas Mustangas", brolio stuburo kalvelės, kurių papėdėse juoduoja šešėliai, aiškiai matomi baltame berankovių "Heins" marškinėlių fone; pritūpęs jis traukia vieną galinį "Ševio" ratą. Čikui užtenka laiko, kad pastebėtų gumos juostas, drykstančias nuo "Mustango" padangų, išklibusį, asfaltą braižantį ir žiežirbomis besispjaudantį duslintuvą. Automobilis įsirėžia į Džonį, tam nespėjus atsistoti. Į dangų šauna geltoni liepsnos liežuviai.

Ką gi, jis bent jau nemerdėjo, pagalvoja Čikas prisimindamas senelį. Ligoninės kvapai. Jaunos seselės, nešiojančios basonus ligoniams. Paskutinis priešmirtinis atsidūsėjimas. Kad ir kaip atsisveikintum su gyvenimu, tai nesuteikia jokio malonumo.

Jis virpteli ir susimąsto apie Dievą. Paliečia švento Kristupo medalioną, kabantį po kaklu ant grandinėlės. Čikas ne katalikas ir juolab ne meksikietis: tikrasis jo vardas yra Edvardas Mėjus. Iš draugų gavo Čiko pravardę dėl savo juodų plaukų, kuriuos šukuodavo atgal sutepdamas juos "Brilkrimo" putų sluoksniu, bei aulinių batų smailiais galais ir gana aukštais kvadratiniais kulnais. Ne katalikas, bet su medalionu niekada nesiskiria.

Jei Džonis būtų tokį turėjęs, gal "Mustangas" nebūtų jo pritrėškęs. Kas žino.

Jis rūko, dėbso į lauką, tuo tarpu mergina nuleidžia kojas nuo lovos, paskubomis nutipena prie lango tarsi bijodama, kad Čikas atsigręš ir į ją pažiūrės. Šiltu delnu paglosto vaikino nugarą. Krūtimis įsiremia į šoną. Pilvas liečia jo sėdimąją.

- Brrr, čia *šalta*.

- Dėl skersvėjo.

- Tu mane myli, Čikai?

- Žinoma, - atsainiai burbteli jis ir rimčiau priduria: - Tu buvai nepaliesta.

- Ką tai turėtų reikš...

- Tai reiškia, kad buvai skaisti.

Jos delnas pakyla aukštyn. Vienas pirštas slysčioja jo sprandu.

- O ką aš sakiau?

- Tau skaudėjo?

Mergina nusijuokia.

- Ne. Tik mažumėlę išsigandau.

Abu žvelgia į lietų. 14-uoju keliu pravažiuoja naujas "Oldsmobilis", iš po ratų purškia vandens fontanai.

- Eržilų miestas, - sumurma Čikas.

- Kas?

- Tas tipas keliauja į Eržilų miestą savo nauju eržilo automobiliu.

Ji švelniai pabučiuoja tą vietą, kurią glostė pirštu. Čikas pasimuisto tarytum vydamas šalin ant sprando nutūpusią musę.

- Kas yra?

Jis atsisuka. Mergina akimirkai dirsteli į penį ir skubiai pakelia akis į viršų. Viduje sukirbėjusį norą pridengti nuogą kūną nuslopina mintis, kad filmuose meilužiai taip nesielgia, todėl rankos savaime nusvyra žemyn. Jos plaukai juodi kaip derva, oda - žiemos baltumo, grietinėlės spalvos. Krūtys pakankamai stangrios, bet pilvas šiek tiek per minkštas. Vienas trūkumas, galvoja Čikas, vis dėlto primena, jog tai ne filmas.

- Džeine?

- Ką?

Jis vėl pajunta užplūstantį geismą.

- Viskas gerai, - sako. - Mes draugai, ar ne? - tyčia įdėmiu žvilgsniu nu-

delbia ją nuo galvos iki kojų. Kai vėl įsmeigia akis į veidą, pamato išraudusius skruostus - Tu neprieštarauji, kad į tave taip žiūriu?

- Aš... ne. Ne, Čikai.

Ji žengia atatupsta, užsimerkia, prisėda ir atsilošusi praskečia kojas. Čikas regi kiekvieną Džeinės kūno lopinėlį. Vidinėse šlaunų pusėse nevaldomai virpčiojantys raumenėliai sujaudina jį labiau negu smailios, kūgio formos krūtys arba rožinis makšties pumpuras. Geidulys spurda viduje it pavasariu besimėgaujantis klounas Paikšius. Galbūt meilė išties suteikia dievišką palaimą, kaip tvirtina poetai, mąsto jis, tačiau seksas primena kvailelį juokdarį, kuris pavasarį strykčioja per balas. Kaip moteris gali vėpsoti į sukietėjusį penį ir nepratrūkti beprotiškai kvatoti?

Į stogą, stiklą, permirkusį apatinę lango dalį dengiantį kartoną barbena lietaus lašai. Jis prispaudžia delną prie krūtinės ir sekundei tampa panašus į romėnų oratorių. Ranka šalta, todėl Čikas ją nuleidžia.

- Atsimerk. Juk mes draugai.

Mergina paklūsta, įsispigina į jį violetinį atspalvį įgavusiomis akimis. Jos veidas, kaklas, krūtys raibuliuoja nuo raštų, kuriais lietaus srovelės išraizgė langą. Džeinė išsitiesia ant lovos, įtempia pilvo raumenis... tikra tobulybė, bent jau šiuo momentu.

- Ach, - išsprūsta jai. - Ach, Čikai, aš jaučiuosi taip *keistai*. - Kojų pirštai nevalingai susiriečia. Jis pastebi Džeinės pėdų keltis. Rožines keltis. - Čikai, Čikai.

Krečiamas drebulio vaikinas prieina prie lovos. Ji išplečia akis, kažką pasako, vieną žodį, bet Čikas nesupranta šio reikšmės. Dabar ne laikas klausinėti. Vienai sekundei jis sustingsta pusiau klūpomis, susiraukia ir žvilgteli į grindis, paliečia jos kojas virš kelių, mintyse įvertina fantastišką, beatodairišką kūną užliejusios geismo bangos jėgą, dar truputį padelsia.

Kambaryje pakibusią tylą teišsklaido tiksintis žadintuvas, kuris praskėtęs žalvarines kojeles stovi ant naktinio staliuko, virš šūsnies komiksų knygelių apie "Voražmogį". Džeinės alsavimas tankėja, kai Čikas į ją įsiskverbia. Veiksmas prasideda. Šį kartą viskas daug geriau. Už lango sniegą nepaliaujamai tirpdo lietus.

Po pusvalandžio jis papurto snūduriuojančią merginą.

- Reikia judėti, - pareiškia. - Netrukus namo grįš tėvas su Virdžinija.

Ji pažvelgia į savo rankinį laikrodį ir atsisėda. Nė nebando prisidengti. Džeinės kūno kalba akivaizdžiai pasikeitė. Mergina nesubrendo (nors pati, be abejo, mano kitaip) ir neišmoko nieko tokio, kas būtų sudėtingiau nei

užsirišti batų raištelius, tačiau jos manieros vis vien pakito. Čikas pakinkuoja galva, ir ji nedrąsiai vypteli. Vyrukas siekia cigarečių, padėtų ant naktinio stalelio. Kol Džeinė traukiasi aukštyn kelnaites, jis prisimena eilutę iš jau pasenusios dainos: *Nesiliauk grojęs, kol nepakratysiu kojų... grok, grok ir nesustok.* Rolfo Hariso "Sugauk kengūrą". Jis išsišiepia. Šią dainą mėgdavo traukti Džonis. Paskutinio stulpelio eilutės skambėjo taip: *Kai jis mirė, Klaidai, išraugėme jo kailį, kuris dabar kabo pašiūrėj.*

Ji užsisegė liemenėlę, čiuptelėjo už palaidinukės sagų.

- Kas tave pralinksmino, Čikai?

- Niekas.

- Užsegsi užtrauktuką?

Čikas žengia prie Džeinės, vis dar nuogas, trūkteli į viršų užtrauktuką, pabučiuoja jai į skruostą.

- Jei nori, eik į vonios kambarį ir pasidažyk, - siūlo. - Tik ilgai neužtruk.

Mergina grakščiai nuskrieja koridoriumi, o Čikas, traukdamas dūmą, palydi ją žvilgsniu. Būdama aukšta - savo ūgiu lenkė netgi jį - Džeinė turi palenkti galvą, kad nesusimuštų kaktos į vonios durų staktą. Po lova Čikas sugraibo savo apatinius. Nusviedžia juos į krepšį, kabantį iš vidinės spintos durų pusės. Komodoje sužvejoja naujas trumpikes. Šias užsimauna ir grįždamas į lovą paslysta ant drėgno grindų lopinėlio - kartono lakštas neatstoja tobulos apsaugos nuo lietaus.

- Velniai rautų, - pykteli.

Čikas apsidairo po kambarį, kuris priklausė Džoniui... tuomet, kai jis dar buvo gyvas (*Dėl Dievo meilės, kodėl jai pasakiau, jog mano brolis armijoje,* šmėkšteli smegeninėje mintis, privertusi jį sudirgti). Beveik iki lubų medienos plokštėmis apkaltos sienos tokios plonos, kad naktimis puikiai girdėti, kaip kitame miegamajame barškinasi tėvas su Virdžinija. Grindys truputį pakrypusios, todėl pravertas duris reikia kuo nors paremti, antraip, jei nusisuksi, jos užsitrenks. Ant galinės sienos kabo plakatas iš filmo "Nerūpestingas keliautojas" (Du vyrai patraukė ieškoti Amerikos, bet niekur jos nerado). Kambarys atrodė gyvybingesnis, kai čia miegodavo Džonis. Čikas negali paaiškinti kodėl, tačiau tai gryna tiesa. Jis žino dar šį tą. Kartais naktimis jam vaidenasi, jog spintos durys atsilapos ir prieš akis pasirodys Džonis pajuodusiu, apanglėjusiu kūnu, geltonais dantų protezais, kurie kyšo iš aptirpusio, bet vėl sustingusio vaško. Mintyse girdi šnabždesį: *Nešdinkis iš mano kambario, Čikai. Jei kiši nagus prie "Dodžo", aš tave, šunsnuki, nudėsiu. Aišku?*

Aišku, broliuk, mąsto Čikas.

Akimirką jis stovi nejudėdamas, žvelgia į suglamžytą, merginos krauju išteptą paklodę, paskui staigiu judesiu ją išskleidžia. Štai, žiūrėk, Virdžinija. Ar patinka, ką matai? Ar tau panižo tarpukojis? Čikas užsitempia kelnes, apsiauna aulinius batus, susiranda megztinį.

Jis šukuojasi plaukus priešais veidrodį, kai iš tualeto išnyra Džeinė. Atrodo klasiškai - pernelyg minkštas pilvas paslėptas po džemperiu. Mergina dirsteli į lovą, pataiso vieną kitą smulkmeną, ir dabar meilės guolis kur kas tvarkingesnis nei prieš kelias minutes.

- Gerai, - prataria Čikas.

Ji droviai suprunkščia, energingu, malonius prisiminimus žadinančiu gestu nusibraukia plaukų sruogą už ausies.

- Eime, - paragina jis.

Porelė nudrožia koridoriumi, patenka į svetainę. Džeinė sustoja prie televizoriaus, ant kurio pastebi spalvotą fotoateljė darytą nuotrauką. Šioje matyti tėvas su Virdžinija, paaugliško amžiaus Džonis, pradinėje mokykloje besimokęs Čikas ir Bilis, dar neišaugęs iš vystyklų. Kūdikį laiko vyriausiasis brolis. Visi nutaisę dirbtines šypsena... visi, išskyrus Virdžiniją, kurios veide kaip visada atsispindi mieguista, neįskaitoma išraiška. Čikas prisimena, jog šeima fotografavosi praėjus nedaugiau kaip mėnesiui nuo tėvo ir tos kalės vestuvių.

- Čia tavo tėvai?

- Tėvas ir pamotė Virdžinija, - pataiso jis. - Eikš.

- Ji ir dabar tokia graži? - klausia Džeinė paimdama savo paltą ir įteikdama Čikui jo striukę.

- Bent taip galvoja mano senis.

Juodu žengia į drėgną, skersvėjų varstomą garažą - pro sienų plyšius veržiasi švilpaujantys gūsiai. Pašiūrėje riogso nudilusių padangų krūva, senas Džonio dviratis, kurį Čikas paveldėjo sulaukęs dešimties ir kurį jis veikiai sulaužė, šūsnis detektyvų žurnalų, priduodami pepsikolos buteliukai, tepaluotas variklio monolitas, oranžinė dėžė, pilna romanų minkštais viršeliais, ant knygų guli spalvinimui skirtas paveikslėlis su arkliu, besiganančiu žalsvoje vejoje.

Čikas išsiveda merginą laukan, kur pila neviltį keliantis lietus. Senasis vaikino sedanas stovi baloje. Regis, drėgmė slegia ir mašiną. Nors Džonio "Dodžas" kėpso ant kaladžių, o išdaužtą priekinį stiklą pakeitė plastiko gabalas, jis atrodo šauniau nei Čiko "Biuikas", pilkšvas, rūdžių išėstas kledaras. Priekinė sėdynė uždengta ruda kariška antklode. Keleivio pusėje,

prie saulės skydelio, prisegtas ženkliukas skelbia: NORIU TO KIEKVIENĄ DIENĄ. Ant galinės sėdynės numestas surūdijęs starterio mechanizmas. Jei kada nors nustos pliaupti, galvoja Čikas, galbūt jį išvalysiu ir įmontuosiu į "Dodžą". O gal ir ne.

Sedano salonas atsiduoda pelėsiais. Starteris ilgą laiką gergždžia, bet galų gale "Biuiką" pavyksta užvesti.

- Nusėdo akumuliatorius? - teiraujasi Džeinė.

- Spėju, jog viskuo kaltas prakeiktas lietus. - Čikas įjungia valytuvus, išvairuoja atbulą mašiną į kelią, trumpam stabtelėjęs pažvelgia į atstumiančios, žalsvai melsvos spalvos namą. Iš pastato kyšo suklypęs garažas. Jo stogas užklotas toliu bei atsilaupiusiomis malksnomis.

Sužvinga atgijęs radijo imtuvas, ir Čikas skubiai jį užčiaupia. Kaip ir kiekvieną sekmadienio popietę, į galvą pamažu smelkiasi maudulys. Juodu važiuoja pro fermerių asociacijos būstinę, savanorių ugniagesių tarnybą ir Braunio degalinę. Prie kolonėlės stovi Salės Morison "Tiberdas". Sukdamas į senąjį Liuistono kelią, Čikas pamoja jai ranka.

- Kas ten?

- Salė Morison.

- Žavi ponia, - abejingai pastebi Džeinė.

Jis apgraibomis ieško cigarečių.

- Salė du kartus išsiskyrusi. Dabar dulkinasi su kuo papuola, jei tikėtume šito sumauto miesteliūkščio gandais.

- Ji atrodo gana jauna.

- Taip ir yra.

- Ar tu kada nors...

Čikas paglosto jos koją ir nusišypso.

- Ne. Gal mano brolis, bet ne aš. Man tiesiog patinka Salė. Ji gauna alimentus, turi didelį baltą "Tiberdą" ir nekreipia dėmesio, ką šneka aplinkiniai.

Atrodo, riedėti teks ilgai. Iš dešinės pusės srūva tamsiai pilka, niūri Androskogino upė. Ją užklojęs ledas galutinai nutirpo. Džeinė sėdi tyli, susimąsčiusi. Vienintelį garsą skleidžia šiugždantys stiklo valytuvai. Įdubose, palei žemę, plaukia rūkas, laukiantis vakaro, kuomet jis išslinks iš slėnių ir užvaldys visą Upės kelią.

Kai jie nusigauna į Oburną, Čikas pasirenka naująją, tiesesnę, gatvę ir netrukus įsuka į Mino aveniu. Visos keturios juostos beveik tuščios, žmonės aiškiai kiurkso savo priemiesčių nameliuose. Juodu temato mažą, į

geltoną lietpaltį įsisiautusį berniuką, kuris pėdina šaligatviu ir brenda per kiekvieną balutę.

- Pirmyn, seni, - švelniai sumurma Čikas.

- Ką? - klausia Džeinė.

- Nieko, mažule. Miegok toliau.

Ji neryžtingai nusijuokia.

Čikas suka į Kestono gatvę, nuvairuoja "Biuiką" takeliu, vedančiu link vieno namo. Sustabdo mašiną, bet variklio neišjungia.

- Jei užeitum, pavaišinčiau tave sausainiais, - sako Džeinė.

Jis purto galvą.

- Aš privalau grįžti.

- Žinau. - Mergina apsiveja rankomis Čiko kaklą ir jį pabučiuoja. - Dėkui už pačias nuostabiausias akimirkas mano gyvenime.

Jis netikėtai nusišypso. Veidas nušvinta, lyg mostelėjus burtų lazdele.

- Susitiksime pirmadienį, Dženi-Džeine. Juk mes draugai, tiesa?

- Pats žinai, kad taip, - atsako mergina ir vėl apdovanoja jį bučiniu, bet kai Čikas paliečia džemperį, mėgindamas užčiuopti krūtis, ji atšlyja. - Nereikia. Dar pamatys tėvas.

Čikas atitraukia rankas, šypsena pamažėle blėsta. Džeinė šoka iš mašinos ir nuskuodžia per lietų link galinių namo durų. Po sekundės pranyksta iš akiračio. Prisidegęs cigaretę jis išvažiuoja į gatvę. Variklis užgesta, ir starteris, rodos, džerška visą amžinybę, kol "Biuikas" pagaliau užsiveda. Kelionė atgal tęsiasi labai ilgai.

Prie garažo stovi tėvo universalas. Šalia jo sustabdęs mašiną Čikas išjungia variklį. Kurį laiką sėdi salone ir klausosi, kaip į stogą barbena lietaus lašai. Jaučiasi taip, tarytum tūnotų plieninėje statinėje.

Namuose priešais televizorių tupintis Bilis žiūri, kaip šėlsta Karlas Stormeris su savo bičiuliais kaubojais. Kai Čikas įžengia pro duris, jaunėlis brolis pašoka spirgėdamas iš susijaudinimo.

- Edi, ei Edi, ar žinai, ką pasakojo dėdė Pitas? Sakė, kad per karą kartu su gauja kitų vyrukų jis paskandino hansų povandeninį laivą! Kitą šeštadienį nusivesi mane į spektaklį?

- Na... - nutęsia išsišiepęs Čikas, - gal ir nusivesiu, jei visą savaitę kas vakarą bučiuosi mano batus. - Jis timpteli Bilį už plaukų. Brolis žviegia ir kvatoja, galop atsilygina spyriu į blauzdą.

- Netriukšmaukite, - liepia kambaryje pasirodęs Semas Mėjus. - Aprimkite abudu. Juk žinote, jog motinai nepatinka, kai namuose keliate

šurmulį. - Jis atsilaisvinęs kaklaraiščio mazgą, atsisegęs viršutinę marškinių sagą. Rankoje laiko lėkštę su trimis dešrainiais. Virtuvėje dešreles, įspraustas į baltą duoną, sutepė garstyčiomis. - Kur tu buvai, Edi?

- Pas Džeinę.

Iš tualeto atsklinda nuleidžiamo vandens garsas. Įdomu, dingteli Čikui, ar Džeinė kartais nepaliko ant kriauklės plaukelių, lūpų dažų, segtuko?

- Tau derėjo važiuoti su mumis pas dėdę Pitą ir tetą Aną, - priekaištingai ištaria tėvas ir trimis kąsniais sudoroja dešrainį. - Pastaruoju metu visai atitrūkai nuo šeimos, Edi. Man tai nepatinka. Kol aprūpiname tave stogu virš galvos, turėtum elgtis gražiau.

- Nieko sau stogas, - atšauna Čikas.

Įsižeidęs Semas dėbteli į sūnų. Po akimirkos jo akyse atsispindėjusi nuoskauda užleidžia vietą pykčiui. Kai tėvas prabyla, Čikas pamato, kad jo dantys pageltonavę nuo prancūziškų garstyčių, ir vaikiną persmelkia miglotas pasibjaurėjimas.

- Prikąsk savo prakeiktą liežuvį. Tau dar pienas nuo lūpų nenudžiūvo, snargliau.

Čikas patraukia pečiais, atsipjauna duonos riekę nuo kepalo, pūpsančio ant padėklo, šalia tėvo krėslo, užsitepa ją pomidorų padažu.

- Po trijų mėnesių vis vien iš čia išsinešdinsiu.

- Ką, velniai rautų, tu pliauški?

- Aš pataisysiu Džonio mašiną ir išvažiuosiu į Kaliforniją. Ten susirasiu darbą.

- O taip, kurgi ne! - Semas Mėjus - kerėpliškai stambus vyras, bet Čikui dingojasi, kad vedęs Virdžiniją jis susitraukė. Po Džonio mirties dar labiau sumažėjo. Mintyse vaikinas girdi save, sakantį Džeinei: *Gal mano brolis, bet ne aš.* Pavymui seka dainos eilutė: *grok, grok ir nesustok.* - Tuo kledaru nenusigausi toliau kaip iki Kasl Roko, jau nekalbant apie Kaliforniją.

- Taip manai? Galėsi uostyti sušiktas dulkes.

Sekundę kitą tėvas tiesiog spokso į sūnų, paskui meta į jį dešrainį. Šis pataiko Čikui į krūtinę ir aptaško garstyčiomis jo megztinį bei kėdę.

- Jei pakartosi tą žodį, sulaužysiu tavo nosį, akiplėša.

Čikas nužvelgia pigią dešrelę, išterliotą pracūziškomis garstyčiomis... apibarstytą saulės spindulėliais. Sviedžia dešrainį į tėvą. Semas atsistoja, jo veidas nusidažo senų rusvų plytų spalva, viduryje kaktos pulsuoja kraujagyslė. Šlaunimi užkliudo padėklą ant ratų, ir tas apsiverčia. Bilis stebi juodu nuo virtuvės durų. Jis buvo atsinešęs parūkytų dešrelių su pupelė-

mis, bet nūnai lėkštė pasvyra, ant grindų išsilieja padažas. Bilio akys išsprogdintos, jo lūpos dreba. Per televizorių Karlas Stormeris su bičiuliais kaubojais nutrūktgalviškai dainuoja "Ilgąjį juodąjį šydą".

- Stengies juos užauginti, duodi, ką gali, o jie spjauna tau į veidą, - iškošia tėvas. - Aha, štai kaip būna. - Ant krėslo sėdynės apgraibomis radęs perpus suvalgytą dešrainį, Semas suspaudžia bandelę kumštyje it nupjautą falą. Neįtikėtina, bet vėl susikiša ją į burną. Čikas pastebi, jog tėvo akis sudrėkino ašaros. - Aha, jie spjauna į tave, štai kaip būna.

- Kokio velnio *ją vedei*? - surinka vaikinas ir ūmai prikanda lūpą neužbaigdamas to, ką norėjo išrėžti: *jeigu judu nebūtumėte susituokę, gal Džonis dabar būtų gyvas*.

- Tai ne tavo prakeiktas reikalas! - pro ašaras užriaumoja Semas Mėjus. - Tai *mano* reikalas!

- Nejaugi? - atkerta Čikas. - Tikrai? Bet man reikia su ja gyventi! Man ir Biliui... mums reikia su ja gyventi! Žiūrėti, kaip ji tave kankina. O tu nė nežinai...

- Ko? - įsiterpia tėvas tyliu, grėsmingu balsu. Dešrainio gabalas kyšo iš sugniaužto kumščio nelyginant kruvinas kaulo strampas. - Ko aš nežinau?

- Nė velnio tu nežinai, - burbteli jis pasibaisėjęs tuo, kad vos nulaiko liežuvį už dantų.

- Jei neužsičiaupsi, aš tau nudirsiu kailį, Čikai. - Tėvas jį taip vadina tik tuomet, kai rimtai įsiunta.

Vaikinas atsisuka ir pastebi Virdžiniją, kuri stovi kitoje kambario pusėje, uoliai taisosi sijoną, žvelgia į posūnį didžiulėmis, ramiomis rudomis akimis. Jos nuostabios. Visi kiti bruožai ne tokie žavingi (gausėjančias raukšleles slepia makiažo sluoksnis), tačiau tos akys trauks vyrų dėmesį dar ne vienerius metus, mąsto Čikas ir vėl pajunta akinančią neapykantą - *kai jis mirė, Klaidai, išraugėme jo kailį, kuris dabar kabo pašiūrėj*.

- Ji laiko tave po padu, o tu nė nedrįsti jai pasipriešinti!

Išgąsdintas riksmų Bilis nebeištveria ir pratrūksta klykti. Paleidžia iš rankų lėkštę, delnais užsidengia veidą. Išeiginius jo batelius bei kilimą aptaško padažas.

Semas žengia į priekį, bet sustingsta, kai Čikas mosteli ranka tarsi kviesdamas: *nagi, pirmyn, išsiaiškinkime santykius, ko taip ilgai delsei, senas kriene?* Jie stypso it suakmenėjusios statulos, kol prasižioja Virdžinija, kurios balsas tylus ir ramus kaip rudos akys.

- Ar tavo kambaryje buvo mergina, Edai? Pats žinai, ką mudu su tavo tėvu apie tai galvojame. - Po pauzės priduria: - Ji paliko nosinę.

Čikas nudelbia Virdžiniją nuožmiu žvilgsniu nepajėgdamas išreikšti savo emocijų... neįstengdamas žodžiais nusakyti, ką jaučia šiai purvinai kalei, kuri sugeba taikliai užvožti tau į nugarą, smogti į pakinklius ir išmušti iš po kojų tvirtą pagrindą.

Jei labai norėtum, galėtum mane įskaudinti, byloja tos rudos, giedros akys. *Aš numanau, jog tu žinai, kas vyko prieš jo mirtį. Tačiau mane palaužti įmanoma tiktai šiuo vieninteliu būdu, ar ne, Čikai? Ir su sąlyga, kad Semas tavimi patikės. Tačiau tiesa jį pražudytų.*

Tėvas pasirenka naują puolimo kryptį, nerangiai it lokys.

- Tu dulkinaisi mano namuose, išpera?

- Semai, prašyčiau nesikeikti, - šaltai pareikalauja Virdžinija.

- Todėl ir nenorėjai važiuoti su mumis? Tau mieliau dulk... mieliau...

- *Pasakyk!* - spiegia Čikas. - Nesileisk engiamas! Ištark tą žodį! Tiesiai šviesiai!

- Nešdinkis iš namų, - išspaudžia tėvas. - Galėsi sugrįžti tik tada, kai atsiprašysi manęs ir savo motinos.

- Nedrįsk! - užstaugia jis. - Nedrįsk tos kalės vadinti mano motina! Aš tave nudėsiu!

- Liaukis, Edi! - sucypia Bilis. Jaunesniojo brolio balsą prislopina delnai, kurie tebedengia veidą. - Nustok šaukti ant tėčio! Liaukis, *prašau tavęs!*

Virdžinija nepajuda nuo durų. Abejingai žvelgia į Čiką.

Semas žengteli atatupstas, ir jo pakinkliai įsirėžia į krėslo pakraštį. Vangiai atsisėdęs įsispigina į savo plaukuotą dilbį.

- Kai tu sakai tokius žodžius, negaliu į tave žiūrėti. Man bloga nuo tavęs.

- Tau bloga nuo *jos!* Kodėl to nepripažįsti?

Užuot atsiliepęs, jis nuduria akis į padėklą, nuo lėkštės pagriebia kitą dešrainį, drebančiais pirštais užsitepa garstyčių. Bilis plūsta ašaromis. Karlas Stormeris su bičiuliais kaubojais traukia dainą apie sunkvežimio vairuotojus. "Mano vilkikas senas, bet vis dar eiklus", - tvirtina Karlas žiūrovams iš vakarų Meino.

- Berniukas nesuvokia, ką sako, Semai, - švelniai pratari Virdžinija. - Tokio amžiaus vaikinai sunkiai bręsta.

Jos žodžiai nutvilko Čiką it kirtis botagu. Viskas, užteks. Jis su kaupu prisiklausė.

Vyrukas apsisuka ir žengia link durų, kurios veda į garažą, o paskui

laukan. Prieš atidarydamas jas atsigręžia į Virdžiniją. Šioji atsako romiu žvilgsniu, kai išgirsta savo vardą.

- Kas yra, Edai?

- Paklodės sukruvintos. - Jis patyli. - Aš atėmiau jos nekaltybę.

Ko gero, Semo žmonos akyse kažkas sušmėžuoja, nors visai įmanoma, kad jam tiktai pasivaideno.

- Prašau išeiti, Edai. Tu gąsdini Bilį.

Jis neria pro tarpdurį. "Biuikas" nenori užsivesti, ir Čikas jau spėja susitaikyti su mintimi, jog reikės pėdinti per lietų, kai variklis pagaliau užkriokia. Jis prisidega cigaretę, atbulas važiuoja į 14-ąjį plentą iki dugno įspaudęs sankabą, mechaniškai atlikdamas į kraują įsigėrusius veiksmus. Mašina nelauktai sudreba ir ima springti. Generatoriaus lemputė du sykius grėsmingai sublyksi, tačiau netrukus "Biuikas" ima burgzti tyliau bei tolygiau. Jis nurieda keliu, kuris driekiasi link Geitsfolso.

Paskutinį sykį nužvelgia Džonio "Dodžą".

Džonis galėjo gauti darbą Geitso audimo fabrike, bet tik naktimis. Vėlyvas metas jam nė motais, aiškino brolis Čikui, be to, gamykloje mokėjo geriau negu Lygumų treke. Bėda ta, kad tėvas plušėjo dienomis. Jei Džonis priimtų pasiūlymą dėl naktinės pamainos, tai reikštų, jog reikėtų likti namuose kartu su ja - ir su Čiku, tūnančiu kitame kambaryje. Juk sienos tokios plonos... *Aš negaliu sustoti, o ji man neleidžia*, - kalbėjo Džonis. *Taip, aš žinau, jog išgirdęs tiesą jis palūžtų. Bet ji... ji neketina liautis. Man nepakanka jėgų pasipriešinti. Ji visur mane persekioja, manau, tau aišku, ką turiu galvoje. Tu ją matei. Bilis per mažas, kad suprastų, tačiau tu ją matei...*

Taip. Čikas ją matė. Kaip ir anksčiau, Džonis dirbo Lygumų treke. Tėvui paaiškino, esą autoremonto dirbtuvėse jis gali gauti pigių detalių savo "Dodžui". Taigi vieną dieną, jam keičiant padangą, link "Ševio" nučiuožė nevaldomas "Mustangas", kurio duslintuvas vilkosi žeme purkšdamas kibirkščių lietų; štai kaip pamotė nužudė jo brolį... grok, grok ir nesustok, juk mes keliaujame į Eržilų miestą šiuo išklerusiu "Biuiku"... Čikas prisimena, kaip kvepėjo guma, kaip Džonio stuburo iškilumai metė šešėlius ant akinančiai baltų jo marškinėlių, prisimena, jog Džonis pamažu stojosi, kai "Mustangas" jį įtrėškė į "Ševį". Pastarajam nuslydus nuo domkrato, ausis pasiekė duslus pokštelėjimas. Abi mašinos paskendo ryškiai geltonų liepsnų kamuolyje. Šnerves persmelkė aitrus benzino kvapas...

Čikas įsispiria abiejomis kojomis į stabdį, ir sedanas sustoja čiūžtelė-

jęs permirkusiu kelkraščiu. Vaikinas sudrimba ant priekinės keleivio sėdynės, atšauna dureles, išsivemia į sniego bei purvo pliurzę. Nuo geltonos garuojančios košės vaizdo antrą kartą atsikrato skandžio turiniu. Nuo minties apie pykinimą dar sykį sužiaukčioja. Variklis baudžiasi užgesti, bet Čikas spėja spūstelėti akseleratorių. Kai "Biuikas" užriaumoja, generatoriaus lemputė nenoriai sumirksi ir aptemsta. Jis atsilošia sėdynėje laukdamas, kol kūną nustos krėsti drebulys. Pro šalį prašvilpia naujas baltas "Fordas", kuris ištaško milžiniškus, purvinus vandens ir patižusio sniego fontanus.

- Lekia į Eržilų miestą, - sumurma Čikas. - Savo nauja eržilo mašina. Jėga.

Vėmalų lašeliai graužia lūpas, gerklę bei nosį. Cigaretės nesinori. Denis Karteris leis jam pernakvoti savo namuose. Apie ateities planus bus galima pamąstyti rytoj. Čikas pasuka vairą kairėn, ir sedanas nudarda 14--uoju keliu.

8

Kokia suknista melodrama, ar ne?

Esu tikras, jog pasauliui teko regėti vieną kitą geresnį apsakymą - veikiau vieną kitą šimtą tūkstančių geresnių apsakymų. Ant kiekvieno puslapio turėtų būti atspausdinta PASKUTINIOJO KURSO STUDENTO, LANKANČIO KŪRYBINIO RAŠYMO PASKAITAS, PRODUKTAS... tam tikra prasme tai gryniausia tiesa. Istorija velniškai neoriginali ir netgi vaikiška. Pasirinktas lakoniškas Hemingvėjaus stiliaus (neaišku kodėl, bet įvykiai atpasakoti sumautai madingu esamuoju laiku) ir folkneriška tema. Argi tai ne *rimtumo* įsikūnijimas? Argi ne *grožinės literatūros* tobulybė?

Jokios pretenzijos negalėtų nuslėpti to fakto, jog šią nepaprastai seksualią istoriją sukūrė itin nepatyręs jaunuolis (tuo metu, kai rašiau "Eržilų miestą", tebuvau permiegojęs su dviem merginomis, vieną iš jų apliejau pirmalaike ejakuliacija ir šiuo atžvilgiu nė iš tolo nepriminiau Čiko iš aukščiau paminėto apsakymo). Požiūris į moteris svyruoja nuo priešiškumo iki atviro pasišlykštėjimo - dvi moteriškosios giminės atstovės iš "Eržilų miesto" pavaizduotos kaip tikros kekšės, o trečioji tėra nuolanki meilutė, sakanti kažką panašaus į "aš tave myliu, Čikai" arba "jei užeisi, pavaišinsiu tave sausainiais". Antra vertus, pats Čikas - patinas iki kaulų smegenų, cigaretes dūmijantis

veikėjas iš darbininkų klasės, tarsi ką tik nužengęs iš Briuso Springstyno plokštelės, nors tada, kai savo istoriją spausdinau koledžo literatūros žurnale (tarp eilėraščio, pavadinto "Mano atvaizdai", ir esė, besigilinančios į studentų momenėlių temą, parašytos vien tik mažosiomis raidėmis), apie Springstyną dar niekas nebuvo girdėjęs. Šį darbą sukūrė jaunas žmogus, stokojantis tiek patirties, tiek pasitikėjimo savimi.

Vis dėlto tai buvo pirmasis *man* priklausantis apsakymas - pirmasis *tikras* apsakymas po penkerių metų, kupinų nesėkmingų mėginimų. Pirmasis, galintis atlaikyti kritikos krušą, net jei pašalinčiau butaforines smulkmenas. Bjaurokas, tačiau gyvybingas. Netgi dabar, kai jį skaitau, besistengdamas užgniaužti šypseną, kurią sukelia jo pseudo-kietumas ir pretenzingas stilius, aš regiu Gordoną Lačansą, slypintį už spausdintų eilučių, jaunesnį už dabar gyvenantį bei kuriantį, neabejotinai spinduliuojantį daugiau idealizmo nei bestselerių rašytojas - pastarasis labiau linkęs įdėmiai peržiūrėti su leidyklomis sudaromas sutartis negu skaityti savo knygų recenzijas, - tačiau ne tokį jauną kaip tas vaikis, vieną dieną su draugais iškeliavęs ieškoti negyvo berniuko, vardu Rėjus Braueris, kūno. Gordoną Lačansą, kuris nusigavo iki vidurio kelio, vedančio į pilką kasdienybę.

Na, taip, apsakymas iš tikrųjų nekoks - autorius pernelyg uoliai klausėsi aplinkinių, užuot sutelkęs dėmesį į vidinį balsą. Tačiau aš pirmą kartą rašiau apie tas vietas ir tuos dalykus, kuriuos gerai pažinojau. Mane apėmė kraupoka, pakili nuotaika matant, kaip praeities įvykiai, daugelį metų nedavę ramybės, įgavo naują formą, *kurią aš pajėgiau suvaldyti*. Seniai buvau atsikratęs vaikiškų nuogąstavimų, jog šiurpiai užkonservuotame Denio kambaryje galėčiau pamatyti spintoje tūnantį brolį. Nuoširdžiai tikėjau, kad užmiršau savo baimes. Visgi jos atsispindėjo "Eržilų mieste", gal šiek tiek perdirbtos... bet *kontroliuojamos*.

Aš atsispyriau norui pakoreguoti istoriją, perrašyti ją, kažkaip pagyvinti - tiesą sakant, vos susiturėjau, nes dabar, vartydamas puslapius, jaučiuosi nesmagiai. Kad ir kaip ten būtų, apsakyme nestinga smulkmenų, kurios man patinka... kurias nupigintų vyresnio, jau žilstančio, Lačanso padaryti pokyčiai. Tokios šaunios, galbūt ne visai derančios prie bendro fono smulkmenos, kaip šešėliai ant baltų Džo-

nio marškinėlių arba lietaus raštai, raibuliuojantys ant nuogo Džeinės kūno.

"Eržilų miesto", vėlgi pirmojo iš mano sukurtų istorijų, nerodžiau nei motinai, nei tėvui, kadangi apsakymas persunktas užuominomis apie Denį, Kasl Roką ir, kas svarbiausia, aliuzijomis į 1960-uosius metus. Kiekvienas iš mūsų žino, kada jo ar jos lūpomis kalba tiesa, nes jeigu šios žodžiais sužeisi save arba kitus, paplūs kraujo srautas.

9

Mano miegamasis antrajame namo aukšte įkaito mažiausiai iki devyniasdešimties laipsnių. Dar prieš popietę temperatūra turėjo pakilti iki šimto dešimties laipsnių*, net jei visi langai būtų atlapoti. Nuoširdžiai džiaugiausi, jog nakvosiu lauke. Nuo minčių apie žygį vėl įsiaudrinau. Į ritinį susukau dvi antklodes, surišau jas senu diržu. Iškrapščiau iš pakampių visus savo pinigus - šešiasdešimt aštuonis centus. Tuo ir baigiau pasiruošimą kelionei.

Į pirmą aukštą nusileidau galiniais laiptais būgštaudamas, kad svetainėje galiu susidurti su tėvu. Be reikalo jaudinausi. Jis tebelaistė sodą - ore piešė beprasmiškas vaivorykštes ir abejingu žvilgsniu kiaurai jas spoksojo.

Nudrožiau Vasaros gatve, neilgai trukus kirtau tuščią sklypą kulniuodamas link Karabino kelio, kur dabar įrengtos ryšių kompanijos "Skambutis" kontoros. Traukiau mūsų namelio medyje pusėn, kai prie šaligatvio sustojo automobilis ir iš jo iššoko Krisas, vienoje rankoje laikantis senąją skauto kuprinę, kitoje gniaužiantis virve surištą antklodžių ryšulėlį.

- Ačiū, sere. - Mašina nuriedėjo tolyn, o Krisas atlėkė prie manęs. Į bičiulio šoną bumbsėjo skautiška gertuvė, kurios dirželį jis užsimetė ant vieno peties ir pasikišo po kita pažastimi. Kriso akys žaižaravo.

- Gordi! Nori kai ką pamatyti?

- Žinoma. Ką?

- Eime ten. - Jis parodė siaurą tarpuvartę, skiriančią "Žydrojo rago" užkandinę bei Kasl Roko vaistinę.

- Kurių velnių?

- Eikš, kam sakau!

*43 laipsniai pagal Celsijų.

Jis nuskuodė į skersgatvį, ir po akimirkos (tiek laiko sugaišau, kol nutildžiau sveiko proto balsą) aš leidausi pavymui. Abu pastatai stūksojo pakrypę vienas į kitą, todėl gatvelė pastebimai siaurėjo. Mudviem teko bristi per senų laikraščių šūsnis, atsargiai kilnoti kojas, kai žengėme per blyksinčias sudužusių alaus bei limonado butelių šukes. Krisas užsuko už "Žydrojo rago" kampo ir nuleido ant žemės savo nešulį. Užkandinės kiemelyje stovėjo aštuonios ar devynios šiukšlių dėžės, nuo kurių trenkė klaiki smarvė.

- Fui! Krisai! Gal pagaliau paaiškinsi, ką sumąstei?

- Ištiesk ranką, - mechaniškai ištarė jis.

- Garbės žodis, tuojau tave apvem...

Žodžiai įstrigo gerklėje, o smirdantys šiukšlių konteineriai visiškai iškrito iš galvos. Nusimetęs nuo peties kuprinę Krisas panaršė jos turinį. Kai ištraukė ranką, jo pirštai spaudė didžiulį pistoletą ruda medine rankena.

- Kuo nori būti - Vienišu Reindžeriu ar Vaikiu Sisku? - išsišiepęs paklausė.

- Jėzutėliau! Iš kur jį gavai?

- Nudžioviau iš tėvo komodos. Devynių milimetrų kalibras.

- Aha, pats matau, - atsakiau, nors ginklas galėjo būti ir aštuonių arba septynių milimetrų kalibro - buvau skaitęs galybę Džono D. Makdonaldo ir Edo Makbeino detektyvų, bet iš arti regėjau tik vieną pliauškynę, tą, kurią nešiojosi konsteblis Banermanas... vaikai nuolat maldaudavo ištraukti pistoletą iš dėklo, bet jis visuomet nuleisdavo prašymus negirdomis. - Klausyk, tėvas nudirs tau kailį sužinojęs, ką iškrėtei. Pats minėjai, kad jis šėlioja.

Mano draugo akyse tebetvyksčiojo ugnelės.

- *Būtent*, seni. Jis nieko nesužinos. Kartu su savo sugėrovais kiurkso Harisone. Jie pasiėmę šešis ar aštuonis butelius vyno, tad namo negrįš kokią savaitę. Sumauti chroniai. - Krisas perkreipė lūpas. Jis vienintelis iš mūsų šutvės negerdavo, netgi tam, kad parodytų, jog turi kietus kiaušus. Aiškino, neva nenori užaugęs tapti prakeiktu girtuokliu kaip jo senis. Man paslapčia prisipažino - po to, kai dvynukai Despeinai nušvilpė iš savo gimdytojo šešias alaus skardines ir visi įniko erzinti Krisą, kuris neparagavo nė lašelio, - kad jis *bijo* gerti. Pasak Kriso, tėvas neištraukė nosies iš kakliuko, vyriausiasis brolis buvo prisiliuobęs iki ausų, kai išprievartavo merginą, o Išvers-

takis be paliovos pliaupė "rašalą" drauge su Tūzu Merilu, Čarliu Hoganu ir Biliu Tesijumi. Kokia tikimybė, paklausė manęs, kad pradėjęs gurkšnoti svaigalus jis sugebėtų paleisti iš rankų butelį? Gal jūs nusišypsosite išgirdę, jog dvylikametis baiminasi tapti pradedančiuoju alkoholiku, bet ši mintis nejuokino Kriso. Nė trupučio. Jis daug mąstė apie tokią galimybę. Prieš save matė puikius pavyzdžius.

- Turi šovinių?

- Devynis - tiek radau dėžutėje. Tėvukas pamanys, kad visus iššaudė, kai girtas pleškino į skardines.

- Jis užtaisytas?

- *Ne!* Viešpatie, kuo tu mane laikai?

Galų gale išdrįsau paimti ginklą. Man patiko jausti jo svorį. Įsivaizdavau esąs Styvas Karela iš 87-ojo operatyvinio būrio, kuris persekioja tipą, pravarde Triukšmadarys, o gal pridengia Mejerį Mejerį arba Klingą, kartu su partneriais verždamasis į apšnerkštą pakvaišusio narkašo būstą. Nusitaikiau į vieną dvokiančią šiukšliadėžę ir paspaudžiau gaiduką.

BA-BACH!

Pistoletas sudrebino mano ranką. Vamzdžio galą lyžtelėjo ugnis. Atrodė, tarsi būtų lūžęs riešas. Širdis nukrito į padus ir ten susigūžė virpėdama. Metalinį šiukšlių konteinerio paviršių subjaurojo didžiulė skylė - lyg panorėjus piktajam burtininkui.

- Jėzau! - suspigau.

Krisas gageno kaip išprotėjęs, tik neaišku, linksminosi jis ar kvatojo apimtas isterijos.

- Šaunuolis! Šaunuolis! *Gordis - šaunuolis!* - užtrimitavo bičiulis. - *Ei, Gordonas Lačansas bando iššaudyti Kasl Roką!*

- *Užsičiaupk! Nešdinamės!* - sustūgau griebdamas jį už marškinių.

Kai mes leidomės į kojas, pro atsivėrusias galines "Žydrojo rago" duris išniro Frensina Taper, kaip paprastai vilkinti baltą iš dirbtinio šilko pasiūtą padavėjos uniformą.

- Kas čia kelia triukšmą? Kas sprogdina petardas?

Mudu nuskuodėme per vaistinės, ūkinių prekių krautuvėlės, "Emporium Galorium", parduotuvės, prekiaujančios antikvariatu, įvairiau-

siu šlamštu, pigiomis knygelėmis, kiemus. Perlipome tvorą, tuo pačiu susibadėme delnus rakštimis ir išnirome į Karano gatvę. Pakeliui sviedžiau pistoletą Krisui. Šis springo juokais, bet kažkaip įstengė sugauti ginklą ir įgrūsti jį į kuprinę. Pasukę už kampo vėl patekome į Karabino gatvę. Pristabdėme žingsnį, nes bėgdami tokiame karštyje atrodytume įtartinai. Krisas tebekrizeno.

- O žmogau, kad būtum matęs savo veidą! Neįkainojamas vaizdelis. Nepakartojama. Nors apsitriesk vietoje. - Prunkšdamas jis palingavo galvą ir pliaukštelėjo sau per koją.

- Tu žinojai, kad ginklas užtaisytas, ar ne? Ot mulkis! Dabar man kaip reikiant klius. Toji Taper mane pastebėjo.

- Nesijaudink, ji galvoja, jog kažkas susprogdino petardą. Be to, sena pelėda Taper nemato toliau savo nosies, pats gerai žinai. Mano, jog akiniai paslėps *žavy-y-yngą jos veidelį*.

- Koks skirtumas? Tai buvo šlykštus pokštas, Krisai, garbės žodis.

- Nagi, Gordi... - jis uždėjo ranką man ant peties, - kaip Dievą myliu, aš nenutuokiau, jog pistoletas užtaisytas. Prisiekiu motinos vardu, paėmiau jį iš tėvo komodos. Paprastai mano senis išima iš dėtuvės visus šovinius. Matyt, kai paskutinį kartą šaudė, buvo taip prisilakęs, kad nebežinojo, ką daro.

- Tu tikrai jo neužtaisei?

- Ne, ponuli.

- Prisieki savo motinos vardu, net jei dėl tavo melo ji papultų į pragarą?

- Prisiekiu. - Jis persižegnojo ir nusispjovė demonstruodamas nuoširdumo bei atgailos sklidiną choro berniuko fizionomiją. Tačiau kai mudu numygome per tuščią sklypą, kur dunksojo guoba su mūsų nameliu, ir pamatėme Verną bei Tedį, tupinčius ant savo mantos, jis vėl prajuko. Kaipmat išklojo visą istoriją, kuri kaip reikiant pritrenkė porelę. Galų gale Tedis pasiteiravo, kokio velnio Krisas atsitempė pistoletą.

- Šiaip sau, - atsakė tas. - Galbūt netyčia susidursime su meška. Arba pamatysime kažką panašaus. Beje, nakvoti miške baugoka.

Visi pritariamai sulinksėjo. Krisas, vyriausias ir šauniausias vyrukas iš mūsų gaujos, galėjo sakyti tokius dalykus nesibaimindamas pa-

tyčių. Kita vertus, jei Tedis prisipažintų bijąs tamsos, mes užbadytume jį pirštais.

- Ar tu pastatei kieme palapinę? - paklausė keturakis Verno.

- Aha. Į vidų įkišau du įjungtus žibintuvėlius. Kai sutems, atrodys, jog mes ten sėdime.

- Galinga mintis. - Patapšnojau Vernui per nugarą. Vyrukas pasiekė savo sumanumo viršūnę. Jis nusišypsojo ir išraudo.

- Judame, - paragino Tedis. - Jau beveik dvylika.

Mes susibūrėme aplink Krisą.

- Eisime per Bymano lauką, palei baldų parduotuvę, tą, kuri stovi šalia Sonio "Teksako" degalinės, - pasiūlė jis. - Paskui trauksime geležinkelio bėgiais, pro sąvartyną, ir pastolių tiltu nusigausime iki Harlou.

- Ar toli teks keliauti? - paklausė Tedis.

Krisas gūžtelėjo.

- Na, Harlou pakankamai didelis. Žygiuosime mažiausiai dvidešimt mylių. Kaip manai, Gordi?

- O taip. Gal net trisdešimt.

- Kad ir trisdešimt. Iki rytojaus popietės turėtume būti vietoje, jei tiktai niekas nepridės į kelnes.

- Tarp mūsų nėra mižnių, - įsiterpė Tedis.

Mes susižvalgėme.

- *Sisi-i-i*, - išspaudė Vernas, ir visi prajuko.

- Na, vyručiai, į kelią, - tarė Krisas užsimesdamas ant peties kuprinę.

Mes nužingsniavome per tuščią sklypą, Krisas pėdino šiek tiek išsiveržęs į priekį.

10

Tuo metu, kai įveikėme Bymano lauką ir pradėjome ropštis į šlakais nusėtą Didžiojo pietų ir vakarų Meino geležinkelio pylimą, mes jau buvome nusivilkę marškinėlius ir juos susirišę aplink juosmenis. Prakaitavome it kiaulės. Šlaito viršūnėje nužvelgėme bėgius, kuriais ketinome keliauti.

Niekada neužmiršiu tos akimirkos, kad ir kiek metų prabėgtų. Iš mūsų ketveriukės vienintelis turėjau laikrodį, pigų "Taimeksą" - gavau jį prieš metus kaip premiją už parduotus "Kloverino" balzamo

buteliukus. Rodyklės rodė lygiai dvylika. Priešais plytinčias sausas apylinkes, kur nebuvo matyti jokios paunksmės, užliejo deginantys saulės spinduliai. Karštis baudėsi įsismelkti į kaukolę ir pačirškinti smegenis.

Už nugaros liko Kasl Rokas, išsidėstęs ant ilgos Kasl Vju vardu žinomos kalvos, kurią supo žalios, ūksmingos vejos. Tolėliau, palei Kaslo upę, dunksojo siuvimo fabrikas, į dangų išmetantis pilkšvos spalvos dūmus, į vandenį išliejantis atliekas. "Linksmasis baldų tvartas" stovėjo iš kairės. Priešais mus, lygiagrečiai upei, kuri sruvo kairėje pusėje, driekėsi saulės nutvieksti geležinkelio bėgiai. Mums iš dešinės plytėjo krūmynais apžėlęs laukas (nūnai čia įrengtas motociklų trekas - krosai vyksta kas sekmadienį, nuo antros valandos). Ties horizontu stūksojo senas, nenaudojamas, rūdžių išgraužtas ir truputį gąsdinantis vandens bokštas.

Mes pastovėjome kelias sekundes, kol Krisas nekantriai paragino:

- Nagi, žygiuojame.

Visi keturi nukulniavome palei bėgius, trypdami šlakus, sulig kiekvienu žingsniu sukeldami juodų dulkių debesėlius. Sportbačiai ir kojinės veikiai papilkėjo. Vernas ėmė dainuoti "Apversk mane dobiluose", bet gana greitai užsičiaupė suteikdamas palaimą mūsų ausims. Vienintelių Kriso ir Tedžio gertuvių praktiškai nepaleidome iš rankų.

- Galėtume papildyti vandens atsargas iš sąvartyno čiaupo, - pasiūliau. - Mano tėvas sako, jog tenykštis šaltinis geras, kadangi vanduo teka iš poros šimtų pėdų gelmės.

- Tvarkelė, - sutiko Krisas, įsijautęs į ryžtingo būrio vado vaidmenį. - Mums vis vien reikės kažkur atsipūsti.

- O kaipgi maistas? - staiga paklausė Tedis. - Kertu lažybų, kad niekas jo nepasiėmė. Aš, pavyzdžiui, apie tai nepagalvojau.

Krisas sustojo kaip įkaltas.

- Ot šūdas! Aš irgi nepagalvojau. Gordi?

Papurčiau savo makaulę mintyse spėliodamas, kaip galėjau būti toks kvailas.

- Vernai?

- Neturiu nė trupinėlio, - atsakė tas. - Atleiskite.

- Suskaičiuokime pinigus, - tariau. Tarp išdagų išskleidžiau nuo juosmens nurištus marškinėlius, ant jų švystelėjau šešiasdešimt aštuonis centus. Monetos skaisčiai sužibo saulės šviesoje. Krisas ištraukė

iš kišenės suglamžytą dolerį ir du centus. Tedis iškrapštė iš savosios du ketvertukus ir porą monetų po penkis centus. Vernas teturėjo septynis centus. - Du doleriai trisdešimt septyni, - pasakiau. - Neblogai. Prie keliuko, kuris veda į sąvartyną, stovi krautuvėlė. Kažkam teks nupirkti kelis mėsainius ir limonado, kol kiti ilsėsis.

- Kam? - paklausė Vernas.

- Nutarsime pasiekę sąvartyną. Eime.

Susikišau pinigus į kelnių kišenę ir jau ketinau apsirišti juosmenį marškiniais, kai Krisas sustūgo:

- *Traukinys!*

Priglaudžiau ranką prie bėgių ir supratau, kad jis neklysta. Ausis pasiekė garsėjantis dundėjimas. Bėgis taip įnirtingai vibravo, jog akimirkai man pasidingojo, tarsi liečiu patį traukinį.

- *Desantininkai - į griovį!* - užkriokė Vernas ir komiškai stryktelėjęs nėrė nuo pylimo. Vyrukas žaisdavo desantininkus visur, kur išvysdavo pakankamai minkštą pagrindą, tarkim, žvyrduobę, šieno kupetą arba štai tokį šlaitą. Krisas nusekė iš paskos. Griausmingai bildantis traukinys, matyt, riedėjo dešiniuoju upės krantu, Liuistono kryptimi. Užuot šokęs į papėdę, Tedis atsigręžė į tą pusę, iš kur atsklido garsas. Saulės spinduliuose blizgėjo stori jo akinių stiklai. Prie kaktos prilipo prakaitu permirkusios plaukų sruogos.

- Ko tu lauki, Tedi? - paklausiau.

- Ne-e, aš niekur nesitrauksiu. - Dioptrinių stiklų padidintos jo akys žybčiojo iš susijaudinimo. - Pabandysiu šokti iš po garvežio ratų, supranti? Ką reiškia sunkvežimiai, palyginti su prakeiktu traukiniu?

- Tu kuoktelėjai, seni. Nori pakratyti kojas?

- Visai kaip Normandijos pakrantėje! - suriko Tedis ir nudrožė tiesiai ant žuolių. Po akimirkos jau stovėjo ant pabėgio truputį svyruodamas.

Vieną kitą sekundę stypsojau suakmenėjęs. Tiesiog negalėjau patikėti, kad jis iš tikrųjų ruošiasi įgyvendinti tokį pamišėlišką sumanymą. Pagaliau atsikračiau sąstingio, nusitempiau protestuojantį Tedį, pastūmiau jį nuo pylimo, pats stryktelėjau pavymui. Kol buvau ore, keturakis įspyrė man į papilvę. Vos atgavau kvapą, tačiau sugebėjau keliu smogti jam į krūtinę ir partrenkti nelemtą idiotą ant nugaros. Kai švokšdamas į jį įsirėžiau, Tedis griebė mane už sprando. Mudu nusi-

ridenome į papėdę, pakeliui gerokai vienas kitą aptalžėme. Tuo tarpu Vernas su Krisu spoksojo į mus išvertę veizolus kaip bepročiai.

- Ach tu, kalės vaike! - suspiegė Tedis. - Nuokruša! Kokio velnio ant manęs užvirtai? Aš tave pribaigsiu, šūdžiau!

Kai galų gale pavyko įtraukti į plaučius oro, pabandžiau atsistoti. Tedis mane puolė, o aš žengiau atgal, delnais atmušdamas jo smūgius. Krizenau, bet niekaip negalėjau atsikratyti baimės. Keturakio nevertėjo erzinti, jeigu jį apimdavo isterijos priepuolis. Tokios būsenos vyrukas mestų iššūkį netgi vyresniam vaikiui, ir jei šis sulaužytų rankas akiplėšai, pastarasis imtų kandžiotis.

- Tedi, galėsi šokinėti iš po ratų po to, kai mes pasieksime savo tikslą, bet...

pokšt - vienas iš mataruojančių kumščių pataikė man į petį

...iki tol niekas neturėtų *mūsų pamatyti*, tu...

pokšt - šįsyk smūgis nudegino mano skruostą, ir mudu būtume rimtai susipešę, jei Krisas su Vernu

...suknistas mulki!

nebūtų mūsų išskyrę. Virš galvos pradundėjo krovininis sąstatas, plūstantis išmetamosiomis dujomis. Bėgiais nubildėjo prekinių vagonų ratai. Pylimu nusirideno keli šlakų gurgulai, ir kivirčas trumpam užsibaigė... vis vien nepajėgėme girdėti nieko, išskyrus griausmingą riaumojimą.

Kai traukinys, kurį sudarė ne tiek jau daug vagonų, nutolo, Tedis paskelbė:

- Aš jį nudėsiu. Bent jau praskelsiu lūpą. - Vyrukas pasimuistė, bet Krisas nepaleido jo iš savo gniaužtų.

- Aprimk, Tedi. - Krisas tyliai kartojo šiuos žodžius, kol keturakis nustojo krutėti ir sustingo. Jo akiniai kybojo pakrypę ant nosies galo, suglebęs laidas driekėsi nuo klausos aparato iki elemento, kurį jis įsikišo į džinsų kišenę.

Išvydęs, jog Tedžio pyktis galutinai išgaravo, Krisas atsisuko į mane ir paklausė:

- Velniai rautų, Gordi, kam tau reikėjo su juo susiremti?

- Jis norėjo šokti iš po garvežio ratų. Pamaniau, jog mašinistas pastebės Tedį, stovintį ant bėgių, ir praneš policijai. To betrūko, kad farai pradėtų sekti mūsų pėdsakus.

- Mašinistas niekur neskambintų, nes triestų į savo moteriškus

apatinius, - suurzgė Tedis, bet nepiktai. Mano pasiteisinimas jį tenkino.

- Gordis elgėsi teisingai, - įsiterpė Vernas. - Atvėskite, vyručiai.

- Teisingai, atvėskite, - pridūrė Krisas.

- Tiek to, - atsakiau ir ištiesiau ranką delnu į viršų. - Taika, Tedi?

- Aš galėjau šokti iš po ratų, - suniurnėjo jis. - Tiki manimi, Gordi?

- Aha, - patvirtinau, nors vien nuo tokios minties mane nukratė šaltukas. - Tikiu.

- Gerai, taika.

- Susitaikykit, - liepė Krisas paleisdamas Tedį.

Keturakis ganėtinai skaudžiai vožė man per delną. Aš atsakiau tuo pačiu.

- Suknistas mižnius Lačansas, - burbtelėjo Tedis.

- *Si-si-i-i*, - atšoviau.

- Užteks šiepti dantis, vyručiai, - pasakė Vernas. - Keliaujame.

- Keliauk, kur nori, tik nelįsk po žeme, - oriai pratarė Krisas, ir Vernas įsitempė tarsi ketindamas jam smogti.

11

Sąvartyną pasiekėme pusę dviejų. Vernas pirmasis nusirideno nuo pylimo šaukdamas savo įprastą: "Desantininkai - į griovį!" Nusileidome nuo šlaito dideliais šuoliais, įveikėme vandens srovelę, vangiai besisunkiančią iš vamzdžio, kuris kyšojo iš šlakų sluoksnio. Klampus, balomis nusėtas žemės plotelis ribojosi su smėlėtu, šiukšlėmis užverstu sąšlavyno pakraščiu.

Nemaloniu kvapu atsiduodančią teritoriją supo šešių pėdų aukščio tvora. Kas dvidešimt pėdų ant jos užkabinti išblukę ženklai skelbė:

KASL ROKO SĄVARTYNAS
DARBO VALANDOS: NUO 4 IKI 8 VAKARO
PIRMADIENIAIS UŽDARYTA
PAŠALINIAMS VAIKŠČIOTI GRIEŽTAI DRAUDŽIAMA

Mes užsirabždinome ant tvoros, persisvėrėme į kitą pusę ir nušokome žemyn. Tedis su Vernu pirmi patraukė link šulinio, prie kurio riogsojo senamadiškas siurblys - norint paleisti iš čiaupo vandenį, tekdavo kaip reikiant paminkyti rankeną. Šalia kolonėlės stovėjo van-

dens pilna "Krisko" taukų skardinė. Iki soties atsigėręs privalėjai vėl ją pripildyti, idant troškulį galėtų numalšinti kiti žmonės. Iš siurblio kreivai styranti rankena priminė vienspamį paukštį, kuriam magėjo atsiplėšti nuo žemės. Kadaise ji buvo žalia, tačiau dažus nutrynė tūkstančiai rankų, pumpavusių vandenį nuo 1940-ųjų.

Sąvartynas kartu su keliais kitais dalykais Kasl Roke - štai kas labiausiai įsirėžė man į atmintį. Dabar, kai pagalvoju apie praeitį, jis visuomet primena man dailininkus siurrealistus, kurie tapė laikrodžių ciferblatus, ištižusius ant medžių šakų, Viktorijos epochos svetaines, įrengtas viduryje Sacharos dykumos, arba garvežius, pūškuojančius iš židinių. Žvelgiant mano vaikiškomis akimis, atrodė, lyg *niekam* iš daiktų, suverstų Kasl Roko sąšlavyne, čia ne vieta.

Į draudžiamą teritoriją patekome iš užnugario. Priešakyje link vartų vedė purvinas kelias, kuris sąvartyno zonoje praplatėdavo iki pusapvalio buldozeriais išlyginto (panašaus į lėktuvų pakilimo taką) žemės ploto. Šis savo ruožtu netikėtai užsibaigdavo prie šiukšlių daubos krašto. Kitoje milžiniško karjero pusėje stūksojo siurblys (nūnai Tedis su Vernu riejosi aiškindamiesi, katras iš jųdviejų turėtų pripilti vandens į skardinę). Duobė buvo maždaug aštuoniasdešimties pėdų gylio, užpildyta amerikietiškais daiktais, kurie ištuštėdavo, nusidėvėdavo arba paprasčiausiai nebeveikdavo... tokia daugybe atliekų, kad į jas spoksant įskausdavo akys - o gal pradėdavo mausti smegenis, nes niekaip nesisekdavo apsispręsti, į ką žiūrėti. Galų gale žvilgsnis *užkliūdavo* ties kokiu nors menkniekiu, kuris nederėjo prie aplinkos, kaip jau mano minėti sutižęs laikrodžio ciferblatas arba dykumoje išdygusi svetainė. Užkliūdavo ties žalvariniais lovos rėmais, kreivu kampu įsmigusiais į kitas šiukšles, blizgančiais saulės šviesoje. Mažos mergytės lėle, kuri nustebusi dėbsodavo į savo praskėstas šlaunis ir gimdydavo kamšalą. Apverstu "Studebeikeriu" - chrominis kulkos pavidalo mašinos snukis žaižaruodavo saulės spinduliuose it Bako Rodžerso raketa. Vienu iš gigantiškų vandens butelių, kurių apstu kontorose, atokaitoje virtusiu karštu kaip ugnis, akinančiai žvilgančiu safyru.

Vietinėse apylinkėse netrūko ir laukinių gyvių, tik gal ne tokių, kokius įmanoma išvysti Volto Disnėjaus filmuose apie gamtą arba zoologijos soduose. Tarp šiukšlių šmaižė nusipenėjusios žiurkės, švilpikai, kurių kailiai blizgėjo nuo sočios pūvančių mėsainių bei lervomis

nusėtų daržovių dietos, tūkstančiai žuvėdrų ir jų gretose stypinančios į mąslius pastorius panašios varnos. Neradę maisto šiukšliadėžėse ar tarpuvartėse, čia užklysdavo benamiai šunys - apgailėtinos išvaizdos, bjauraus būdo, apipešioti mišrūnai, kurie nuožmiai šiepdavo dantis ir puldavo vienas kitą dėl musių apdergtos dešros gabalėlio arba saulėje garuojančių vištos žarnokų.

Tačiau tie mišrūnai niekuomet nepuldavo Mailo Presmano, sąvartyno sargo, nes šis niekur nevaikščiodavo be Kapoklio, didžiausią baimę keliančio - iki tų laikų, kai po dvidešimties metų pasiuto Džo Kenberio senbernaras Kudžas, - bet rečiausiai matomo šuns Kasl Roke. Tokio pikto padaro nebūtų įmanoma aptikti keturiasdešimties mylių spinduliu (bent taip girdėjome), šlykšti jo fizionomija priversdavo sustoti laikrodžius. Apie Kapoklio žiaurumą tarp vaikų sklandė legendos. Pasak vienų, jis buvo pusiau vokiečių aviganis, anot kitų - beveik grynakraujis bokseris; berniokas iš Kasl Vju, juokingu Hario Horo vardu, teigė, esą Kapoklis yra dobermanas pinčeris, kurio balso stygos išoperuotos, kad galėtų be menkiausio garselio užgriūti auką. Atsirasdavo ir vaikų, tvirtinusių, neva sargui draugiją palaikė išprotėjęs airių vilkšunis, o Mailas Presmanas šėrė jį "Geinso" ėdalo bei vištų kraujo mišiniu. Tie patys vaikiščiai pridurdavo, jog Mailas išvesdavo Kapoklį laukan tik tuomet, kai užmaukšlindavo jam ant galvos gobtuvą tarsi medžiokliniam sakalui.

Labiausiai paplitusi istorija bylojo, kad Presmanas apmokė šunį pulti tam tikras žmogaus kūno dalis. Tad bėdžius, neteisėtai persiritęs per sąšlavyno tvorą, idant šiukšlėse paieškotų lobių, bet kuriuo momentu galėjo išgirsti sargo riksmą: "Paimk, Kapokli! Ranką!" Įsikibęs į vargšelio dilbį šuo draskydavo odą ir sausgysles, galingais žandikauliais traiškydavo kaulus, kol Mailas liepdavo jam atsitraukti. Jei tikėtume gandais, paklusdamas reikalavimui Kapoklis suleisdavo dantis į ausį, akį, pėdą, koją... kartais Mailo ir jo ištikimojo bendražygio apstulbintas pažeidėjas sustabarėdavo iš siaubo, kai nuskambėdavo raginimas: "Paimk, Kapokli! Kiaušus!" Toks vaikas šnekėdavo sopranu iki gyvenimo pabaigos. Miestelio gyventojai pakankamai dažnai matydavo Mailą, todėl jo negaubė paslapties skraistė. Sargas tebuvo eilinis proto gausa nepasižymintis juodadarbis, kuris, taisydamas ir pardavinėdamas žmonių išmestus daiktus, prisidurdavo kelias papildomas monetas prie atlyginimo, gaunamo iš miesto valdžios.

Tą dieną nepastebėjome jokių Mailo arba Kapoklio pėdsakų.

Mudu su Krisu žvelgėme į Verną, mindžikuojantį prie siurblio, ir Tedį, įnirtingai minkantį rankeną. Vyruko pastangos nenuėjo perniek, nes gana greitai iš čiaupo plūstelėjo skaidraus vandens srautas. Jie abu pakišo galvas po lataku. Keturakis bičiulis nesiliovė iš visų jėgų pumpavęs.

- Tedis pamišęs, - tyliai pratariau.

- O taip, - dalykiškai patvirtino Krisas. - Vargu ar jis išgyvens tiek pat metų, kiek turi dabar. Kertu lažybų, kad jam pasimaišė protas, kai tėvukas nudegino ausis. Tik psichas šokinėtų priešais sunkvežimius. Juk Tedis nė velnio nemato - nei su akiniais, nei be jų.

- Pameni, kas nutiko medyje?

- Aha.

Prieš metus Tedis su Krisu lipo į pušį, augančią už mano namo. Juodu beveik pasiekė viršų, kai Krisas pasakė, jog aukščiau ropštis pavojinga, nes jų svorio neatlaikys supuvusios šakos. Nutaisęs sau būdingą pakvaišusio užsispyrėlio išraišką Tedis atšovė - velniop, jis išsitepliojo sakais delnus, todėl žemyn nesileis, kol nepasieks pačios viršūnės. Krisas niekaip neįstengė jo atkalbėti. Taigi nelemtas keturakis pratęsė žygį ir, tiesą sakant, sugebėjo pasiekti savo tikslą - nepamirškite, jis tesvėrė septyniasdešimt penkis svarus. Sekundę kitą stovėjo aukštybėse, lipniu sakuotu delnu gniaužė pušies viršugalį, staugė, esą jis - pasaulio valdovas, ir panašias kvailystes. Staiga šaka, ant kurios Tedis lingavo, triokštelėjo, ir vyrukas nėrė žemyn. Tai, kas nutiko vėliau, yra iš tų keistų įvykių, kurie įrodo Dievo egzistavimą. Krisas instinktyviai ištiesė ranką ir spėjo sugriebti už Tedžio Diušampo plaukų kuokšto. Nors patemptas riešas ištino taip, kad jis nepajėgė valdyti dešiniosios rankos bemaž dvi savaites, Krisas laikė besimuistantį, keiksmus riaumojantį patrakėlį, kol šio kojos nusileido ant ganėtinai storos bei tvirtos šakos. Jeigu ne akla sėkmė, jis būtų skriejęs apačion visas šimtą dvidešimt pėdų ir išsikėtojęs ant kietos žemės. Kai porelė nusliuogė nuo medžio, Krisas kurį laiką svirduliavo papilkėjusiu veidu, iš baimės net pradėjo žiaukčioti. O Tedis įniko mojuoti kumščiais už tai, kad jam nutampė plaukus. Juodu garantuotai būtų susipliekę, jei tiktai aš nebūčiau abiejų nuraminęs.

- Kartais sapnuoju, - prabilo Krisas dirstelėjęs į mane keistomis,

kaltomis akimis, - jog nesugebu jo pagauti. Man tik pavyksta nupešti kelis plaukelius, o Tedis klykdamas lekia žemyn. Kraupu, ar ne?

- Kraupu, - sutikau. Akimirką žvelgėme vienam kitam į akis ir jose išvydome tai, dėl ko mes tapome draugais. Paskui vėl nukreipėme žvilgsnius į Tedį su Vernu, kurie laistėsi vandeniu, žviegė, juokėsi ir mainėsi patyčiomis. - Bet tu jį sugavai, - pratęsiau. - Krisas Čembersas visuomet pataiko į dešimtuką, tiesa?

- Netgi tada, kai mergiotės palieka nuleistą tualeto dangtį. - Jis pamerkė akį, nykščiu ir smiliumi parodė raidę "O", pro skylutę čirkštelėjo baltą spjūvį.

- Pakasyk mano pasturgalį, Čembersai, - pareiškiau.

- Tuojau, tik paieškosiu savo grėblio, - atkirto jis, ir mudu išsišiepėme.

Vernas suriko:

- *Ateikite čia, kol vamzdyje dar liko vandens!*

- Eime lenkčių, - pasiūlė Krisas.

- Tokiame karštyje? Tau varžtelis galvoje atsisuko.

- Nebūk stabdis, - paragino jis tebevypsodamas. - Pradėsime bėgti, kai suskaičiuosiu iki trijų.

- Gerai.

- Vienas, du, *trys!*

Nukūrėme link siurblio sportbačiais rausdami kietą, saulės išdegintą žemę, visu kūnu pasvirę į priekį, energingai kilnodami mėlynais džinsais aptemptas kojas ir maskatuodami kumščiais. Nuo karščio svaigo galva. Vernas ir Tedis tarsi susitarę parodė mums viduriniuosius pirštus. Kvatodami sudribome į dulkes, ir Krisas metė Vernui gertuvę. Kai šis ją pripildė, Krisas ėmė spūsčioti siurblio rankeną, vėliau mudu apsikeitėme vietomis. Nuo šalto kaip ledas vandens, kuris akimoju ištirpdė karštį bei nuplovė suodžius, skalpas pradėjo dilgčioti lyg sausio mėnesį. Galop pripyliau vandens į taukų skardinę, ir mūsų ketveriukė, atsitraukusi nuo kolonėlės, įsitaisė po vieninteliu sąvartyno medžiu, žemaūgiu uosiu, kuris augo už keturiasdešimties pėdų nuo Mailo Presmano pašiūrės. Į vakarus pakrypęs medis, regis, norėjo išsirauti šaknis nelyginant sena poniutė, ketinanti pasikaišyti sijoną, ir nešdintis velniop iš atliekų karalystės.

- Aš kiečiausias! - Krisas prajuko ir nusibraukė nuo kaktos susitaršiusius plaukus.

- Pasvajok. - Aš taip pat suprunkščiau.

- Mes puikiai leidžiame laiką, - paprastai ištarė Vernas. Kalbėjo ne tik apie tai, jog mūsų ketvertukas įsibrovė į draudžiamą sąvartyno teritoriją, kad apmovėme tėvus ir leidomės bėgiais į Harlou. Jis turėjo omenyje dar kai ką - visi kiti labai gerai suprato, ką bičiulis norėjo pasakyti. Bent dabar man taip atrodo. Mes tiksliai žinojome, kas tokie esame, kur atsidūrėme ir kur link keliaujame. Nuostabus jausmas.

Sutūpę medžio paunksmėje ilgą laiką plepėjome. Kaip įprastai tiesiog malėme liežuviais - kuri beisbolo komanda laimės čempionatą (žinoma, "Jankiai", kur žaidžia Mentlas su Marisu), kokia mašina geriausia (55-ųjų "Tanderberdas", nors Tedis atkakliai prieštaravo teikdamas pirmenybę 58-ųjų "Korvetei"), kas iš vaikinų, nepriklausančių mūsų gaujai, šauniausias visame Kasl Roke (vieningai nutarėme apdovanoti šiuo titulu Džeimį Galantą, kuris atkišo poniai Juving vidurinį pirštą ir išdrožė iš klasės susigrūdęs rankas į kišenes, nekreipdamas jokio dėmesio į jos riksmus), koks serialas įdomiausias ("Neliečiamieji" arba "Piteris Ganas" - mums patiko tiek Robertas Stekas, atliekantis Elijoto Neso vaidmenį, tiek Kreigas Styvensas, vaidinantis Ganą).

Tedis pirmasis pastebėjo, jog uosio šešėlis gerokai nutįso. Paklausė manęs, kiek valandų. Dirstelėjau į laikrodį ir nustebau pamatęs, kad jau penkiolika minučių po dviejų.

- Ei, bičai, kažkam reikėtų nupirkti maisto, - paskelbė Vernas. - Sąvartynas atsidaro ketvirtą. Aš nenoriu čia lindėti, kai pasirodys Mailas su Kapokliu.

Tam pritarė netgi Tedis. Jis nebijojo Mailo, keturiasdešimtmečio pilvūzo, tačiau, kaip ir kiekvienas vaikis iš Kasl Roko, susiimdavo už pautų, kam nors paminėjus Kapoklio vardą.

- Tvarka, - linktelėjau. - Metam monetas?

- Vis vien eiti teks tau, Gordi, - nusišypsojo Krisas. - Juk tu be vieno šulo.

- Kaip ir tavo motina, - atrėžiau ir įteikiau kiekvienam po penkis centus. - Metam.

Saulėje sužibo keturios monetos. Ore jas pagavo keturios rankos. Keturi delnai pliaukštelėjo į keturis murzinus riešus. Vieni kitiems pa-

rodėme, ką turime. Du skaičiai ir du herbai. Dar sykį sviedėme aukštyn monetas. Šį kartą visiems iškrito herbai.

- O Jėzau... šikynė, - sustenėjo Vernas. Nieko nauja mums nepasakė. Keturi skaičiai, kitaip tariant, mėnulis, reiškė sėkmę. Keturi herbai - arba šikynė - žadėjo rimtą nelaimę.

- Užsikrušk, - nusispjovė Krisas. - Aš netikiu tomis nesąmonėmis. Pakartokime.

- Ne, seni, - užprotestavo Vernas. - Dėl šikynės tikrai galime pakliūti į bėdą. Pameni, kaip Dareme, ant Sairoso kalvos, Klintas Brekenas su kitais vyrukais pateko į avariją? Bilis pasakojo, jog tie tipai svaidė alaus skardines, ir jiems iškrito šikynė. Paskui visi sėdo į mašiną... ir bumpt! Sutraiškė savo geldą į košę. Man tai nepatinka. Garbės žodis.

- Šikynėmis ir mėnuliais tiki nebent mažvaikiai, - nekantriai atsiliepė Tedis. - Mesk prakeiktą monetą.

Vernas pakluso, nors entuziazmu netryško. Šįsyk, kai jis, Krisas bei Tedis atidengė delnus, pamačiau tris herbus. Ant savojo riešo išvydau Tomo Džefersono galvą, ir mane ūmai apėmė baimė. Atrodė, tarytum kažkokią vidinę šviesą būtų aptemdęs šešėlis. Likimas antrą kartą pamėtėjo jiems į glėbį šikynę. Netikėtai prisiminiau Kriso žodžius: *Man tik pavyksta nupešti kelis plaukelius, o Tedis klykdamas lekia žemyn. Kraupu, ar ne?*

Trys herbai, vienas skaičius.

Tedis dūrė į mane pirštu, pratrūko gagenti savo beprotišku juoku, ir negera nuojauta išgaravo.

- Taip spygauti moka tiktai žydri. - Jo panosėn kyštelėjau vidurinį pirštą.

- *Yhy-hy-hy*, - žvengė Tedis. - Kulniuok į parduotuvę, snargliuotas trizniau.

Pasivaikščiojimas manęs nebaugino. Jaučiausi pailsėjęs, todėl mintis apie žygį į “Floridos” krautuvėlę netgi pradžiugino.

- Liaukis vadinęs mane savo motinos vardu, - atkirtau Tedžiui.

- *Yhy-hy-hy*, Lačansai, tu esi sumautas mulkis.

- Eik, Gordi, - prašneko Krisas. - Mes palauksime tavęs prie bėgių.

- Be manęs nedrįskite judėti iš vietos, - prigrasinau.

Vernas nusijuokė.

- Gordi, mes tavęs į nieką neiškeistume, kaip ir "Budvaizerio" - į tą šlamštą "Slicą".

- Ai, užsičiaupk.

Jie sutartinai ėmė skanduoti:

- Aš neužsičiaupsiu, alų, vyną mauksiu ir tave apvemsiu!

- Tuomet tavo motinai teks išlaižyti viską iki paskutinio lašelio, - atšoviau ir nudrožiau šalin, per petį parodęs jiems pirštą. Viešpatie, niekada vėliau neturėjau tokių draugų, su kuriais, būdamas dvylikametis, praleisdavau tiek laiko. O jūs?

12

Kiekvienam savo, taip kalba žmonės. Gryna teisybė. Jei parašyčiau "vasara", jūsų sąmonėje atgiję vaizdai visiškai skirtųsi nuo tų, kuriuos *aš* regėčiau. Nieko baisaus. Kai pagalvoju apie savąją "vasarą", visada prisimenu, kaip keliavau į "Floridos" parduotuvę mindamas taką "Keds" sportbačiais, kaip kišenėje barškėjo smulkmė, kaip nuo kaktos varvėjo prakaito lašai, nes temperatūra siekė devyniasdešimt laipsnių. Mintyse matau Didįjį pietų ir vakarų Meino geležinkelį, į tolybes nusidriekusius bėgius, kurie taip akinančiai blizga saulės spinduliuose, kad juos gali įžiūrėti netgi užsimerkęs, bet tuomet baltos linijos įgauna mėlyną atspalvį.

Tą vasarą ne tik kirtome upę, kad pamatytume Rėjų Brauerį, nors iškyla mums padarė didžiausią įspūdį. Galvoje šmėžuoja ir garsai: grupė "The Fleetwoods", dainuojanti "Tyliai ateik pas mane", Robino Luko "Brangioji Siuze", Entonis Mažylis, spygaujantis "Bėgau visą kelią nuo namų". Ar būtent šios melodijos buvo populiariausios 1960--ųjų vasarą? Ir taip, ir ne. Greičiausiai taip. Ilgais purpurinio atspalvio vakarais, kai per WLAM stotį griaudėdavo rokenrolas, o per WCOU transliuodavo beisbolo rungtynes, laikas tarytum pasislinkdavo. Man rodos, taip jaučiausi per visus 60-uosius, kurių vasara tęsėsi aibę metų, stebuklingu būdu įkalinta garsų voratinklyje, o šį sudarė ausiai mielas svirplių čirškesys, kortų, pritvirtintų prie dviračio stipinų tratėjimas, kurį išgaudavo koks nors vaikis, visu greičiu riedantis namo, idant vėlyvai vakarienei užkrimstų šaltos mėsos ir atsigertų atvėsusios arbatos, nosinis, teksasietiškas Badžio Nokso tenoras - "Eikš pas mane, lėlyte, ir aš tave pamylėsiu karštai", - beisbolo komentatoriaus balsas, sumišęs su ką tik nupjautos žolės kvapu: "Žaidėjai ruo-

šiasi antrajam ir trečiajam smūgiams. Vaitis Fordas pasilenkia... parodo slaptą ženklą....komandos narys suprato gėstą... Fordas sustingsta... sviedžia kamuoliuką... *ir sudie, sudie! Viljamsas jį atmušė! Nuskraidino į tolybes! "RED SOKS" PIRMAUJA, TRYS-VIENAS!* Ar 1960-aisiais Tedas Viljamsas tebežaidė "Red soks" komandoje? Žinoma. Šaunuolio Tedo vidurkis siekė 0.316 išmuštų kamuoliukų. Puikiai tai prisimenu. Pastaruosius porą metų buvau velniškai susidomėjęs beisbolu, ir nuo tų laikų nuolat pasitaikydavo atvejų, kai sužinodavau, jog beisbolininkai yra tokie patys žmonės kaip visi kiti, iš kūno ir kraujo. Pavyzdžiui, apsivertus Rėjaus Kampanelos mašinai ir pirmuose laikraščių puslapiuose sumirgėjus tragiškoms naujienoms: karjera nutrūko, maža to, likusią gyvenimo dalį jam teks kiūtoti invalido vežimėlyje. Vieną rytą, prieš dvejus metus, man sėdint prie rašomosios mašinėlės, vėl atsklido žinia, kuri trenkė kaip perkūnas iš giedro dangaus - įjungęs radijo imtuvą išgirdau, jog mėgindamas nutupdyti savo lėktuvą žuvo Tarmanas Mansonas.

"Perlo" kino teatre (jau seniai nugriautame) žiūrėdavome fantastinius filmus, tokius kaip "Gogas" su Ričardu Iganu, vesternus su Odžiu Merfiu (Tedis matė kiekvieną jo dievinamo Merfio filmą mažiausiai po tris kartus), karinius trilerius su Džonu Veinu. Daugiausia laiko praleisdavau žaisdamas su draugais, namuose paskubomis surydavau maistą ir vėl lėkdavau laukan, pjaudavau žolę, svaidydavau į sieną centus, o kažkam vis knietėdavo patapšnoti man per petį. Nūnai, žvelgdamas į IBM kompiuterio klaviatūrą, bandau įžiūrėti tuos laikus, mintyse atgaivinti geriausius ir blogiausius žalsvai rusvos vasaros momentus, įsivaizduoju sugrįžęs į augantį lieso, šašuoto berniuko kūną, mano ausyse skamba praeities garsai. Vis dėlto aiškiausiai prisimenu Gordoną Lačansą, bėgantį keliu į "Floridos" parduotuvę. Jo kišenėje barška smulkios monetos, nugara teka prakaito srovelės.

Paprašiau trijų svarų mėsos, paėmiau keletą bandelių, keturis kokakolos buteliukus bei du centus kainuojantį atidarytuvą. Krautuvėlės savininkas, vardu Džordžas Dasetas, atnešė mėsą, įsirėmė į kasos aparatą, vieną apkūnią ranką nuleido ant prekystalio, šalia didžiulio stiklainio, pilno kietai virtų kiaušinių. Iš jo burnos styrojo dantų krapštukas, apvalaus pilvo įtempti balti marškinėliai priminė vėjo išpūstą burę. Vyriškis stebėjo, kaip apsiperku, matyt, būgštaudamas, kad galiu ką nors nugvelbti. Prabilo tik tuomet, kai ėmė sverti mėsą.

- Aš tave pažįstu. Tu esi Denio Lačanso brolis, tiesa? - dantų krapštukas nukeliavo iš vieno burnos krašto į kitą tarsi riedėdamas rutuliniais guoliais. Dasetas ištiesė ranką už kasos aparato, čiupo butelį "S'OK" limonado ir išgėrė jį vienu mauku.

- Taip, sere. Bet Denis...

- Aha, žinau. Liūdna, vaikeli. Kaip rašoma Biblijoje: "Gyvename tam, kad mirtume". Esi tai girdėjęs? Oje. Mano brolis žuvo Korėjoje. Ar tau žmonės sakė, kad judu su Deniu labai panašūs? Oje. Kaip du vandens lašai.

- Taip, sere, kartais, - niūriai atsakiau.

- Pamenu tuos metus, kai jis pateko į geriausių konferencijos žaidėjų rinktinę. Tavo broliukas buvo saugas. Oje. Kaip eikliai jis lakstydavo! Dieve Tėve ir Sūnau Jėzau! Tu tikriausiai per jaunas, kad prisimintum. - Pardavėjas nukreipė žvilgsnį virš mano galvos, įsmeigė akis pro tinklines duris, tarsi deginančiame lauko karštyje regėtų nuostabią mano brolio viziją.

- Aš prisimenu. Hmm, pone Dasetai?

- Ką, vaike? - jo akis vis dar buvo aptraukusi atsiminimų migla, dantų krapštukas šiek tiek virpėjo tarp lūpų.

- Jūsų pirštas ant svarstyklių.

- *Ką?* - priblokštas Dasetas pažvelgė žemyn į savo nykštį, kurį laikė prispaudęs prie baltos emalės. Jei nebūčiau atšlijęs, kai jis pradėjo kalbėti apie Denį, pirštą būtų užstojusi mėsa. - Išties. Oje. Turbūt užsigalvojau apie tavo brolį, palaimink jį, Viešpatie. - Džordžas Dasetas persižegnojo. Jam pakėlus nykštį nuo svarstyklių, strėlytė šoktelėjo atgal per šešias uncijas. Ant mėsos kupstelio pardavėjas prilipdė dar kelis gniužulus ir viską suvyniojo į popierių.

- Na, gerai, paskaičiuokime, - sumurmėjo tebečiaumodamas krapštuką. - Trys svarai mėsos už dolerį keturiasdešimt keturis centus. Mėsainių bandelės kainuoja dvidešimt septynis centus. Keturi kolos buteliukai už keturiasdešimt centų. Vienas atidarytuvas už du centus. Iš viso... - jis sudėjo skaičius ant popierinio maišelio, į kurį ruošėsi sukišti prekes, - ...du doleriai dvidešimt devyni centai.

- Trylika, - pataisiau.

Dasetas lėtai pakėlė į mane akis ir susiraukė.

- Ką?

- Du doleriai trylika centų. Jūs neteisingai sudėjote.

- Vaike, ką tu..

- Jūs neteisingai sudėjote, - pakartojau. - Iš pradžių spaudėte nykštį prie svarstyklių, paskui mėginote mane apskaičiuoti, pone Dasetai. Ketinau dar paimti "Tvinkių" pyragėlių, bet dabar jų nepirksiu. - Sviedžiau du dolerius su centais ant "Šlico" alaus padėkliuko.

Jis pažiūrėjo į pinigus, dėbtelėjo į mane. Veide įsirėžusios raukšlelės virto giliomis properšomis.

- Kuo tu įsivaizduoji esąs, vaikėze? - paklausė tyliu, grėsmingu balsu. - Ko draskai akis?

- Nieko aš nedraskau, - atšoviau. - Bet jūs manęs neapmausite. Ką pasakytų jūsų motina, jei sužinotų, kad bandote mulkinti mažus vaikus?

Staigiais judesiais, nuo kurių vienas į kitą sudzingsėjo buteliukai, jis sukišo prekes į popierinį maišelį. Šį įgrūdo man į glėbį visiškai nepaisydamas, kad galiu išmesti pirkinius ant žemės ir sudaužyti kolos butelius. Tamsaus gymio išraudusią fizionomiją tebevagojo raukšlės.

- Keliauk, vaikėze. Nešdinkis po velnių. Jei dar sykį atslinksi į mano parduotuvę, kaipmat tave išspirsiu. Oje. Tu, pasipūtęs kekšės išpera.

- Daugiau aš čia neateisiu, - pareiškiau stumtelėdamas tinklines duris. Lauke tvyrojo migdantis popietės karštis, kurį papildė žali, rudi atspalviai bei nebylus saulės švytėjimas. - Mano draugai irgi pas jus nesilankys. Aš jų turiu mažiausiai penkiasdešimt.

- Tavo brolis nebuvo toks akiplėša! - riktelėjo Džordžas Dasetas.

- *Užsikrušk!* - sustūgau papustydamas padus.

Išgirdau, kaip su griausmu atsilapojo durys ir man įkandin atsklido jo riaumojimas:

- *Jei dar kada nors tave pamatysiu, praskelsiu tau lūpą, prakeiktas sutrauka!*

Skuodžiau, kol įveikiau pirmąjį kalvagūbrį. Iš baimės pašiurpau, bet niekaip nesilioviau kvatojęs, krūtinėje trigubai sparčiau nei įprastai daužėsi širdis. Galiausiai sulėtinau žingsnį, tačiau protarpiais pažvelgdavau per petį, idant įsitikinčiau, kad pardavėjas nesėdo į mašiną ir nepuolė manęs persekioti.

Jokio automobilio akiratyje nepastebėjau. Veikiai nusigavau iki šiukšlyno teritorijos, įsikišau maišelį į užantį, persiropščiau per vartus

ir numaknojau į kitą sąvartyno pusę. Pusiaukelėje išvydau tai, kas manęs nė trupučio nesužavėjo - prie toliu uždengtos pažiūrės stovėjo Mailui Presmanui priklausantis 56-ųjų "Biuikas". Jei papulsiu Mailui į akis, garantuotai atsidursiu Skausmo pasaulyje. Kol kas nemačiau nei sargo, nei liūdnai pagarsėjusio Kapoklio, bet vielų tinklas, iškilęs sąvartyno gale, ūmai pasirodė taip toli... Vienu momentu pagalvojau, jog man derėjo apeiti draudžiamą zoną lanku, bet dabar, sukoręs pusę kelio, aš negalėjau apsisukti ir sugrįžti. Jei Mailas sugaus mane, lipantį per tvorą, namuose pakliūsiu į tėvų nemalonę. Vis dėlto mane labiau gąsdino mintis, kad galiu išgirsti sargą, rėkiantį Kapokliui: "Paimk".

Galvą persmelkė nelaimę pranašaujantis smuikų čirenimas. Lėtai žengiau į priekį, visa savo išore mėginau spinduliuoti ramybę, tarsi kas dieną slankiočiau tarp šiukšlių su pirkinių maišu, kyšančiu iš po marškinėlių, traukiau link tvoros, skiriančios sąvartyną nuo geležinkelio bėgių.

Iki išganingo vielų tinklo liko vos penkiasdešimt pėdų, ir aš jau pradėjau tikėti, jog viskas baigsis gerai, kai už nugaros nuaidėjo Mailo šūksnis:

- Ei! Ei tu! Vaiki! Pasitrauk nuo tvoros! Ateik čia!

Man vertėjo paklusti sveiko proto balsui ir apsisukti, tačiau aš buvau pernelyg įsiaudrinęs, kad elgčiaus protingai. Siaubo pliūpsnis privertė mane paraityti kulnus - nudriuokiau tvoros pusėn staugdamas visa gerkle, sportbačiais išspirdamas dulkių debesis. Iš krūmokšnių, styrančių už sąvartyno ribos, išniro Vernas, Tedis ir Krisas, kurie neramiais žvilgsniais varstė tinklo akutes.

- *Ateik čia!* - užstaugė Mailas. - *Kam sakau? Ateik čia, antraip užsiundysiu tave šunimi, velniai rautų!*

Sargo raginimai neatrodė viliojantys - paprasčiau kalbant, jie nežadėjo nieko gera, - štai kodėl paspartinau žingsnį. Rudas pirkinių maišelis trynėsi į mano odą ir šiugždėjo. Tedis suvirpino orą savo idiotišku krizenimu, *yhy-hy-hy*, tokiu garsu, kokį išgautų bet kuris birbynę pučiantis avigalvis.

- Bėk, Gordi, bėk! - šūktelėjo Vernas.

Iš Mailo pusės atsklido:

- Paimk jį, Kapokli! Paimk!

Permečiau per tvorą maišelį, kurį sugavo Vernas, alkūne nustū-

męs į šoną Tedį. Girdėjau, kaip už nugaros žemę drebina Kapoklis, iš vienos praplėstos pabaisos šnervės tvoskė ugnies liežuviai, kita švirkštė ledo gabalėlius, pro kaukšinčius žandikaulius varvėjo siera. Spiegdamas vienu šuoliu užsikabarojau iki pusės tvoros. Per dvi tris sekundes pasiekiau viršūnę ir tiesiog persiritau į kitą pusę. Nė nesusimąsčiau pažiūrėti, ant ko nusileisiu. Vos nepritrėškiau Tedžio, kuris kvatojo kaip pamišėlis susirietęs dvilinkas. Vyruko akiniai nuslydo nuo nosies, iš akių pasruvo ašaros. Įsirėžiau į molžemį tik per plauką jo nekliudęs. Tą pačią akimirką Kapoklis tėškėsi į tinklą, ir iš šuns gerklės išsiveržė kauksmas, kupinas nusivylimo bei skausmo. Delną prispaudęs prie nubrozdinto kelio pakreipiau atgal galvą - būtent tada pirmą sykį išvydau žymųjį Kapoklį ir pirmą kartą supratau, jog mitus nuo tikrovės skiria praraja.

Vietoj gigantiško cerberio krauju pasruvusiais veizolais bei iltimis, styrančiomis iš nasrų nelyginant vamzdeliai forsuotame variklyje, teišvydau vidutinio dydžio įprastais juodais ir baltais lopiniais išmargintą mišrūną. Jis kiauksėjo, strykčiojo ant galinių kojų, nesėkmingai stengėsi peršokti vielų tinklą.

Tedis žirgliojo palei tvorą, vartė rankoje savo akinius ir dar labiau kurstė Kapoklio įniršį.

- Pabučiuok man į subinę, Kapokliuk! - pasiūlė nusispjaudamas. - Pabučiuok man į subinę! Ėsk mano šūdus!

Jis trinktelėjo pasturgaliu į vielas, ir Kapoklis nutarė pasinaudoti kvietimu. Nieko dora nepešė, tiesiog susitrenkė snukį. Mišrūnas pradėjo loti it pakvaišęs, iš nasrų ėmė dribti putos. Tedis nesiliovė braukęs sėdimąja per tvorą, o šuo vis bandė sugriebti jį už minkštos vietos, bet, užuot pasiekęs tikslą, išsikruvino šnerves. Patrakęs keturakis erzino skalijantį padarą, vadindamas jį mažumėlę šiurpinančiu mažybiniu “Kapokliuko” vardu, tuo tarpu Krisas su Vernu raitėsi ant pylimo leipdami juokais. Juodu taip energingai žvingavo, jog praradę jėgas tepajėgė stenėti ir cypti.

Pagaliau prie tvoros atbildėjo Mailas Presmanas, apsirengęs prakaituotais darbiniais drabužiais, užsimaukšlinęs beisbolo kepuraitę su Niujorko “Milžinų” emblema, iš pykčio perkreipęs lūpas.

- Ei, jūs! - užriaumojo jis. - Ei, vaikigaliai, nustokite erzinti šunį! Ar girdite mane! Tučtuojau liaukitės!

- Įkąsk man, Kapokliuk! - Tedis išdidžiai pėdino palei tvorą tarytum kuoktelėjęs paradą priimantis prūsų karininkas.

Kapoklis išprotėjo. Garbės žodis, nemeluoju. Jis lakstė dideliais ratais, amsėjo, kriokė, putojosi, užpakalinėmis kojomis išspardė kietus žemės grumstelius. Galų gale sutelkęs drąsą (bent man taip pasirodė) vėl puolė tvorą. Ko gero, skuodė trisdešimties mylių per valandą greičiu, kai į ją tvojosi, aš nejuokauju. Šunėkas prašiepė lūpas taip, kad buvo matyti visi dantys, nuo vėjo srauto jo ausys ėmė įnirtingai plevėsuoti. Vielų tinklas, kuris įdubo, tačiau akimoju atgavo pradinę formą (veikiau *įsitempė*), išspaudė tylų melodingą garsą, tarsi kažkas būtų brūkštelėjęs per citros stygą - *zimmmmmmmm*. Kapoklis sušvokštė lyg dusdamas, užvertė aukštyn akis, atliko ore kūliavirstį ir dribtelėjo ant nugaros į dulkes. Kurį laiką nekrutėjo, bet pagaliau nušliaužė šalin mataruodamas iš nasrų išvirtusiu liežuviu.

Mailas mažne sužvėrėjo iš įtūžio. Sargo oda nusidažė gąsdinančiu slyvų atspalviu, paraudo netgi skalpas po trumpais, ežiuku kirptais plaukais. Tuo momentu, kai kiurksojau ant žemės - mano džinsai suplyšo ties keliais, širdis tebespurdėjo krūtinėje, - pagalvojau, jog Mailas primena žmogiškąją Kapoklio versiją.

- Aš tave pažįstu! - sužvigo sargas. - Tu esi Tedis Diušampas! Aš jus *visus* pažįstu! Vaikėze, nudirsiu tau kailį už tai, kad erzini mano šunį!

- Pabandyk, - atrėžė Tedis. - Pažiūrėsime, ar sugebėsi perlipti per tvorą, storašikni!

- *KĄ? KAIP TU MANE PAVADINAI?*

- *STORAŠIKNIS!* - džiaugsmingai užtraukė Tedis. - *RIEBALŲ MAIŠAS! IŠVERSTAPILVIS! ATEIK, KO LAUKI?* - vyrukas šokčiojo aukštyn sugniaužęs kumščius, nuo jo plaukų sruogų tiško prakaito lašai. - *PAMOKYSIU TAVE, KAIP PJUDYTI ŽMONES SAVO SILPNAPROČIU CIUCKIU! PIRMYN! KO STOVI?*

- Ach tu, apsimyžęs snargliau, psicho sūnėke! Pasirūpinsiu, kad tavo motina gautų kvietimą į teismą už tai, ką padarei mano šuniui!

- Kaip tu mane pavadinai? - iškošė Tedis nustojęs šokinėti, jo akys išsprogo ir sustiklėjo, oda tapo pilka it švinas.

Mailas apdovanojo mūsų bičiulį įvairiais epitetais, tačiau jis nesunkiai įstengė prisiminti, kuris žodis smogė skaudžiausiai - ir vėliau neretai pastebėdavau, jog įžeidimų srityje žmonės sugeba demonst-

ruoti genialų įžvalgumą... giliai viduje slypinčio mygtuko su užrašu "PSICHAS" Mailas nepaspaudė, o vožė per jį kumščiu.

- Tavo tėvas - psichas. - Sargas išsišiepė. - Beprotis, kuris užrakintas Toguse. Labiau trenktas nei šikinyko žiurkė. Labiau pakvaišęs negu elnias, kuris serga erkine karštlige. Kvailesnis už rujojantį katiną. Psichas. Nenuostabu, kad taip elgiesi. Juk tavo tėvukui atsisukę visi sumauti varžt...

- *TAVO MOTINA KRUŠASI SU NEGYVOMIS ŽIURKĖMIS!* - suspiegė Tedis. - *JEI DAR KARTĄ APŠAUKSI MANO TĖVĄ PSICHU, AŠ TAVE UŽMUŠIU, MOČKRUŠY!*

- Psichas, - nusivaipė Mailas. Jis neketino patraukti piršto nuo mygtuko. - Psicho vaikis, psicho vaikis, tavo tėvas maišu trenktas, ach, kaip nepasisekė.

Vernas su Krisu, rodės, pamažėle atsigavo po juoko priepuolio, gal net pradėjo įsisąmoninti padėties rimtumą. Greičiausiai būtų atplėšę Tedį nuo tvoros, bet kai šis paskelbė, neva Mailo motina dulkinasi su negyvoms žiukėmis, juos vėl apėmė isterija. Abu ritinėjosi ant šlaito kratydami kojas, susiėmę už pilvų.

- Užteks, - išlemeno Krisas. - Maldauju, užteks. Prisiekiu Dievu, aš tuojau *sprogsiu!*

Už sargo nugaros aštuoniukėmis šlitinėjantis Kapoklis atrodė kaip nevykėlis boksininkas, kuriam tenka stebėti, kaip teisėjas skelbia, esą jo varžovas laimėjo dvikovą techniniu nokautu. Tuo metu Mailas su Tedžiu tęsė diskusiją apie pastarojo tėvuką kone prilipę vienas prie kito, atskirti tiktai tvora, kurios pagyvenęs ir nutukęs sargas neįstengė perkopti.

- Nedrįsk taip šnekėti apie mano tėvą! Jis šturmavo Normandijos pakrantę, tu, suknistas mulki!

- Aha, kur jis dabar, mėšlinas žlibiau? Toguse, ar ne? Tavo tėtušis patupdytas į Togusą, nes *ARMIJOJE JIS IŠSIKRAUSTĖ IŠ SAVO SUMAUTO PROTO!*

- Viskas, pakaks kalbų, - ryžtingai tarė Tedis. - Aš tave pribaigsiu. - Jis šoko ant vielų tinklo ir ėmė ropštis aukštyn.

- Pabandyk, apsitriedęs šmiki. - Mailas atšlijo nuo tvoros ir išsiviepė.

- Ne! - surikau. Pripuolęs prie tinklo stvėriau už Tedžio džinsų, trūktelėjau jį žemyn. Mudu susverdėjome ir abu išsitiesėme ant že-

mės. Vyrukas užvirto ant manęs, koja pataikydamas į kiaušus. Iš mano gerklės išsiveržė dejonė. Patys žinote, koks skausmas nutvilko, jei kažkas įspiria į jūsų riešutėlius. Kad ir kaip būtų, iš visų jėgų spaudžiau Tedį savo glėbyje.

- Paleisk mane! - pro ašaras sušnypštė jis ir kaip paklaikęs įniko muistytis. - Paleisk mane, Gordi! Niekas nesityčios iš mano senio! *PALEISK MANE, VELNIAI RAUTŲ, PALEISK!*

- Būtent to jis ir nori! - sužviegiau jam į ausį. - Jei peršoksi tvorą, jis tave prilups ir nutemps pas farus!

- Ką? - Tedis atsuko į mane savo veidą, kuriame atsispindėjo suglumusi išraiška.

- Nekreipk dėmesio, ką pliurpia tas niektauza. - Mailas žengė link tvoros, pakėlė aukštyn savo didžiulius kumščius. - Tegul jis grumiasi su savo priešininkais.

- Pasvajok, - burbtelėjau. - Seni, juk tu sveri pusantro šimto svarų daugiau negu jis.

- Aš ir tave pažįstu, - grėsmingai suurzgė sargas. - Tu esi Lačansas. - Mailas dūrė pirštu į Verną bei Krisą, kurie pagaliau atsikėlė, bet vis dar sunkiai šnopavo, po juoko traukulių vos atgaudami kvapą. - Ten stovi Krisas Čembersas ir vienas iš idiotų Tesijaus sūnelių. Šį vakarą paskambinsiu jūsų tėvams, išskyrus tą psichą, patupdytą Toguse. Visi iki vieno keliausite į pataisos namus, jūs, mažamečiai nusikaltėliai!

Jis stūksojo prasižergęs, ištiesęs stambias, strazdanotas rankas, lyg ruoštųsi išrėžti skanduotę apie bulves, pūkšdamas pro nosį, primerkęs akis taip, kad šios virto siaurais plyšeliais. Storapilvis aiškiai lūkuriavo, kol mes apsižliumbsime, atsiprašysime, gal net priversime Tedį persiristi per tvorą, kad mūsų draugą jis galėtų sušerti Kapokliui.

Smiliumi ir nykščiu Krisas parodė “O” raidę ir paleido pro skylutę taiklų spjūvį.

Vernas niūniavo nukreipęs akis į dangų.

Tedis suburbėjo:

- Eime, Gordi. Nešdinamės iš čia, nes, kai matau tą šūdgalvį, man norisi vemti.

- Tu dar atsiimsi, nepraustaburni kalės vaike. Pranešiu apie tave konstebliui.

- Mes girdėjome, ką sakei apie jo tėvą, - atsiliepiau. - Jei reikės, visi galėsime paliudyti. Be to, mane siundei šunimi. Tai neteisėta.

Mailas šiek tiek sunerimo.

- O tu įsibrovei į uždraustą teritoriją.

- Neskiesk. Sąvartynas - valstybinė nuosavybė.

- Tuomet kodėl lipai per tvorą?

- Todėl, kad užpjudei savo šunpalaikiu, - atkirtau su viltimi, jog Mailas neprisimins vienos nereikšmingos smulkmenos - norint patekti į sąvartyną, man visų pirma teko persiropšti per vartus. - Ką, tavo manymu, turėjau daryti? Stovėti ir laukti, kol jis mane sudraskys į gabalus? Keliaujame, vyručiai. Čia smirda.

- Visi atsidursite pataisos namuose, - kimiu, virpančiu balsu prižadėjo Mailas. - Visi iki vieno, gudročiai.

- Nekantrauju pranešti farams, kaip tu apšaukei karo veteraną psichu, - riktelėjo per petį Krisas, mūsų ketveriukei tolstant nuo tvoros. - Įdomu, ką *tu*, ponuli, veikei per karą?

- *NE TAVO SUŠIKTAS REIKALAS!* - užstaugė sargas. - *JŪS SUŽEIDĖTE MANO ŠUNĮ!*

- Eik ir pasiskųsk kapelionui, - urgztelėjo Vernas. Po šių žodžių visi keturi nuropojome aukštyn geležinkelio pylimu.

- Grįžkite, - sušuko Mailas. Aiškiai atvėsęs jis rėkė nebe taip ryžtingai kaip anksčiau.

Tedis pamosikavo jam viduriniuoju pirštu, ir mes pasišalinome. Užkopęs ant pylimo viršaus pažvelgiau per petį. Mailas tebestovėjo kitoje tvoros pusėje prakišęs pirštus pro tinklo akutes, storulis su beisbolo kepuraite ir šalia tupinčiu šunimi. Staiga man jo pagailo - tipelis atrodė kaip stambiausias pasaulyje trečiaklasis, per klaidą įkalintas žaidimų aikštelėje, kažkam bliaunantis, kad jį išleistų. Sargas dar kurį laiką paklykavo ir pagaliau nutilo... arba šūksniai tiesiog nebepasiekė mūsų ausų. Tą dieną daugiau nematėme nei Mailo Presmano, nei Kapoklio ir nesulaukėme iš jų jokių žinių.

13

Priverstinai didžiuodamiesi savimi aptarėme, kaip parodėme tam šmikiui Mailui Presmanui, jog mūsų ketveriukė - ne mulkių gauja. Papasakojau jiems, jog “Floridos” parduotuvės savininkas bandė mane apmauti, ir netrukus mes visi panirome į savas mintis.

Aš, pavyzdžiui, mąsčiau, jog šnekos apie idiotišką "šikynę" vis dėlto ne iš piršto laužtos. Pastarieji įvykiai galėjo užsibaigti gerokai liūdniau - tiesą sakant, galvojau, jog dabar *būtina* pratęsti žygį, idant tėvams nereikėtų rautis plaukų, aimanuojant, esą vienas jų sūnus ilsisi Kasl Vju kapinėse, o kitas pateko į Pietų Vindhemo berniukų pataisos namus. Mailas garantuotai nušleivos į policiją, vos tik į jo buką smegeninę įsiskverbs mintis, kad per incidentą sąvartynas buvo oficialiais uždarytas. Sargas susigaudys, jog aš *įsibroviau* į uždraustą teritoriją, nors šioji ir priklausė valstybei. Kas žino, galbūt tai suteikė teisę užpjudyti mane šunimi. Kapoklis nė iš tolo nepriminė paskalų sukurto cerberio, tačiau mišrūnas būtų man nuplėšęs džinsus nuo užpakalio, jei nebūčiau laiku užšokęs ant tvoros. Nemalonus įvykis truputį aptemdė skaisčią dienos šviesą. Maža to, mano galvoje kirbėjo mintis, jog mūsų ketvertukas greičiausiai nusipelnė karčios dalios. Gal grįžti namo reikalavo pats Dievas? Beje, ko gi mes siekėme? Keliavome pažiūrėti į krovininio traukinio sutraiškytą vaiką?

Šiaip ar taip, savo sumanymą ketinome įgyvendinti.

Beveik pasiekėme pastolius, kuriais bėgiai driekėsi per upę, kai Tedis prapliupo žliumbti. Tarsi sąmonėje uoliai ręstą dambą būtų išgriovusi vidinė milžiniška banga. Aš nejuokauju - savo jėga bei veržlumu emocijų protrūkis prilygo potvyniui. Rauda it smūgiai į pilvą privertė jį susiriesti dvilinką. Tedis susmuko, pakėlė rankas iki ausis atstojančių mėsos gniužulų, nesiliovė gokčiojęs bei plūdęs ašaromis.

Nė vienas iš mūsų nenutuokėme, ką, velniai griebtų, turėtume daryti. Jei į tave pataiko beisbolo kamuoliukas, jei per futbolo treniruotes tave nokautuoja varžovas arba jei nukrenti nuo dviračio, verki visiškai kitaip. Paprasčiau kalbant, vyruko nekankino fiziniai skausmai. Mes stebėjome Tedį šiek tiek nuo jo atsitraukę, susikišę rankas į kišenes.

- Ei, seni... - tylutėliai ištarė Vernas. Mudu su Krisu viltingai į jį pažvelgėme. "Ei, seni" - gera pradžia. Tik gaila, kad Vernas nesumąstė pratęsimo.

Tedis užvirto ant pabėgio ir delnais prisidengė akis lyg ketindamas melstis Alachui. "Saliamis, saliamis, kvailenis", kaip sakydavo jūreivis Išverstakis. Bet dabar tai neatrodė juokinga.

Galų gale, kai raudojimas prislopo iki kūkčiojimo, prie Tedžio priėjo Krisas, kiečiausias vyrukas iš mūsų chebros (šiuo atžvilgiu gal net

pranokstantis Džeimį Galantą, bent aš taip galvojau) ir tuo pačiu turintis guodėjo talentą. Kartą mačiau, kaip mano bičiulis prisėdo ant šaligatvio prie kelią nusibrozdinusio berniuko, kurio jis *nė nepažinojo*, pradėjo su vaikiu apie kažką šnekėti - apie Šventyklos cirką, atvykstantį į miestą, o gal apie "Šuns Hakleberio" animacinius filmukus, - kol nelaimėlis užmiršo skaudančią koją. Krisas puikiai išmanė, kaip apraminti kitus. Jis buvo pakankamai kietas, kad sugebėtų tai daryti.

- Klausyk, Tedi, koks tau skirtumas, ką toji mėšlo krūva vapaliojo apie tavo tėvą? Aš rimtai kalbu. Argi to seno pirdžiaus žodžiai ką nors keičia? Ką? Ar keičia?

Tedis įnirtingai papurtė galvą. Be abejo, kam rūpi prakeikto riebalų maišo pliurpalai? Tačiau giedrą dieną išgirsti tai, apie ką jis mintijo naktimis gulėdamas lovoje, spoksodamas į mėnulį, kuris pamažu krypo nuo vidurio lango - tai, ką vyrukas lėtai virškino savo smegeninėje, kol tėvas pagaliau virto šventumo įsikūnijimu, ir staiga sužinoti, jog visi kiti manė jo gimdytoją esant psichu... tie žodžiai sukrėtė Tedį. Tačiau jie iš tikrųjų nieko nekeitė. Visiškai nieko.

- Juk jis šturmavo Normandijos pakrantę, ar ne? - Krisas paplekšnojo per vieną prakaituotą, purviną bičiulio ranką.

Tebeverkdamas Tedis uoliai sulinksėjo. Jo panosėje pakibo liūlys.

- Manai, jog tas išpleręs bezdalius buvo Normandijoje?

Tedis papurtė galvą.

- *Ne-e! Ne!*

- Sąvartyno sargas tave pažįsta?

- Ne-e! Ne, b-b-bet...

- O tavo tėvą? Gal jis bičiuliavosi su tavo tėvuku?

- *NE!* - tokia mintis mūsų keturakį dauguižį pašiurpino. Iš energingai besikilnojančios krūtinės vėl išsiveržė verksminga aimana. Tedis atmetė atgal plaukus, ir aš pastebėjau rudą plastikinę sagutę, įbestą į dešiniąją ausį. Savo forma klausos aparatas atrodė natūralesnis už mėsgalį, priklijuotą prie galvos šono, jei suvokiate, ką turiu omenyje.

Krisas ramiai tarė:

- Kalbos nieko nereiškia.

Tedis linktelėjo, bet akių nepakėlė.

- Ir jos nepakeis tavo santykių su tėvu.

Vyrukas neryžtingai pakinkavo galva, matyt, nepajėgdamas su-

prasti, ar tai tiesa. Jo skausmą kažkas sugebėjo apibrėžti kitais, paprastais, žodžiais, kuriuos

(psichas)

reikės apmąstyti

(išsikraustė iš proto armijoje)

vėliau. Nuodugniai. Per ilgas bemieges naktis.

Krisas jį supurtė.

- Mailas tave erzino, - ištarė švelniu, raminančiu balsu. - Bandė tave įsiutinti, kad perliptum prakeiktą tvorą, aišku? Neverta putotis, biče. Jis nieko nežino apie tavo tėvuką, išskyrus blevyzgas, kurias girdėjo iš girtuoklių, tūnančių "Švelniajame tigre". Kam rūpi, ką galvoja mėšlo krūva, tiesa, seni? Tiesa?

Tedis nustojo lieti ašaras ir dabar tik šniurkščiojo. Delnu nusišluostė akis ištepliodamas jas purvinais dryžiais, prisėdo ant žemės.

- Viskas gerai, - sumurmėjo. Išgirdęs savo balsą turbūt pats tuo patikėjo. - Garbės žodis, viskas gerai, - pakartojo. Atsistojęs užsidėjo akinius - tarytum aprengė jais apnuogintą veidą. Laibu balsu sukrizeno ir atžagaria ranka nusivalė snarglį, prilipusį prie viršutinės lūpos. - Sumautas verksnys, ar ne?

- Ne, seni, - nejaukiai pratarė Vernas. - Jei kas nors tyčiotųsi iš mano tėvo...

- Tuomet tu turėtum juos nudėti, - mažne arogantiškai pareiškė Tedis. - Užmušti niekšus. - Teisingai, Krisai?

- Taip, - draugiškai atsakė tas ir patapšnojo Tedžiui per nugarą.

- Teisingai, Gordi?

- Žinoma, - patvirtinau mintyse spėliodamas, kaip Tedis galėjo mylėti savo tėvą, kuris vos jo nenudaigojo, ir kodėl aš spjoviau ant savojo tėtušio, nors šis nė pirštu manęs nepaliesdavo. Paskutinį kartą gavau į kailį, kai būdamas trejų metų pradėjau valgyti po kriaukle rastą baliklį.

Nužygiavus bėgiais porą šimtų jardų, Tedis pratarė tylesniu balsu:

- Atleiskite, vyručiai, jei sugadinau jums nuotaiką. Prie tos tvoros elgiausi kaip paskutinis kvailys.

- Vargu ar mes smagiai leisime laiką, - staiga pareiškė Vernas.

Krisas nudelbė jį įdėmiu žvilgsniu.

- Nori grįžti namo?

- Ne-e! - Verno veidas įsitempė, jam bandant surišti minčių gi-

jas. - Juk mes keliaujame pamatyti negyvą vaiką. Tai neturėtų būti linksma iškyla. Na, jūs suprantate... - jo akyse sušmėžavo baimė. - Noriu pasakyti, jog aš galiu truputį išsigąsti...

Mes tylėjome, tad Vernas pratęsė:

- Kartais aš sapnuoju košmarus. Žinote... hmm, jūs, vyručiai, prisimenate, kaip Denis Notonas paliko mums krūvą senų komiksų apie vampyrus, skerdžiamus žmones ir panašų mėšlą? O Jėzutėliau, retsykiais pabundu viduryje nakties susapnavęs pakaruoklį žaliu veidu, ir man rodos, jog po lova kažkas slepiasi. Jei ištiesiu ranką, tas padaras.. na, žinote... ją sučiups...

Pritardami sukinkavome galvomis. Mums irgi teko regėti baisius sapnus. Tuo metu būčiau nusikvatojęs, jei kas nors būtų mane patikinęs, jog netolimoje ateityje iš vaikiškų baimių ir naktinio šalto prakaito užsidirbsiu milijoną dolerių.

- Aš nedrįstu apie tai kalbėti, nes mano suknistas *brolis*... jūs pažįstate Bilį... jis visiems išpliurptų. - Sumišęs Vernas patraukė pečiais. - Mane apima baimė, kai pagalvoju, kad pamatysiu to vaikio lavoną. Jeigu jis išties *klaikiai* atrodo...

Nurijau seiles ir pažvelgiau į Krisą, kuris galvos linktelėjimu paragino Verną tęsti.

- Jeigu negyvėlis *iš tikrųjų* pasirodys baisus, košmaruose matysiu *jį*. Pabudęs galvosiu, kad *jis* lindi po lova. Tyso kraujo baloje sukapotas į gabalus, tarsi būtų išniręs iš salotų pjaustyklės, kurią reklamuoja per televiziją. Aiškiai matysiu tiktai plaukus ir akis. Tačiau ta košė kažkaip *judės*, suprantate? Judės ir mėgins mane *sugriebti*...

- Jėzau Kristau, - iškošė Tedis. - Kokia sumauta siaubo pasaka.

- Nieko negaliu padaryti, - teisindamasis atsakė Vernas. - Bet jaučiu, kad *privalome* jį pamatyti, net jei vėliau mus kankins košmarai. Suprantate? *Privalome*. Tik... greičiausiai tai mūsų nepradžiugins.

- Aha, - švelniai atsiliepė Krisas. - Greičiausiai.

Verno balse nuskambėjo maldaujančios gaidelės.

- Vyručiai, jūs niekam apie tai nepasakosite? Ne apie košmarus - juos sapnuoja visi. Kalbu apie nelemtus po lova tupinčius padarus, kuriuos įsivaizduoju, kai naktį pramerkiu akis. Aš per didelis, kad tikėčiau baubais.

Prisiekėme laikyti liežuvį už dantų ir vėl nugrimzdome į niaurią ty-

lą. Laikrodis rodė be penkiolikos minučių tris valandas, bet mums dingojosi, kad jau artėja vakaras. Tokius pojūčius pakurstė svilinantis karštis bei įvykių gausa. Tuo tarpu mes netgi nebuvome nusigavę į Harlou. Norėdami iki tamsos sukarti padorų atstumą, turėjome kaip reikiant paspartinti žingsnį.

Prie geležinkelių sandūros taško ir signalo, pakabinto ant ilgo surūdijusio stulpo, visi sustojome. Kiekvienas iš mūsų sviedė po kelis angliukus į plieninę vėliavėlę, tačiau nė vienas nepataikė. Pusę keturių išvydome Kaslo upę ir ją kertantį pastolių tiltą.

14

1960-aisiais toje vietoje upės plotis siekė daugiau nei šimtą jardų. Po daugelio metų čia sugrįžęs pamačiau, jog vandens srautas gerokai susiaurėjęs. Aplinkiniai nuolat kišo nagus prie upės, bandė išgauti energiją, reikalingą fabrikams, pristatė tiek užtvankų, kad galutinai prijaukino veržlią srovę. Tačiau anuomet per visą jos ilgį, nuo Niu Hempšyro iki pusės Meino, stovėjo vos trys dambos. Pavasariais, kas trejus metus, pylimais beveik nesupančiotas Kaslas išsiliedavo iš krantų ir paskandindavo 136-ąjį kelią prie Harlou arba Danverso sankryžų... arba ties jomis abiejomis.

Nūnai, vakarų Meine baigiantis karščiausiai ir sausiausiai vasarai, kokią tik vietiniai regėjo nuo didžiosios depresijos laikų, upė vis dar buvo plati. Iš Kasl Roko pusės, kur mes stovėjome, žvelgiant į vešlius Harlou miškus susidarė įspūdis, lyg prieš akis atsivėrė visiškai kita šalis. Kaitros migla nudažė tenykštes pušis bei egles melsvu atspalviu. Bėgiai kirto vandens srautą penkiasdešimties pėdų aukštyje, paremti dervuotais pastoliais, kuriuos savo ruožtu jungė kryžmai sukalti rąstai. Seklumose galėjai įžiūrėti betono luitus, įkastus upės dugne, dešimties pėdų gylyje, idant jie išlaikytų medinės struktūros svorį.

Pats tiltas atrodė varganai. Geležinkelis driekėsi ilgu, siauru pagrindu, suręstu iš sijų. Tarp kiekvienos jų poros žiojėjo keturių colių tarpeliai, pro kuriuos aiškiai buvo matyti vanduo. Bėgius nuo tilto pakraščių iš abiejų pusių skyrė nedaugiau kaip aštuoniolika colių. Vietos lyg ir užtektų, norint išvengti susidūrimo su traukiniu... antra vertus, vėjo srautas, sukeltas riaumojančio krovininio sąstato, lengvai nusviestų žmogų į seklią upę, kurioje kėpsantys akmenys žadėjo garantuotą mirtį.

Žvelgiant į pastolius, mūsų paširdžius nudiegė baimė, sumišusi su nenumaldomu troškimu išbandyti drąsą - priimti rimčiausią gyvenime iššūkį, atlikti žygdarbį, kuriuo ilgai galėsi girtis, kai grįši namo... *jei* grįši namo. Tedžio akys keistai sužvilgo, ir aš pamaniau, kad, užuot prieš save regėjęs Didžiojo pietų ir vakarų Meino geležinkelio tiltą, jis matė smėlėtą paplūdimį, tūkstantį amfibijų, skrodžiančių putotas bangas, dešimt tūkstančių eilinių, kurie virto iš laivų, sunkiais kareiviškais auliniais trypdami pakrantę. Jie šokinėjo per spygliuotos vielos ritinius! Svaidė granatas į ugniavietes! Stengėsi sunaikinti priešų kulkosvaidžius!

Mes stabtelėjome šalia bėgių, prie pirmojo į pylimą įkalto atraminio stulpo. Nukreipęs akis žemyn pastebėjau, jog šlaitas ganėtinai status. Apačioje šlako sluoksnį pakeitė reti, tačiau gyvybingos išvaizdos krūmokšniai bei pilki uolienos luitai. Tolėliau styrojo kelios žemaūgės eglės, kurių šaknys, išnirusios iš po žemės, rangėsi akmens plokščių plyšeliuose. Pasvirę virš srovės medžiai, regis, spoksojo į apgailėtinus savo atspindžius.

Šioje vietoje sruvo pakankamai švarus vanduo. Prie Kasl Roko upė įtekėjo į Meino tekstilės fabrikų ruožą. Nors skaidriame sraute įžvelgėme dugną, žuvys čia neplaukiojo. Užsimanius pažvejoti, tektų keliauti dešimt mylių aukštupio link, Niu Hempšyro pusėn. Prie tilto pakrančių akmenis skalavo pageltusio dramblio kaulo spalvos putos. Nemalonus nuo Kaslo trenkiantis kvapas priminė skalbinių pintinę, pilną apipelijusių rankšluosčių. Virš vandens šmaižė laumžirgiai, kur papuola dedantys kiaušinėlius. Šių vis vien nesurydavo jokie upėtakiai. Po velnių, čia nesiveisė netgi aukšlės bei kitokia smulkmė.

- Vaje... - nutęsė Krisas.

- Eime, - paragino Tedis vėl nutaisęs arogantišką intonaciją. Užsikorė ant sijų ir jau ruošėsi drožti pirmyn tarp blizgančių bėgių.

- Klausykit, vyručiai, - neramiai ištarė Vernas, - ar jūs žinote, kada turėtų pasirodyti kitas traukinys?

Visi kaip vienas sutartinai gūžtelėjome.

- Galėtume eiti link 136-ojo kelio tilto... - prasižiojau.

- Nenusišnekėk! - suriko Tedis. - Mums reikėtų keliauti penkias mylias, kol jį pasiektume, ir dar penkias, kol sugrįžtume atgal kita upės puse. Užtruktume iki tamsos! Bėgiais nusigautume į tą pačią vietą *per dešimt minučių!*

- Ką darysime, jei viduryje upės mus pasivys traukinys? - Vernas nukreipė akis į sraunią upę.

- Štai ką! - atšovė mūsų keturakis bičiulis ir persisvėręs per tilto kraštą įsikibo į medines įstrižai bėgių sukaltas sijas. Jis netoli tebuvo nuėjęs - sportbačiais beveik siekė žemę, - tačiau mane nukratė šiurpas vien nuo minties, jog tokį patį triuką reikėtų pademonstruoti viduryje upės, kai po kojomis atsivers penkiasdešimties pėdų gylio praraja, o virš galvos staugs traukinys, besispjaudantis žavingomis svilinančiomis žiežirbomis, kurių liūtis užlies mano plaukus ir sprandą. - Matote, kaip lengva? - Tedis nušoko ant šlaito, nusivalė į kelnes rankas ir grįžo pas mus.

- Ir tu pasiryžęs taip kabėti, jei atlėks krovininis dviejų šimtų vagonų sąstatas? - paklausė Krisas. - Ketini kadaroti kokias penkias dešimt minučių?

- Gal pridėjai į kelnes iš baimės? - atrėžė Tedis.

- Ne, tiesiog klausiu, ką tu darytum. - Krisas šyptelėjo. - Atvėsk, žmogaus.

- Čiuožkite aplinkkeliu, jei norite, - užbliovė Tedis. - Koks man skirtumas, velniai rautų? Aš jūsų palauksiu. Turėsiu užtektinai laiko, kad *nusnausčiau!*

- Vienas traukinys jau pravažiavo, - nenoriai pripažinau. - Per dieną pro Harlou traukia nedaugiau kaip pora traukinių. Pažiūrėkite. - Sportbačiu užkliudžiau tarp žuolių styrančias piktžoles. Ant bėgių, kurie jungė Kasl Roką ir Liuistoną, jos nevešėjo.

- Štai, matote? - triumfuodamas pridūrė Tedis.

- Bet mes *vis vien* rizikuojame, - paprieštaravau.

- Aišku, - tarė Krisas. Dabar jis spiginosi į mane kibirkščiuojančiomis akimis. - Na, Lačansai, pabandysi pereiti tiltą?

- Kas siūlo, drožia pirmas.

- Gerai, - atsakė Krisas ir pažvelgė į Tedį su Vernu. - Tarp jūsų bus skystakiaušių?

- *NE!* - sustūgo Tedis.

Vernas porą sykių atsikrenkštė.

- Ne, - pagaliau išspaudė laibu balseliu ir vos pastebimai šyptelėjo.

- Tvarka, - pareiškė Krisas... tačiau mes akimirką dvejojome. Iš vietos nepajudėjo netgi Tedis, kuris įtariai dėbčiojo į geležinkelį. Aš

priklupau ir viena ranka tvirtai suspaudžiau bėgį, nors šis buvo toks įkaitęs, kad degino odą. Plieninė sija tysojo bežadė.

- Keliaujame, - pratariau. Tuo pat metu pasijutau, lyg būčiau prarijęs strypą, kurio vienas galas įsirėžė į kiaušus, o kitas pervėrė širdį.

Mes nužygiavome vorele: Krisas pėdino tiltu pirmas, įkandin sekė Tedis, šiam iš paskos slinko Vernas, man teko garbė kulniuoti paskutiniam, nes būtent aš paskelbiau, jog tie, kurie siūlo išbandyti drąsą, turi rodyti pavyzdį. Traukdami pabėgiais privalėjome žiūrėti, kur statome kojas, net jeigu mus ir kankino aukščio baimė. Vienas klaidingas žingsnis, ir būtume smukę žemyn iki slėpsnų, gal net susilaužę kulkšnį.

Pylimas stačiu kampu nėrė žemyn; kiekviena įveikta pėda tarytum užtvirtindavo priimtą sprendimą... ir kurstydavo pojūtį, kad mūsų sumanymas - savižudiškai kvailas. Išvydęs, jog toli apačioje uolienos užleido vietą vandens srovei, sustojau ir pakėliau akis. Krisas su Tedžiu jau beveik pasiekė tilto vidurį, lėtai tipenantis, sau po kojomis spoksantis Vernas gerokai nuo jų atsiliko. Nuleidęs galvą, susikūprinęs, ištiesęs į šonus rankas, kad išlaikytų pusiausvyrą, jis panėšėjo į seną ponią, kuri panūdo išbandyti kojokus. Dirstelėjau per petį. Vaje, kokį kelią sukorėme. Privalėjau mygti pirmyn. Ir ne vien todėl, kad galėjo pasirodyti traukinys. Jei pasukčiau atgal, prie manęs visam gyvenimui priliptų mižniaus etiketė.

Taigi vėl pajudėjau iš vietos. Kurį laiką vėpsojęs į begalybę pabėgių ir tarp jų porų atsiveriantį vandens vaizdą, praradau orientaciją, man apsvaigo galva. Kiekvieną sykį, kai nuleisdavau pakeltą koją, dalis sąmonės tvirtindavo, esą ji neabejotinai smuks į ertmę, nors akys bylojo visai ką kita.

Mano pojūčiai taip paaštrėjo, jog ėmiau aiškiai girdėti triukšmą, šėlstantį manyje bei išorėje, primenantį beprotišką koncertą. Nuolatinis širdies dunksėjimas, pulsavimas ausyse, panašus į čežėjimą, kurį sukelia būgnininko šepetėliai, sausgyslių girgždėjimas, kokį galbūt išgautų per aukšta tonacija sustyguotas smuikas, niekad nenutylantis upės ūžesys, žievę graužiančių skėrių čirškėjimas, monotoniški zylių cypčiojimai, kažkur iš tolumos atsklindantis šuns lojimas. Galbūt Kapoklio. Mano šnerves tvilkė stiprus nuo upės atsiduodantis pelėsių tvaikas. Ilgieji šlaunų raumenys virpėjo. Galvoje vis sukosi mintis, jog ropoti keturiomis būtų saugiau (ir, ko gero, sparčiau). Tačiau aš ne-

galėjau - kaip ir kiti - veržtis į priekį keturpėsčias. Šeštadieniniai rytiniai seansai "Perlo" kino teatre mus išmokė mažų mažiausiai vieno dalyko: šliaužia tiktai nevykėliai. Tai pagrindinė Evangelijos pagal Holivudą dogma. Geri vyrukai visuomet žengia išsitiesę. Na, ir kas, jog dėl adrenalino srauto tavo sausgyslės džeržgia nelyginant pertemptos smuiko stygos, o šlaunų raumenys nesuvaldomai dreba!

Privalėjau sustoti viduryje tilto ir nukreipti žvilgsnį į dangų. Galvos svaigulys sustiprėjo. Akyse sušmėžavo vaiduokliški pabėgiai, regis, plaukiantys prieš pat mano nosį. Jie veikiai išblėso, ir man pagerėjo. Įsistebeilijęs į priekį supratau, jog beveik pasivijau Verną, kuris vos pavilko kojas. Krisui su Tedžiu nedaug trūko, kad abu atsidurtų kitoje upės pusėje.

Nors nuo tų laikų esu parašęs septynias knygas apie žmones, pasižyminčius tokiais nepaprastais talentais, kaip gebėjimas skaityti svetimas mintis arba nuspėti ateitį, būtent tada mane patį persmelkė aiškiariagystės blyksnis. Dėl to nekilo nė menkiausių abejonių; kaip kitaip viską būtų galima paaiškinti? Aš pritūpiau ir delnu apglėbiau kairįjį bėgį. Tas įnirtingai vibravo tarsi maišas, pilnas mirtinai nuodingų metalinių gyvačių.

Ar esate kada girdėję posakį "iš baimės apsivertė viduriai"? Aš *tiksliai* žinau, ką reiškia ši frazė. Vargu ar įmanoma sugalvoti taiklesnę klišę. Man ir vėliau teko šiurpti iš siaubo, tačiau gyvenime labiausiai išsigandęs buvau tuo momentu, kai paliečiau karštą kaip ugnis atgijusį bėgį. Akimirką dingojosi, jog visi mano organai, tūnantys žemiau skrandžio, suglebo ir apalpo. Viena šlaunimi vangiai nutekėjo šlapimo srovelė. Savaime prasižiojo burna, žandikauliai nukaro lyg mūsų klubo grindyse įmontuotos durelės, iš kurių netikėtai iškrito vyriai. Liežuvis prilipo prie gomurio užspausdamas gerklės ertmę. Raumenis sušaldė paralyžius. Štai kas buvo blogiausia. Viduriai suglebo, užtat raumenis tarytum kažkas surakino. Visiškai negalėjau pajudėti. Sąstingis tetruko sekundės dalį, tačiau subjektyviu laiko požiūriu jis tęsėsi amžinybę.

Sensoriniai impulsai keleriopai sustiprėjo, lyg į mano smegenis būtų plūstelėjusi dviejų šimtų dvidešimties voltų elektros srovė. Išgirdau, kaip danguje, rodos, visai arti, praskriejo lėktuvas, ir netgi spėjau pasigailėti, kad nesėdžiu jo salone su kokakolos skardine rankoje, pro langą abejingai žiopsantis į žvilgančią man nepažįstamos upės liniją.

Dervuotame pabėgyje, ant kurio tupėjau, įstengiau įžiūrėti menkiausias atplaišas bei rėžius. Akies krašteliu mačiau beprotiškai blizgantį bėgį ir jį gniaužiančią savo ranką. Vibracija taip įsismelkė į pirštus, kad šie drebėjo netgi tuomet, kai atplėšiau delną nuo metalo. Nervų galiukai tvinkčiojo panašiai, kaip dilgsi nutirpusi, tačiau atsigauti pradedanti ranka arba koja. Pajutau gaižų, elektrinį seilių, gumulais aptraukusių dantenas, skonį. Bjauriausia ir, žinoma, baisiausia, jog kol kas *negirdėjau* traukinio, neturėjau jokio supratimo, iš kurios pusės jis atrūksta, iš priekio ar iš užnugario, neįsivaizdavau, koks atstumas mus skiria. Apie nematomą, bet neišvengiamą grėsmę bylojo tiktai virpantys bėgiai. Man prieš akis šmėkštelėjo Rėjaus Brauerio, kurį krovininis sąstatas nutrenkė į griovį it sudraskytą skalbinių krepšį, vaizdas. Mums teks prie jo prisijungti... bent jau man su Vernu... arba tik man vienam. Mes patys užsimanėme sudalyvauti nuosavose laidotuvėse.

Paskutinė mintis ištirpdė paralyžių, ir aš pašokau. Pašaliniam žiūrovui veikiausiai būčiau priminęs juokdario galvą, žaibiškai išnyrančią iš dėžutės, bet aš asmeniškai jaučiausi kaip berniukas, kuris po vandeniu, penkių šimtų pėdų gelmėje, lėtai, siaubingai apatiškai iriasi aukštyn, idant įtrauktų į plaučius gaivaus oro.

Vis dėlto man pasisekė išnirti į paviršių.

Surikau, kiek leido jėgos:

- *TRAUKINYS!*

Sąstingis galutinai išgaravo, ir aš leidausi tekinas.

Vernas kryptelėjo atgal galvą. Jo fizionomijoje atsispindėjusi nuostaba atrodė komiškai perdėta lyg didžiosios raidės iš pradinės mokyklos elementoriaus. Pamatęs, kaip klupčioju, nevikriai straksiu nuo vieno pabėgio ant kito, jis suprato, kad nejuokauju, ir pats paraitė kulnus.

Tolumoje išvydau Krisą, nulipantį nuo bėgių ant saugaus pylimo. Visiškai netikėtai užsiplieskiau savo bičiuliui neapykanta, sultinga bei karčia kaip balandį žaliuojančio lapo syvai. Jam nebegrėsė jokie pavojai. Tam *šunsnukiui* negrėsė *jokie* pavojai. Pastebėjau, kaip Krisas priklupo ir griebė už bėgio.

Kairioji mano pėda vos nenuslydo į plyšį. Sumostagavau rankomis jausdamas, kaip mano akių obuoliai įkaista nelyginant rutuliniai guo-

liai iš kokios nors pagedusios mechanizmo detalės, atgavau pusiausvyrą ir vėl nukūriau pirmyn. Neilgai trukus prisivijau Verną. Mudu įveikėme pusiaukelę, kai pirmą kartą išgirdau traukinį. Jis dundėjo iš užnugario, nuo Kasl Roko pusės. Tylus gausmas pamažu garsėjo, kol išsiskaidė į dyzelinio variklio riaumojimą ir milžiniškų rievėtų ratų bildesį.

- *Aaaaaaaaa, šūdas!* - suspigo Vernas.

- Bėk, mižniau! - užstaugiau. Tuo pačiu vožtelėjau kumščiu jam į nugarą.

- Negaliu! Aš nukrisiu!

- *Bėk greičiau!*

- *AAAAAAAAA, ŠŪDAS!*

Tačiau jis paspartino žingsnį - kaliausė apnuoginta, saulės nudeginta nugara, juosmenį apsirišusi marškinėliais, kurių apykaklė plevėsavo žemiau pasturgalio. Įžiūrėjau prakaito lašus, suvilgiusius besilupančią jo tarpumentę. Aiškiai mačiau, kaip sprando raumenys įsitempia ir atsipalaiduoja, vėl įsitempia ir vėl atsipalaiduoja. Stuburą sudarė virtinė kalvelių, kiekviena iš jų metė ant nugaros pusračio formos šešėlį - pastebėjau, kad gumbų gretos sutankėjo arčiau kaklo. Vernas tebegniaužė savo antklodžių ritinį, aš nepaleidau iš rankų savojo. Vyrukas griausmingai dunksėjo per pabėgius. Vienu momentu vos neįkišo pėdos į tarpelį. Pasviro į priekį ir ištiesė rankas, o aš vėl tvojau bičiuliui per nugarą, smūgiu paragindamas jį nesustoti.

- *Gordi, aš negaliu... AAAAAAAA ŠŪŪŪŪŪŪDAS...*

- *BĖK GREIČIAU, TRIZNIAU!* - užblioviau... nejaugi man tai teikė *džiaugsmą?*

Taip, aš jaučiau tam tikrą keistą, pragaištingą pasitenkinimą, kurį vėliau tekdavo patirti nebent tuomet, kai prisilakdavau iki sąmonės netekimo. Stūmiau Verną Tesijų į priekį nelyginant gyvulių varovas, į turgų genantis vieną iš dailiausių savo karvių. Galbūt ir jis mėgavosi baime maurodamas kaip tas pats galvijas. Vyrukas žviegė ir prakaitavo, jo krūtinė kilnojosi tarsi kalvės dumplės, kojos kerėpliškai šokčiojo per pabėgius nešdamos savo šeimininką pirmyn.

Mes daugiau nieko negirdėjome, išskyrus traukinio griausmą, ritmiškai kriokiantį variklį. Čaižus švilpesys liudijo, jog sąstatas pasiekė bėgių sandūrą, ties kuria į skardinę vėliavėlę svaidėme angliukus.

Nuo likimo nepabėgsi - mane vis dėlto ėmė persekioti pats tikriausias cerberis. Su siaubu laukiau, kol po kojomis sudrebės pastoliai. Tai reikš, kad garvežys alsuos mums į nugaras.

- *GREIČIAU, VERNAI! GREIČIAAAAU!*

- O Dieve Gordi o Dieve Gordi o Dieve Gordi *AAAAAAAA ŠŪŪŪŪŪDAS!*

Orą nelauktai sudraskė elektrinio signalo staugimas, akimoju privertęs užmiršti viską, ką regėjau filmuose, komiksų knygelėse arba savo svajose, leidęs sužinoti, ką didvyriai ir bailiai išgirsta prieš pat mirtį:

ŪŪŪŪOOOOOOONK! ŪŪŪŪOOOOOOONNNNK!

Staiga ant šlaito, į dešinę nuo bėgių, pamačiau Krisą ir Tedį, kurio akinių stikluose tvyksčiojo saulės spinduliai. Abu prasižioję rėkė: "*Šokite!*" Traukinio riaumojimas ištirpdė visus kitus garsus, tad žodžio reikšmę tepavyko suvokti iš nebylaus jų žiopčiojimo. Krovininiam sąstatui kertant upę, tiltas grėsmingai suvirpėjo. Nieko nelaukdami mes paklusome draugų raginimui.

Vernas visu ūgiu šleptelėjo į dulkes bei šlaką, aš nusileidau prie pat bičiulio. Vos ant jo neužgriuvau. Traukinio taip ir neišvydau, be to, nenutuokiau, ar mašinistas mus pastebėjo. (Po kelerių metų, kai užsiminiau Krisui, kad jis galėjo mūsų nepamatyti, mano draugas atšovė: "Gordi, gal tau atrodo, jog sirena turėjo nubaidyti švilpikus?" Aš vis vien maniau, kad tokia tikimybė įmanoma. Kas žino, galbūt mašinistas įjungė signalą dėl smagumo. Tiek to, šios smulkmenos niekam nebesvarbios.) Užsispaudžiau delnais ausis, veidu įsirausiau į karštą žemę, sustingau laukdamas, kol pradundės vagonai... kol nuslops metalo žvangesys ir atslūgs vėjo šuorai. Nė kiek netroškau žiūrėti į traukinį. Krovininis sąstatas buvo ilgas, bet aš nė sykio nepakėliau akių. Paskutiniams vagonams tebebildant ant tilto, pajutau, kaip mano kaklą palietė šiltas delnas, ir supratau, kad jis priklauso Krisui.

Kai traukinys nutolo - kai *įsitikinau*, jog nebegirdžiu jo keliamo triukšmo, kilstelėjau galvą tarytum kareivis, išnyrantis iš apkasų po visą dieną užsitęsusio artilerijos antpuolio. Vernas drebėjo vis dar prisiplojęs prie šlaito. Krisas sėdėjo tarp mudviejų sukryžiavęs kojas, abi rankas glaudė prie prakaituotų mūsų kaklų.

Galų gale, kai tebevirpantis Vernas atsisėdo ir nevalingai apsilaižė lūpas, Krisas pasiūlė:

- Ką jūs, vyručiai, pasakytumėte, jei atsidarytume kolos butelius? Ar, be manęs, ką nors kankina troškulys?

Gėrimo neatsisakė nė vienas iš mūsų.

15

Už ketvirčio mylios nuo tilto, Harlou pusėje, Didysis pietų ir vakarų Meino geležinkelis prasmego girioje. Miškingame krašte žemė nuožulniai leidosi iki pelkėtos teritorijos. Čia nestigo uodų, dydžio sulig naikintuvais, tačiau tarp medžių viešpatavo vėsa... palaiminga vėsa.

Mes sėdėjome šešėlyje ir gurkšnojome kolą. Mudu su Vernu užsimetėme marškinėlius ant pečių, kad nugara neropinėtų vabzdžiai, Krisas ir Tedis liko pusnuogiai, abu atrodė ramūs ir šalti nelyginant eskimai, kiurksantys savo ledinėje trobelėje. Nepraėjo nė penkios minutės, kai Vernas atsistojo ir nudrožė į krūmus. Grįžusį bičiulį pasitikome pašaipomis bei kandžiomis replikomis.

- Taip išsigandai traukinio, Vernai?

- Ne. Vis vien ruošiausi pritūpti perėjęs tiltą. Man *reikėjo* išitriesti.

- *Verrrrrnai?* - choru užtraukė Krisas ir Tedis.

- Baikit, vyručiai, mane *rimtai* buvo prispyrę. Garbės žodis.

- Vadinasi, tu neprieštarausi, jei mes patikrinsime, ar tu nepridėjai į kelnes? - pasiteiravo Tedis, ir Vernas pagaliau suprato, kad jis paprasčiausiai vaiposi.

- Atsiknisk.

Krisas atsigręžė į mane.

- O tu neišsigandai, Gordi?

- Ne-e, - atsiliepiau ir siurbtelėjau kolos.

- Gali mūsų nemaustyti. - Jis pakumščiavo man į ranką.

- Prisiekiu, aš visai neišsigandau.

- Nejaugi? Nė trupučio? - Tedis įsmeigė į mane įdėmų žvilgsnį.

- Ne. Aš *sustabarėjau* iš siaubo.

Atsakymas išvertė visus iš koto, netgi Verną. Kurį laiką leipome juokais. Paskui atsigulėme ir tylėdami gėrėme kolą. Mano kūnas buvo įkaitęs, pailsęs ir atsipalaidavęs. Visi organai funkcionavo be priekaištų. Aš išsaugojau gyvybę ir labai tuo džiaugiausi. Nūnai mane žavėjo kiekviena smulkmena, kurią mačiau arba jaučiau, nors balsu

niekuomet nebūčiau to pripažinęs - negalvojau, jog tai svarbu, o gal paprasčiausiai nenorėjau savo pojūčiais dalintis su kitais.

Manau, tą dieną pradėjau suprasti, kodėl žmones vilioja nutrūktgalviški poelgiai. Prieš porą metų sumokėjau dvidešimt dolerių už galimybę pamatyti, kaip Ivelas Naivelas šoks per Gyvatės upės tarpeklį, ir žmona manimi pasibaisėjo. Anot jos, gimęs romėnu, ko gera maksočiau Koliziejuje, gromuliuočiau vynuoges ir stebėčiau, kaip liūtai į skutelius drasko krikščionis. Ji klydo, nors man sunku paaiškinti kodėl (matyt, žmona galvojo, jos aš pliurpiu niekus). Su dvidešimtine atsisveikinau ne tam, kad per didžiulį ekraną išvysčiau į prarają skriejantį žmogų - aišku, tada tiksliai nežinojau, kuo viskas baigsis. Įsiliejau į žiūrovų tarpą dėl šešėlių, juoduojančių mūsų akių gelmėse, dėl to, ką vienoje dainoje Briusas Springstynas vadino tamsa, tvyrančia miesto pakraštyje. Protarpiais man dingojasi, jog mums visiems knietėtų įsiveržti į tas sutemas, kad ir kokius trapius kūnus žmogiškoms būtybėms suteikė papokštauti užsimanęs Dievas. Ne, veikiau *todėl*, kad jis apdovanojo mus nepatvariais fiziniais pavidalais.

- Ei, papasakok istoriją, - atsisėdęs prabilo Krisas.

- Kokią? - paklausiau numanydamas, apie ką jis šneka.

Dažniausiai pasijusdavau nesmagiai, jei kalbos pakrypdavo apie mano apsakymus, nors šie visiems patikdavo - pomėgis pasakoti istorijas ar net jas užrašyti atrodė pakankamai keistai, kad aplinkiniai jį įvertintų teigiamai, kaip norą užaugus tapti kanalizacijos sistemų inspektoriumi arba mechaniku vienoje iš komandų, dalyvaujančių Didžiojo prizo lenktynėse. Ričis Dženeris, vaikis, kuris trynėsi su mumis, kol 1959-aisiais jo šeima persikraustė į Nebraską, pirmasis išsiaiškino, jos suaugęs pageidaučiau rašymu užsidirbti duonai. Mudu sėdėjome mano kambaryje, paprasčiausiai kvailiojome neturėdami ką veikti; spintoje, komiksų dėžėje, ant paties dugno, jis aptiko šūsnį ranka prikeverzotų puslapių. Kas *čia*, klausia Ričis. Nieko, atsakau ir bandau juos išplėšti iš aukštai pakeltų bičiulio rankų, bet, atvirai kalbant, *nepersistengiu* tai darydamas. Norėjau, kad jis paskaitytų, ką sukūriau, ir tuo pačiu būgštavau, jog Ričis pradės šaipytis. Mane užvaldė pasididžiavimas, sumišęs su drovumu - tie pojūčiai apninka visada, kai kas nors prašo leisti pažiūrėti į mano darbus. Pats rašymo procesas vyksta paslapčia, kaip ir masturbacija. Turėjau vieną draugą, kuris galėdavo rašyti apsakymus prekybos centrų arba knygų

parduotuvių vitrinose, tačiau toks žmogus veikiausiai neįsivaizduoja, ką reiškia baimė - tokio žmogaus draugija jums būtų priimtina, jei nepažįstamame mieste patirtumėte širdies smūgį. Man asmeniškai rašymas asocijuojasi su sekso troškimu, kuris niekaip neišsipildo, su paaugliška rankų darbu, užsirakinus vonios kambaryje.

Ričis prasėdėjo ant mano lovos galo didžiąją popietės dalį neatplėšdamas akių nuo kūrinėlių, daugumą iš kurių įtakojo Verno košmarus pakurstę komiksai. Kai Ričis pagaliau baigė skaityti ir pakėlė galvą, jo akyse išvydau keistą, intriguojantį žvilgsnį, tarytum bičiulis būtų mėginęs iš naujo įvertinti mano asmenybę. Jis tarė: tau neblogai sekasi rašyti. Kodėl neparodai to Krisui? Aš atsakiau: ne, tegul tai lieka paslaptimi. O Ričis atšovė: kodėl? Juk čia ne verksmingi paistalai. Tu nesi pedikas. Tai yra nerašai *poezijos*.

Visgi prisaikdinau jį niekam nepasakoti apie skaitytus apsakymus, bet draugas, žinoma, nenulaikė liežuvio už dantų. Mano istorijos sudomino beveik visus. Beje, paprastai rašiau apie liepsnose klykiančius žmones ar kokį išsigimėlį, prisikėlusį iš numirusių ir papjovusį prisiekusiųjų tarybos narius, kurie nuteisė jį myriop parinkdami dvylika įdomių būdų, kaip nusikaltėliui derėtų atsisveikinti su gyvybe, arba išprotėjusį maniaką, kuris sukapojo į veršienos kotletus gausybę žmonių, kol pagrindinis apsakymo veikėjas Kertas Kenonas "suvarpė žviegiantį pamišėlį šūviais, paleistais iš rūkstančio automatinio devynių milimetrų kalibro ginklo".

Savo kūriniuose niekada nevartodavau žodžio "kulkos". *Visuomet* rašydavau "šūviai".

Dėl įvairumo kurpdavau istorijas apie Le Dio, Prancūzijos gyvenvietę, iš kurios 1942-aisiais pailsusių amerikiečių pėstininkų būrys siekė išvaryti nacius (tik po dvejų metų sužinojau, jog sąjungininkų pajėgos išsilaipino Prancūzijos pakrantėje 1944-aisiais). Jie stengėsi perimti miestelį, grūmėsi dėl kiekvienos gatvės visuose keturiasdešimtyje apsakymų, kuriuos rašiau nuo devynerių iki keturiolikos metų. Tedis kraustėsi iš proto dėl Le Dio, ir paskutinį tuziną istorijų, ko gero, sukūriau specialiai jam - tuo metu man jau buvo iki gyvo kaulo įgrisęs nelemtas miesteliūkštis, tokios frazės, kaip *Mon Dieu, Cherchez le Boche* arba *Feremes le porte!** Valstiečiai iš Le Dio nuolat šnypšdavo amerikiečių eiliniams: *Feremez le porte!* Tačiau Tedis

*Dieve mano, ieškokite vokiečio, uždarykite vartus (*pranc.*).

kūprindavosi virš puslapių išsprogdinęs akis, ant jo kaktos ištrykšdavo prakaito lašai, nuo įtampos pastebimai virpėdavo veido raumenys. Kai kada tarsi girdėdavau, kaip vyruko makaulėje pokšėdavo "Brauningai" arba švilpaudavo kulkos, išspjautos iš stambaus kalibro pliauškynių. Jo susižavėjimas apsakymais apie Le Dio teikė pasitenkinimą... ir gąsdino.

Dabar rašymas tėra darbas, tad malonumas truputį priblėso. Pojūčiai, panašūs į tuos, kurie užlieja slapta besimasturbuojantį jaunuolį, vis dažniau užleidžia vietą šaltiems, steriliems dirbtinio apvaisinimo vaizdams: aš paklūstu taisyklėms bei nuostatoms, išdėstytoms kontrakte, kurį sudarau su leidykla. Aišku, niekas manęs nepavadins nūdienos Tomu Vulfu, vis dėlto retai kada jaučiuosi taip, lyg gadinčiau popierių. Kiekvienam kūriniui, velniai rautų, paaukoju visas savo jėgas. Jei nesistengčiau, tam tikra prasme virsčiau pediku - bent jau tuo, ką toks terminas reiškė vaikystėje. Šiais laikais man kelia baimę širdį persmelkiantis maudulys. Anuomet retsykiais baisėdavausi *palaima*, kurią suteikdavo kūryba. Dabar kartais žiūriu į rašomąją mašinėlę ir spėlioju, kada gi pagaliau išseks gerų žodžių atsargos. Nė kiek to netrokštu. Man rodos, savo lygį išlaikysiu, kol atslūgs gerų žodžių šaltinis, jei suprantate, ką bandau pasakyti.

- Kokią istoriją? - neramiai pasitikslino Vernas. - Ne siaubo, Gordi? Aš dabar nenusiteikęs klausytis siaubo pasakojimų, seni.

- Ne, ne siaubo, - už mane atsiliepė Krisas. - Labai juokinga. Šlykšti, bet juokinga. Nagi, Gordi, rėžk sumautą savo pasakėlę.

- Apie Le Dio? - pasiteiravo Tedis.

- Ji neturi nieko bendra su Le Dio, prakeiktas psichopate, - atšovė Krisas ir niuktelėjo keturakiui. - Tai istorija apie pyragų valgymo konkursą.

- Ei, aš jos dar neužrašiau, - pratariau.

- Vis vien pasakok.

- Jūs, vyručiai, norite ją išgirsti?

- Žinoma. - Tedis pakinkavo galva. - Jėga.

- Na, gerai. Viename išgalvotame mieste, Gretnoje, Meino valstijoje...

- *Gretnoje?* - išsišiepė Vernas. - Koks čia pavadinimas? Meine nėra jokios *Gretnos*.

- Užsičiaupk, kvaily, - suurzgė Krisas. - Jis ką tik pasakė, kad miestas išgalvotas. Gal tu kurčias?

- Ne, bet *Gretna* skamba kvailai.

- Daugybės *tikrų* miestų pavadinimai skamba idiotiškai, - paprieštaravo Krisas. - Pavyzdžiui, *Alfredas*, Meino valstija, *Sakas* pietvakarių Meine, Jeruzalės Valda. Arba suknistas Kasl Rokas. Juk čia nėra jokių pilių*. Mes tiesiog įpratę prie šių vardų, ar ne, Gordi?

- Na, taip, - sutikau, nors širdyje pritariau Vernui - vargu ar atsirastų žmonių, kurie nuspręstų suteikti savo miestui tokį kvailą "Gretnos" vardą. Deja, nieko geresnio nepajėgiau sumąstyti. - Taigi kasmet jie švenčia Pirmųjų kolonistų dienas, kaip ir Kasl Roke...

- Per Pirmųjų kolonistų dienas *velniškai* linksma, - vėl įsiterpė Vernas. - Pamenu, sukišau visą šeimynėlę, netgi nuokrušą Bilį, į cypę ant ratų. Jie ten išbuvo neilgiau kaip pusvalandį, o man teko išleisti visus kišenpinigius, tačiau nė kiek dėl to nesigailėjau. Bent jau žinojau, kur tūno tas kalės vaikas...

- Ar tu pagaliau užsikimši ir leisi jam šnekėti? - kriokteléjo Tedis.

Vernas sumirksėjo.

- Taip, aišku. Gerai.

- Tęsk, Gordi, - paragino Krisas.

- Na, toji istorija niekuo neypatinga...

- Mes ir nesitikime išgirsti nieko ypatinga iš tokio mulkio, kaip tu, - pareiškė Tedis. - Bet vis tiek pasakok.

Atsikrenkščiau.

- Paskutinį šventės vakarą vyksta trys svarbūs renginiai. Maži vaikai ridena kiaušinius, aštuonmečiai ar devynmečiai lenktyniauja įsispyrę į maišus, o vyresni ir suaugę dalyvauja pyrago valgymo konkurse. Pagrindinis veikėjas yra Deivis Hoganas, storas vaikis, kurio niekas nemėgsta.

- Kaip Čarlio Hogano brolis, jei tik jis nebūtų vienturtis, - tarė Vernas ir susigūžė, nes Krisas vožė jam per petį.

- Tas berniokas mūsų amžiaus, bet siaubingai drūtas. Sveria gal šimtą aštuoniasdešimt svarų. Jam nuolat kliūna nuo kitų. Vaikai Deivį pravardžiuoja Riebiašikniu Hoganu ir tyčiojasi iš jo, kai tik pasitaiko proga.

Mano klausytojai supratingai pakinkavo galvomis demonstruoda-

*Kasl (Castle) - pilis (*angl.*).

mi užuojautą Riebiašikniui, nors jei toks vyrukas pasirodytų Kasl Roke, mes negyvai jį užerzintume.

- Deivis sugalvoja keršto planą, nes jam įsiėdė pašaipos. Tas vaikinas nutaria save išbandyti tiktai pyragų valgymo konkurse, tačiau šis - pagrindinis šventės renginys, todėl visi nekantraudami jo laukia. Laimėtojas gauna penkis dolerius...

- Jis išlošia konkursą ir visiems atkiša vidurinį pirštą! - džiaugsmingai užbliovė Tedis. - Jėga!

- Ne, keršto planas kur kas geresnis, - atsiliepė Krisas. - Tylėk ir klausykis.

- Riebiašiknis galvoja - kokia nauda iš penkių "žalių"? Po dviejų savaičių aplinkiniai prisimins nebent tai, jog sumautas paršas Hoganas visus apvalgė. Vaikai sakys, eime prie to šūdžiaus namų ir patampykime jo nervus. Tik dabar Riebiašiknio pravardę pakeisime į Apsirijėlio.

Krisas, Vernas ir Tedis vėl palinksėjo sutikdami, jog Deivis Hoganas ne iš kelmo spirtas. Aš pamažu įsijaučiau į pasakoriaus vaidmenį.

- Visi tikisi, kad jis dalyvaus konkurse. Net ir motina su tėvu. Tiesą sakant, gimdytojai jau spėjo už jį išleisti tuos penkis dolerius.

- O taip, - burbtelėjo Krisas.

- Pačiam vyrukui konkursas kelia pasibjaurėjimą. Jis aptekęs riebalais ne todėl, kad daug valgo. Dėl viršsvorio kaltos suknistos kaklo liaukos ar kažkas panašaus...

- Aha, kaip ir mano pusseserė! - sušuko Vernas. - Ji sveria beveik tris šimtus svarų. Tunka dėl kažkokių sumautų skydliaukių. Nežinau, ką tai, po velnių, reiškia, bet ji išplerusi lyg Padėkos dienos kalakutas. O vieną kartą...

- Ar tu užčiaupsi savo srėbtuvę? - paleido gerklę Krisas. - Paskutinį kartą perspėju! Garbės žodis! - jis baigė gerti kolą ir apvertė žalią smėlio laikrodžio formos buteliuką, kuriuo pamosikavo virš Verno galvos.

- Gerai, atleisk. Tęsk, Gordi. Tavo istorija - aukščiausios klasės.

Aš nusišypsojau. Verno pastabos man netrukdė, tačiau to negalėjau sakyti Krisui, panūdusiam atlikti Meno Globėjo vaidmenį.

- Visą savaitę iki konkurso jis svarsto, ką daryti. Mokykloje vaikai prieina prie Deivio ir klausia: "Ei, Riebiašikni, kiek porcijų suėsi?

Dešimt? Dvidešimt? Gal net *aštuoniasdešimt?*" O Deivis atsako: "Iš kur man žinoti? Aš nė neįsivaizduoju, kokio dydžio bus pyragai". Suprantat, tuo konkursu daug kas domisi, nes jo čempionas yra suaugęs, vardu, hmm, atrodo, Bilas Treinoras. Šis vyrukas netgi neapkūnus. Tiksliau, plonas kaip šakalys. Bet jis ryja pyragus tarsi fokusininkas. Prieš metus įstengė sudoroti šešias porcijas per penkias minutes.

- *Šešias?* - nustėro Tedis.

- Būtent. Iš dalyvaujančių konkurse Riebiašiknis bus jauniausias.

- Įkrėsk jiems, Riebiašikni, - riktelėjo Tedis. - Čiaumok sukruštus pyragus!

- Pristatyk kitus dalyvius, - paprašė Krisas.

- Gerai. Be Riebiašiknio Hogano ir Bilo Treinoro, savo jėgas išmėgins Kalvinas Spajeris, storiausias vyrukas mieste - jis valdo juvelyrinių dirbinių parduotuvę...

- "Gretnos juvelyriniai dirbiniai", - prunkštelėjo Vernas. Krisas pervėrė jį nuožmiu žvilgsniu.

- Prie šios trijulės prisijungs didžėjus iš Liuistono radijo stoties, ne pilvūzas, tik putlokas. Ir galų gale Hubertas Gretna trečiasis, Hogano mokyklos direktorius.

- Jis varžysis su savo *dyriku?* - išsižiojo Tedis.

Krisas rankomis apsivijo kelius ir ėmė linksmai sūpuotis.

- Argi ne *puiku?* Tęsk, Gordi.

Aš prikausčiau jų dėmesį. Visi sutartinai pasviro į priekį. Mane apėmė svaiginantis galios pojūtis. Nusviedžiau tuščią kolos buteliuką į miško tankmę, šiek tiek pasimuisčiau, kad patogiau įsitaisyčiau. Vėl išgirdau zylę, toli girioje traukiančią monotonišką, begalinę giesmelę: *cyp-cyp-cyp-cyp...*

- Jam dingteli mintis, - tariau. - Pati šauniausia keršto idėja, kokia tiktai buvo užklydusi į vaiko galvą. Artėja didysis vakaras, kuriuo užsibaigs Pirmųjų kolonistų dienos. Pyragų valgymo konkursas įvyks prieš saliutus. Pagrindinėje Gretnos gatvėje uždraustas mašinų eismas, kad žmonės galėtų nevaržomai ja vaikščioti. Viduryje gatvės stūkso masyvi platforma. Virš jos kadaruoja vėliavos, priešais sceną susiburia gausi minia. Tarp žmonių blaškosi fotografas iš vietinio laikraščio, nes kitą dieną pirmajame puslapyje turėtų būti atspausdinta šilauogėmis išsiterliojusio nugalėtojo nuotrauka - tais metais orga-

nizatoriai iškepė pyragus su šilauogių įdaru. Beje, pamiršau pridurti, kad, prieš konkurso pradžią, kiekvienam dalyviui už nugaros suriš rankas. Įsivaizduokite, jie užlipa ant platformos...

16

Ištrauka iš Gordono Lačanso "Riebiašiknio Hogano kerštas". Pirmą kartą spausdinta "Cavalier" žurnale, 1975-ųjų kovą. Teisė naudotis suteikta.

Jie užlipo ant platformos vienas po kito ir sustojo už ilgo lininiu audiniu užkloto, pyragais apkrauto stalo, kuris dunksojo prie pat scenos pakraščio. Virš jo driekėsi vėrinys šimto vatų lempučių, savo švytėjimu lyg magnetu viliojančių mašalus bei naktinius vabzdžius, ir puikavosi prožektorių nutviekstas pailgas ženklas su užrašu: DIDYSIS PYRAGŲ VALGYMO KONURSAS, 1960-IEJI, GRETNA! Iš abiejų skelbimo pusių kabojo apšiurę garsiakalbiai, dovanoti Čako Dėjaus iš "Garsiosios Dėjaus ūkinių prekių parduotuvės". Bilas Treivisas, dabartinis čempionas, buvo Čako pusbrolis.

Kai kiekvienas dalyvis pasirodydavo ant scenos už nugaros surištomis rankomis, atsisagstęs viršutines marškinių sagas tarytus Sidnis Kartonas* pakeliui į giljotinos glėbį, meras Šarbonis pranešdavo atėjūno vardą per Čako garsiakalbių sistemą ir po kaklu parišdavo didžiulį baltą seilinuką. Kalvinas Spajeris tesulaukė simboliškų aplodismentų; nepaisant pilvo, dydžio sulig dvidešimties galonų talpos statine, jam pranašavo antrą vietą nuo galo. Paskutinė, ko gero, atiteks Hoganų vaikiui (daugumos nuomone, Riebiašikniu pravardžiuojamas vaikinukas buvo perspektyvus, tačiau pernelyg jaunas ir nepatyręs, kad šiais metais sugebėtų pakovoti dėl nugalėtojo titulo).

Po Spajerio meras pristatė Bobą Kormajerį, didžėjų, Liuistono WLAM radijo stotyje vedantį populiarią dienos laidą. Kur kas skambesnius jam skirtus plojimus palydėjo kelių paauglių riksmai. Mergaitės manė, kad Bobas - tikra "lėlytė". Po Kormajerio atėjo eilė Džonui Viginsui, Gretnos pradinės mokyklos direktoriui, kuriam nuoširdžiai paplojo vyresnioji žiūrovų dalis - tuo tarpu keli neklaužados iš mokinių gretų paprasčiausiai jį nušvilpė. Žvelgdamas į auditoriją Viginsas sugebėjo vienu metu tėviškai šypsotis ir rūsčiai raukytis.

Paskui meras Šarbonis pristatė Riebiašiknį.

---

*Čarlzo Dikenso romano „Pasakojimas apie du miestus“ veikėjas.

- Prašome gerbti ir mylėti naują kasmetinio Didžiojo pyragų valgymo konkurso dalyvį, iš kurio ateityje tikimės įspūdingų rezultatų... *jaunasis ponaitis Deividas Hoganas!* - paskutinius žodžius lydėjo triukšmingi aplodismentai. Šiems pamažu nutykstant - kol meras Šarbonis rišo vaikinui seilinuką, - iš atokaus kampo, kurio nepasiekė šimtavačių lempučių šviesa, atsklido surepetuota, vieningais piktdžiugiškais balsais išrėkta skanduotė: *"Su-do-rok-juos-Rie-bia-šik-ni!"*

Pasigirdo prislopintas spigus krizenimas, bėgančių kojų trepsėjimas, sušmėžavo šešėliai, kurių šeimininkų niekas negalėjo (o gal nenorėjo) įžiūrėti, vieni nervingai prunkštelėjo, kitų fizionomijas išvagojo kvailą pokštą smerkiančios raukšlės (giliausia įsirėžė Hizonerio Šarbonio, aiškiai matomo valdžios atstovo, kaktoje). Riebiašiknis neatkreipė į pašaipas jokio dėmesio. Putlias lūpas perkreipusi šykšti šypsenėlė, nuo kurios įdubo apdribę žandai, nė nevirptelėjo, kol meras, vis dar nuožmiai raukydamasis, užbaigė seilinuko rišimo ceremoniją ir pareiškė, esą jam nereikėtų paisyti tarp žiūrovų pasitaikančių kvailių (tarytum Šarbonis galėjo įsivaizduoti, su kokiais pusgalviais Riebiašiknis Hoganas susidurdavo nuo mažų dienų ir kiek dar jų pamatys veršdamasis per gyvenimą nelyginant nacių tankas "Tigras"). Iš mero burnos dvelkė šiltas, alumi atsiduodantis kvapas.

Paskutinis dalyvis, kuris užkopė ant išpuoštos scenos, sukėlė ovacijų audrą. Tai buvo Bilas Treivisas, iki šešių pėdų penkių colių ištįsęs nepasotinamas ėdrūnas. Jis darbavosi mechaniku vietinėje "Amoko" degalinėje, netoli geležinkelio depo. Vienas iš nedaugelio simpatiškų vyrukų, jei tokie išvis egzistavo.

Gretnos gyventojai puikiai žinojo, jog Didžiajame pyrago valgymo konkurse sukasi stambesnės pinigų sumos nei menka penkinė dolerių. Bent jau Bilo Treiviso atveju. Tokią padėtį nulėmė dvi priežastys. Visų pirma žmonės specialiai atvažiuodavo į degalinę, kad paspaustų nugalėtojui ranką. Negana to, didžiuma sveikintojų prisipildavo pilną baką benzino. Po varžybų ištisą mėnesį abiejuose autoremonto garažuose nestigdavo mašinų. Vietiniai atvykdavo pasikeisti duslintuvą arba sutepti ratų guolius. Jie įsitaisydavo krėsluose, surikiuotuose prie vienos sienos (Džeris Meilingas, "Amoko" savininkas, nugvelbė juos iš senojo "Perlo" kino teatro, kai 1957--aisiais šį sulygino su žemėmis), gurkšnodavo kolą ir limonadą iš gėrimų automato, plepėdavo su Bilu, kol tas keisdavo žvakes arba tysodavo po kliento universalu ieškodamas skylučių dujų išmetimo sistemoje. Mechanikas mielai leisdavosi į kalbas, štai kodėl Gretnoje jį taip mėgo.

Miestelio žmonės dažnai spėliodavo, kaip Džeris Meilingas atsidėkoja Biliui už tai, kad po kasmetinės pergalės apsirijėlių konkurse degalinėje suklestėdavo verslas - mokėdavo premiją ar tiesiog pakeldavo atlyginimą? Šiaip ar taip, niekam nekilo abejonių, jog Treivisas uždirba kur kas geriau nei dauguma meistrų, knebinėjančių mašinas mažose gyvenvietėse. Sabato kelyje jis susirentė žavingą dviaukštę rančą, kurią smailialiežuviai praminė "iš pyragų pastatytu namu". Žinoma, jie perdėdavo, antra vertus, Bilas turėjo dar vieną pajamų šaltinį - tai savo ruožtu tiesiogiai siejosi su antrąja priežastimi, kodėl pergalė Treivisui reikšdavo šį tą daugiau nei penkis dolerius.

Gretnoje pyragų valgymo konkursas sukeldavo tikrą lažybų karštligę. Aišku, didžiuma žmonių ateidavo į šventę pasijuokti, tačiau nemaža dalis žiūrovų plačiau atverdavo pinigines. Jie stebėdavo ir vertindavo dalyvius lygiai taip pat entuziastingai, kaip ir tipai, prieš žirgų lenktynes renkantys ir parduodantys žinias apie grynakraujus ristūnus. Lažybų fanatikai kalbindavo dalyvių draugus, gimines, netgi pažįstamus. Stengdavosi išgauti menkiausias smulkmenas, susijusias su jų valgymo įpročiais. Karštai aptarinėdavo oficialų šventės pyragą. Obuolių įdaras, visų įsitikinimų, buvo "sunkus", o abrikosų - "lengvas" (nors narsuolis, sudorojęs tris ar keturias porcijas su abrikosais, viduriuodavo mažiausiai porą dienų). Tų metų oficialus *šilauogių* pyragas atstojo aukso vidurį. Lošėjus, žinoma, ypač domino, kaip vieno ar kito vyruko skrandis reaguoja į tokį maistą. Ar jis dievina šias uogas? Gal labiau mėgsta žemuogių uogienę? Pasibarsto šilauogių ant dribsnių, kuriuos valgo pusryčiams, ar teikia pirmenybę bananams bei grietinėlei?

Netrūko ir kitokių, nemažiau svarbių klausimų. Jis sparčiai pradeda ryti, bet vėliau sulėtina tempą, ar atvirkščiai - kramsnoja neskubėdamas ir, esant reikalui, griebia jautį už ragų? Galbūt čiaumoja pyragus vienodu greičiu? Kiek dešrainių pajėgia sudoroti, Sent Domo beisbolo aikštėje stebėdamas Beibo Ruto lygos rungtynes? Ar daug geria alaus? Jei taip, kiek butelių ištuština per vieną vakarą? Jis riaugėja? Visų nuomone, tie, kurie dažnai atsirūgdavo, galėdavo pranokti varžovus ilgoje kovoje.

Lošėjai persijojo šią informaciją ir galų gale pastatė tam tikrą kiekį pinigų už pasirinktus favoritus. Neturiu jokio supratimo, kiek "žalių" pakeitė šeimininkus per savaitę, lydėjusią šventinį vakarą, bet jei prispaustumėte pistoleto vamzdį prie mano galvos ir pareikalautumėte spėti, aš atsakyčiau - maždaug tūkstantis dolerių. Skaičius, be abejo, apgailėtinas, tačiau

mažame miestelyje prieš penkiolika metų tokia suma buvo pakankamai įspūdinga.

Konkursas vykdavo sąžiningai, dešimt minučių ir nė sekundės ilgiau, todėl niekas neprieštaraudavo, kad dalyvis irgi lažintųsi. Bilas Treivisas, suprantama, naudodavosi šia galimybe kiekvieneriais metais. Tą 1960-ųjų vasaros vakarą, kai jis linkčiojo ir šypsojosi auditorijai, tarp žiūrovų sklandė gandai, neva vyrukas pastatė už save padorią sumelę, tačiau šįmet jo pergalė geriausiu atveju buvo vertinama "penkių prie vieno" koeficientu. Jeigu jūs nesate lažybų aistruolis, paaiškinsiu paprasčiau: jam teko rizikuoti dviem šimtais penkiasdešimčia dolerių, kad laimėtų penkias dešimtines. Ne kažin kas, bet nieko nepadarysi - tokia pergalės kaina. Stovėdamas ant scenos Bilas, regis, nė kiek dėl to nesijaudino. Tiesiog mėgavosi plojimais ir nerūpestingai šiepėsi.

- Čempiono titulą ginantis Gretnos įžymybė *Bilas Treivisas!* - griausmingai paskelbė meras Šarbonis.

- Ei, ei, Bili!

- Kiek šį vakarą suvalgysi, Bili?

- Mėginsi sudoroti dešimtį, Bili?

- Aš pastačiau už tave! Nenuvilk manęs, berneli!

- Palik ir man bent vieną pyragą, Treivisai!

Bilas Treivisas kinkavo galvą ir kukliai vypsojo, kol meras rišo seilinuką jam po kaklu. Paskui prisėdo dešiniajame stalo gale, šalia tos vietos, kur per varžybas ketino stovėti Šarbonis. Į kairę nuo jo įsitaisė Deividas "Riebiašiknis" Hoganas, Bobas Kormajeris, direktorius Džonas Viginsas ir Kalvinas Spajeris, šleptelėjęs ant kraštinės kėdutės.

Meras Šarbonis pristatė Silviją Dodž, kurią konkursas išgarsino labiau nei Bilą Treivisą. Daugybę metų (nuo Pilietinio karo laikų, pasak miestelio aštriadančių) šioji garbingoji moterėlė vadovavo Gretnos ponių klubui, ir būtent ji kasmet pasirūpindavo šventiniais pyragais, kiekvieną iš jų vertindama pagal savo griežtą kokybės kontrolės sistemą, į šią, beje, įtraukdavo ir svėrimo ceremoniją. Pyragų svoriai, kuriuos padėdavo nustatyti "Laisvės" parduotuvėje plušančio mėsininko Bensičeko svarstyklės, negalėjo tarpusavyje skirtis daugiau nei viena uncija.

Melsvi Silvijos plaukai žaižaravo nuo įkaitusių lempučių švytėjimo. Ji apdovanojo minią maloninga šypsena ir pasakė trumpą kalbą: kaip džiugu, jog tiek daug miesto gyventojų susibūrė pagerbti protėvius, drąsius pirmuosius valstybę išgarsinusius kolonistus. Šis kraštas *didis* ne tik savi-

valdos lygmenyje - per lapkritį vyksiančius municipalinius rinkimus meras Šarbonis vėl sieks įtvirtinti teisingąją respublikonų valdžią, - bet ir nacionaliniu lygiu, kuriame "Niksono ir jo ložės" komanda aukštai iškels nepriklausomybės fakelą, gautą iš Mūsų Mylimojo Generolo...

Kalvino Spajerio pilvas garsiai suurzgė: *hrrrrr!* Žiūrovų minioje netgi nuvilnijo padriki plojimai. Silvija Dodž, labai gerai žinanti, jog Kalvinas priklausė demokratų bei katalikų padermei (vieną ar kitą iš šiųdviejų nuodėmių dar galima atleisti, bet tiktai ne abiejų kombinaciją), sugebėjo nurausti, šyptelėti ir tuo pačiu sužaibuoti akimis. Atsikrenkštusi ji skambiu balsu paragino berniukus bei mergaites visa širdimi atsiduoti raudonai, baltai ir mėlynai spalvoms, pabaigai priminė, jog rūkymas - ypač bjaurus, žalingas įprotis. Nuo cigarečių plaučius ima draskyti kosulys. Berniukai ir mergaitės, didžiuma kurių po aštuonerių metų puošis taikos simboliais ir dūmys ne "Camel", o marihuanos suktines, nenustygo vietoje lūkuriuodami, kol prasidės konkursas.

- Mažiau šnekų, daugiau darbų! - kažkas riktelėjo iš galinių eilių, ir šiems žodžiams pritarė aplodismentai.

Meras įteikė Silvijai chronometrą bei sidabrinį policininko švilpuką, kurį ji papūs lygiai po dešimties minučių. Tuomet Šarbonis žengs į priekį ir iškels nugalėtojo ranką.

- Ar jūs *pasiryžę* pradėti? - Pagrindinėje gatvėje per garsiakalbius nuaidėjo triumfuojantis Hizonerio balsas.

Penkiukė dalyvių sulinksėjo.

- Ar jūs *PASIRENGĘ?* - dar sykį pasitikslino Hizoneris.

Pyragų valgytojai suniurnėjo, esą jie visiškai pasirengę. Gatvėje, atokiau nuo žiūrovų, sutratėjo kažkokio vaikiščio padegtos petardos.

Meras Šarbonis pamojo ranka.

- *PIRMYN!*

Penkios galvos smigo į penkias lėkštes. Garsas panėšėjo į tą, kokį išgautų penkios kojos, įdramblojusios į purvo klampynę. Šiltą vakaro orą persmelkė šliurpsėjimas, kurį veikiai užgožė lažybų fanatikų bei savo numylėtinius palaikančių žiūrovų šūksniai. Kai nuo stalo išgaravo pirmasis pyragas, aplinkiniai ėmė susigaudyti, jog įvykiai krypsta netikėta linkme.

Riebiašiknis Hoganas, dėl amžiaus ir patirties stygiaus laikomas autsaideriu - pastatę už jį vieną dolerį besilažinantys galėjo laimėti septynis, - rijo tarsi apsėstas. Kai viršutinė galingų žandikaulių sučiaumota pyrago pluta pranyko skrandyje (pagal taisykles apatinės valgyti nereikėjo), pro

vyruko lūpas išsiveržė veriantis čiulpimo garsas, tarytum kažkas būtų įjungęs pramoninį siurblį. Paskui jo galva prasmego lėkštėje. Po penkiolikos sekundžių Hoganas atsilošė ir ženklu pranešė, jog įveikė porciją. Skruostus bei veidą išsiterliojo šilauogių sultimis, todėl dabar atrodė, lyg būtų nusigrimavęs negru. Jis baigė valgyti anksčiau nei legendinis Bilas Treivisas sudorojo *pusę* pirmojo pyrago!

Kai meras apžiūrėjo Riebiašiknio lėkštę ir pranešė, kad ši pakankamai švari, tarp žiūrovų pasigirdo nedrąsūs plojimai. Priešais lyderį teko pastatyti kitą lėkštę. Sutaršius pyragą per keturiasdešimt dvi sekundes, Hoganų vaikiui pavyko pasiekti naują varžybų rekordą.

Jis dar energingiau įniko žiaumoti antrąją porciją, kinkuodamas galva su pasimėgavimu gurkė šilauogių įdarą. Bilas Treivisas užsisakė kitą pyragą ir nudelbė konkurentą sunerimusiu žvilgsniu. Vėliau jis pasakojo draugams, jog pirmą sykį nuo 1957-ųjų, kai Džordžas Gamašas susprogo tris porcijas per keturias minutes ir apalpo, pajuto dalyvaująs tikrose varžybose. Net prisipažino, kad nejučia įniko spėlioti, prieš ką rungtyniauja - berniuką ar demoną. Treiviso galvoje sušmėžavo mintis apie lažyboms sukištus pinigus, ir jis padvigubino pastangas.

Bet čempionas neprilygo Riebiašikniui, kuris trigubai sparčiau puolė doroti pyragą. Uogų sultys aptaškė staltiesę dėmėmis, primenančiomis Džeksono Poloko paveikslus. Vaikis išsiterliojo šilauogėmis seilinuką, plaukus, kaktą. Žiūrint į pamėlynavusią storulio fizionomiją, susidarydavo įspūdis, tarsi nuo agoniškos įtampos jį išmušė šilauogių *prakaitas.*

- *Baigta!* - suriko Riebiašiknis ir pakėlė galvą nuo antrosios lėkštės, Biliui Treivisui netgi nespėjus sukramtyti naujo pyrago plutos.

- Verčiau taip neskubėk, berneli, - sumurmėjo Hizoneris, pats pastatęs už Treivisą dešimtinę dolerių, - jei nori išsilaikyti visas dešimt minučių.

Deivis Hoganas, rodės, neišgirdo mero. Jis žaibiškai suleido dantis į trečiąjį pyragą beprotišku greičiu kalendamas žandikauliais. Ir tuomet...

Štai čia privalau trumpam nukrypti nuo pagrindinės temos ir pasakyti, jog Hoganų šeimos namuose, vaistų spintelėje, stovėjo tuščias butelis. Šiek tiek anksčiau jis buvo trimis ketvirčiais užpildytas skaisčiai geltona ricina, ko gero, pačiu šlykščiausiu skysčiu, kokiam tiktai beribė Viešpats išmintis leido egzistuoti šiame pasaulyje. Riebiašiknis susivertė butelio turinį į gerklę, išmaukė viską iki paskutinio lašo, net aplaižė kakliuko kraštelius - jo lūpas perkreipė pasibjaurėjimas, mėšlungių traukomas skrandis grasino atpilti gėralą, užtat smegeninėje šėlo mintys apie saldų kerštą.

Riebiašiknis, gromuliuodamas trečiosios porcijos įdarą (beje, Kalvinas Spajeris pateisino autsaiderio vardą, nes kol kas nebuvo ištuštinęs net pirmosios lėkštės), tyčia ėmė save kankinti šiurpiomis, pykinimą kurstančiomis fantazijomis. Įsivaizdavo valgąs ne pyragą, o karvės mėšlą. Jis šlamštė gličius, purvinus staro žarnokus. Šutino kvadratėliais supjaustytus švilpiko vidurius šilauogių padaže. *Apipelijusiame* padaže.

Hoganų vaikis užbaigė trečiąją porciją ir pareikalavo ketvirtosios, nūnai visu pyragu lenkdamas legendinį Bilą Treivisą. Permaininga minia, nujausdama, jog netrukus gims naujas čempionas, pratrūko jį raginti džiugiais šūksniais.

Tačiau Riebiašikinis nė nesitikėjo laimėti. Jis žinojo, jog neįstengtų palaikyti tokio tempo, net jei ant kortos būtų pastatyta motinos gyvybė. Juolab kad pergalė reikštų pralaimėjimą. Vaikinukas tetroško įgyvendinti keršto planą. Grėsmingai urgztelėjo ricina užtvindytas jo pilvas, susitraukė gerklė. Prarijęs ketvirtąjį pyragą Deivis Hoganas pareikalavo penktojo - Paskutiniojo, kitaip tariant, Dieviškojo Akordo. Jis nuleido galvą į lėkštę, pralaužė plutą, panardino nosį į sultis, uogomis išsitepliojo marškinius. Pilvas netikėtai apsunko. Riebiašiknis sukramtė tąsios tešlos gumulus ir nurijo kąsnius. Įtraukė į šnerves šilauoges.

Pagaliau priartėjo išganingoji keršto akimirka. Perpildytas skrandis nutarė maištauti. Jį tarsi suspaudė stipri ranka, apmauta slidžia gumine pirštine. Gerklė atsivėrė.

Riebiašiknis pakėlė galvą.

Išsišiepė Bilui Treivisui parodydamas mėlynus dantis.

Pro jo lūpas plūstelėjo vėmalai nelyginant šešiatonis tuneliu šaunantis "Peterbilto" sunkvežimis.

Iš burnos išsiveržė meslvai gelsvas, šiltas ir linksmai garuojantis gleivių srautas. Jis užliejo Bilą Treivisą, o legendinis čempionas teišspaudė vieną beprasmišką skiemenį: "*Gok!*" Moterys iš auditorijos suspigo. Kalvinas Spajeris, kuris stebėjo netikėtą įvykį nustėrusia veido išraiška, pasviro virš stalo lyg užsimanęs paaiškinti aikčiojantiems žiūrovams, kas nutiko, ir išsivėmė ant Margaritos Šarbon, mero žmonos, galvos. Šioji ėmė klykti, atšlijo nuo scenos, bergždžiai mėgindama išpurtyti iš plaukų sutežusias uogas, keptų pupelių drebučius ir pusiau suvirškintas rūkytas dešreles (pastarieji du komponentai užsiliko nuo pietų). Moteris atsisuko į savo gerą draugę Mariją Lavin ir ant jos odinio švarkelio išpylė visą skrandžio turinį.

Vaizdai sparčiai keitė vienas kitą lyg paeiliui sproginėjančios saliutų salvės.

Bilas Treivisas išpurškė galingą - visu pajėgumu stumiamą iš vidaus - vėmalų srovę ant pirmųjų žiūrovų eilių; priblokšta jo fizionomija bylojo: *žmonės, negaliu patikėti savo akimis.*

Čakas Dėjus, kuriam kliuvo didžioji dalis Bilo Treiviso staigmenėlės, įniko lupti ožius tiesiai ant savo pusbačių. Per trumpą pertraukėlę sumirksėjo ir įsispigino į batus puikiai žinodamas, kad maisto atliekos *nė už ką* nenusivalys nuo zomšos.

Džonas Viginsas, Gretnos pradinės mokyklos direktorius, pražiojo pamėlynavusią burną ir priekaištingai tarė:

- Na, žinote, juk tai ... *BHAK!* - kaip ir pridera kultūringam, aukštas pareigas užimančiam žmogui, jis pridirbo į lėkštę.

Hizoneris Šarbonis, ūmai išvydęs save nelyginant ligoninės gydytoją, kuris prižiūri pilvo skausmais besiskundžiančius pacientus, jau ketino atšaukti konkursą, tačiau šliaukštelėjo ant mikrofono.

- *Jėzau, gelbėk mus!* - sudejavo Silvija Dodž, bet daugiau nieko nespėjo ištarti, nes pro atsarginį išėjimą paplūdo vakarienė - kepinti moliuskai, daržovių salotos su majonezu, sviestu sutepti saldūs kukurūzai, gabalas Miurielės Harington iškepto šokoladinio Bosko pyragėlio, - kuri aptaškė mero nugarą, palikdama drėgną dėmę ant jo apsiausto.

Riebiašiknis Hoganas, pasiekęs savo jauno gyvenimo apogėjų, spinduliavo auditorijai džiaugsmo sklidiną šypseną. Kur tik akys užmatė, telkšojo vėmalų balos. Žmonės svirduliavo nelyginant girtuokliai, visi laikėsi už gerklių ir tyliai žiaukčiojo. Nežinia kam priklausantis pekinų veislės šunytis nuožmiai amsėdamas pralėkė palei sceną, ir žmogus, dėvintis džinsus bei šilkinius kaubojiško stiliaus marškinius, vos nepaskandino jo savo išvamose. Ponia Broksvei, metodistų pastoriaus žmona, atsirūgo bosiniu balsu ir pašalino iš skrandžio rostbifą, bulvių košę kartu su tešloje keptais obuoliais, kitados turėjusiais neblogą prekinę išvaizdą. Džeris Meilingas, kuris atėjo pažiūrėti, kaip jo mechanikas vėl nuskins laurus, nutarė nešdintis po velnių iš šito beprotnamio. Įveikus penkiolika jardų, po kojomis pasipainiojo raudona vaikiška mašinytė. Džeris suklupo ir išsikėtojo šiltų glitėsių klane. Jis išriaugėjo į delnus sausainius, o vėliau pasakojo bičiuliams dėkojęs apvaizdai, jog "šventėje" sumąstė pasirodyti darbiniu kombinezonu. Panelė Norman, lotynų bei anglų kalbos mokytoja iš Gretnos

sustiprintos vidurinės mokyklos, netgi pajutusi pykinimą nusprendė laikytis padorumo taisyklių ir išsivemti į rankinę.

Riebiašiknis Hoganas stebėjo aplinkinius ramiu, giedru veidu. Dabar atrodė, jog aprimusį pilvą kažkas sutepė pašildytu balzamu, galbūt pirmą ir paskutinį kartą, kitaip tariant, vaikiną užvaldė akinančio pasitenkinimo pojūtis. Jis atsistojo, paėmė lipnų mikrofoną iš drebančios mero Šarbonio rankos ir pareiškė...

17

- Skelbiu lygiąsias. - Tada jis padeda mikrofoną, nusileidžia nuo scenos ir traukia namo. Motina negalėjo dalyvauti šventėje, nes turėjo prižiūrėti dvimetę Riebiašiknio sesutę. Kai tik sūnus įžengia pro tarpdurį išsitepliojęs vėmalais ir pyrago įdaru, vis dar su seilinuku, ji klausia: “Deivi, ar tu laimėjai?” Bet sūnus neištaria nė vieno sumauto žodžio. Tiesiog užlipa laiptais į antrą aukštą, nudrožia į savo kambarį, užrakina duris ir griūna ant lovos.

Išmaukęs Kriso pasiūlytus kolos likučius nutrenkiau buteliuką į mišką.

- Liuks, o kas įvyko vėliau? - nenustygdamas vietoje paklausė Tedis.

- Nežinau.

- Kaip *nežinai?* Ką tai reiškia?

- Tai reiškia pabaigą. Jei nežinai, kas nutinka paskui, vadinasi, istorija baigėsi.

- *Kąąąą?* - suriko Vernas ir pervėrė mane pasipiktinusiu, įtariu žvilgsniu, tarsi Topšemo mugėje jį būtų apmovę žaidžiantį “Bingo”. - Kokie čia skiedalai? Kaip jis *išsrėbė* košę?

- Pasitelk vaizduotę, - kantriai paaiškino Krisas.

- Ne! - įniršęs atšovė Vernas. - Tegul tuo užsiima Gordis! Juk *jis* išgalvojo prakeiktą istoriją.

- Aha, kas gi nutiko tam bičui? - neatlyžo Tedis. - Papasakok, Gordi.

- Manau, jo tėvukas savo akimis matė, kas įvyko per konkursą, ir grįžęs namo nudyrė Riebiašikniui kailį.

- O taip, - pritarė Krisas. - Guldau galvą, jog kaip reikiant pavelėjo jam šonus.

- Vaikai nesiliovė pravardžiavę jo Riebiašikniu, - pratęsiau. - Galbūt kai kurie pradėjo Deivį vadinti Vėmalų Koše.

- Kvaila pabaiga, - nusiminė Tedis.

- Štai kodėl nenorėjau jos pasakoti.

- Būtų geriau, jeigu jis nušautų tėvą, pabėgtų iš namų ir prisijungtų prie Teksaso reindžerių, - pasiūlė Tedis.

Mudu su Krisu susižvalgėme. Bičiulis beveik nepastebimai patraukė vieną petį.

- Turbūt, - sutikau.

- Ei, Gordi, gal esi sugalvojęs naują istoriją apie Le Dio?

- Ne dabar. Sumąstysiu vėliau. - Nenorėjau liūdinti Tedžio aiškindamas, jog manęs visai nedomina, kas vyksta Le Dio miestelyje. - Gaila, kad šitas pasakojimas jums nepatiko.

- Ne-e, jis geras, - paprieštaravo Tedis. - Iki pačios pabaigos. Tas tipas šauniai visus apvėmė.

- Aha, tikra šlykštynė, - pritardamas sulinksėjo Vernas. - Bet Tedis teisus dėl pabaigos. Ji netikroviška.

- Gal ir taip, - atsidusau.

Krisas pašoko.

- Metas į kelią, - paragino mus. Giedrame melsvo plieno atspalvio danguje tebespindėjo karšta saulė, tačiau mūsų šešėliai pamažu pradėjo ilgėti. Pamenu, vaikystėje visada stebėdavausi, kodėl rugsėjo dienomis taip greitai sutemdavo - tarytum širdyje būčiau vylęsis, jog birželis, kuomet padanges aptraukdavo prieblanda tiktai pusę dešimtos, viešpataus amžinai. - Kiek dabar valandų, Gordi?

Dirstelėjau į laikrodį ir apstulbau išvydęs, kad jau po penkių.

- Aha, eime, - atsiliepė Tedis. - Bet prieš tamsą įsirenkime stovyklą, kad nereikėtų aklomis ieškoti prakurų. Be to, jau norėtųsi užkąsti.

- Sustosime pusę septynių, - prižadėjo Krisas. - Gerai?

Niekas neprieštaravo. Mes vėl pajudėjome iš vietos, kulniavome palei bėgius trypdami šlako sluoksnį. Netrukus taip nutolome nuo upės, kad nebegirdėjome vandens šniokštimo. Aplinkui zirzė uodai, vieną jų priplojau ant savo sprando. Vernas su Tedžiu pėdino priešakyje ir įnirtingai derėjosi dėl komiksų, kuriais ketino apsimainyti. Krisas žengė šalia manęs susigrūdęs rankas į kišenes, jo marškiniai pliaukšėjo į kelius bei šlaunis it prijuostė.

- Turiu kelis “vinstonus”, - tarė Krisas. - Nušvilpiau cigaretes iš tėvuko spintelės. Kiekvienam po vieną.

- Tikrai? Jėga.

- Parūkysime po vakarienės. Tuomet dūmas būna gardžiausias.

- Teisingai.

Kurį laiką tylėjome.

- Tavo istorija išties puiki, - staiga tarė Krisas. - Tuodu turi per mažai smegenų, kad ją suprastų.

- Nieko ypatinga. Paprastos vapalionės.

- Tu visada taip sakai. Neskiesk man nesąmonių, kuriomis pats netiki. Ar tu ją parašysi?

- Greičiausiai. Bet vėliau. Aš negaliu parašyti ką tik pasakotų istorijų. Reikia šiek tiek palaukti.

- Kaip ten sakė Vernas apie netikrovišką pabaigą?

- Na?

Krisas nusijuokė.

- Ar tu žinojai, kad *gyvenimas* kartais atrodo netikroviškas. Tik pažiūrėk į mus.

- Į ką žiūrėti? Mes šauniai leidžiame laiką.

- Žinoma. Kad tu apsitriestum iš laimės, mulki.

Aš prunkštelėjau. Krisas irgi prajuko.

- Jos išnyra iš tavęs kaip limonado burbulai, - po pauzės pratarė bičiulis.

- Kas? - paklausiau, nors numaniau, ką jis turėjo omenyje.

- Istorijos. Tu mane gąsdini, seni. Rodos, galėtum iškloti milijoną pasakojimų, ir tai būtų tiktai ledkalnio viršūnė. Kada nors tapsi puikiu rašytoju, Gordi.

- Vargu.

- Aišku, tapsi. Gal net parašysi apie mus, jei tik užsimanysi.

- Turėčiau būti visai pakvaišęs. - Tvojau alkūne jam į šoną.

Vėl trumpam įsitvyrojo tyla. Staiga Krisas pasiteiravo:

- Pasiruošęs mokyklai?

Užuot atsakęs gūžtelėjau. Argi įmanoma tam pasiruošti? Žinoma, mintys apie draugus, kuriuos pamatysi mokslo metais, suteikdavo šiokio tokio džiaugsmo; apimdavo noras išvysti naujus mokytojus ir sužinoti, kokie jie bus - ką tik baigę koledžą, mokinių patyčių nesugebantys atlaikyti jaunikliai ar kokie nuožmūs, Teksaso nepriklausomy-

bės karo laikus menantys sukriošėliai. Tam tikra prasme netgi pasiilgdavai ilgų, erzinančių pamokų, nes, baigiantis vasaros atostogoms, užvaldydavo tokia nykuma, jog įtikėdavai galįs kažko išmokti. Tačiau vasaros monotonijos neįmanoma sulyginti su mokslo metų nuoboduliu, kuris atsėlindavo antrosios savaitės pabaigoje. Jau prieš trečiosios pradžią užsiimdavai *rimtais* reikalais: ar įstengsi trintuku pataikyti į Smirdaliaus Fisko pakaušį, kol mokytojas ant lentos rašo pagrindines Pietų Amerikoje vyraujančias eksporto sritis? Kiek cyptelėjimų pajėgsi išgauti, prakaituotais delnais braukdamas per lakuotą stalo paviršių? Kas garsiausiai pabezdės persirengimo kambaryje prieš fizinės kultūros pamoką? Kiek mergiočių sugebėsi pakirkinti per priešpiečius? Štai vidurinis išsilavinimas, mažule.

- Vidurinė mokykla... - nutęsė Krisas. - Žinai, Gordi, iki kito birželio mes išsiskirsime.

- Ką tu šneki? Kodėl tai turėtų *įvykti?*

- Todėl, kad vidurinė skiriasi nuo pradinės. Tave perkels į klasę, kurioje mokiniai rengiami koledžui. Man, Tedžiui bei Vernui teks mokytis medžio ir metalo darbų. Kartu su kitais pusgalviais žaisime biliardą, konstruosime pelenines arba inkilėlius. Vernas gal net pateks į atsilikėlių klasę. Tu susirasi naujų, protingų bičiulių. Taip sutvarkytas pasaulis, Gordi.

- Tiksliau, susipažinsiu su šutve mižnių, - atkirtau.

Jis suspaudė mano ranką.

- Ne, seni. Nedrįsk taip kalbėti. Nė *nemąstyk* apie tai. Jie supras tavo istorijas. Skirtingai nuo Verno ir Tedžio.

- Dėjau skersą ant tų istorijų. Aš nesusidėsiu su skystaklyniais. Ne, sere.

- Tuomet būsi tikras avigalvis.

- Argi kvaila norėti likti su draugais?

Krisas nudelbė mane mąsliu žvilgsniu lyg svarstydamas, ar verta pasakyti, ką jis galvoja. Mes pristabdėme žingsnį: Vernas su Tedžiu nutolo į priekį per pusę mylios. Po truputį besileidžianti saulė, kurios padūmavę spinduliai skverbėsi pro medžių šakas, viską nudažė auksu - ne, veikiau neskoningu, pigiu, paauksuotu žvilgesiu, jei suprantate, ką turiu galvoje. Bėgiai driekėsi į priekį, regis, nugrimzdami į pamažu atsėlinančią prieblandą. Šen bei ten plienas blizgėjo akį rėžiančiomis šviesos dėmelėmis, tarytum kažkoks beprotiškai turtingas tipas, kuris

apsimetė juodadarbiu, kas šešiasdešimt jardų būtų pabarstęs deimantų. Nuo karščio, kaip ir anksčiau, oda tekėjo lipnaus prakaito lašai.

- Tiktai idiotas pasiduotų blogai draugų įtakai, - galų gale atsiliepė Krisas. - Aš žinau, jog tėvams į tave nusispjaut. Jiems terūpėjo vyresnysis tavo brolis. Kaip ir mano seniui, kai Portsmute Frenkas pakliuvo į kareivių kalėjimą. Būtent tada jis pradėjo stūgauti ant kitų vaikų ir nuolat mus lupti. Tu negauni nuo saviškio į kailį. Galbūt tai dar blogiau. Jis tave užmigdė. Jei paskelbtum, jog mokysies darbų klasėje, žinai, kaip jis sureaguotų? Atverstų laikraštį ir suburbėtų: "Labai gerai, Gordi, o dabar paklausk mamos, ką ji ruošia pietums". Tik neaiškink man, kad klystu. Aš jį mačiau.

Nė nesiruošiau ginčytis. Išsigandau supratęs, jog kažkas kitas, nors ir draugas, tiek daug apie mane žino.

- Tu dar vaikas, Gordi...

- Vaje, ačiū, tėti.

- Velniai rautų, kaip gaila, kad *nesu* tavo tėvas! - piktai riktelėjo jis. - Nes aš įkalčiau į buką tavo galvą, jog darbų klasėje tau ne vieta! Įsivaizduok, kad Dievas suteikė tau gebėjimą kurti istorijas ir pasakė: "Štai mano dovana, berneli. Tik pasistenk jos neprarasti". Bet vaikai *viską* praranda, nebent kažkas budriai juos stebi. Gal *man* derėtų tuo užsiimti, jeigu jau tavo gimdytojai susimovė.

Sprendžiant iš Kriso fizionomijos, jis tikėjosi, jog paleisiu į darbą kumščius. Žalsvai gelsvos, vėlyvos popietės šviesos nutviekstas bičiulio veidas spinduliavo liūdesį. Jis sulaužė pagrindinį draudimą, kurio anuomet šventai laikėsi visi mūsų bendraamžiai. Iš kito vaiko tyčiokis, kiek širdis geidžia, bet *nieku gyvu* neištark blogo žodžio apie jo motiną arba tėvą. Kiekvienas žinojo šią į kaulų smegenis įaugusią taisyklę, kaip, pavyzdžiui, ir tai, jog penktadieniais nevalia kviesti į svečius katalikų draugų, jei pietums paruoštas mėsos patiekalas. Akiplėšai, išdrįsusiam kibti prie tavo tėvų, privalėdavai praskelti lūpą.

- Tavo istorijos, Gordi, nieko nevertos *kitiems*. Tik tau pačiam. Jei slankiosi su mumis, nes bijosi, kad iširs chebra, tapsi šmikiu, kuris, nenorėdamas išsiskirti iš klasiokų, geriausiu atveju mokysis patenkinamais pažymiais. Vidurinėje vėl pasirinksi suknistas darbų pamokas, svaidysi trintukus ir dykinėsi su likusiais liurbiais. Tave paliks po pamokų. Kartais, po velnių, kelioms dienoms išvys iš mokyklos. Po kurio laiko tau terūpės, iš kur iškasti mašiną, kad pasidulkintum su kokia

šliundra ar nusivežtum ją į "Dviejų bokštų" taverną. Vėliau apsigyvensi kartu su ta mergše ir visą gyvenimą turėsi prakaituoti fabrike, darbuotis Oburno batų parduotuvėje arba Hilkreste pešioti viščiukus. Ir apsakymo apie pyragus neparašysi. *Nieko* neparašysi, nes būsi eilinis mulkis suskystėjusiomis smegenėlėmis.

Krisui Čembersui tebuvo dvylika, kai jis visa tai išklojo. Tačiau, draugui bekalbant, atrodė, kad jo veidas sensta, vysta, įgauna nenusakomo amžiaus senolio bruožų. Nors žodžiai skambėjo abejingai, netgi apatiškai, mano paširdžius nudiegė siaubas. Susidarė įspūdis, tarsi priešais stovėjo vyrukas, jau įveikęs gyvenimo kelią - to gyvenimo, kurį jums leidžia rinktis prie Laimės rato. Šis žavingai sukasi, kol kas nors nuspaudžia pedalą, ir rodyklė sustingsta ties dviem nuliais, atimančiais visus laimėjimus. Jums liepia praleisti ėjimą, o vėliau išspiria į gatvę tuščiomis kišenėmis. Cha, cha, juokinga, ar ne? Tokį pokštą suprastų net ir Vernas Tesijus.

Bičiulio pirštai tvirtai sugniaužė mano ranką. Nagai įsirėžė į odą, giliai, iki pat kaulų. Jis įsmeigė į mane akis, šaltas ir negyvas kaip iš karsto išvirtusio lavono.

- Aš žinau, ką miestelio žmonės galvoja apie mano šeimą. Puikiai numanau, ko jie tikisi iš manęs. Niekas *neklausė*, ar aš paėmiau pienui skirtus pinigus. Tiesiog išsiuntė paatostogauti tris dienas.

- Ar *tu* juos paėmei? - anksčiau niekada nešnekėjome apie vagystę. Jei kas būtų tvirtinęs, jog pateiksiu Krisui šį klausimą, tokį žmogų būčiau apšaukęs pamišėliu. Bet žodžiai iššovė pro lūpas nelyginant kulka.

- Taip, aš, - atsakė jis. Tylėdamas pažvelgė į Tedo ir Verno nugaras. - Tu žinojai, jog tai mano darbas. Tedis žinojo. *Visi* žinojo. Manau, netgi Vernas.

Prasižiojau ketindamas paneigti kaltinimus ir vėl užsčiaupiau. Jis neklydo. Kad ir kaip įnirtingai aiškinau tėvams, esą žmogaus kaltę visų pirma reikia įrodyti, aš *žinojau* tiesą.

- Galbūt vėliau pasigailėjau, jog nušvilpiau pinigus, ir bandžiau juos sugrąžinti, - pratęsė Krisas.

Mano akys suapvalėjo.

- Tu norėjai *sugrąžinti* pinigus?

- Aš pasakiau *galbūt*. Nejau negirdėjai? Galbūt nunešiau juos senei Simons ir prisipažinau kaltę, bet mane *vis tiek* trims dienoms iš-

varė iš mokyklos, nes tų dolerių niekas nebematė. Galbūt kitą savaitę sena varna Simons atėjo į mokyklą pasipuošusi nauju sijonu.

Spoksojau į Krisą iš siaubo praradęs žadą. Draugo lūpas perkreipė šiurpą keliantis vypsnys, kuris nė trupučio nesušildė jo akių.

- *Galbūt*, - pakartojo bičiulis, bet aš prisiminiau naująjį sijoną - šviesiai rudą, dukslų, margintą turkišku raštu. Jį išvydęs pagalvojau, jog senoji Simons atrodo jaunesnė, bemaž simpatiška.

- Krisai, apie kokią sumą mes kalbame?

- Beveik apie septynis dolerius.

- Jėzau Kristau, - sušnibždėjau.

- Tarkim, kad *aš* nudžioviau pinigus, o sena varna Simons pavogė juos iš *manęs*. Įsivaizduok, jog visiems papasakočiau šią istoriją. Aš, Krisas Čembersas. Jaunesnysis Frenko ir Išverstakio Čembersų brolis. Kas manimi patikėtų?

- Niekas, - pakuždomis išspaudžiau. - Jėzau Kristau.

Jis vėl šaltai nusišypsojo.

- Kaip manai, ar toji kalė būtų drįsusi iškrėsti ką nors panašaus, jei "žalius" būtų nugvelbęs vienas iš turtingų pašlemėkų, gyvenančių Kasl Vju?

- Ne, - papurčiau galvą.

- Taigi, jeigu pinigus pasisavintų vienas iš jų, Simons pasakytų: "Vai, vai, kaip negražu. Gerai, šįsyk tau atleisime, tik pliaukštelėsime per riešą. Jei dar kartą prisidirbsi, nukentės *abu* tavo riešai". Bet *aš*... spėju, kad ji seniai buvo nusižiūrėjusi tą sijoną. Šiaip ar taip, nutarė pasinaudoti proga. Elgiausi kaip tikras kvaiša mėgindamas atiduoti pinigus. Niekada negalvojau... nė negalėjau pagalvoti, jog *mokytoja*... Ai, velniop, ką dabar domina šios nesąmonės? Kurių galų apie tai prabilau?

Bičiulis kilstelėjo ranką, piktai pasitrynė akis, ir aš susiprotėjau, kad jis vos sulaiko ašaras.

- Krisai, tu irgi galėtum mokytis klasėje, kuri ruošiama koledžui. Juk esi pakankamai protingas.

- Mokytojai patys nuspręs, į kokią klasę mane paskirti. Savo kabinete susės į didžiulį sumautą ratą, kinkuos galvomis ir murmės: "Taip, taip, teisingai, teisingai". Tiems smirdžiams terūpi, kaip elgeisi pradinėje mokykloje ir kokia aplinkinių nuomonė apie tavo šeimą. Vienintelis klausimas, kuris juos kamuoja - ar tu nesudrumsi ramybės

mylimiems turčių išperoms, pasiruošusiems stoti į universitetus. Galbūt man pačiam derėtų pasitempti. Nežinau, ar sugebėsiu, bet pamėginti verta. Nes aš noriu ištrūkti iš Kasl Roko, mokytis koledže, daugiau niekuomet nematyti savo senio ir brolių. Trokštu nukeliauti ten, kur niekas manęs nepažįsta... kur nebūčiau iš karto įtrauktas į juodąjį sąrašą. Tik neaišku, ar pavyks tai įgyvendinti.

- Kodėl?

- Todėl, kad žmonės tempia tave žemyn.

- Kas tokie? - paklausiau spėliodamas, apie ką jis kalba - mokytojus, suaugusius monstrus, tokius, kaip panelė Simons, kuri svetima sąskaita panūdo įsigyti naują sijoną, savo brolį Išverstakį, besitrainiojantį Tūzo, Bilio, Čarlio ir panašių tipų draugijoje, o gal motiną su tėvu?

Tačiau Krisas atsakė:

- Žemyn tave tempia draugai, Gordi. Nejau to nežinojai? - jis dūrė pirštu į Tedį su Vernu, kurie sustoję laukė mūsų. Abu iš kažko juokėsi; tiesą sakant, Vernas žvengė kaip pamišėlis. - Draugai, - pakartojo Krisas. - Patys skęsta ir tave velka už kojų. Ne tavo jėgoms juos išgelbėti. Gali nebent nugrimzti į dugną kartu su jais.

- Ei jūs, supersti lėtapėdžiai, paskubėkite! - tebekvatodamas suriko Vernas.

- Jau ateiname, - atsiliepė Krisas ir, man nespėjus ištarti nė žodžio, leidosi tekinas. Nubėgau iš paskos, bet jis pasivijo porelę anksčiau už mane.

18

Sukorę dar vieną mylią nusprendėme apsistoti nakčiai. Padangėje vis dar tviskėjo saulė, tačiau nė vienas iš mūsų nedegė noru išnaudoti likusią dienos šviesą kelionei. Kivirčas su sąvartyno sargu ir siaubas, kurį patyrėme ant tilto, kaip reikiant visus išsekino. Juolab kad dabar kiurksojome Harlou miškuose. Kažkur priešakyje gulėjo negyvas vaikas, aplipęs musėmis ir, ko gero, jau nusėtas lervomis. Atslenkant nakčiai, niekam nesinorėjo prie jo artintis. Kažkur skaičiau - tikriausiai, Aldžernono Blekvudo apsakyme, - jog virš negyvėlio plevena jo vaiduoklis, kol lavoną palaidoja pagal visas krikščioniškas apeigas. Man nė kiek neknietėjo atsibusti vidurnaktį ir susidurti su žvilgančia, bekūne Rėjaus Brauerio šmėkla, kuri dejuotų, neaiškiai veblentų,

sklęstų tamsoje, tarp šiugždančių pušų. Dabar nuo vaikio mus skyrė maždaug dešimt mylių, ir nors visi žinojome, jog vaiduokliai neegzistuoja, toks atstumas atrodė ganėtinai padorus, jei visuotinai priimtos tiesos paaiškėtų besančios klaidingos.

Vernas, Krisas bei Tedis pririnko malkų ir ant šlako sluoksnio užkūrė laužą. Aplink ugniakurą Krisas švariai nugremžė žemių plotelį - mediena buvo sausa kaip parakas, todėl jis neketino rizikuoti. Kol bičiuliai plušėjo, nusmailinau kelis žabus, pagaminau tai, ką mano brolis Denis vadindavo "pionierių lazdelėmis" - mėsos luistus pamoviau ant žalių šakelių galiukų. Trijulė prajuko, pasišaipė iš mano gebėjimo apdirbti medieną (tiesą sakant, darbavausi atbulais nagais; Kasl Roke gyvavo skautų būrys, tačiau vaikai, susidėję su mūsų šutve, manė, jog tai organizacijai priklauso vieni skystakiaušiai), susiginčijo, kas geriau - kepti virš liepsnų ar anglių (nevertėjo gaišti laiko kivirčams; mes buvome pernelyg išalkę, kad lauktume angliukų), aiškinosi, ar sausos samanos tiks prakuroms ir ką reikės daryti, jeigu jie išnaudos visus degtukus, bet nepajėgs uždegti laužo. Tedis tvirtino galįs išgauti kibirkštis, trindamas du pagaliukus vieną į kitą. Krisas atšovė, esą keturakio makaulėje pilna mėšlo. Laimei, Vernui pasisekė užžiebti šakalių ir samanų krūvelę iš antro karto. Diena buvo tyki, ir jam netrukdė nė menkiausias vėjelio dvelksmas. Mes paeiliui pūtėme liepsnas, kol jos išaugo laižydamos riešo storumo pliauskas, kurias draugai rado miško sąvartoje, už trisdešimties jardų nuo stovyklavietės.

Kai ugnis šiek tiek priblėso, įbedžiau į žemę "pionierių lazdeles", smaigalius pakreipiau virš laužo. Susėdę ratu stebėjome, kaip liepsnų šviesoje raibuliuojantys mėsos gabalėliai, nuo kurių varvėjo taukai, pamažu pradėjo ruduoti. Mūsų pilvai užgrojo maršą.

Nepajėgdami sulaukti, kol maistas iškeps, nuplėšėme nuo pagaliukų garuojančius luistus, įkišome juos į bandeles. Iš išorės mėsa apanglėjo, viduje išliko pusžalė, tačiau mus pakerėjo jos skonis. Visi keturi čiaumojome gardėsius, nuo lūpų plikomis rankomis valėmės taukus. Paskui Krisas savo kuprinėje sužvejojo pleistrų skardinę (pistoletas gulėjo nugrūstas į krepšio gilumą; jis nepasakojo Vernui ir Tedžiui apie ginklą, todėl pamaniau, jog turėčiau tai išsaugoti paslaptyje). Atidaręs dėžutę iškrapštė iš jos keturis sulamdytus "vinstonus". Prisidegėme cigaretes liepsnojančiais šakaliais, visiškai patenkinti gyvenimu atsilošėme, akimis palydėjome dūmelius, kurie vingu-

riavo aukštyn į prieblandą. Nė vienas netraukėme jų į plaučius, nes užsikosėjęs porai dienų galėjai tapti patyčių objektu. Burnoje susikaupusius dūmus tučtuojau išpūsdavome - užteko ir tokio malonumo, - klausėmės, kaip ugnyje čirška mūsų spjūviai (tą vasarą sužinojau, kuo skirsiasi užkietėjęs rūkorius nuo naujoko: neseniai įjunkęs į cigaretes dažnai spjaudosi). Jautėmės nuostabiai. Surūkėme "vinstonus" iki filtrų ir šiuos nuspriegėme į laužą.

- Po vakarienės visada gera padūmyti, - tarstelėjo Tedis.

- Velniškai šaunu, - sutiko Vernas.

Žalsvas sutemas suvirpino svirplių čirškėjimas. Pažvelgiau į padangių ruožą, matomą virš geležinkelio, ir pastebėjau, jog dausų žydrynė po truputi nusidažo raudoniu. Regint sutemų pranašą, mane užvaldė ramybė ir liūdesys. Širdį persmelkė savotiškas narsos bei paguodą teikiančios vienatvės pojūtis.

Sankasos papėdėje, kojomis išlygintame žemės plote, patiesėme išvyniotas antklodes. Maždaug valandą kurstėme laužą ir plepėjome (tokios kalbos neberūpi, kai, sulaukus penkiolikos, galvoje vis dažniau ima suktis mintys apie merginas). Svarstėme, kuris vyrukas iš Kasl Roko galėtų teisėtai vadintis dragų lenktynių čempionu, ar šįmet Bostono beisbolo komanda sugebės pakilti iš autsaiderių pozicijų. Šnekėjomės apie praėjusius vasaros mėnesius. Tedis papasakojo apie atostogas Brunsvike. Sakė Baltajame paplūdimyje matęs, kaip vienas vaikis nėrė nuo plūduro, stuktelėjo galva į dugną ir vos nepaskendo. Aptarėme sąlyginius savo mokytojų privalumus. Vieningai sutikome, jog ponas Bruksas - didžiausias mižnius visoje Kasl Roko pradinėje mokykloje, nes išgirdęs bent kiek įžūlesnį mokinio atsakymą vyrukas kone puldavo į ašaras. Tuo tarpu ponia Koudi užsitarnavo nuožmiausios kalės, kokią Dievas sukūrė šiame pasaulyje, reputaciją. Anot Verno, prieš dvejus metus ji taip stipriai užvožė vienam vaikui, jog tas beveik apako. Dirstelėjau į Krisą mintyse spėliodamas, ar bičiulis pareikš savo nuomonę apie panelę Simons, tačiau jis nieko nesakė. Nė nepastebėjo mano akių, kadangi žvelgė į Verną ir pritardamas kinkavo galva.

Tirštėjant sutemoms, Rėjaus Brauerio vardo neminėjome, bet aš apie jį mąsčiau. Girioje užplūstanti tamsa šiurpina ir keri, nes jos neprasklaido mašinų šviesos, gatvių žibintai, tviskantys namų langai ar neoninės iškabos. Blankstant saulės spinduliams, negirdėti motinų

balsų, liepiančių vaikams nedelsiant grįžti namo. Jeigu jūs įpratęs prie miesto, miškus apgaubianti tamsa labiau primena stichinę nelaimę negu įprastą gamtos reiškinį. Ji patvinsta it Kaslo upė, pavasarį išsiliejanti iš krantų.

Kai patamsiais mintyse išvydau Rėjaus Brauerio kūną, pajutau ne šleikštulį ar baimę, jog priešais nelauktai išdygs žalia, aimanuojanti jo pamėklė, kuri sieks išguiti mus iš girios, idant nedrumstume velioniui ramybės. Ne, nieko panašaus. Mane apėmė gailestis pagalvojus, kad tamsoje, atsėlinančioje į šią Žemės pusę, jis guli vienišas ir beginklis. Niekas nesutrukdytų žvėrims graužti jo lavono. Nei motina su tėvu, nei Jėzus Kristus su visais šventaisiais. Rėjus Braueris tysojo negyvas, visiškai vienas, nuo bėgių nutrenktas į griovį. Staiga suvokiau, kad pratrūksiu ašaroti, jei nesiliausiu savęs graužęs tokiais vaizdiniais.

Norėdamas nuvyti į šalį nemalonias mintis, papasakojau čia pat išgalvotą ir, atvirai kalbant, ne itin vykusią istoriją apie Le Dio miestelį. Kaip ir dauguma karinių apsakymų, šis baigėsi tuo, kad krauju plūstantis amerikiečių eilinis, vėpsodamas į išmintingą būrio seržanto veidą, iškriokė priešmirtinius žodžius, kupinus meilės tėvynei bei namuose likusiais merginai. Tačiau sąmonės akimi regėjau ne baltą, randuotą veidą, priklausantį kareiviui iš Kasl Roko arba Baltosios Upės Santakos, o kur kas jaunesnį berniuką, jau išleidusį paskutinį kvapą, užsimerkusį - mačiau jo veide atsispindintį siaubą bei kraujo srovelę, nuo kairiojo lūpų kampučio nutekėjusią iki smakro. Vietoj griuvėsiais virtusių Le Dio parduotuvių ir bažnyčių įžvelgiau tamsų mišką bei šlako sluoksniu užklotą geležinkelio sampilą, kuris dunksojo žvaigždėto dangaus fone nelyginant priešistorinis milžinkapis.

19

Atsibudau vidurnaktį visiškai praradęs orientaciją, nesuprasdamas, kodėl kambaryje taip šalta ir kas paliko atvirą langą. Turbūt Denis. Sapnavau, kaip Harisono parke su broliu plaukiojau ant bangų. Tiesa, paskutinį kartą mudu kartu iškylavome prieš ketverius metus.

Tai ne mano miegamasis. Aš drybsojau lauke, nepažįstamoje vietoje. Kažkas mane dusino savo glėbyje. Dar kažkas spaudėsi prie nugaros. Trečiasis šešėlis tupėjo už poros pėdų ir pakreipęs galvą įdėmiai klausėsi.

- Kokio velnio?.. - sušvokščiau nuoširdžiai nustebęs.

Man atsakė ištęsta dejonė. Lyg ir Verno balsas.

Aimana išblaškė snaudulį, ir aš prisiminiau, kur esu. Bet kodėl visi pakirdę viduryje nakties? Galbūt kirmijau tiktai kelias sekundes? Plonas mėnulio lankelis, spindintis virš galvos, juodoje it rašalas dausų bedugnėje, bylojo ką kita.

- Neleiskite jam mane sučiupti! - vebleno Vernas. - Prisiekiu, būsiu geras berniukas, nedarysiu nieko bloga, visada pakelsiu klozeto dangtį, kai užsimanysiu nusičiurkšti. Aš... aš... - išverčiau akis susigaudęs, kad girdžiu maldą - bent jau tai, ką Vernas Tesijus įsivaizdavo esant malda.

Atsisėdau nutvilkytas išgąsčio.

- Krisai?

- Patylėk, Vernai, - paliepė Krisas, kuris gūžėsi įtempęs ausis. - Čia nieko nėra.

- Dar ir kaip yra, - grėsmingai suniurnėjo Tedis.

- *Apie ką jūs šnekate?* - riktelėjau. Vis dar jaučiausi mieguistas, pasiklydęs erdvėje ir laike. Mane prikėlė, kai netikėti įvykiai jau buvo įsibėgėję, ir šis faktas kurstė baimę - galbūt pabudau per vėlai, kad sugebėčiau apsiginti nuo pavojų.

Į mano klausimą atsakė pratisas, duslus iš miško tankmės atsklidęs staugimas - taip klykti galėtų nuo paniško siaubo mirštanti moteris.

- O Jėzau, - verksmingu balsu suspigo Vernas ir dar stipriau mane apglėbė (būtent nuo tokio meškiško apkabinimo ir pakirdau). Taip suspaudė krūtinę, kad vos įstengiau alsuoti. Pašiurpęs iš baimės vargais negalais nusikračiau jo rankų, bet bičiulis prilipo prie manęs lyg šunytis, nenutuokiantis, kur kitur būtų įmanoma pasislėpti.

- Tai Brauerių vaikis, - kimiai suurzgė Tedis. - Girioje šlaistosi jo vaiduoklis.

- O Dieve! - paleido gerklę Vernas, aiškiai nesužavėtas šio spėjimo. - Pažadu, jog iš "Dalio" parduotuvės daugiau nevogsiu nešvankių žurnalų! Pažadu, kad per pietus suvalgysiu visas morkas ir nemėtysiu jų šuniui! Aš... aš... aš... - jis užsikirto, nes pagautas klaiko nesumąstė, kuo dar galėtų papirkti Aukščiausiąjį. - *Aš daugiau nerūkysiu befiltrių cigarečių! Nesikeiksiu! Nekišiu savo pimpalo į aukų dėžutę! Aš ne...*

- Užsičiaupk, Vernai, - įsakė Krisas įprastu valdingu balsu, kurį vis dėlto sudrebino išgąsčio gaidelės. Nejučia paspėliojau, ar jo oda, kaip ir manoji, nuėjusi pagaugais, ar gyvaplaukiai ant kaklo taip pat stojasi piestu.

Vernas pašnibždomis įniko dėstyti, kokioms reformoms jis pasiryžęs, jei tiktai Dievas leis išgyventi naktį.

- Ten paukštis? - paklausiau Kriso.

- Abejoju. Greičiausiai laukinė katė. Pasak mano tėvuko, pasirengusios rujoti jos žviegia kaip skerdžiamos. Panašu į moters riksmą, ar ne?

- Aha, - patvirtinau. Viduryje trumpučio žodžio vos neužspringau, tarsi būčiau prarijęs porą ledo kubelių.

- Bet taip garsiai spiegti nesugebėtų jokia moteris, - atsiliepė Krisas... ir nevilties sklidinu balsu pridūrė: - Tiesa, Gordi?

- Ten šmėkla, - vėl šnipštelėjo Tedis. Nuo mėnulio žvilgesio jo akinių stikluose atsispindėjo blausios, savotiškai svajingos šviesos dryželiai. - Eisiu pažiūrėti į ją iš arčiau.

Vargu ar keturakis kalbėjo rimtai, tačiau mes nesiruošėme rizikuoti. Kai vyrukas pabandė atsistoti, mudu su Krisu pargriovėme jį ant žemės. Sakyčiau, gana šiurkštokai. Tokį elgesį galėjome pateisinti tuo, jog sunkiai valdėme iš baimės įsitempusius ir sustabarėjusius raumenis.

- Paleiskite mane, šūdžiai! - muistydamasis iškošė Tedis. - Jeigu sakau, kad eisiu pažiūrėti į vaiduoklį, vadinasi, taip ir bus! Aš noriu jį pamatyti! Noriu...

Laukinis, ilgesingas riksmas perskrodė tamsą nelyginant permatomi peilio ašmenys, ir į Tedį įsikibusias mūsų rankas suparalyžiavo - jeigu jis būtų vėliava, mudu su Krisu atrodytume lyg nužengę iš paveikslo, kuriame pavaizduoti Ivo Džimos* saloje įsitvirtinę jūrų pėstininkai. Klyksmas beprotiškai lengvai kilo į viršų per oktavas, kol nusigavo iki kraują stingdančių aukštybių. Po akimirkos nučiuožė žemyn į vos girdimą bosinį registrą ir kurį laiką dūzgė it milžiniška kamanė. Galop mūsų ausis pasiekė garsai, panašūs į pamišėlio juoką... ir vėl įsiviešpatavo tyla.

- Jėzau Plikagalvi Kristau, - aiktelėjo Tedis ir prikando liežuvį už-

*Viena iš dviejų vulkaninių salų, esančių Ramiajame vandenyne, į pietus nuo Japonijos: nuo 1945-ųjų ją valdė JAV; 1968-aisiais ji buvo grąžinta Japonijai.

miršęs ketinimus išsiaiškinti, kas miške kelia triukšmą. Visi keturi susigrūdome į krūvą. Pamąsčiau, ar mums nederėtų paraityti kulnų. Panašios mintys, ko gero, dingtelėjo ne man vienam. Jei tūnotume palapinėje, Verno kieme, - kur, mūsų tėvų nuomone, turėjome nakvoti, - skuostume namo kaip akis išdegę. Tačiau Kasl Rokas buvo per toli. Vien pagalvojus, jog reikėtų įveikti tiltą aklinoje tamsoje, mano gyslose suledėjo kraujas. Bėgti gilyn į Harlou girią, link Rėjaus Brauerio lavono, taip pat niekas netroško. Mes įstrigome tarsi akligatvyje. Jei miško tankmėje iš tikrųjų klaidžiojo pamėklė - arba vaidulas, kaip pasakytų mano tėvas, - kuriai magėjo atsikratyti nekviestais svečiais, ji nesunkiai būtų mus prigriebusi.

Krisas pasiūlė eiti sargybą, ir visi tam pritarė. Kai išmetėme monetas, paaiškėjo, jog pirmajam teks budėti Vernui, o man - paskutiniam. Ramybės sergėtojas įsitaisė prie žėruojančio laužo, sukryžiavo kojas. Mes trise vėl padėjome galvas ant žemės, prisispaudę vieni prie kitų lyg išgąsdintos avys.

Buvau tikras, jog nepavyks netgi nusnausti, vis dėto akis sumerkiau pakankamai greitai. Tiesa, užuot panirusi į miego gelmes, mano sąmonė pusiau būdravo tarytum povandeninis laivas, kuris tyrinėja aplinką iškėlęs į paviršių periskopą. Retsykiais sušmėžuojančiuose sapnuose netrūko kraupių šūkavimų, galbūt realių, o gal tiesiog sukurtų vaizduotės. Aš regėjau - bent man taip pasirodė - beformę baltą dėmę, plevenančią tarp medžių it groteskiška ligoninės paklodė.

Galų gale išvydau tikrą sapną. Mudu su Krisu plaukiojome prie Baltojo paplūdimio, Brunsviko karjere, kuris virto miniatiūriniu ežeru, kai žemes rausiantys darbininkai atkasė vandens šaltinį. Būtent toje vietoje Tedis matė, kaip vienas berniūkštis vos nepaskendo.

Sapnavau, jog mes tingiais grybšniais yrėmės ten, kur kojos nesiekė dugno. Danguje ritinėjosi svilinanti liepos saulė. Iš užnugario, nuo plūduro, atsklido nardančių vaikų juokas, klegėjimas, šurmulys. Girdėjau, kaip žvanga tuščios žibalo statinės, ant kurių lingavo platforma - garsai nė iš tolo nepriminė iškilmingai aidinčių bažnyčios varpų. Smėliu ir žvyru nuklotoje pakrantėje deginosi ant pilvų išsitiesę, kremu odą išsitepę žmonės. Maži vaikučiai žaidė prie pat vandens su savo kibiriukais arba tiesiog sėdėjo ir plastikiniais kastuvėliais krykštaudami žarstė sau į plaukus šlapio smėlio gniužulus. Išsišiepusių paauglių grupelės stebėjo jaunas merginas, poromis, trijulėmis,

bet niekada po vieną, kursuojančias į priekį ir atgal, slaptas kūno vieteles prisidengusias "Jantzen" maudymosi kostiumėliais. Poilsiautojai basomis ėjo per įkaitusį sutryptą smėlį, nusidegindami padus kulniavo į užkandinę, kur pirko bulvių traškučius, šaldytus "Devil Dogs" pyragaičius bei ledinukus.

Pro šalį praplaukė pripučiamas guminis plaustas. Ant jo gulėjo ponia Koudi, dėvinti įprastą mokyklinę uniformą, kuria puošdavosi nuo rugsėjo iki birželio: pilką dviejų dalių kostiumėlį, storą megztinį (šį vilkėdavo po švarku vietoj palaidinukės), ant vienos, bemaž neegzistuojančios, krūties prisisegusi gėlę, kojas apsitempusi elastinėmis kanadietiškų mėtinukų spalvos kojinėmis. Juodi aukštakulniai senmergės batai skrodė vandenį, vilnyse palikdami "V" raideles. Melsvai padažytus, kaip ir mano motinos, plaukus ponia Koudi buvo susiraičiusi į standžias, vaistais atsiduodančias spiralės pavidalo garbanas. Saulės šviesoje akinančiai ryškiai blizgėjo jos akinių stiklai.

- Atsargiau, berniukai, - perspėjo mokytoja. - Nepraraskite budrumo, nes taip jums smogsiu, kad apaksite. Man galima. Tokią teisę suteikė mokyklos taryba. Na, ponaiti Čembersai, prašyčiau padeklamuoti "Užtaisyti sieną"*. Mintinai.

- Aš bandžiau atiduoti pinigus, - pareiškė Krisas. - Bet juos pasisavino senoji Simons! Ar girdite? Ne mane reikėtų apkaltinti vagyste! Ir ką dabar darysite? Gal *ją* apakinsite?

- "Užtaisyti sieną", ponaiti Čembersai. Malonėkite. *Mintinai.*

Krisas dėbtelėjo į mane sielvartingu žvilgsniu, kuris tarytum bylojo: *ką aš tau sakiau?* Plūduriuodamas vandenyje stačiomis jis pradėjo deklamuoti:

- "Kai kas nemyli sienos, sustingdo žemę po jos mūrais..." - staiga Kriso galva murktelėjo į ežerą, ir jo burna prisipildė vandens.

Po sekundės išniręs bičiulis sustūgo:

- Padėk, Gordi! Padėk!

Jis antrą kartą nugrimzdo į gelmę. Skaidriame vandenyje pamačiau du išpurtusius, nuogus lavonus, kurie gniaužė Kriso kulkšnis. Vernas ir Tedis, išplėtę negyvas, bevyzdes it graikų statulų akis. Trumpučiai, suglebę lytiškai nesubrendusių vaikų peniai kyšojo po išsipūtusiais pilvais nelyginant bespalvės laminarijos. Kriso galva vėl pasirodė paviršiuje. Jo ranka vangiai pasviro mano pusėn, iš gerklės

---

*Roberto Frosto (1874-1963) eilėraštis.

išsiveržė moteriškas klyksmas, kuris pakilo aukštyn ir suplonėjo iki veriančio, karštą vasaros orą persmelkusio staugimo. Žaibiškai atsigręžiau į krantą, bet jo niekas neišgirdo. Ant balto medinio kryžiaus formos bokštelio įsitaisęs gelbėtojas lingavo bronzinio atspalvio atletišku kūnu ir šypsojosi merginai raudonu maudymosi kostiumėliu. Lavonams dar sykį trūktelėjus Krisą, šis užspringo vandeniu, ir spigus riksmas virto gargaliavimu. Porelei negyvėlių tempiant bičiulį į juodas gelmes, mačiau raibuliuojančias, kančios kupinas jo akis, kurios meldė padėti, regėjau baltas rankas, bejėgiškai tiesiamas link saulės nublizginto vandens paviršiaus. Užuot nėręs į gilumą ir bandęs pagelbėti Krisui, kaip beprotis nusiyriau link kranto, bent jau iki tos vietos, kur kojos siektų dugną. Tačiau po kelių grybšnių pajutau, kaip minkšta, apipuvusi ranka prilimpa prie mano blauzdos ir ryžtingai traukia ją žemyn. Jau ruošiausi užriaumoti visa gerkle, bet tuo momentu sapnas išsisklaidė užleisdamas vietą grūdėtai tikrovės faksimilei. Koją purtė Tedis. Jis žadino mane, kad perimčiau budėjimą.

Vis dar mieguistas, šnekėdamas kaip per sapną, sukrenkščiau:

- Tu gyvas, Tedi?

- Ne. Aš negyvas, o tu esi juodas nigeris, - piktai atšovė jis. Tai galutinai ištirpdė sapną. Įsitaisiau prie laužavietės, Tedis išsitiesė ant žemės.

20

Draugai kietai miegojo iki pat ryto. Aš knapsojau prie ugnies, retsykiais atsijungdavau, bet greitai pabusdavau. Naktis anaiptol nebuvo tyli; girdėjau triumfuojantį nusižiūrėtą grobį puolusios pelėdos ūkavimą, tylų mažo žvėrelio, kuriam likimas tikriausiai nulėmė aukos vaidmenį, cypčiojimą. Atžalyne nuplumpsėjo kažkoks stambesnis gyvis. O kur dar nuolatinis svirplių čirpimas. Laimei, daugiau niekas nežviegė. Nusnūdau, pakirdau, bet netrukus vėl sumerkiau akis. Jei stovėčiau sargyboje Le Dio miestelyje ir taip aplaidžiai vykdyčiau savo pareigas, patekčiau į karo tesimą, kur mane įsakytų sušaudyti.

Po paskutinio zuikmiegio sugrįžęs į realybę pajutau, jog kažkas pasikeitė. Prireikė kelių sekundžių, kol supratau matąs prie džinsų prigludusias rankas, nors mėnulis jau buvo nusileidęs. Laikrodis rodė be penkiolikos minučių penkias. Brėško.

Atsistojau, išgirdau, kaip sutraška stuburas, paėjau porą tuzinų

pėdų nuo suglebusių bičiulių kūnų ir nusišlapinau žagrenių guote. Naktiniai šiurpuliai pamažu atlėgo. Nuostabus jausmas.

Šlakuotu pylimu užsiropščiau iki geležinkelio, prisėdęs ant bėgių tingiai spardžiau angliukus, bet draugų žadinti neskubėjau. Man knietėjo vienam pasimėgauti žavinga dienos pradžia.

Rytas išaušo ganėtinai sparčiai. Svirpliai po truputį nutyko, o medžių ir krūmų šešėliai išgaravo kaip balutės po lietaus. Kvapų stokojantis oras liudijo, jog mūsų laukė karšta diena, viena iš gausybės. Paukščiai, kurie kiaurą naktį gūžėsi iš baimės, kaip ir mes, dabar narsiai pasipūtė ir įniko čiulbėti. Sąvartoje, iš kur atsinešėme prakurų, ant nuvirtusio medžio atsitūpė vieversys, bet po akimirkos purptelėjo aukštyn.

Nežinau, kiek laiko kiurksojau ant bėgio stebėdamas raudonį, kuris išblėso iš padangių lygiai taip pat tyliai, kaip vakar atsėlino. Pakankamai ilgai, kad nutirptų pasturgalis. Jau norėjau pakilti, kai atsisukęs į dešinę išvydau elnę, stovinčią ant sankasos, beveik už dešimties jardų.

Širdis taip aukštai pašoko krūtinėje, jog, manau, būčiau galėjęs įsikišti pirštus į gerklę ir ją paliesti. Skrandį ir genitalijas įkaitino jaudulys. Suakmenėjęs nepajėgiau nė krustelėti. Tamsiai pilkos gyvulio akys savo atspalviu priminė velveto atraižas, kurias galima išvysti juvelyriniais dirbiniais prekiaujančių parduotuvių vitrinose. Mažutės ausys panėšėjo į nutrintos zomšos lopinėlius. Elnė romiai žvelgė į mane, lyg smalsaudama šiek tiek palenkė galvą - prieš save regėjo užsimiegojusį vaiką, kurio sutaršytus plaukus tarytum kažkas perbraukė akėčiomis, bernioką, dėvintį atraitotus džinsus ir chaki spalvos marškinius užlopytomis alkūnėmis bei pakelta (pagal paskutinį mados šūksnį) apykakle. Tuo tarpu aš mačiau savotišką, dievišką dovaną, įteiktą man su gąsdinančiu atsainumu.

Mes spoksojome vienas į kitą labai ilgai... bent man taip pasirodė. Galų gale elnė apsisuko ir peršoko per bėgius nerūpestingai virpčiodama balta striuka uodegėle. Pastebėjo žolę ir ėmė ją skabyti. Negalėjau tuo patikėti. Ji *ganėsi.* Į manę nė nepasižiūrėjo, tačiau jai nereikėjo nieko bijoti. Vis vien neįstengiau pajudėti.

Po mano sėdmenimis netikėtai suvibravo bėgis. Elnė pakreipė galvą ir įsispigino Kasl Roko pusėn. Pastovėjo sustingusi, traukdama orą į juodas šnerves. Paskui trimis nerangiais šuoliais nėrė į mišką,

pranyko tankmėje be jokio garso, jei neskaitytume vienos supuvusios šakelės trakštelėjimo, kuris nuskambėjo kaip šūvis, paleistas stadione iš startą skelbiančio teisėjo pistoleto.

Pakerėtas vėpsojau į tą vietą, kur ji rupšnojo žolę, tačiau, kai ryto ramybę išblaškė krovininio sąstato bildesys, nučiuožiau nuo pylimo link miegančių draugų.

Lėtai dundantis traukinys prižadino trijulę. Jie žiovavo, kasėsi, nervingai krizeno plepėdami apie "žviegiantį vaiduoklį", anot Kriso. Vis dėlto pokalbiai gana greitai pakrypo kitomis temomis. Prašvitus naktinis įvykis atrodė veikiau kvailas negu įdomus. Prisiminimai trikdė, todėl nieko keista, kad juos norėjosi išmesti iš galvos.

Jau ketinau pasigirti bičiuliams, jog mačiau elnę, bet paskutinę akimirką nutariau palaikyti liežuvį už dantų. Iki šiol niekam to nepasakojau. Ir dabar, kai aprašiau susitikimą su rusvakailiu gyvūnu, jis neatrodo kažkuo ypatingas. Tačiau man asmeniškai tai buvo geriausia, tyriausia kelionės dalis. Atgaivindavau ją mintyse sunkiais gyvenimo momentais tarsi skęstantis, šiaudo besigriebiantis žmogus - pirmąją dieną Vietnamo brūzgynuose (mano kolega išniro į proskyną, delnu prisidengė šnerves ir kai atitraukė ranką nuo veido, pamačiau, jog nosies nebėra, nes ją nupylė kulka); tuo metu, kai gydytojas pranešė, esą jauniausias mūsų sūnus galbūt serga smegenų vandene (ačiū Dievui, paaiškėjo, kad jog galva tiesiog didesnė nei kitų vaikų); ilgomis, iš proto varančiomis savaitėmis prieš mano motinos mirtį. Mintimis sugrįždavau į tą rytą, sąmonės akimi pamatydavau elnę, karpančią ausimis, glotniomis kaip nutrinta zomša, baltos uodegėlės švystelėjimą. Tačiau tokios smulkmenos nė motais aštuoniems šimtams milijonų raudonųjų kinų, ar ne? Sunkiausia pasakyti svarbiausius dalykus, nes žodžiai juos menkina. Kodėl nepažįstamiems žmonėms turėtų rūpėti džiaugsmingos tavo gyvenimo akimirkos?

21

Pakrypę į pietvakarių pusę bėgiai driekėsi pro eglių ir krūmynų tankmę. Pusryčiams užkandome pernokusių gervuogių, tačiau nuo jų, be abejo, nepasisotinome - uogos apramina skrandį, bet po trisdešimties minučių šis vėl pradeda urgzti. Užkopėme ant sankasos ir valandėlei atsikvėpėme. Žvilgtelėjęs į laikrodį pamačiau, kad jau aštuonios. Mūsų burnos nusidažė purpuriniais syvais, nuogus juosmenis

apdraskė gervuogių spygliai. Vernas niūriai sumurmėjo, jog dabar jam labiausiai magėtų sukirsti porą keptų kiaušinių su kumpiu.

Šią vasarą mūsų dar nebuvo svilinusi tokia kaitra, kuri, beje, kitą dieną turėjo atlėgti. Debesų draiskanos išgaravo, ir iki devynių padangės įgavo blyškų plieno atspalvį. Regis, karštis sustiprėdavo vien pažvelgus į dausas. Krūtine ir nugara žliaugė prakaitas, purvo bei suodžių sluoksnyje paliekantis švarius takelius. Virš galvos dūzgė įkyrių uodų ir muselių spiečiai. Supratimas, jog teks kulniuoti ne vieną mylią, taip pat nepakėlė nuotaikos. Tačiau noras pasiekti tikslą vertė žingsniuoti sparčiau, nei derėtų žadą atimančiame karštyje. Nuoširdžiai prisipažįstu, mes beprotiškai geidėme rasti to vaiko kūną. Troškome išvysti lavoną, net jei vėliau naktimis miegą trikdytų šimtai kraupių košmarų. Manau, pradėjome tikėti, kad *nusipelnėme* jį pamatyti.

Maždaug pusę dešimtos Tedis su Krisu šūksniais pranešė, jog priešakyje pastebėjo vandenį. Mudu su Vernu pribėgome prie jų. Krisas linksmai juokėsi ištiesęs ranką.

- Pažiūrėkite! Tai bebrų darbas!

Jis neapsiriko. Priekyje pylimo papėdę perskrodė didžiulis vamzdis. Bebrai stropiai užtaisė dešinįjį pralaidos galą pagaliukais ir šakelėmis, kurias sutvirtino lapais, žagarais, sauso purvo gniužulais. Tie gyviai - tikri juodadarbiai šmikiai. Šalia jų dambos saulėje blizgėjo skaidrus tvenkinys. Šen bei ten tarsi mediniai iglu iš vandens kyšojo kupstai, bylojantys, jog tose vietose bebrai susisuko gūžtas. Tolimajame ežerėlio gale čiurleno upokšnis, o kai kurie prie sraunios tėkmės augantys medžiai buvo apgraužti kone iki trijų pėdų aukščio.

- Žmonės iš geležinkelio kompanijos greitai išvalys šitą mėšlą, - tarė Krisas.

- Kodėl?

- Todėl, kad tvenkinys gali paplauti vertinguosius bėgius. Tam ir reikalingas vamzdis po geležinkeliu. Jie nušaus kelis bebrus, pabaidys likusius ir išgriaus užtvanką. Tuomet šitas ežeras taps pelkynu, kokiu buvo anksčiau.

- Tai neteisinga, - pastebėjo Tedis.

Krisas gūžtelėjo.

- Kam rūpi tie bebrai? Tik jau ne Didžiojo pietų ir vakarų Meino kompanijai.

- Kaip manote, ar čia pakankamai gilu, kad galėtume išsimaudyti? - pasiteiravo Vernas, įbedęs godų žvilgsnį į vandenį.

- Galime išsiaiškinti vieninteliu būdu, - atsiliepė Tedis.

- Kuris pirmas šoks? - paklausiau.

- Aš! - suriko Krisas ir leidosi tekinas į papėdę pakeliui nusispirdamas sportbačius, nuo juosmens atsirišdamas marškinėlius. Nykščiais žaibiškai nusismaukė kelnes bei trumpikes. Pastrykčiojo ant vienos kojos, paskui ant kitos, kol nusitraukė kojines. Tuomet plojosi pilvu į vandenį. Po sekundės išniro ir papurtė galvą, nuo akių atmesdamas šlapius plaukus. - Velniškai *gera!* - paskelbė.

- Ar gilu? - šūktelėjo Tedis, kuris nemokėjo plaukti.

Kai Krisas atsistojo, virš vandens pasirodė jo pečiai. Ant vieno iš jų kažkas juodavo. Nusprendžiau, jog tai dumblas. Tereikėjo atidžiau įsižiūrėti, ir būčiau apsisaugojęs nuo galybės košmarų, kurie vėliau mane kankino. Deja, to nepadariau.

- Ko jūs laukiate, bailiai?

Jis apsisuko, sumataravo rankomis ir nerangiai nusiyrė į kitą krantą, kurį pasiekęs grįžo atgal. Mes jau buvome nusimetę rūbus. Antras į tvenkinį puolė Vernas. Aš sekiau iš paskos.

Skaidrus, vėsus ežeras fantastiškai atgaivino. Priplaukiau prie Kriso mėgaudamasis šilkinėmis vandens glamonėmis. Atsistojau, ir mes išsišiepėme vienas kitam.

- Jėga! - to pačiu metu ištarėme.

- Suknistas smaukalius, - prajuko jis, tėkštelėjo purslus man į veidą ir nuplaukė šalin.

Mes kvailiojome vandenyje beveik pusvalandį, kol suvokėme, jog tvenkinys pilnas siurbėlių. Nardėme, dūkome ir į nieką nekreipėme dėmesio. Bet kai seklumoje Vernas įsirėmė delnais į dugną ir triumfuodamas iškėlė aukštyn kojas, kurias praskėtė į virpančią "V" raidę, pastebėjau, kad jos aplipusios juodais gniutulais, kokius mačiau ir ant Kriso pečių - išsipūtusiais šliužais.

Krisas nukorė žandikaulius, mano kraujas suledėjo. Tedis užstaugė, jo fizionomija išblyško. Pašėlusiai taškydamasi mūsų trijulė visu greičiu nusiyrė į krantą. Dabar daugiau žinau apie gėlavandenius šliužus nei anuomet, tačiau tas faktas, jog dauguma jų nekenksmingi, nė per nago juodymą nenumalšina begalinio pasibaisėjimo, kurį jiems jaučiu nuo maudynių bebrų tvenkinyje. Dėlių seilėse netrūksta anes-

tetinių ir krešėjimą stabdančių medžiagų, kitaip tariant, auka, prie kurios jos prisiklijuoja, nieko nepajunta. Jeigu nepastebėsite siurbėlių, jos čiulps kraują, kol prikimš savo bjaurius kūnelius ir nukris arba paprasčiausiai sprogs.

Mes sudribome pakrantėje. Kai Tedis save nužvelgė, jį apėmė isterijos priepuolis. Žviegdamas vyrukas įniko plėšti dėles nuo odos.

Vernas išniro iš vandens, dėbtelėjo į mus suglumusiu žvilgsniu.

- Po velnių, kas jam atsiti...

- *Dėlės!* - sustūgo Tedis. Jis nutraukė porelę nuo drebančių šlaunų ir sviedė šliužus kiek įmanydamas toliau. - Sušiktos *siurbėlės!* - išrėkiant paskutinį žodį, spigus jo balsas užlūžo.

- *ODieveoDieveoDieve!* - ėmė klykti Vernas ir kaip įkirptas movė į krantą.

Mane tebekrėtė šaltis; dienos kaitra laikinai atslūgo. Vis kartojau sau nepasiduoti panikai. Nepradėti rėkti. Nebūti skystaklyniu. Pustuzinį dėlių atplėšiau nuo rankų, dar keletą nusibraukiau nuo krūtinės.

Krisas atsuko nugarą.

- Gordi? Ar ten jų yra? Maldauju, Gordi, nuimk jas! - ant jo odos *išties* pūpsojo penkios ar šešios siurbėlės it kokie groteskiški juodi mygtukai. Rankos mostu nuspriegiau į šalį jų minkštus bekaulius kūnus.

Dar daugiau parazitų nusipurčiau nuo kojų. Atsikratęs jais paprašiau Kriso, kad apvalytų mano nugarą.

Šiek tiek atsipalaidavau... būtent tada nukreipiau žemyn akis ir pamačiau siurbėlių tėtuką, įsikibusį į mano sėklides. Šliužas prisipliaupė tiek kraujo, kad tapo keturgubai stambesnis už natūralaus dydžio dėles. Pilkšva jo oda nusidažė melsvai raudona spalva. Neabejojau, jog tuojau prarasiu savitvardą. Nenumanau, ar kiti matė mano siaubą, bet svarbiausia, jog pats žinojau, ką jaučiu.

Viršutine plaštakos puse brūkštelėjau per glotnų, lipnų kūną. Siurbėlė nenukrito. Antrą sykį neprisiverčiau jos paliesti. Įsmeigiau akis į Krisą, prasižiojau, tačiau nepajėgiau išspausti nė garso. Tiesiog parodžiau ranka. Papilkėjęs bičiulio skruostai dar labiau išbalo.

- Man nepavyks jos nuimti, - išlemenau pro aptirpusias lūpas. - Tu... gal tu...

Krisas atšlijo kratydamas galvą, perkreipęs burną.

- Aš negaliu, Gordi. - Bičiulis neįstengė atplėšti nuo manęs akių.

- Atleisk, bet negaliu. Ne. O ne. - Jis nusigręžė, pasilenkė vieną ranką prisispaudęs prie nugaros tarytum liokajus iš muzikinės komedijos ir išsivėmė į kadagius.

Privalai susivaldyti, pagalvojau įsistebeilijęs į dėlę, kuri kybojo paslėpsniuose lyg idiotiška barzdelė. Jos kūnas pastebimai pūtėsi. *Privalai susivaldyti ir ją nulupti. Būk tvirtas. Tai paskutinė siurbėlė. Pas-ku-ti-nė.*

Vėl nuleidau ranką, įsistvėriau į šliužą ir dviem pirštais jį sutraiškiau. Delnu bei vidine riešo puse nutekėjo šiltas mano paties kraujas. Aš pravirkau.

Tebežliumbdamas žengiau prie drabužių krūvelės ir apsirengiau. Norėjau liautis bliovęs, bet niekaip nepajėgiau užsukti kranelių. Lyg to būtų maža, mane ėmė krėsti drebulys.

Pro ašaras pamačiau atbėgantį nuogą Verną.

- Jų nebėra, Gordi? Nebėra?

Vyrukas strypčiojo priešais it pakvaišęs šokėjas karnavalo scenoje.

- Jų nebėra? Ką? Nebėra, Gordi?

Į šalis šaudančios Verno akys buvo išsprogdintos ir baltos tarytum plastikinio karuselės arkliuko.

Galvos linktelėjimu patvirtinau, kad jis atsikratė visomis dėlėmis, bet verkti nenustojau, tarsi būčiau nusprendęs siekti raudotojo karjeros. Į kelnes susikišau marškinius, užsisegiau juos iki pat kaklo. Užsitraukiau kojines ir apsiaviau sportbačius. Ašaros pamažėle išseko. Dar truputį pagokčiojau, sušniurkščiau ir pagaliau nurimau.

Krisas žengė prie manęs guobų lapais šluostydamasis burną. Išplėstos jo akys meldė atleisti.

Kai visi apsirengėme, kurį laiką stypsojome ir dairėmės vieni į kitus. Galiausiai nuropojome aukštyn pylimo šlaitu. Vienu metu atsigręžęs pažvelgiau į negyvą dėlę, kėpsančią ištryptuose krūmynuose, tarp kurių mes strakaliojome, spiegėme ir gremžėme siurbėles nuo odos. Ji atrodė subliūškusi... bet vis vien grėsminga.

Po keturiolikos metų išleidau pirmąjį romaną ir pirmą kartą nukeliavau į Niujorką. "Švęsime tris dienas, - telefonu pažadėjo redaktorius. - Žmonės, kurie mauks, kas papuola po ranka, bus nušauti". Kad ir ką jis sakė, tas tris dienas gurkšnojome viską iš eilės.

Niujorke domėjausi tais dalykais, kurie viliojo kiekvieną eilinį at-

vykėlį - norėjau pamatyti spektaklį muzikiniame "Radio City" teatre, pasižvalgyti į apylinkes nuo "Empire State Building" stogo (dėjau skersą ant Pasaulinio prekybos centro; pastatas, į kurį 1933-iaisiais ropštėsi King Kongas, man visada išliks aukščiausias pasaulyje), naktį pasivaikščioti Taimskvere. Kytas, mano redaktorius, entuziastingai sutiko aprodyti miestą. Paskutinę turistinę iškylą atstojo kelionė Steiteno salos keltu. Pasviręs virš turėklų dirstelėjau žemyn ir išvydau dvi dešimtis vilnyse plūduriuojančių panaudotų prezervatyvų. Vieną akies mirksnį pasijutau žmogumi, turinčiu fenomenalią atmintį - man dingojosi, lyg būčiau pakeliavęs laiku, nes sekundei kitai *atsidūriau* praeityje. Stovėjau šlaito viduryje ir atsisukęs žvelgiau į negyvą siurbėlę: subliūškusią... tačiau vis tiek grėsmingą.

Matyt, kažką pastebėjęs mano veido išraiškoje, Kytas tarė:

- Nekoks vaizdas, tiesa?

Krestelėjau galvą norėdamas jam pasakyti, jog neverta atsiprašinėti. Kad išvystum panaudotas gumytes, nebūtina važiuoti į Didįjį Obuolį ir plaukti keltu. Man magėjo pareikšti: *Žmonės miklina plunksną tik todėl, kad geidžia suvokti praeitį ir pasiruošti mirtį žadančiai ateičiai. Kytai, gerasis bičiuli, būtent dėl šios priežasties visi veiksmažodžiai rašomi būtuoju laiku netgi tuose romanuose, kurie parduodami milijoniniu tiražu. Vienintelės dvi vertingos meno formos yra religija bei istorijų kūryba.*

Kaip patys suprantate, tą vakarą buvau gerokai įkaušęs.

Tepajėgiau sumurmėti:

- Aš mąsčiau apie ką kita.

Sunkiausia pasakyti svarbiausius dalykus.

22

Mes sukorėme nemenką kelio atkarpą - nė nežinau, kiek laiko ėjome, - kai pradėjau galvoti: *Na, gerai, man pavyko susivaldyti, viskas baigėsi, kelios sumautos dėlės, būta čia ko*; tokioms mintims tebešmėžuojant smegeninėje, mano akiratį užliejo baltos šviesos bangos ir aš sudribau.

Turbūt taip tvojausi į pabėgius, jog net kaulai subarškėjo, tačiau man rodės, kad grimztu į šiltą, pūkiniais patalais apklotą lovą. Kažkas mane apvertė. Beveik nejutau rankų prisilietimų. Veidai priminė be-

kūnius balionus, žvelgiančius iš padangių aukštybių. Ne, veikiau panėšėjo į teisėjo fizionomiją, kurią mato boksininkas, "surijęs" triuškinantį smūgį ir dešimčiai sekundžių nusprendęs priglausti galvą prie ringo pagrindo. Jų balsai švelniai virpėjo, tai pagarsėdavo, tai nuslopdavo iki šnabždesio.

- ...jam nutiko?

- ...atsigaus?

- ...kalta saulė...

- Gordi, ar tu...

Greičiausiai atsakiau kažką labai nerišliai, nes veiduose nušvito baimingo nerimo išraiškos.

- Gal reikėtų vesti jį namo, - pasiūlė Tedis, ir jo fizionomija pasislėpė baltoje migloje. Kai ši išsisklaidė, vėl jaučiausi normaliai. Šalia pritūpęs Krisas paklausė:

- Ar tu mane girdi, Gordi? Atsigavai, seni?

- Taip. - Pakėliau galvą, ir man prieš akis išsprogo tūkstančiai juodų taškelių, kurie bematant pranyko. Nesulaukęs antrosios jų salvės atsistojau.

- Tu mirtinai mane išgąsdinai, Gordi, - tarė jis. - Nori praskalauti gerklę?

- Aha. - Bičiulis padavė puspilnę gertuvę, ir aš nurijau tris šilto vandens gurkšnius.

- Gordi, kodėl tu apalpai? - nerimastingai pasiteiravo Vernas.

- Nes pažvelgiau į tavo marmūzę, - atšoviau.

- *Yhy-hy-hy!* - sužvigo Tedis. - Kad tu apsitriestum, Gordi! Sumautas šmikis!

- Ar tikrai gerai jautiesi? - neatlyžo Vernas.

- Taip, taip. Tiesiog... kai prisiminiau siurbėles, man trumpam apsvaigo galva.

Jis rimtai sulinksėjo. Valandėlę atsikvėpėme šešėlyje ir vėl leidomės į žygį. Mudu su Vernu pėdinome iš vienos bėgių pusės, Krisas ir Tedis - iš kitos. Neabejojome, jog kelionės tikslą greitai pasieksime.

23

Vis dėlto žingsniuoti reikėjo ilgiau, nei tikėjomės. Jei būtume sumintiję kelias minutes patyrinėti žemėlapį, kaipmat būtume susigaudę,

kas ir kaip. Žinojome, jog Rėjaus Brauerio lavonas tyso Harlou kelyje, kuris įsirėžia į Karališkąją upę. Šią kirto dar vienas pastolių tiltas. Todėl mes pamanėme: priartėję prie Karališkosios upės, atsidursime netoli Harlou kelio, kur stovėjo Bilio ir Čarlio mašina, kai jie pamatė berniuką. Mūsų manymu, nukulniuoti dešimt mylių, skiriančių tą upę nuo Kaslo - niekų darbas.

Deja, tokį atstumą būtume sukorę, jei būtume traukę nosies tiesumu, o geležinkelio bėgiai, nutiesti tarp Karališkosios upės ir Kaslo, driekėsi anaiptol ne tiesia linija. Tiksliau sakant, jų atšaka vedė aplink kalvotą birios žemės regioną, vadinamą Skardžiais. Pažiūrėję į žemėlapį iš karto būtume pastebėję apylanką ir supratę, jog vietoj dešimties mylių teks kėblinti šešiolika.

Vidurdienį, Karališkajai upei vis dar nepasirodžius akiratyje, pirmasis tiesą pradėjo įtarti Krisas. Mes stabtelėjome, o jis užsiropštė į aukštą pušį, idant pasidairytų po apylinkes. Nusileidęs žemyn pranešė: upę pasieksime neanksčiau kaip ketvirtą, ir tik tuo atveju, jei paskubėsime.

- Ot *šūdas!* - suriko Tedis. - Ką gi mes darysime?

Susižvalgėme spoksodami į išvargusius, prakaituotus vienas kito veidus. Jautėmės išbadėję ir prislėgti. Didysis nuotykis virto ilga, sunkia, kartais gąsdinančia kelione. Visai įmanoma, jog namuose mūsų jau pasigedo. Jei su policija dar nesusisiekė Mailas Presmanas, gali būti, jog farams paskambino tiltą kirtusio traukinio mašinistas. Grįžti į Kasl Roką planavome autostopu, tačiau ketvirtą dienos iki prieblandos tebus likusios trys valandos, o sutemus atokiame plente *niekas* nestabdys mašinos prie keturių tranzuojančių vaikų.

Bandžiau mintyse atgaivinti nuostabų elnės, skabančios rasotą žolę, vaizdą, tačiau netgi jis atrodė papilkėjęs ir apmusijęs tarsi medžiotojo trobelėje, virš židinio, kabanti žvėries galva, kurios akims žvilgantis lakas neva turėtų suteikti gyvybingumo.

Galop Krisas paskelbė:

- Nuo Harlou kelio mus skiria mažesnis atstumas negu nuo namų. Eime.

Jis apsisuko ir nudrožė į priekį mindamas pabėgius dulkėtais sportbačiais, nukoręs žemyn galvą. Vietoj pailgo šešėlio po Kriso kojomis juodavo vos pastebima dėmė. Po minutės dvejonių vorele nusekėme įkandin.

24

Tarp šių įvykių ir nūdienių laikų, kai sėdau juos užrašyti, praėjo gana daug metų, per kuriuos dažnai galvodavau apie tas dvi rugsėjo dienas. Prisiminimai pakurstydavo nemalonias emocijas, kokias galėtų sukelti savaitę upėje plūduriavę, po patrankų salvių į vandens paviršių išnirę lavonai. Todėl niekada nesvarsčiau, ar teisingai elgėmės, nutarę pasivaikščioti bėgiais. Kitaip sakant, aš mąstydavau apie mūsų sprendimą, bet nekvaršindavau galvos dėl jo įgyvendinimo būdo.

Dabar mano smegeninėje apibrėžtus kontūrus įgavo kur kas paprastesnis scenarijus. Esu tikras, jog, *apsvarsčius* visas galimybes, kaip nusigauti į Harlou, mintis keliauti bėgiais būtų pasirodžiusi šauniausia - tikra *jėga*, kaip sakydavome anuomet. Antra vertus, jei tokia idėja *niekam* nebūtų toptelėjusi, visa tai, kas įvyko vėliau, galėjo ir nenutikti. Nenustebčiau, jei Krisas, Tedis bei Vernas ir dabar būtų gyvi. Ne, jie nežuvo nei girioje, nei ant geležinkelio bėgių; šioje istorijoje nemiršta niekas, išskyrus keletą dėlių ir Rėjų Brauerį. Atvirai kalbant, jis buvo miręs anksčiau, nei prasidėjo pasakojimas. Tačiau fakto nepaneigsi: iš ketveriukės berniokų, traukusių burtus, kuriam teks keliauti į "Floridos" parduotuvę, šiandieną tiktai vienas tebėra tarp gyvųjų. Trisdešimt ketverių metų senasis jūreivis, kuris kreipiasi į jus, malonus skaitytojau, atliekantis vestuvių svečio* vaidmenį (nūnai tikriausiai reikėtų dirstelėti į nuotrauką ant knygos viršelio ir įsitikinti, ar mano žvilgsnis jūsų neužbūrė). Jūs neklystate, jei galvojate pajutęs pykčio bangas, kurios sklinda iš manęs... bet šią pagiežą įtakoja svari priežastis. Sulaukus tokio amžiaus, kai niekas iš ketveriukės dar neturėtų teisės tapti valstybės prezidentu, trys iš mūsų jau palaidoti. Pasak protingų žmonių, laiko tėkmėje smulkūs atsitikimai aidu pasikartoja vis reikšmingesniuose įvykiuose, tad jei būtume paprasčiausiai nutranzavę į Harlou, gal jie iki šiol būtų išsaugoję gyvybes?

Mes galėjome važiuoti pakeleivingais automobiliais iki Šailo bažnyčios, kuri stovėjo 7-ojo plento ir Harlou kelio sankryžoje (bent jau iki 1967-ųjų, kai dėl neužgesintos valkatos nuorūkos ji supleškėjo iki

*Senasis jūreivis, vestuvių svečias - Semiuelio Koulridžo (1772-1834) baladės "Senojo jūreivio istorija" veikėjai.

pamatų). Nusišypsojus sėkmei, būtume aptikę kūną tą pačią dieną, dar prieš saulėlydį.

Vargu ar kuris nors iš mūsų būtų pritaręs šiai idėjai. Ją atmestų ne aiškiai suformuluoti argumentai ir prieštaravimai, kuriuos išsakytume pagal visas mandagios diskusijos taisykles, o niurnėjimai, patyčios, pirsčiojimai arba pakelti viduriniai pirštai. Verbalinę ginčų dalį atstotų tokios kandžios bei sąmoju trykštančios pastabos, kaip: "Nors apsitrėsk, kokia nesąmonė!", "Nemalkit šūdo!", - ir, žinoma, laiko patikrinta frazė: "Ar tavo motina pagimdė nors vieną vaiką, kuriam pasisekė išgyventi?"

Kiekvieno iš mūsų galvoje sukosi žodžiais neištarta mintis - matyt, nepaprastai reikšminga, todėl ir neįgarsinta, - jog patirsime kažką velniškai *svarbaus*. Tai neturėjo nieko bendra su petardų sprogdinimu arba mėginimais pažvelgti pro sienos skylutę į merginų tualetą, esantį valstybiniame Harisono parke. Šitas įvykis prilygo nekaltybės praradimui, ketinimui įstoti į armiją arba pirmą kartą teisėtai nusipirkti svaigalų - tiesiog užsukti į krautuvėlę, čiupti butelį gero škotiško viskio, atkišti pardavėjui šaukimo kortelę ar vairuotojo pažymėjimą ir traukti laukan su šypsena veide bei rudu maišeliu rankoje - pagaliau prisijungęs prie klubo, kurio nariai turėjo vos šiek tiek daugiau teisių ir privilegijų nei tie, kurie užsukdavo į mūsų namelį medyje.

Prieš ypatingos svarbos įvykius reikia atlikti tam tikrus ritualus, sudalyvauti iniciacijos apeigose, nužingsniuoti stebuklingu, pokyčius žadančiu koridoriumi. Nusipirkti prezervatyvų. Stoti priešais dvasininką. Pakelti ranką ir ištarti priesaiką. Arba, pavyzdžiui, kulniuoti geležinkelio bėgiais, idant išvystum negyvą bendraamžį (lygiai taip pat bėgdavau iki pusės Pušies gatvės, kad pasitikčiau Krisą, jeigu jį pakviesdavau į svečius, o Tedis įveikdavo pusę Vartų gatvės ir rankos mostu pasisveikindavo su manimi, jei aš ketindavau apsilankyti jo namuose). Taip elgtis atrodė teisinga, nes iniciacijos apeigos *išties* yra stebuklingas koridorius; juk mes visada žengiame vienu ar kitu taku - per vestuves juo artėjame link altoriaus; kai amžiams užmerkiame akis, kažkas tuo keliu neša mūsų karstą. Man ir trims bičiuliams koridorių atstojo bėgiai, ir mes pėdinome tarp jų link savo tikslo, kad ir ką jis turėjo reikšti. Dėl vieno buvome tikri: važiuoti autostopu nederėtų. Manau, pernelyg nenustebome, jog iškyla pasirodė sunkesnė,

nei tikėjomės. Ją lydintys įvykiai tik patvirtino širdyje kirbėjusius įtarimus: tai rimtas reikalas.

Deja, aplenkdami Skardžius, mes *nežinojome*, jog Bilis Tesijus, Čarlis Hoganas, Džekas Madžetas, Normanas "Pūkis" Brakovicas, Vinsas Dežardenas, vyresnysis Kriso brolis Išverstakis bei Tūzas Merilas irgi panūdo savo akimis išvysti kūną - Rėjus Braueris tapo savotiška įžymybe, o mūsų paslaptis išgaravo virtusi eiliniu spektakliu, kokį parodytų gastroliuojanti trupė. Jie susigrūdo apdaužytame 52-ųjų laidos Tūzo "Forde" ir Vinsui priklausančiame rožiniame 54--ųjų "Studebekeryje", kai prasidėjo paskutinė mūsų kelionės dalis.

Bilis su Čarliu įstengė nulaikyti liežuvius už dantų vos trisdešimt šešias valandas. Galų gale Čarlis išpylė naujienas Tūzui, jiems bestumdant rutulius biliardinėje, tuo tarpu Verno brolis atvėrė širdį Džekui, su kuriuo ant Bumo tilto žvejojo upėtakius. Merilas ir Madžetas motinos vardais prisiekė išsaugoti paslaptį, tačiau iki vidurdienio apie negyvą vaiką jau žinojo visa jų gauja. Patys matote, ką tie mulkiai galvojo apie savo gimdytojas.

Vyrukai susibūrė biliardo salėje, ir Pūkis Brakovicas paskelbė teoriją (kurią jūs, malonus skaitytojau, girdėjote anksčiau), esą "atradę" lavoną jie taptų didvyriais - jau neminint to, kad jų vardai nuskambėtų per radiją bei televiziją. Tereikia, tvirtino Pūkis, į dviejų mašinų bagažines sukrauti žūklės įrangą. Policija, kuriai jie praneš apie rastą kūną, garantuotai patikės išgalvota istorija. Mes tik ketinome sumerkti meškeres į Karališkąją upę, pareigūne, galbūt sugauti vieną kitą lydekaitę. Che-che. Pažiūrėkite, ką aptikome.

Jų automobiliai pajudėjo iš Kasl Roko ir nurūko Harlou pusėn, kai iki tikslo mūsų ketveriukei beliko paduoti ranka.

25

Maždaug antrą valandą dangų aptraukė debesys, bet iš pradžių neatkreipėme į juos dėmesio. Nuo pirmųjų liepos dienų nebuvo iškritęs nė vienas lašelis, kodėl gi dabar turėtų lyti? Visgi debesys, užtemdę pietines padanges, juodi lyg mėlynė paakyje, lėtai nuslinko mūsų kryptimi. Įdėmiai juos nužvelgiau, pabandžiau po tamsiais sluoksniais įžiūrėti miglelę, bylojančią, jog už dvidešimties ar penkiasdešimties mylių jau pliaupia visu pajėgumu. Nieko nepastebėjau. Tačiau debesų po truputį daugėjo.

Vernas prisitrynė ant kulno pūslę, tad mes sustojome ir pailsėjome, kol į kairįjį sportbatį jis kišo samanas, nuplėštas nuo seno ąžuolo žievės.

- Gordi, manai, lis? - paklausė Tedis.

- Greičiausiai.

- Velniava, - atsiduso jis. - Kokia sumauta diena, tokia sumauta ir jos pabaiga.

Aš nusijuokiau, Tedis man mirktelėjo.

Vėl nudrožėme pirmyn, bet dabar dėl skaudančios Verno kojos ėjome lėčiau. Tarp antros ir trečios valandos dienos šviesa išblėso. Nors karštis neatlėgo, be to, oro drėgnumas vis labiau slėgė pečius, mes supratome, jog neilgai trukus pratrūks liūtis. Paukščiai akivaizdžiai tam pritarė. Tarsi iš niekur išnirdami jie šmaižė padangėse, čiulbėjo ir spigiai klykavo. Akinantis švytėjimas, rodės, pakito į filtruotą, kone perlamutrinį žvilgesį. Išskydo pradėję ilgėti mūsų šešėliai. Saulė sublizgėdavo debesų properšose ir vėl pasislėpdavo storame jų sluoksnyje. Pietinis dangus įgavo vario atspalvį. Mes žvelgėme į atslenkančius juodus perkūndebesius, pakerėti jų apimties bei grėsmingos išvaizdos. Retsykiais vieno ar kito gelmėje tarytum užsižiebdavo lemputė, ir tamsi mėlynė trumpam papilkėdavo. Arčiausiojo šone blykstelėjo šakotas žaibas, pakankamai ryškus, kad mano akyse sutavaruotų melsvi ratilai. Jį palydėjo užsitęsęs, žemę sudrebinęs griaustinio trenksmas.

Truputį paaimanavome, jog kiaurai peršlapsime, bet keiksnojome orą tiktai dėl vaizdo - iš tiesų nekantraudami laukėme lietaus, šalto, gaivinančio... be jokių dėlių.

Po pusės keturių tarp medžių pastebėjome tekantį vandenį.

- Pagaliau! - džiaugsmingai sušuko Krisas. - Ten Karališkoji upė!

Įgavę antrąjį kvėpavimą paspartinome žingsnį. Audra baudėsi mus užgriūti bet kurią akimirką. Padvelkė vėsa, ir per kelias sekundes temperatūra, regis, nukrito dešimčia laipsnių*. Nukreipęs akis žemyn pamačiau, jog mano šešėlis visiškai pranyko.

Išsiskirstėme po du ir numygome į priekį, kiekviena porelė atidžiais žvilgsniais tyrinėjo savąją pylimo pusę. Nuo šleikštulį keliančios įtampos mano burna perdžiūvo, įniko keistai pulsuoti. Saulė pradingo už debesų klodo ir daugiau nebeišniro. Danguje tamsaus tumu-

*Penkiais šešiais laipsniais pagal Celsijų.

lo kraštelius nutvieskė aukso dryžiai tarytum debesėlį iš Senojo Testamento iliustracijos, tačiau neilgai trukus pajuodavusiose, audrą pranašaujančiose padangėse išgaravo bet kokie saulės pėdsakai. Diena apniuko - debesys sparčiai dorojo žydrynės likučius. Upę užuodėme lengvai it kokie arkliai. Aišku, mūsų šnerves galėjo pakutenti ir artėjančio lietaus kvapas. Virš galvų pakibo vandenynas, prilaikomas plonos plėvelės, kuriai praplyšus, bet kurią sekundę mus užlies potvynis

Mėginau dairytis į pomiškį, tačiau mano žvilgsnis nenumaldomai krypo į audringas dausas. Tirštėjančiose jos spalvose buvo galima įskaityti kokią nori pražūtingą lemtį: vandenį, ugnį, vėją, krušą. Sustiprėjo vėsus, tarp eglių švilpaujantis vėjelis. Staiga tiesiai virš mūsų tvykstelėjo toks akinantis žaibas, kad surikau ir delnais užsidengiau akis. Dievas mane nufotografavo pasinaudojęs blykste - nediduką vaiką, aprišusį juosmenį marškinėliais, pagaugais nuėjusia oda, anglimi ištepliotais skruostais. Išgirdau, kaip už šešiasdešimties jardų nuvirto didžiulis medis. Perkūno griausmas privertė mane susigūžti. Tuo momentu iš visos širdies geidžiau sėdėti namuose, skaityti įdomią knygą saugioje vietoje... pavyzdžiui, bulvių rūsyje.

- Jėėėzau! - sustūgo Vernas veriančiu, silpnu balsu. - Jėėėzau Kristau, tik *pažiūrėkite!*

Nukreipiau akis jo parodyta linkme ir išvydau melsvai baltą ugnies kamuolį, čiuožiantį kairiuoju geležinkelio bėgiu, šnypščiantį lyg verdančiu vandeniu nušutinta katė. Jis pralėkė pro šalį, o mes palydėjome kamuolinį žaibą priblokštais žvilgsniais, pirmą kartą gyvenime sužinoję, kad gali egzistuoti kažkas panašaus. Už dvidešimties pėdų jis netikėtai pokštelėjo ir išgaravo palikdamas ozono prisodrintą kvapą.

- Ką aš čia *veikiu?* - sumurmėjo Tedis.

- Tai bent velniava! - linksmai sušuko Krisas pakėlęs aukštyn veidą. - Tuojau mus užklups tokia audra, kokios jūs dar nesate regėję! - visgi aš entuziazmu netryškau. Veikiau pritariau Tedžiui. Pažiūrėjus į dangų, man apsvaigdavo galva. Atrodė, tarsi dėbsočiau į paslaptingą, marmuru nuklotą tarpeklį. Trečias iš eilės žaibo trenksmas vėl privertė mane krūptelėti. Šįsyk pasklido karštesnis, sodresnis ozono tvaikas. Po akis nusvilinusio žybsnio akimoju driokstelėjo griaustinis.

Man tebezvimbė ausyse, kai nuaidėjo triumfuojantis Verno klyksmas:

- *ČIA! JIS ČIA! ŠTAI ČIA! AŠ JĮ MATAU!*

Panorėjęs netgi dabar galiu mintyse išvysti Verną - man tereikia trumpam atsilošti ir užsimerkti. Jis stovi ant kairiojo bėgio kaip tyrinėtojas, stypsantis savo laivo pirmgalyje, viena ranka prisidengęs akis, kurias apakino sidabrinis žaibas, kitą ištiesęs miško pusėn.

Pribėgome prie jo ir įsispiginome ten, kur bičiulis rodė. Pamenu, tuo metu galvojau: *Viskuo kalta įsišėlusi Verno vaizduotė. Dėlės, karštis, audra... jam tiesiog vaidenasi.* Bet aš klydau, nors vieną sekundės dalį neabejojau esąs teisus. Kitaip tariant, tą akimirką nenorėjau pamatyti jokio lavono, netgi mašinos suvažinėto švilpiko.

Toje vietoje, kur mes stovėjome, ankstyvo pavasario liūtys nuplovė nemenką šlaito sluoksnį, tad po mūsų kojomis atsivėrė žvyruotas keturių pėdų aukščio skardis. Geltonas dyzelinis garvežys, priklausantis geležinkelio priežiūros komandai, dar nebuvo pravažiavęs pro šias apylinkes arba remonto brigadai iki šiol niekas nepranešė apie išgraužą, kuri, matyt, susiformavo visiškai neseniai. Klampioje, pelkėtoje papėdėje vešėjo tankūs, nemaloniai dvokiantys brūzgynai. Iš gervuogių krūmo kyšojo balta ranka.

Ar kuris nors iš mūsų alsavo? Aš asmeniškai sulaikiau kvapą.

Švelnus oro dvelksmas sustiprėjo iki žvarbaus, gūsingo vėjo, kuris tvoskė iš visų pusių, čaižė prakaituotą mūsų odą bei atviras poras. Nepaisiau šalčio. Giliai širdyje bemaž tikėjausi, jog tuojau nuskambės Tedžio šūksnis: “Desantininkai - į griovį!” Jeigu jis iš tikrųjų pratrūks kaukti, pamaniau, garantuotai išprotėsiu. Jau verčiau mes būtume pamatę iš karto visą kūną. Tačiau tarp krūmokšnių tysojo tiktai balta tarytum skenduolio ranka ir praskėsti suglebę pirštai. Dabar mums paaiškėjo, kam reikalingos kapinės. Kiekvieną kartą, kai išgirstu apie siaubingas nelaimes, mano sąmonėje atgyja tos rankos vaizdas. Kažkur krūmynų tankmėje gulėjo ir jos savininkas Rėjus Braueris.

Danguje švystelėjo žaibai, kuriuos palydėjo kurtinantis griaustinis. Rodės, jog virš mūsų galvų prasidėjo dragų lenktynės.

- Šūūūū... - nutęsė Krisas, bet vietoj keiksmažodžio, kaimietiško “šūdo” varianto, užstaugiamo tarp pašarinių motiejukų ražienų, kai sugenda pakavimo įranga, jis teišspaudė bereikšmį skiemenį, atodūsį, prašvilpusį pro balso stygas.

Vernas nevalingai apsilaižė lūpas, lyg būtų paragavęs anksčiau neregėto delikateso - “Hovardo Džonsono” pikantiško gardėsio Nr. 29, Tibeto dešrelių suktinukų, “tarpžvaigždinių” sraigių, - tokį keistą patiekalą, kad jis tuo pačiu žavėjo ir kėlė pasibjaurėjimą.

Sustingęs Tedis vėpsojo žemyn. Vėjas taršė riebaluotus, susivėlusius bičiulio plaukus, atmesdamas juos nuo ausų ir vėl šias paslėpdamas po gaurais. Jo akyse tvyrojo tuštuma. Dabar, prisimindamas praeitį, galėčiau pasakyti, kad jose kažkas sušmėžavo... bet anuomet nieko neįžiūrėjau.

Ranka ropinėjo juodos skruzdėlės.

Nuo medžių, iš abiejų pylimo pusių, atsklido šlamesys, tarytum miškas ką tik būtų mus pastebėjęs ir nusprendęs išreikšti savo nuomonę. Prapliupo lietus.

Ant mano galvos ir rankų užtiško lašai, dydžio sulig dešimties centų moneta. Šlaitas patamsėjo, tačiau netrukus, išdžiūvusiai žemei sugėrus drėgmę, pakeitė spalvą.

Po penkių sekundžių stambūs lašai nustojo kristi. Atsigręžiau į Krisą, kuris pažiūrėjo į mane sumirksėdamas.

Audra mus užgriuvo visiškai netikėtai, lyg danguje vienu metu būtų atsukti visi kranai. Švilpesys sustiprėjo iki nuožmaus šniokštimo. Rodės, kažkas prikaišiojo mums dėl atradimo, ir tai gąsdino. Ką reiškia antropomorfizmas, sužinojau tik koledžo laikais... ir netgi tuomet, kiek pastebėjau, gamtos įasmeninimu tikėdavo nebent mulkiai.

Krisas nušoko nuo išplovos pakraščio, lietaus permerkti jo plaukai prilipo prie galvos. Aš nusekiau įkandin. Vernas ir Tedis neatsiliko, bet mudu su Krisu pirmieji nusigavome iki Rėjaus Brauerio kūno. Negyvas berniokas gulėjo veidu į žemę. Bičiulis pažvelgė į mano akis, nutaisęs šaltą, rūsčią veido išraišką - suaugusio žmogaus išraišką. Linktelėjau, tarsi jis būtų ištaręs savo mintis balsu.

Manau, Braueris tysojo papėdėje sąlygiškai nesubjaurotas, užuot kėpsojęs tarp bėgių kruvinos košės pavidalu, nes traukinys nutėškė jį nuo geležinkelio. Vaikinukas atliko ore kūliavirstį ir sudribo krūmuose galvą nukreipęs į pylimą, rankas atmetęs už galvos kaip plaukikas, neriantis į vandenį. Jis nusileido balotoje daubelėje, kuri pamažu virto pelkynu. Nuo drėgmės susiraitė tamsokų rausvų jo plaukų galiukai. Sruogas ištepliojo kraujo dėmės, bet ne tiek daug, kad mus supykintų. Didesnį pasibjaurėjimą kėlė skruzdėlės. Vaikis vilkėjo sodrios ža-

lios spalvos berankovius marškinėlius ir mėlynus džinsus. Kojos buvo basos. Už kelių pėdų nuo lavono, gervuogių brūzgyne, pastebėjau porą purvinų "Keds" sportbačių. Akimirkai suglumau - kodėl jis guli vienoje vietoje, o bateliai nutrenkti į kitą? Mano galvą ūmai pervėrė atsakymas, ir aš pasijutau taip, tarytum kažkas būtų įspyręs man į paslėpsnius. Žmona, vaikai, draugai... visi įsitikinę, jog turėti tokią lakią vaizduotę kaip manoji tiesiog nuostabu, jau nekalbant apie tai, kad ji padeda uždirbti neblogus pinigus. Jei pradedu nuobodžiauti, savo sąmonėje galiu pažiūrėti trumpą filmuką. Meluočiau tvirtindamas, esą jie neteisūs. Tačiau retsykiais vaizduotė atsigręžia prieš tave patį ir savo iltimis, nusmailintomis it kanibalo dantys, baudžiasi tau įkąsti. Regiu tokius dalykus, kokių nė trupučio netrokštu pamatyti... tokius dalykus, kurie neleidžia užmigti iki aušros. Vieną jų visiškai aiškiai išvydau stovėdamas prie negyvo Rėjaus Brauerio. Jį išspyrė iš batų. Traukinys ištrenkė berniuką iš sportbačių lygiai taip pat lengvai, kaip ir atėmė gyvybę.

Būtent šios mintys privertė mane suvokti tikrovę. Priešais drybsojo lavonas. Vaikis nesirgo ir nemiegojo. Jam daugiau nelemta atsikelti rytais, viduriuoti, persivalgius obuolių, per sunkų matematikos testą nuzulinti trintuką ant antro numerio "Tikonderogos" pieštuko galo. Vaikis, išleidęs paskutinį kvapą. Pavasariais, tirpstant sniegui, jis neieškos su draugais butelių, kuriuos priduotų į supirkimo punktą. Lapkričio pirmąją, antrą nakties, nepabus ir neskuos į tualetą išvemti pigių per Visų Šventųjų vakarą sučiaumotų saldainių. Klasėje vaikis netimpčios mergaitės už kasos. Vaikis neįsivels į peštynes, neiškruvins priešininko nosies ir jam pačiam niekas nepraskels lūpos. Vaikis *negalės, nedarys, nebus, niekada, nė už ką, niekaip...* Jis tarsi neigiamas akumuliatoriaus gnybtas. Perdegęs saugiklis. Šiukšliadėžė prie mokytojos stalo, kvepianti iš drožtuko iškratytomis skiedromis bei apdžiūvusiomis apelsino žievelėmis. Apleistas užmiesčio namas išdaužytais stiklais - ženklas su užrašu ĮŽENGTI DRAUDŽIAMA nusviestas į laukus, palėpėje knibždėte knibžda šikšnosparnių, rūsyje cypauja aibė žiurkių. Pone, ponia, ponaiti, panele, vaikis padėjęs galvą. Galėčiau kiaurą dieną aiškinti, bet vis vien nenupasakočiau, koks atstumas skyrė basas pėdas bei murzinus ant krūmo šakų kadaruojančius sportinius "Keds" batelius. Trisdešimt su viršum colių. Švies-

mečiai, pakelti tūkstantuoju laipsniu. Vaikis amžiams atplėštas nuo sportbačių. Jis negyvas.

Pilant lietui, blykčiojant žaibams ir griaudint perkūnijai atvertėme Rėjų Brauerį ant nugaros. Jo veidu ir kaklu krutėjo skruzdėlės bei vabzdžiai, šmirinėjantys iš po marškinėlių apykaklės ir atgal. Akys spoksojo į skirtingas puses - viena buvo taip užversta aukštyn, jog matėme tiktai siaurą rainelės dryžį, kita žvelgė tiesiai į audros debesis. Virš burnos ir ant smakro rudavo sudžiūvusio, matyt, iš nosies nutekėjusio kraujo puta. Dešiniojoje veido pusėje nestigo nubrozdinimų. Mano nuomone, jis neatrodė perdėm kraupiai. Kartą įsimūrijau į duris, kurias iš kitos pusės nelauktai pravėrė Denis, ir mano fizionomiją išmargino kur kas daugiau mėlynių, be to, iš šnervių plūstelėjo kraujas. Nors kaip reikiant susižalojau, per vakarienę vis vien sušlamščiau porą papildomų porcijų.

Tedis su Vernu stūksojo už mūsų nugarų, ir jei toji aukštyn įbesta Rėjaus Brauerio akis būtų galėjusi ką nors įžiūrėti, mes jam veikiausiai būtume priminę karsto nešikus iš siaubo filmo.

Iš burnos išlindo vabalas, kuris nuturseno per glotnų skruostą, žengė į dilgeles ir tarp jų prapuolė.

- Jūs matėt? - paklausė Tedis keistu, spigiu balsu. - Kertu lažybų, kad jis *pilnas* vabzdžių! Jo *smegenys* turbūt...

- Užsičiaupk, - įsakė Krisas, ir Tedis prikando liežuvį spinduliuodamas palengvėjimą.

Berniuko akį nušvietė dangų perskrodęs mėlynas žaibas. Atrodė, kad jis džiaugėsi susitikęs su savo bendraamžiais. Nuo išsipūtusio liemens sklido silpnas dujų kvapas, panašus į bezdalų smarvę.

Nusisukau įsitikinęs, jog tuojau pradėsiu lupti ožius, tačiau mano skrandis išliko visiškai ramus. Susikišau į gerklę du pirštus jausdamas, kad *privalau* sukelti sau pykinimo priepuolį, tarytum vėmulys padėtų užmiršti tai, ką regėjau. Porą sykių sužiaukčiojau, bet nieko nepešiau.

Kliokianti liūtis ir ją lydinti perkūnija užgožė gausmą, keliamą mašinų, kurios riedėjo Harlou keliu, besidriekiančiu šalia pelkėto žemės ploto. Neišgirdome, ir kaip triokštelėjo krūmokšnių šakos, atvykėliams pėdinant nuo akligatvio, kur jie pastatė mašinas.

Nespėjome atpažinti tų vyrukų, kai audros šėlsmą nustelbė Tūzo Merilo šūksnis:

- Ei, kokie šmikiai čia susirinko?

26

Pašokome lyg nukratyti elektra, o Vernas net kvyktelėjo - vėliau jis prisipažino sekundei pamanęs, jog prabilo negyvėlis.

Kitoje raisto pusėje, kur vešėjo medžiai, uždengiantys kelio galą, pilkšvoje liūties migloje stypsojo Tūzas Merilas ir Išverstakis Čembersas. Abu vilkėjo raudonas nailonines striukes su pakeltomis apykaklėmis - savo antruosiuose namuose visi moksleiviai gali jas nusipirkti, o tiems, kurie sportuoja ir priklauso vienai iš mokyklos komandų, tokia apranga atitenka dykai. Atgal sušukuoti vyrukų gaurai prisiklijavo prie pakaušių, veidais lyg netikros ašaros tekėjo lietaus lašai, sumišę su "Vitalio" plaukų putomis.

- Kalės vaikas! - suriko Išverstakis. - Čia mano jaunesnysis brolis!

Krisas į jį spiginosi išsižiojęs. Tamsūs šlapi bičiulio marškinėliai vis dar kadarojo ant liemens. Kuprinė, nuo lietaus tapusi sodriai žalia, kabėjo ant plikų pečių.

- Nešdinkis, Ričai, - ištarė Krisas drebančiu balsu. - Jį radome mes.

- Dėjau ant jūsų. *Mes* apie jį pranešime policijai.

- Ir nesvajok, - tūžmingai įsiterpiau. Kaip jie drįso čia pasirodyti paskutinę minutę? Tereikėjo truputį pasukti galvas, ir būtume susiprotėję, jog panašios įvykių eigos turėjome tikėtis... bet dabar vyresni, stambesni vyrukai mūsų neapiplėš - neatims to, kas, šių tipų manymu, teisėtai jiems priklausė, tarytum lengviausias būdas, kuriuo viską įmanoma gauti, būtų vienintelis ir pats teisingiausias. Jie atkeliavo *mašinomis* - štai kas labiausiai mane supykdė. Jie atkeliavo *mašinomis*. - Mes keturiese, Išverstaki. Nemėginkite mūsų pulti.

- Dar ir kaip *pabandysime*, nesijaudink, - pareiškė Čembersas. Sušlamėjo medžiai, ir iš jų tankmės išniro besikeikiantys, lietaus lašus iš akių braukantys Čarlis Hoganas bei vyresnysis Verno brolis Bilis. Pajutau, kaip mano pilve nusėdo švininis rutulys. Gauja pagausėjo, kai prie ketveriukės prisijungė Džekas Madžetas, Pūkis Brakovicas ir Vinsas Dežardenas.

- Pagaliau visi susibūrėme, - išsišiepė Tūzas. - Jums teks...

- *VERNAI!* - užriaumojo Bilis Tesijus kaltinančiu, nuolankaus paklusnumo reikalaujančiu balsu ir pagrūmojo kumščiais, nuo kurių nu-

tiško lietaus lašai. - Kalės vaike! Tu lindėjai po prieangiu! Sumautas šūdžiau!

Vernas krūptelėjo.

Čarlis Hoganas pratęsė ta pačia lyrine gaida:

- Apsitriedęs pūtlaižy, patinka klausytis svetimų pokalbių? Turėčiau tau atspardyti subinę!

- Tikrai? Ateik ir pabandyk! - ūmai pasišiaušė Tedis. Beprotiškai nušvito jo akys, pasislėpusios po aplytais akinių stiklais. - Na, ko laukiate? Susigrumkime, dičkiai! Pirmyn.

Bilio ir Čarlio nereikėjo kviesti antrą kartą. Jie grėsmingai žengė į priekį. Vernas susigūžė - turbūt prisiminė visus gautus smūgius ir įsivaizdavo, kaip kentės jo kailis ateityje, - tačiau nepajudėjo iš vietos. Jis buvo kartu su draugais, mes daug ką patyrėme, maža to, atvykome į Harlou ne *automobiliais.*

Tūzas sustabdė porelę palietęs kiekvieno iš jų petį.

- Paklausykite, vaikinai, - pratarė Merilas. Šnekėjo lėtai ir kantriai, lyg nebūtume stovėję miške, merkiami lietaus. - Mūsų daugiau negu jūsų. Mes didesni ir stipresni. Suteiksime jums vieną progą išgaruoti. Man nusispjaut, kur trauksite. Tik pranykite iš akių kaip dūmai.

Kriso brolis sukrizeno, o Pūkis pliaukštelėjo Tūzui per nugarą, taip išreikšdamas susižavėjimą jo parodyta didžia išmintimi.

- *Mes* paimsime kūną. - Tūzas švelniai nusišypsojo, ir aš pamaniau, jog toks pat malonus vypsnys nutvieksdavo vyruko fizionomija, kai jis pasiruošdavo atvelėti lazda kokį nors nekultūringą pūzrą, kuris priekabiaudamas trukdydavo stumdyti biliardo rutulius. - Jeigu dingsite, mes jį paimsime. Jei liksite, sumalsime jus į miltus ir vis vien jį paimsime. Be to, - pridūrė mėgindamas sušvelninti grasinimus neva teisėtu reikalavimu, - lavoną aptiko Čarlis su Biliu. Tai jų nuopelnas.

- Jie pabūgo! - atrėžė Tedis. - Vernas viską mums išklojo! Iš baimės tie suskiai apsimyžo! - jis perkreipė veidą parodijuodamas persigandusį Čarlį Hoganą. - "Ir kodėl mes nudžiovėme tą mašiną? Kurių galų keliavome į Harlou? Galėjome kitur pasidulkinti su mergom! Ach, Bili, ką darysime? Ach, Bili, man rodos, aš pridirbau į kelnes! Ach, Bili..."

- Užteks. - Čarlis vėl žengtelėjo pirmyn. Jo veide atsispindėjo įniršis, sumišęs su gėda. - Nežinau, koks tavo vardas, vaiki, bet kai kitą

sykį norėsi pasikrapštyti nosį, turėsi grūsti pirštus į sumautą gerklę.

- Ką pasakysi, Gordi? - pasiteiravo Tūzas prilaikydamas Čarlį už rankos nelyginant dresuotojas, mėginantis sutūrėti nuožmų šunį. - Tikiuosi, turi bent lašą sveiko proto, kuriuo garsėjo tavo brolis. Liepk savo bičams atšokti. Antraip leisiu Čarliui prilupti keturakį šmikį, o tada mes užsiimsime savais reikalais. Ką pasakysi?

Jis suklydo paminėjęs Denį. Man knietėjo paaiškinti Tūzui tai, ką jis pats žinojo: Bilio ir Čarlio atradimas priklausė mums, nes toji porelė savanoriškai atsisakė teisės į negyvėlį. Galbūt papasakoti apie pastolių tiltą, per kurį bėgdami mudu su Vernu vos nepakliuvome po krovininio traukinio ratais? Apie Mailą Presmaną ir legendinį bebaimį - veikiau maišu trenktą - jo šunėką Kapoklį? Apie kraujasiurbes dėles? Manau, labiausiai norėjau išrėžti: nagi, Tūze, būkime sąžiningi. Bet jam būtinai reikėjo priminti Denį. Štai kodėl iš mano burnos išsprūdo ne prašymas, o žodžiai, kuriais pasirašiau mirties nuosprendį:

- Čiulpk mano storą pimpį, sukruštas pedike!

Iš nuostabos Tūzo lūpos įgavo tobulo apskritimo pavidalą. Veide nušvito tokia pamaiviška išraiška, jog kitaip susiklosčius aplinkybėms būčiau sprogęs iš juoko. Iš abiejų pelkyno pusių visi nustėrę įsistebeilijo į mane.

Tylą nutraukė džiaugsmingas Tedžio šūksnis:

- Tai bent pasakei, Gordi! Ojojoj! Čia tai jėga!

Stovėjau suakmenėjęs, negalėdamas patikėti tuo, kas ištrūko iš mano gerklės. Jaučiausi kaip nevykėlis aktoriaus dubleris, kuris, kritiniu momentu nutrenktas ant scenos, ištarė eilutes, nė nepriklausančias vaidinamai pjesei. Siūlydamas kitam vyrukui čiulpti savo pimpį, kaip ir koneveikdamas jo motiną, pats prašeisi sumušamas. Akies krašteliu pastebėjau, jog Krisas nusimetė nuo pečių kuprinę ir lyg paklaikęs įniko naršyti jos turinį. Tuo momentu nesupratau, ko jis ieškojo.

- Na, gerai, - švelniai atsiliepė Tūzas. - Pamokykime juos. Nieko nesužeiskite, išskyrus mažvaikį Lačansą. Aš sulaužysiu abi jo rankas.

Mane nutvilkė ledinis siaubas. Neapsišlapinau kaip ant tilto, bet tik todėl, kad pūslėje nebuvo likę nė lašelio. Jis kalbėjo rimtai. Bėgant metams, daug kas iš praeities nušvito kitomis spalvomis, tačiau aš

niekada neabejojau, jog Tūzas iš tikrųjų ketino sulaužyti abi mano rankas.

Jie pajudėjo link mūsų skrosdami pamažu tirpstančią lietaus maršką. Džekis Madžetas išsitraukė iš kišenės sulenkiamą peilį ir spūstelėjo chromo rankeną, iš kurios akimoju išniro geležtė - šešių colių ilgio, pilkšva kaip popietės prieblanda. Vernas su Tedžiu atstatė kumščius ir sustingo iš abiejų mano pusių. Tedis spirgėjo nekantraudamas su jais susiremti, Verno fizionomijoje atsispindėjo viltį praradusio, į kampą įsprausto žmogaus grimasa.

Vyrukai artėjo išsirikiavę į liniją, plumpsėjo per kemsyną, po liūties virtusį pažliugusia, dumblina pelke. Rėjaus Brauerio kūnas gulėjo prie mūsų kojų lyg vandens persunkta statinė. Įsitempiau pasiruošęs muštynėms... Ir būtent tada Krisas paleido šūvį iš pistoleto, kurį nugvelbė iš tėvo komodos.

BA-BACH!

Dieve, koks nuostabus garsas! Čarlis Hoganas pašoko į orą. Į mane spoksojęs Tūzas Merilas krūptelėjo, nukreipė akis į Krisą ir vėl išsižiojo taip, kad vos neišsinarino žandikaulių. Išverstakis tiesiog apstulbo.

- Ei, Krisai, čia tėvuko ginklas, - tarė jis. - Tau atvanos kailį...

- Vieni niekai palyginti su tuo, kas *tau* gresia, - atšovė Krisas. Jo veidas mirtinai išblyško. Visą gyvybę, regis, susiurbė žaižaruojančios akys. - Gordis teisus, jūs tesate gauja pedikų. Čarlis su Biliu bijojo pranešti policijai apie atradimą, ir jūs visi tai žinote. Tuodu paprasčiausiai išvėmė istoriją Tūzui Merilui, kad šis už juos pasuktų galvą. - Bičiulis kone klykė. - *Jūs nė pirštu jo nepaliesite, ar girdite mane?*

- Klausyk, - prabilo Tūzas. - Verčiau nuleisk tą daikčiuką, kol neprakiurdei savo kojos. Tavo kiaušai per skysti, kad nušautum švilpiką. - Jis vėl žengė pirmyn apdovanodamas Krisą meiliąja šypsena. - Prieš save matau tik apsitriedusį neūžaugą nuodvasą, kurį priversiu *praryti* sušiktą ginklą.

- Tūze, stovėk vietoje, antraip šausiu, prisiekiu Dievu.

- Ir keliausi į *kaliū-ū-ūzę*, - užtraukė Merilas nė nestabtelėdamas, vis dar išsišiepęs. Kiti stebėjo jį su siaubu akyse, tačiau pakerė-

ti... lygiai taip pat kaip aš, Tedis ir Vernas žiūrėjome į Krisą. Tūzas Merilas buvo kiečiausias tipas daugeliu mylių spinduliu, tad vargu ar Krisas įstengtų jį pergudrauti. Ką tai reiškė? Tūzas nemanė, jog dvylikametis pienburnis galėtų paleisti į jį kulką. Mano nuomone, vyrukas klydo. Krisas nuspaustų gaiduką anksčiau, nei Tūzas spėtų atimti iš jo pistoletą. Porą sekundžių mano galvoje sukosi vienintelė mintis: mes prisivirsime tiek košės, kad jos nepajėgsime išsrėbti. Bijojau, jog netrukus įvyks žmogžudystė. Ir visa tai dėl kvailo ginčo, kam priklausė lavonas.

Didžiai apgailestaudamas Krisas pasiteiravo:

- Kur taikytis, Tūze? Į ranką ar koją? Niekaip negaliu pasirinkti. Nuspręsk už mane.

Tūzas sustojo.

27

Ištįsusiame jo veide nušvito siaubo išraiška. Baimę pakurstė ne tiek Kriso ištarti žodžiai, kiek intonacija. Nuoširdus apgailestavimas dėl neišvengiamos katastrofos. Jei mano bičiulis blefavo, tuomet jis buvo pats šauniausias melagis, kokį man teko regėti. Merilo sėbrai kaipmat patikėjo Kriso ketinimais. Jų fizionomijos persikreipė, tarytum kažkas būtų prikišęs užžiebtą degtuką prie sutrumpintos padegamosios petardos virvelės.

Tūzas lėtai susitvardė. Įtempė veido raumenis, kietai sučiaupė lūpas žvelgdamas į Krisą taip, lyg tas būtų pateikęs komercinį pasiūlymą - sujungti kompanijas, pasirūpinti kreditu arba peršauti pautus. Jis nutaisė lūkuriuojančio, kone smalsaujančio žmogaus išraišką, kurią išvydus tapo akivaizdu, jog siaubas išgaravo ar bent gerokai priblėso. Tūzas iš naujo apsvarstė galimybes išsaugoti sveiką kailį ir nutarė, kad jos gerokai menkesnės, nei atrodė iš pradžių. Tačiau jis tebekėlė pavojų - gal net didesnį negu anksčiau. Nuo tų laikų man niekada neteko matyti, jog kas nors balansuotų ties tokia pavojinga riba. Nė vienas iš jųdviejų neblefavo. Abu kalbėjo visiškai rimtai.

- Na, gerai, - tyliai ištarė Tūzas nenuleisdamas akių nuo Kriso. - Tačiau tau dar atsirūgs, močkrušy!

- Nieko panašaus, - atkirto Krisas.

- Ach tu, sutrauka, - užstaugė Išverstakis. - Aš tave sumalsiu į miltus!

- Išgraužk, - pareiškė Krisas.

Tūžmingai sukriokęs vyresnysis Čembersas žengtelėjo į priekį, bet mano draugas paleido šūvį, ir kulka ištaškė dumblą už dešimties pėdų nuo jo brolio kojų. Išverstakis atšoko nusikeikęs.

- Kas bus toliau? - pasidomėjo Tūzas.

- Dabar jūs, vyručiai, sėsite į mašinas ir rausite atgal į Kasl Roką. O ten galėsite veikti, ką užsimanysite. Bet *jo* negausite. - Permirkusio sportbačio galu jis švelniai, mažne pagarbiai palietė Rėjų Braueri. - Aišku?

- Užtat vėliau pričiupsime *tave*. - Tūzas vėl išsišiepė. - Nejaugi to nežinojai?

- Gal taip. Gal ir ne.

- Mes tave atitalžysime, - prižadėjo Tūzas. - Nepaliksime sveikos vietos ant tavo kūno. Netikiu, kad galėtum to *nežinoti*. Visiems sulaužysime kaulus, ir jūs tiesiu taikymu keliausite į sumautą ligoninę.

- Važiuok namo ir pasikrušk su savo močia. Girdėjau, jai patinka su tavimi dulkintis.

Tūzo vypsnys sustingo.

- Už tokius žodžius aš tave nudėsiu. Niekas nesityčioja iš mano motinos.

- Girdėjau, tavo močia leidžiasi barškinama už kelis "žalius", - painformavo mano draugas ir pridūrė, kai Tūzas išblyško, savo veido spalva niekuo nesiskirdamas nuo vaiduokliškai balto Kriso: - Tiesą sakant, girdėjau, kad ji nučiulpia už penkis centus. Girdėjau...

Staiga mus vėl užgriuvo nuožmi audra. Šįsyk lietų pakeitė kruša. Vietoj šnarėjimo iš girios atsklido dundesys, kuris priminė džiunglėse aidinčius būgnus iš kvailo "B" klasės siaubo filmo - miške į medžių kamienus trinksėjo didžiuliai ledokšniai. Mano pečius nudiegė gelian-tys akmenėliai - atrodė, tarytum juos būtų pažėrusi kažkokia piktavališka antgamtinė jėga. Blogiausia, jog ledukai įniko vainoti Rėjaus Brauerio veidą, ir tie klaikūs tykšniai eilinį kartą priminė mums apie siaubingą, beribę jo kantrybę.

Pirmasis gamtos šėlsmo neatlaikė Vernas, kuris ėmė spiegti ir dideliais, nevikriais šuoliais nudriuokė ant pylimo. Po minutės prie jo prisijungė Tedis, rankomis užsidengęs galvą. Kitoje balos pusėje po artimiausių medžių lapija nėrė Vinsas Dežardenas ir Pūkis Brakovicas. Tačiau kiti nejudėjo iš vietos. Tūzo lūpų kampučiai vėl pakilo aukštyn.

- Nesitrauk nuo manęs, Gordi, - sušvokštė Krisas tyliu, drebančiu balsu. - Nesitrauk, seni.

- Aš niekur neinu.

- Drožkite šalin, - įsakė Krisas Tūzui, negana to, sugebėjo ištarti žodžius griežta, nė kiek nevirpančia intonacija lyg šnekėdamas su paikšais vaikigaliais.

- Tu dar pakliūsi į mūsų rankas, - atsiliepė Merilas. - Jei manai, kad viską užmiršime, tai labai apsirinki. Pakliuvai į rimtą bėdą, mažuli.

- Nieko tokio. Pranykite. Mane vaikytis galėsite kitą dieną.

- Čembersai, mes tavęs patykosime ir...

- *Nešdinkitės!* - sustūgo Krisas pakeldamas pistoleto vamzdį. Tūzas žengė atatupstas.

Akimirką pavėpsojęs į mano draugą jis linktelėjo ir apsisuko.

- Keliaujame, - paliepė saviškiams. Per petį dar kartelį pažvelgė į Krisą. - Iki pasimatymo.

Jie pradingo tarp medžių, skiriančių pelkyną nuo kelio. Mudu su bičiuliu stovėjome suakmenėję, nepaisydami mus pliekiančios krušos, nuo kurios paraudo oda ir išbalo žemė. Stypsojome ir klausėmės. Neilgai trukus beprotišką ledokšnių kalenimą prislopino riaumojantys dviejų automobilių varikliai.

- Nejudėk, - tarė Krisas ir numaknojo per pelkyną.

- Krisai! - persigandęs surikau.

- Privalau pasidairyti. Niekur neik.

Laikas slinko beprotiškai lėtai. Pamažu įtikėjau, kad jį sugavo Tūzas arba Išverstakis, pasislėpęs už medžio. Rėjaus Brauerio draugijoje laukiau, kol kas nors pasirodys - bent kokia gyva dvasia. Galų gale Krisas sugrįžo.

- Viskas baigta, - pasakė. - Jie išvažiavo.

- Tu tikras?

- Taip. Išgaravo abi mašinos. - Krisas pakėlė į viršų rankas nepaleisdamas pistoleto, suspaudė delnus, pergalingai juos papurtė. Tuomet nukorė pečius ir šyptelėjo. Tokio liūdno ir šiurpą keliančio vypsnio dar nebuvau regėjęs. - "Čiulpk mano storą pimpį". Iš kur ištraukei, kad tavo kotas storas, Lačansai?

- Didžiausias keturiose apygardose, - atkirtau. Mano kūną nesuvaldomai krėtė drebulys.

Mes apsimainėme šiltais žvilgsniais ir, ko gero, sutrikdyti to, ką pamatėme vienas kito akyse, nudūrėme jas žemyn. Pajutau, kaip širdį pervėrė baimės dūris. Krisas sumindžikavo baloje tuo parodydamas, jog irgi išvydo nemalonų vaizdą. Rėjaus Brauerio veizolai išsprogo ir tapo balti kaip graikų statulos akys. Mums teprireikė sekundės, kad paaiškėtų, kas nutiko, tačiau supratimas neišsklaidė siaubo. Lavono vyzdžiai aplipo ledukais. Nūnai šie tirpo, ir vanduo tekėjo skruostais, tarytum dėl groteskiškos padėties - nelemto prizo, dėl kurio grūmėsi dvi kvėšų gaujos - jam būtų ištryškusios ašaros. Kruša nubalino ir negyvėlio drabužius. Dabar rodės, kad jis guli savo įkapėse.

- Vaje, Gordi, - suniurnėjo Krisas, - vaje, seni, kokiame baidyklių spektaklyje jam teko sudalyvauti.

- Vargu ar jis žino...

- Gal vis dėlto girdėjome *jo* vaiduoklį. Galbūt Rėjus Braueris *žinojo*, kas įvyks. Nujautė, jog dėl jo pešis kelios šutvės prietrankų.

Už nugaros sutraškėjo šakos. Žaibiškai apsisukau įsitikinęs, jog mus apsupo Tūzo Merilo gauja, tačiau Krisas, abejingai dirstelėjęs atgal, vėl pažvelgė į negyvo vaikio kūną ir nugrimzdo į savo mintis. Link mūsų artėjo Tedis su Vernu pajuodusiais, permirkusiais, prie kojų prisiklijavusiais džinsais. Abu šiepėsi kaip kiaušinius čiulpiantys šunys.

- Ką darysime, žmogau? - tarstelėjo Krisas, ir mane nukratė šaltukas. Galbūt bičiulis kreipėsi į mane, o gal... šiaip ar taip, jis tebevarstė žvilgsniu lavoną.

- Mes jį pasiimsime, ar ne? - suglumęs išspaudė Tedis. - Tapsime didvyriais, tiesa? - paklausė šaudydamas į mus akimis.

Krisas pakėlė galvą, lyg būtų prižadintas iš miego. Perkreipė lūpas. Dideliais žingsniais numygo link Tedžio, įrėmė abu delnus į jo krūtinę ir šiurkščiai pastūmė. Keturakis susverdėjo, ėmė mataruoti rankomis, idant išlaikytų pusiausvyrą, ir galiausiai pliūkštelėjo į pelkyną. Jis sumirksėjo kaip nustebusi ondatra. Vernas atsargiai nužvelgė Krisą tarsi pabūgęs, jog tam pasimaišė protas. Visai įmanoma, kad bičiulis iš tikrųjų svyravo ties pamišimo riba.

- Užsikimšk srėbalynę, - įsakė Krisas Tedžiui. - “Desantininkai - į mėšliną griovį”. Ech jūs, bailūs suskiai.

- Viskas dėl *krušos!* - įniršęs ir susigėdęs užstaugė Tedis. - Tie tipai manęs neišgąsdino! Aš bijau *audrų!* Nieko negaliu padaryti.

Būčiau susirėmęs su jais visais, prisiekiu motinos vardu. Bet *audros* kelia man siaubą! Šūdas! Tai ne mano kaltė! - jis pravirko sėdėdamas baloje.

- O kaipgi tu? - mano bičiulis atsisuko į Verną. - Irgi bijai audrų?

Vis dar priblokštas Kriso įniršio, Vernas neryžtingai pakratė galvą.

- Ei, seni, aš maniau, kad mes visi bėgsime.

- Matyt, sugebi skaityti mintis, nes pirmas leidaisi į kojas.

Vernas du sykius nugurgė seiles ir nieko neatsakė.

Padėbsojęs į jį nuožmiu žvilgsniu Krisas atsigręžė į mane.

- Reikėtų suręsti neštuvus, Gordi.

- Kaip pasakysi.

- O taip! Padirbėsime kaip skautai. - Jis bemaž spiegė. - Kaip sušikti skautai. Iš karčių ir marškinių pagaminsime neštuvus. Vadovėlinį pavyzdį. Ar ne, Gordi?

- Aha. Jei tik nori. Bet kas bus, jei tie vyrukai...

- *Dėjau ant jų skersą!* - sustūgo Krisas. - *Jūs visi - mižniai. Atsikniskit, nuokrušos!*

- Tūzas su savo bendrais gali įduoti mus konstebliui.

- *Jis priklauso mums! Niekas iš mūsų jo NEATIMS!*

- Tie tipeliai pasakys bet ką, kad tik mums pakenktų, - neatlyžau, nors jaučiau, jog mano žodžiai skamba kvailai ir neįtikinamai. - Kiekvienas meluos išsijuosdamas. Pats žinai, kad gali pakliūti į bėdą, jei kiti žmonės priskiedžia apie tave nebūtų dalykų. Pameni, kaip buvo su pienui skirtais pini...

- *MAN NUSISPJAUT!* - jis puolė mane gniauždamas kumščius, tačiau viena koja užsikabino už Rėjaus Brauerio liemens, ir nuo spyrio kūnas susiūbavo. Kluptelėjęs Krisas išsitiesė visu ūgiu. Laukiau, kol draugas atsistos ir galbūt mane nokautuos, bet jis drybsojo nesikeldamas, nukreipęs galvą pylimo pusėn, atmetęs į priekį rankas tarytum plaukikas, besiruošiantis nerti į vandenį, lygiai tokia pačia poza, kokia radome Rėjų Brauerį. Paklaikusiomis akimis įsistebeilijau į Kriso kojas - tiesiog norėjau įsitikinti, kad sportbačiai savo vietoje. Staiga jis pratrūko raudoti, spardytis purviname vandenyje, kumščiais talžyti dumblą, purtyti galvą kaip pamišėlis. Tedis ir Vernas žiopsojo į jį nustėrę, nes iki šiol niekas nebuvo matęs verkiančio Kriso Čem-

berso. Po sekundės kitos patraukiau link pylimo, užkopiau šlaitu aukštyn ir pritūpiau ant pabėgio. Tedis su Vernu nusekė iš paskos. Mes mirkome lietaus šuoruose, sėdėjome tylėdami, atrodėme panašūs į beždžionių skulptūrėles, pardavinėjamas apšnerkštuose suvenyrų kioskuose, kuriems, sprendžiant iš išvaizdos, grėsė bankrotas.

28

Krisas pasirodė ant sankasos ir įsitaisė šalia mūsų tiktai po dvidešimties minučių. Debesys pradėjo sklaidytis. Properšose nušvitusi saulė varstė žemę spindulių ietimis. Per pastarąsias keturiasdešimt penkias minutes krūmokšnių žaluma įgavo trigubai sodresnį atspalvį. Krisas išsiterliojo purvu visą kūną. Ant galvos stirksojo dumblini plaukų kuokštai. Nepastebėjau nė menkiausio švarios odos lopinėlio, išskyrus pabalusius akis įrėminusius ratilus.

- Tu teisus, Gordi, - pratarė jis. - Niekam neteks pasidžiaugti atradimu. Prasmegome tikroje šikynėje, tiesa?

Pritardamas sulinksėjau. Praėjo penkios minutės. Niekas iš mūsų nepratarė nė žodžio. Man nelauktai toptelėjo mintis, jog reikėtų kai kuo pasirūpinti tam atvejui, jei Tūzo Merilo gauja vis dėlto *paskambins* Banermanui. Nusileidau nuo šlaito, žengiau link tos vietos, kur anksčiau stovėjo Krisas. Atsiklaupiau, panardinau pirštus į vandenį ir ėmiau uoliai šukuoti pelkynų žoles.

- Ką tu darai? - pasiteiravo prie manęs prisijungęs Tedis.

- Labiau į kairę. - Krisas mostelėjo ranka.

Paklausiau jo patarimo ir po kelių minučių aptikau abi tūteles, kurios, ištrauktos iš vandens, sublizgo saulės spinduliuose. Įteikiau jas Krisui. Šis linktelėjo ir susikišo mano radinius į kišenę.

- Eime, - paragino Krisas.

- Ei, ei, *palaukite!* - agoniškai suspiegė Tedis. - Aš noriu jį *paimti!*

- Klausyk, kvaišeli, jei nugabensime lavoną į miestą, galime atsidurti pataisos namuose. Negirdėjai, ką kalbėjo Gordis? Tie vyrukai išgalvotų kokią nori istoriją. Kas bus, jeigu jie paskelbs, kad *mes* jį nudėjome? Ką dabar pasakysi?

- Man tai nerūpi, - paniuręs atšovė Tedis ir įbedė į mus akis, kuriose nušvito absurdiška viltis. - Be to, už grotų sėdėtume daugiausiai

porą mėnesių. Po velnių, juk mums viso labo po dvylika metų. Nepilnamečių nekiša į Šošenką.

Krisas švelniai tarė:

- Tu negalėsi stoti armijon, jei būsi įrašytas į policijos įskaitą.

Neabejojau, jog tai išlaužta iš piršto, bet kažkodėl maniau, jog dabar ne pats tinkamiausias metas apkaltinti jį melu. Tedis ilgą laiką dėbsojo į Krisą virpindamas apatinę lūpą. Pagaliau įstengė sucypti:

- Nekabini makaronų?

- Paklausk Gordžio.

Jis viltingai pažvelgė į mane.

- Gryna tiesa, Tedi, - patvirtinau. Tuo pačiu jaučiausi kaip sumautas mėšlo gabalas. - Šaukimo komisija tikrina, ar savanoriai nebuvo teisti.

- *Viešpatie* švenčiausias!

- Kai nurėpliosime per tiltą, - tarė Krisas, - pasitrauksime atokiau nuo geležinkelio ir grįšime į Kasl Roką iš kitos pusės. Jei žmonės klaus, kur šlaistėmės, paaiškinsime, jog iškylavome ant Brikjardo kalvos ir pasiklydome.

- Mailas Presmanas žinos, kad meluojame, - priminiau. - Ir tas suskis iš "Floridos" parduotuvės.

- Pareikšime, jog Mailas mus išgąsdino. Todėl ir nutarėme užkopti ant Brikjardo.

Pritardamas pakinkavau galva. Planas galėjo išdegti. Jei tiktai Vernas ir Tedis pajėgs jį prisiminti.

- O jei netyčia susitiks mūsų tėvai? - paklausė Vernas.

- Čia tavo rūpestis, - atšovė Krisas. - Mano senis vis tiek nebus išsipagiriojęs.

- Ką gi, žygiuojame, - paragino Vernas ir įbedė žvilgsnį į medžių širmą, iškilusią tarp mūsų bei Harlou kelio. Galbūt tikėjosi, jog bet kurią akimirką iš tankmės išnirs Banermanas su porele pėdsekių skalikų? - Eime, nes tuoj sutems.

Mes atsistojome, susiruošėme į kelionę. Paukščiai čiulbėjo kaip pakvaišę, jie džiaugėsi lietumi, saulės spinduliais, kirminais... viskuo pasaulyje. Pakreipėme atgal galvas tarsi timptelėti už virvelių ir nužvelgėme Rėjų Brauerį.

Jis gulėjo baloje, vėl likęs vienas. Kai apvertėme negyvėlį, rankos nusviro į šonus, ir dabar Rėjus Braueris drybsojo išsikėtojęs, tarytum

mėgaudamasis saulės šviesa. Akimirkai mirties scena pasirodė visiškai natūrali, sekundei kitai jis panėšėjo į eilinį lavoną, kurio išvaizda pasirūpina laidojimo namų savininkas. Bet paskui žvilgsnis užkliuvo ties veido nubrozdinimais, kraujo pluta, sukrešėjusia ant smakro ir po nosimi, papurtusiais numirėlio bruožais. Nušvitus saulei, virš kūno ratus ėmė sukti vangiai zyziančios mėsinės musės. Prisiminiau dujų kvapą, šleikštų ir troškų nelyginant bezdalai, prasmardinę uždarą kambarį. Prieš save mačiau mūsų metų berniuką... negyvą berniuką, ir tai anaiptol nebuvo natūralu. Su siaubu išvijau šią mintį iš galvos.

- Judinkimės, - paskelbė Krisas. Matyt, norėjo, kad jo balsas nuskambėtų gyvai, tačiau iš gerklės teištrūko šnabždesys tarsi šerių kuokštas, išplėštas iš šluotelės. - Verčiau paskubėkime.

Kone ristele nutursenome tuo keliu, kuriuo atėjome. Visi kaip susitarę nugrimzdome į tylą. Nežinau, kokios mintys sūkuriavo kitų smegeninėse, bet maniškės atšaldė bet kokį norą kalbėti. Ramybės nedavė kai kurie dalykai, susiję su Rėjaus Brauerio kūnu - kvaršinau dėl jų galvą anuomet ir dažnai susimąstau dabar.

Pamėlynavęs skruostas, plėštinė žaizda pakaušyje, sukruvinta nosis. Daugiau nieko nepastebėjome. Žmonės labiau nukenčia bare įsivėlę į peštynes, bet tai nesutrukdo jiems toliau gerti. Visgi traukinys *turėjo* jį partrenkti - kaip kitaip paaiškinti, kodėl sportbačiai nuskriejo nuo kojų? Dar vienas įdomus klausimas: kodėl Rėjaus Brauerio nematė mašinistas? Galbūt garvežys nušveitė jį nuo pylimo, bet neužmušė? Tokia tikimybė įmanoma, susiklosčius tam tikromis aplinkybėmis. O jei, berniukui bandant pasitraukti nuo pylimo, traukinio pirmgalis vožtelėjo jam per šoną, ir vargšas nuskriejo kūliais į papėdę? Gal jis būdravo ir drebėjo tamsoje ištisas valandas, ne šiaip pasiklydęs, bet praradęs orientaciją, atskirtas nuo pasaulio? Gal išleisti paskutinį kvapą privertė baimė? Kartą mano rankose taip nusibaigė paukštelis, kuriam kažkas išdraskė uodegos plunksnas. Jis virpėjo visu kūnu, pražiodavo ir vėl užčiaupdavo snapą, tamsiomis, blizgančiomis akutėmis spoksojo į mane. Gana greitai virpulys atlėgo, snapas sustingo pusiau pravertas, juodos akys apniuko ir sustiklėjo. Galbūt Rėjus Braueris mirė, nes buvo pernelyg išsigandęs, kad sugebėtų kabintis į gyvybę?

Mane labiausiai trikdė kas kita. Vaikinukas patraukė į mišką uogauti. Rodos, per žinias buvau girdėjęs, kad jis nešėsi puodynę. Kai

parsigavome namo, nubėgau į biblioteką ir pervertęs laikraščius įsitikinau, jog neklydau. Rėjus Braueris rinko uogas į kibirėlį, puodynę ar kitokį indą. Tačiau mes nieko panašaus neaptikome. Radome tiktai lavoną ir sportbačius. Berniukas tikriausiai numetė jį kažkur tarp Čemberleno ir pelkėto Harlou sklypelio, kur gavo galą. Iš pradžių, ko gero, nepaleido puodo iš rankų, tarsi šis būtų atstojęs grandį, jungiančią su saugiais namais. Bet stiprėjant baimei ir vienatvės pojūčiui, neturėdamas jokios galimybės išsigelbėti savo jėgomis, užplūdus akinančiam siaubui turbūt nusviedė puodą į mišką, į vieną arba kitą bėgių pusę, ir nė nepastebėjo, kad šis pradingo.

Svarsčiau, ar nevertėtų sugrįžti ir paieškoti indo - liguista idėja, tiesa? Norėjau sėsti į apynaujį savo "Fordą", nuvažiuoti iki Harlou kelio galo, giedrą vasaros rytą išlipti iš mašinos, visiškai vienas, palikęs žmoną ir vaikus kitame pasaulyje, kur tereikia spūstelėti jungiklį, kad tamsą išsklaidytų skaistus lempų švytėjimas. Bandžiau įsivaizduoti, ką daryčiau ten nuvykęs. Ištraukčiau kuprinę iš bagažinės, padėčiau ją ant galinio pagal užsakymą gaminto furgono buferio, nusivilkčiau marškinius, apsirisčiau jais juosmenį, išsitrinčiau krūtinę bei pečius vabzdžius atbaidančiu "Muskolo" tepalu ir nukulniuočiau per mišką link pelkyno, kur kitados vaikystėje mačiau negyvėlį. Eidamas spėliočiau, ar toje vietoje, kūno formos plotelyje, žolė pageltusi? Žinoma, ne, bet tokių minčių vis vien negalėčiau atsiginti aiškiai suvokdamas, kokia trapi riba skiria suaugusį, sveikai protaujantį žmogų - rašytoją velvetiniu švarku, kurio alkūnes dengia odos lopiniai - ir kraupiais mitais tikintį vaiką. Galop užkopčiau piktžolėmis apžėlusiu pylimu ir lėtai nužingsniuočiau Čemberleno kryptimi, traukdamas palei supuvusius žuolius bei rūdžių išgraužtus bėgius.

Idiotiška fantazija. Aš dairyčiaus prieš dvidešimt metų dingusio kibirėlio, kuris prapuolė girios tankmėje arba taip apaugo piktžolėmis ir brūzgynais, jog tapo nematomas. O gal jį užarė buldozeris, išlyginęs pusės akro sklypą, skirtą standartinių namų statyboms? Vis dėlto manęs neapleidžia nuojauta, jog indas tebekėpso miške, kažkur prie senojo, nebenaudojamo geležinkelio. Kartais mane užvaldo beprotiškas noras leistis į paieškas. Dažniausiai anksti ryte, kai žmona maudosi duše, o vaikai per 38-ąjį Bostono kanalą žiūri animacinius filmukus apie Žmogų Šikšnosparnį arba Skubi Du, ir aš vėl jaučiuosi esąs dvylikamečiu Gordonu Lačansu, kuris kadaise trypė žemės dulkes, ple-

pėjo, žaidė su draugais, retsykiais šliaužiodavo ant pilvo kaip roplys. *Aš* buvau tuo berniuku, dingteli man. Šią mintį veja kita, pašiurpinanti it šalto vandens pliūpsnis: *kurį berniuką turi omenyje?*

Gurkšnojant arbatą, nukreipus akis į saulės spindulius, įžambiai šaunančius pro virtuvės langą, girdint televizoriaus dudenimą, sklindantį iš vieno namo galo, ir dušo šniokštimą - iš kito, jaučiant, kaip pulsuoja tarpuakis (o tai reiškia, jog vakar išgėriau šiek tiek daugiau alaus, nei derėtų), mane apima įsitikinimas, kad sugebėčiau jį rasti. Pamatyčiau švaraus tarp rūdžių sluoksnio tviskančio metalo lopinėlį, kuris spigintų mano akis. Nusileisčiau nuo pylimo, praskirčiau žoles, apraizgiusias rankeną, ir... o kas tada? Na, tiesiog ištraukčiau kibirėlį iš praeities. Vartyčiau jį rankose, sužavėtas minties, kad laikau daiktą, kurį paskutinis lietęs žmogus seniai atgulė į kapus. Tarkim, aptikčiau jame raštelį? *Padėkite, aš pasiklydau.* Aišku, aš nieko ten nerasčiau, nes berniukai neina uogauti pasiėmę popieriaus lapelių ir pieštukų... na, bet tarkim. Manau, būčiau užvaldytas pasibaisėjimo, niauraus lyg saulės užtemimas. Tačiau svarbiausia, kad rankose spausčiau kibirą, simbolizuojantį ne tik jo mirtį, bet ir mano gyvenimą, įrodymą, jog puikiai žinau, kuriam iš berniukų jis priklausė - kuriam iš mūsų penkių. Spausčiau... Rūdžių plutoje ir išblukusiame metale įžiūrėčiau visus praėjusius metus. Liesčiau apkerpėjusius šonus, mėginčiau įsivaizduoti jį šildžiusią saulę, merkusias liūtis, užklojusius sniegynus. Spėliočiau, kur *aš* būdavau tais momentais, kai atokiame užkampyje kibirėlis susidurdavo su gamtos išdaigomis - kur būdavau, ką veikdavau, ką mylėdavau, kaip man sekdavosi, ko siekdavau. Aš jį laikyčiau, įžvelgčiau praeitį rūdyse, liesčiau... ir spoksočiau į miglotą savo veido atspindį. Ar jūs suprantate, ką bandau pasakyti?

29

Į Kasl Roką grįžome sekmadienį, maždaug penktą ryto, likus parai iki Darbo dienos. Žygiavome kiaurą naktį. Niekas neaaimanavo, nors pėdos nuėjo pūslėmis, be to, jautėmės išalkę tarytum vilkai. Mano galvą varstė žudančio skausmo dūriai, iš nuovargio pynėsi apsunkusios kojos. Porą sykių teko nusiridenti nuo sankasos, kad nepakliūtume po krovininio traukinio ratais. Vienas jų praūžė mums reikiama kryptimi, tačiau judėjo pernelyg greitai, kad pajėgtume įšokti į vagoną. Vakarop, blėstant dienos šviesai, pasiekėme Kaslą kertantį pa-

stolių tiltą. Krisas pažiūrėjo į jį, nukreipė akis į upę, galiausiai atsigręžė į mus.

- Velniop. Aš drožiu į kitą pusę. Jei mane nutrenks traukinys, bent jau nereikės saugotis sumauto Tūzo Merilo.

Mes visi sėkmingai perėjome tiltą - tiksliau pasakius, perbidzenome. Nepasirodė joks traukinys. Prie sąvartyno užsiropštėme ant tvoros, nušokome į draudžiamą teritoriją (taip anksti ir juolab sekmadienio rytą Mailas su Kapokliu čia nesišlaistė), nosies tiesumu patraukėme link siurblio. Vernas ėmė minkyti rankeną, o mes paeiliui kišome pakaušius po lediniu srautu, apsiliejome vandeniu nuo galvos iki kojų, gėrėme, kol išsipūtė pilvai. Ore tvyrojo žvarba, todėl turėjome apsirengti. Lėtai nusvyravome į miestą, stabtelėjome ant šaligatvio priešais tuščią sklypą ir įsmeigėme žvilgsnius į mūsų namelį medyje, kad nereikėtų žiūrėti vienam į kitą.

- Ką gi, - prabilo Tedis, - susitiksime trečiadienį mokykloje. Iki tol tikriausiai miegosiu.

- Aš taip pat, - sulinksėjo Vernas. - Taip nusivariau nuo kojų, kad neįstengčiau nė pabezdėti.

Krisas be garso švilptelėjo, bet nieko neatsakė.

- Ei, seni, - nejaukiai kreipėsi į jį Tedis. - Taika?

- Žinoma, - patikino Krisas, ir jo pailsusį, niūrų veidą nelauktai praskaidrino šilta, giedra šypsena. - Mes pasiekėme savo, ar ne? Sudorojome tą išperą.

- O taip, - pakinkavo galva Vernas. - Tu velniškai teisus. Bet dabar Bilis sudoros *mane*.

- Na, ir kas? - atšovė Krisas. - Ričis užsipuls mane, Tūzas atvanos Gordį, dar kažkas prilups Tedį. Tačiau mes *pasiekėme* savo.

- Teisingai, - pritarė Vernas. Visgi jo balsas skambėjo liūdnai.

Krisas atsisuko į mane.

- Mes pasiekėme savo, Gordi? - tyliai paklausė. - Mums vertėjo leistis į kelionę, tiesa?

- Be abejo, - patvirtinau.

- Eikit jūs šikt, bičai, - pareiškė Tedis abejingu balsu, liudijančiu, jog pokalbis jam įgriso. - Šnekate kaip mulkiai iš sumauto "Spaudos klubo". Duokit man penkis, ir aš čiuožiu namo. Mamulė turbūt jau įtraukė mane į dešimties labiausiai ieškomų žmonių sąrašą.

Mes prajukome. Tedis nutaisė įprastą "Viešpatie, ką dabar pasakiau?" išraišką. Sumušėme delnais, ir jis drauge su Vernu nupėdino savo namų pusėn. Tuo tarpu aš akimirkai likau mindžikuoti vietoje.

- Galiu tave palydėti, jei nori, - pasiūlė Krisas.

- Gerai.

Mudu įveikėme kvartalą nepratardami nė žodžio. Ką tik išaušus naujai dienai, Kasl Roke viešpatavo nuostabi tyla. Mane užliejo keistas pojūtis, jog nuovargis pamažėle išsisklaido. Visas pasaulis miegojo, o mes būdravome. Kone tikėjausi, jog už artimiausio kampo pamatysiu elnę, stovinčią Karabino gatvės gale, kur pro fabriko sandėlius driekėsi Didžiojo pietų ir vakarų Meino geležinkelio bėgiai.

Pagaliau Krisas prasižiojo:

- Jie viską išplepės.

- Suprantama. Bet ne šiandien ir ne rytoj, jei dėl to nerimauji. Praeis daug laiko, ko jie drįs iškloti kitiems apie mūsų iškylą. Gal net ne vieneri metai.

Bičiulis pažvelgė į mane nustebęs.

- Jie išsigandę, Krisai. Ypač Tedis, kuris bijo, kad jo nepriims į armiją. Vernas irgi šiurpsta iš baimės. Artimiausiu metu tuodu kankins košmarai, šį rudenį jiems neretai niežtės liežuvį kam nors išsipasakoti. Bet jie tylės. Vėliau... žinai ką? Greičiausiai tau pasirodys, jog šneku kaip pamišėlis, tačiau... manau, po kiek laiko toji porelė beveik užmirš, kas įvyko.

Jis lėtai pakinkavo galva.

- Aš nebūčiau taip pasakęs. Gordi, tu permatai žmones kiaurai.

- Labai norėčiau, kad taip būtų.

- Tikrai tikrai.

Tylėdami pėdinome dar vieną kvartalą.

- Iš šito miesto man niekada nepavyks ištrūkti, - galų gale atsiduso Krisas. - Vasaros atostogoms grįžęs iš koledžo, mane, Verną ir Tedį rasi "Sukio" tavernoje. Sėdėsime ten kiekvieną dieną, kai baigsis rytinė pamaina. Vargu ar tu panorėsi su mumis susitikti. - Nuo bičiulio juoko mano oda nuėjo pagaugais.

- Nustok smaukytis, - burbtelėjau. Stengiausi kalbėti atsainiai, nors tuo momentu mąsčiau, ką miške sakė Krisas: *Galbūt nunešiau juos senei Simons ir prisipažinau kaltę, bet mane vis tiek trims dienoms išvarė iš mokyklos, nes tų dolerių niekas nebematė.*

Galbūt kitą savaitę sena varna Simons atėjo į mokyklą pasipuošusi nauju sijonu... Tas žvilgsnis. Žvilgsnis jo akyse.

- Niekas nesismauko, tėtuk, - atšovė Krisas.

Patryniau smilių į nykštį.

- Girdi, kaip mažiausias pasaulyje smuikas groja "Tave aplies purpuriniai myžalai, kuriuos išpurkš mano širdis"?

- Jis buvo *mūsų*. - Nors lauke švietė skaisti ryto saulė, Kriso akys atrodė tamsios ir niaurios.

Mes sustojome ties gatvės kampu. Laikrodis rodė be penkiolikos minučių šešias. Prie raštinės reikmenų krautuvėlės, kuri priklausė Tedžio dėdei, privažiavo furgonas, atgabenęs sekmadieninį "Telegram". Vyriškis mėlynais džinsais ir berankoviais marškinėliais išmetė iš automobilio surištų laikraščių šūsnį, kuri bumbtelėjo ant šaligatvio ir apsivertė komiksais į viršų (pirmajame puslapyje visuomet galėdavai paskaityti apie Diko Treisio ir Blondinės nuotykius). Furgonas nuriedėjo šalin, nes vairuotojas turėjo pasirūpinti, jog išorinio pasaulio naujienos pasiektų ir kitus miestelius - Otisfildą, Norvegiją-Pietų Paryžių, Voterfodą, Stounhemą. Norėjau kažką dar pasakyti Krisui, bet nežinojau kaip.

- Duok man penkis, - tarė jis pailsusiu balsu.

- Krisai...

- Duok penkis.

Sumušiau su juo delnais.

- Greitai pasimatysime.

Bičiulis apdovanojo mane savo meilia šypsena.

- Tu pirmas pasirodysi mano akiratyje, šmiki.

Krisas pasišalino tebekrizendamas, judėjo lėtai ir grakščiai, tarytum jo nevargintų kojas raižantys sopuliai ir ant pėdų iškilusios pūslės, tarytum jo nebūtų sugėlę uodai, erkutės ir amarai, tarytum jo galvos nekvaršintų jokie rūpesčiai, tarytum jis kulniuotų į kažkokią šaunią vietelę, užuot žingsniavęs į Čembersams priklausantį trijų kambarių namą (veikiau lūšną) be vandentiekio sistemos, išdaužtais langais (tuščias ertmes dengė plastiko lakštai). Negana to, kieme Kriso, ko gero, tykojo brolis. Net jeigu būčiau numanęs, ką reikėtų pasakyti, greičiausiai būčiau nutylėjęs. Kalbos sunaikina meilės apraiškas - rašytojui, žinoma, nederėtų taip šnekėti, bet aš esu tikras, jog tai tiesa. Švelniai burkuodamas elnei neketini jos įskaudinti, tačiau gyvūnas

kresteli uodegėlę ir neria į miško tankmę. Kenkia patys žodžiai. Meilė neturi nieko bendra su tuo, ką apie ją pliauškia tokie subingalviai poetai, kaip Makinas. Meilė kandžiojasi aštriais dantimis, ir žaizdos niekada neužsitraukia. Jų negali pagydyti jokios žodžių kombinacijos. Netgi atvirkščiai, štai kas juokingiausia. Jei žaizdos nustotų kraujuoti, žodžių atsargos irgi išsektų. Patikėkite manimi. Aš žinau, ką sakau, nes iš žodžių pragyvenu.

30

Durys iš kiemo pusės buvo užrakintos, todėl jas atsidariau po kilimėliu sužvejojęs atsarginį raktą. Tuščioje, tylioje, steriliai švarioje lyg lavoninė virtuvėje spūstelėjau jungiklį, ir virš kriauklės sudūzgė fluorescencinių lempų vamzdeliai. Nė negalėjau prisiminti, kada paskutinį kartą kėliausi anksčiau už motiną.

Nusivilkau marškinėlius, įkišau juos į purvinų drabužių pintinę, padėtą už skalbimo mašinos. Šlapiu iš po kriauklės ištrauktu skudurėliu ėmiau braukyti veidą, kaklą, pažastis, pilvą. Nusismaukęs kelnes tryniau tarpukojį - ypač sėklides, - kol pradėjo svilinti odą. Man rodės, jog niekaip neįstengsiu išsivalyti paslėpsnių, nors raudonas dėlės paliktas rumbas po truputį išblėso. Netgi dabar toje vietoje turiu mažutį pusapvalį randelį. Kartą žmona paklausė, iš kur jis atsirado, ir aš jai pamelavau nė nespėjęs suvokti, kokie žodžiai išsprūdo iš mano burnos.

Galų gale, kai baigiau apsišluostymo procedūrą, nusviedžiau purviną skudurą į pintinę.

Ištraukiau iš šaldytuvo tuziną kiaušinių, suplakiau šešis. Omletui paskrudus keptuvėje, į lėkštutę įsidėjau susmulkintų ananasų, ant stalo pasistačiau puskvortę pieno. Jau ketinau valgyti, kai pro duris žengė motina. Savo žilus plaukus ji buvo susikėlusi ant pakaušio. Vilkėjo išblukusį rožinį chalatą ir rūkė “Camel” cigaretę.

- Gordonai, kur tu buvai?

- Iškylavau, - atsakiau įnikdamas šlamšti pusryčius. - Iš pradžių sėdėjome Verno kieme, vėliau pakilome ant Brikjardo kalvos. Verno mama sakė, jog tau paskambins. Ar ji su tavimi nekalbėjo?

- Matyt, šnekėjosi su tėvu. - Motina praslydo pro mane link kriauklės it koks rožinis vaiduoklis. Dienos lempos šviesoje raukšlėtas veidas nutvisko geltoniu, kuris nė kiek manęs nesužavėjo. Ji atsi-

duso... mažne sukūkčiojo. - Labiausiai pasiilgstu Denio rytais, - pratarė. - Pasižiūriu į jo kambarį, bet kiekvieną kartą randu jį tuščią, Gordonai. Kiekvieną kartą.

- Ot šūdas, - burbtelėjau.

- Jis visada miegodavo atsidaręs langą, antklodes... ar kažką sakei, Gordonai?

- Nieko svarbaus, mama.

- ...antklodes užsitraukęs iki smakro, - baigė ji, atsuko man nugarą ir nukreipė akis į langą. Aš toliau valgiau. Drebėjau visu kūnu.

31

Apie mūsų nuotykius niekas nesužinojo.

Rėjaus Brauerio kūną, žinoma, surado, tačiau nuopelnų nepriskyrė nei mūsų, nei vyresniųjų vyrukų gaujai. Tūzas aiškiai nusprendė pasirinkti saugiausią išeitį - kur ieškoti lavono, policijai telefonu pranešė neprisistatęs žmogus. Norėjau pasakyti, jog niekas iš tėvų nesužinojo, ką veikėme Darbo dienos savaitgalį.

Krisas neapsiriko spėjęs, kad jo senis vis dar girtaus. Bičiulio motina išvyko į Liuistoną, kuriam laikui apsistojo pas seserį. Ji visuomet taip darydavo, kai ponas Čembersas lėbaudavo. Prieš išvažiuodama liepė vyriausiajam sūnui prižiūrėti jaunesnius vaikus. Išverstakis vykdė patikėtas pareigas šlaistydamasis su Tūzu ir kitais bendrais iš nepilnamečių nusikaltėlių padermės. Likimo valiai palikti devynmetis Šeldonas, penkiametis Emeris bei dvimetė Debora turėjo patys suktis kaip išmanydami.

Antrąjį vakarą Tedžio mama sunerimo ir skambtelėjo Verno motinai. Pastaroji - irgi nepasižyminti proto gausa - užtikrino, jog mūsų ketveriukė tebekiūto palapinėje, nes aną naktį iš jos sklido šviesa. Tedžio mama išreiškė viltį, jog mes paslapčia netraukiame dūmo. Verno gimdytoja atsakė, esą palapinėje greičiausiai tviskėjo žibintuvėliai. Be to, niekas iš draugų, su kuriais bendravo sūnūs, nerūko. Bent ji taip manė.

Mano tėtušis pasiteiravo šio bei to, neapsidžiaugė išgirdęs miglotus atsakymus, prižadėjo, jog kada nors mudu nuvažiuosime pažvejoti, ir nutraukė apklausą. Jei per artimiausias kelias savaites mūsų ketveriukės tėvai būtų atsitiktinai susitikę, mums būtų grėsę rimti nemalonumai... laimei, nieko panašaus neįvyko.

Mailas Presmanas taip pat tylėjo. Manau, nusprendė netriukšmauti, nes susiprotėjo neturįs jokių liudininkų. Tuo tarpu mes visi kaip vienas prisiekinėtume, kad jis užpjudė mane šunimi.

Taigi apie mūsų iškylą niekam neteko išgirsti... tačiau tai dar nebuvo pabaiga.

32

Vieną dieną, baigiantis rugsėjui, kai iš mokyklos ėjau namo, man kelią užkirto priešais, ant šaligatvio krašto, užčiuožęs juodas 1952--ųjų"Fordas". Nekilo nė menkiausių abejonių, kam priklausė automobilis pižoniškais baltais storų padangų šonais, aptakiais gaubtais, iškiliais chrominiais buferiais, permatomu iš po vairo styrančios pavarų rankenos bumbulu su išgraviruota rože. Iš galo, ant nuimamo mašinos stogo, puikavosi užteplioti dviakės ir vienaakio valeto piešiniai, po kuriais žvilgėjo gotikinėmis raidėmis užrašyti žodžiai: KOZIRIS.

Atsilapojo durelės, ir laukan išvirto Tūzas Merilas su Pūkiu Brakovicu.

- Sakai, sukruštas pedikas? - prašneko Tūzas maloniai vyptelėdamas. - Mano motinai patinka, kaip ją dulkinu?

- Dabar tu kentėsi, mažuli, - pažadėjo Pūkis.

Nusviedžiau vadovėlius ant šaligatvio ir pasileidau tekinas. Moviau kaip sprinteris, tačiau nespėjau nusigauti nė iki kito kvartalo, kai porelė mane pasivijo. Tūzas smogė man į nugarą, ir aš visu ūgiu išsitiesiau ant žemės. Smakrui susidūrus su asfaltu, išvydau ne pavienes žvaigždutes, o ištisą jų plejadą - žvaigždynus ir ūkus. Kai tuodu mane pakėlė, jau plūdau ašaromis. Verkiau ne tiek iš skausmo, nors iki kraujo nusibrozdinau alkūnes ir kelius, kiek iš baimės. Apsižliumbiau užlietas akinančio, bejėgiško įniršio. Krisas sakė tiesą. Jis buvo mūsų.

Pradėjau muistytis kaip išprotėjęs ir vos neišsprūdau iš jų gniaužtų. Bet tada Pūkis vožtelėjo keliu į slėpsnas. Sunku nupasakoti, koks siaubingas, neįtikėtinas dieglys mane pervėrė. Jis praplėtė skausmo sampratą, tarsi paprastą didįjį kino ekraną būtų pakeitęs plačiaekranis "VistaVision" milžinas. Išsigelbėti galėjau tiktai klykdamas.

Tūzas du kartus atsivėdėjęs tvojo kumščiu man į veidą. Po pirmojo triuškinančio smūgio užtino kairioji akis; prireikė keturių dienų, kad

ja pajėgčiau ką nors įžiūrėti. Antrasis sulaužė nosį; pasigirdęs traškesys priminė gurgždėjimą, kuris persmelkia jūsų smegeninę, kai pusryčiams kramsnojate kukurūzų dribsnius.

Tuo momentu į savo prieangį išslinko senoji ponia Čalmers, viena artrito išklaipyta ranka gniaužianti lazdelę, lūpų kamputyje įsikandusi "Herbert Tareyton" cigaretę. Ji užstaugė:

- Ei! Ei jūs, vaikigaliai! Liaukitės! Policija! Poli-i-i-icija!

- Kad daugiau nesirodytum mano akyse, mulki, - išsišiepęs įspėjo Tūzas. Jie paleido mane ir atsitraukė. Prisėdęs pasvirau, delnais susiėmiau skausmingai pulsuojančius kiaušus. Tą akimirką neabejojau, jog tuojau apsivemsiu ir numirsiu. Tebeplaukiojau ašarose. Bet kai pamačiau pro šalį žengiantį Pūkį, kniedėmis nusagstyti virš motociklininko aulinių aptempti džinsai vėl pakurstė mano įsiūtį. Suleidau dantis į jo blauzdą, kiek įmanoma giliau. Brakovicas ėmė žvygauti, strykčioti ant vienos kojos ir priekaištauti (tiesiog negalėjau patikėti savo ausimis!), esą taip elgtis negarbinga. Kol žiūrėjau, kaip jis šokinėja, Tūzas užmynė ant kairiojo mano delno. Išgirdau, kaip lūžo nykštys ir smilius. Šį kartą garsas panėšėjo į trapių riestainiukų gruzdesį. Tūzas apsisuko, susikišo rankas į užpakalines kelnių kišenes, tingiai nukėblino link savo "Fordo". Iš paskos šlubčiojantis Pūkis vis dirsčiojo per petį ir nuožmiai mane plūdo. Vėl pratrūkau bliauti, susiriečiau ant šaligatvio. Netrukus prie manęs atkrypavo tetulė Evė Čalmers, tūžmingai bilsnodama lazdele į asfaltą. Ji paklausė, gal man reikėtų apsilankyti pas gydytoją. Atsisėdau, šiaip ne taip lioviausi verkęs ir patikinau, jog viskas gerai.

- Nesąmonės! - užriaumojo ji - tetulė Evė buvo priekurtė, todėl visuomet staugdavo. - Aš mačiau, kaip tie chuliganai tave prilupo. Vaike, tavo riešutėliai taip ištins, kad bus panašūs į stiklainius.

Senoji ponia Čalmers nusivedė mane į namus, davė šlapią skudurėlį, kurį priglaudžiau prie sukruvintos nosies - kuo toliau, tuo labiau šioji priminė sutraiškytą bulvę, - įbruko į rankas didžiulį puodą kavos, atsiduodančios vaistais, bet keistai raminančios. Vis kriokė privalanti iškviesti gydytoją, tačiau aš nesileidau perkalbamas. Pagaliau ji atlyžo ir palydėjo mane namo. Vos vilkau kojas. Mano kiaušai nespėjo išpursti iki stiklainių apimčių, tačiau tai tebuvo laiko klausimas.

Pamatę mane tėtis su mama užsiplieskė pykčiu - tiesą sakant, nustebau, kad jie išvis kažką pastebėjo. Kas tie vaikinai? Ar sugebė-

čiau tuos niekšus atpažinti per liudytojo akistatą? Šį klausimą pateikė tėvas, kuris nepraleisdavo nė vienos "Visos tiesos apie miestą" ir "Neliečiamųjų" serijos. Ne, aš nemaniau, kad įstengčiau juos atpažinti. Pareiškiau, jog esu išvargęs. Tiksliau, šoko būsenos... ir gerokai įkaušęs, nes nemažiau kaip šešiasdešimt procentų tetulės Evės kavos sudarė išlaikytas brendis. Bet šito tėvams neminėjau. Užtat pasakiau, kad mane prikūlę vaikinai greičiausiai atvyko iš kito, "kaimyninio", miesto - kitaip tariant, iš Liuistono arba Oburno.

Mane pasodino į universalą ir nuvežė pas gydytoją Klarksoną, kuris iki šiol gyvas, nors jau anuomet buvo pakankamai senas, kad galėtų bendrauti su Viešpačiu, kaip lygus su lygiu. Jis pakoregavo mano nosį, atstatė į vietą pirštų kaulus, paskui kyštelėjo motinai receptą, kuriame pakeverzojo skausmą malšinančių vaistų pavadinimą. Sumąstęs kažkokią dingstį išprašė tėvus iš kabineto, uždarė duris ir atšleivojo prie manęs tarytum Borisas Karlofas, artėjantis link Igorio.

- Kieno tai darbas, Gordonai?

- Nežinau, daktare Kla...

- Meluoji.

- Ne, sere. Garbės žodis.

Gelsvoki jo skuostai pamažu nusidažė raudoniu.

- Kodėl tu gini tuos kretinus? Galvoji, jog tokiu būdu nusipelnysi jų pagarbą? Jie tiktai juoksis ir pravardžiuos tave avigalviu! "Žiūrėkite, - sakys, - štai eina avigalvis, kurį vakar suspardėme. Cho-cho! Cha-cha! Chi-chi-chi-i-i!"

- Aš tikrai jų nepažįstu.

Mačiau, kad gydytojui knietėjo mane supurtyti, bet, žinoma, jis negalėjo paleisti į darbą rankų. Todėl paprasčiausiai liepė man atsivesti tėvus kažką murmėdamas panosėje apie nepilnamečius nusikaltėlius. Vakare, kai dūmys cigarą ir siurbčios šerį, daktaras Klarksonas viską papasakos senam draugužiui Dievuliui.

Nekvaršinau galvos, gerbė mane Tūzas, Pūkis ir kiti subingalviai ar visiems aiškino, jog esu kvaiša. Spjoviau, net jeigu jie išvis mane užmiršo. Pirmiausia derėjo pagalvoti apie Krisą. Išverstakis dviejose vietose sulaužė jam ranką, o veidą išgražino taip, jog tas priminė kanadietišką saulėtekį. Gydytojams teko sutvirtinti draugužio alkūnę plieniniu kaišteliu. Ponia Magin, kaimynė, pamatė Krisą svyruojantį kelkraščiu, skaitantį komiksus apie turtuolį Ričį. Iš abiejų vyruko au-

sų sruvo kraujas. Ji nuvežė mano bičiulį į Centrinės ligoninės priimamąjį, kur Krisas paaiškino gydytojui tamsoje nusiridenęs nuo rūsio laiptų.

- Kurgi ne, - suurzgė daktaras nemažiau pasibjaurėjęs Krisu, negu senasis Klarksonas - manimi. Jis užsidarė savo kabinete ketindamas skambtelėti konstebliui Banermanui, Krisas savo ruožtu lėtai nusvyravo į koridorių prispaudęs laikiną pečiodiržį prie krūtinės, idant ranka nejudėtų, o lūžę kaulai nesibrūžintų vienas į kitą, įkišo penkis centus į telefoną automatą ir susuko poniai Magin - vėliau man pasakojo pirmą kartą skambinęs kito sąskaita, todėl mirtinai bijojęs, jog kaimynė atsisakys kalbėti. Laimei, to neįvyko.

- Krisai, kaip tu jautiesi? - paklausė ji.

- Normaliai.

- Atleisk, kad negalėjau su tavimi pabūti. Palikau pyragus...

- Nieko tokio, ponia Magin, - atsakė Krisas - Labai prašau pažiūrėti, ar mūsų kieme stovi "Biuikas". - Šia mašiną vairavo jo motina. Kai seno, prieš dešimt metų gaminto, tranto variklis įkaisdavo, jis dvokdavo lyg ugnyje čirškantys zomšiniai bateliai.

- Stovi, - neryžtingai patvirtino kaimynė. Verčiau nesusidėti su tais Čembersais. Vargšės baltos šiukšlės. Apskretėliai airiai.

- Ar galėtumėte mano mamai perduoti, kad rūsyje ji išsuktų lemputę?

- Bet mano pyragai...

- Pasakykite, - neatlyžo Krisas, - jog nedelstų. Antraip mano brolis atsidurs už grotų.

Stojo ilga tylos pauzė. Galop ponia Magin sutiko padėti. Ji nieko neklausinėjo, tad Krisui nereikėjo meluoti. Konsteblis Banermanas išties atklydo į Čembersų namus, bet Ričis į kalėjimą nesėdo.

Vernui su Tedžiu irgi kliuvo, nors ne taip smarkiai kaip man ir Krisui. Namo grįžusio Verno jau laukė Bilis, kuris aptalžė brolį žarsttekliu. Po keturių penkių smūgių mūsų bičiulis sudribo be sąmonės. Nors gan greitai atsigaivelėjo, Bilis išsigando, kad jaunėlis nusibaigė, ir liovėsi jį kūlęs. Vieną popietę, kai nusileidęs iš namelio medyje Tedis kulniavo namo, jį pričiupo trijulė Merilo bendrų. Trenkė kelis sykius į veidą, sudaužė akinius. Tedis įnirtingai mostagavo kumščiais, bet užpuolikams atšalo noras muštis supratus, kad vaikis gūžinėja kaip neregys tamsoje.

Mokykloje mes šlaistydavomės kartu nelyginant suluošinti Korėjos

karo veteranai. Niekas tiksliai nežinojo, kas atsitiko, bet visi numanė, jog mes rimtai susirėmėme su augesniais vaikinais ir parodėme tikrų vyrų narsą. Tarp moksleivių sklandė šiokie tokie gandai, tačiau lakių vaizduočių sukurtos istorijos nė iš tolo nebuvo panašios į tiesą.

Kai gydytojai nuėmė gipsą, o mėlynės pagaliau užgijo, Vernas su Tedžiu pamažu nutolo nuo mūsų. Jie susirado naują grupelę bendraamžių, kuriems galėjo vadovauti. Dauguma jų buvo tikri mulkiai - šašuoti, smulkučiai penktokėliai, - bet Vernas ir Tedis atsivesdavo tuos šmikius į mūsų klubą ir komanduodavo jiems lyg pasipūtę nacių generolai.

Mudu su Krisu vis rečiau ropšdavomės į namelį medyje, tad buveinė galutinai perėjo į tųdviejų rankas. Pamenu, 1961-ųjų pavasarį sykį ten apsilankiau ir užuodžiau pasibjaurėtiną tvaiką. Nuo to karto daugiau niekada nesikoriau į guobą. Pamažu Tedis ir Vernas tapo eiliniais pažįstamais, kuriuos sutinki koridoriuje arba tais atvejais, kai esi paliktas po pamokų. Mes linktelėdavome vieni kitiems, pasisveikindavome, tačiau nebendraudavome. Taip nutinka. Ar pastebėjote, jog draugai atsiranda jūsų gyvenime ir vėl pranyksta kaip oficianto padėjėjai, restorane nurenkantys nuo stalų nešvarius indus? Prisiminęs, kaip sapne du lavonai traukė mane į gelmę, nė kiek tuo nesistebiu. Tiesiog kai kuriems žmonės lemta nuskęsti. Sutinku, tai nesąžininga, tačiau nieko neįmanoma pakeisti. Kai kuriems žmonėms lemta nuskęsti.

33

Vernas Tesijus žuvo per gaisrą, kuris 1966-aisiais Liuistone paleido dūmais daugiabutį - Brukline ir Bronkse toks pastatas vadinamas landyne. Anot ugniagesių, liepsnos plykstelėjo antrą nakties, ir iki aušros iš namo beliko rūsio ertmėje rūkstančios nuodegos. Viename iš butų lėbavo didelė kompanija. Vakarėlyje dalyvavo ir Vernas. Miegamajame kažkas užsnūdo su smilkstančia cigarete. Gal net pats Vernas, kuris kirmydamas tikriausiai sapnavo savo centus. Drauge su kitais keturiais žuvusiais jį atpažino iš dantų.

Tedis užsimušė autoavarijoje. Regis, 1971-aisiais, o gal 1972-ųjų pradžioje. Vaikystėje teko girdėti posakį: “Jei kelyje išsitrėkši vienas, tave atmins kaip didvyrį, jei kartu su tavimi nusibaigs pakeleiviai, būsi paskutinis šūdžius”. Tedis, nuo mažų dienų troškęs tarnauti armijoje,

bandė įstoti į oro pajėgas, tačiau prašymas buvo atmestas, o šaukimo komisija pripažino jį netinkamu kariuomenei. Visi, kuriems teko regėti jo akinius ir klausos aparatą, žinojo, jog būtent to derėjo tikėtis - visi, tik ne Tedis. Pirmaisiais metais vidurinėje mokykloje direktorius trims dienoms pašalino keturakį iš pamokų, nes tas paskelbė, esą psichologas konsultantas yra sukruštas melagis. Matydamas, kaip Tedis mindžikuoja - kiekvieną dieną - prie skelbimų lentos, ant kurios kabėdavo naujienos, susijusios su profesinio orientavimo klausimais, ir tikrina, ar nepasirodė naujų žinučių apie tarnybą karinėse struktūrose, psichologas pasiūlė jam pagalvoti apie kitokią karjerą. Štai tuomet Tedis ir pratrūko.

Jis dažnai simuliuodavo, vėluodavo į pamokas, susimaudavo per testus, todėl kartą liko antriems metams... tačiau mokyklą baigti *sugebėjo*. Važinėdavo antikiniu "Ševroletu Beleru" ir trindavosi tokiose vietose, į kurias takus buvo pramynę Tūzas, Pūkis bei kiti panašūs tipai: biliardinėje ir šokių salėje, "Sukio" tavernoje (dabar jau uždarytoje), "Švelniajame tigre" (šioji užeiga tebegyvuoja). Galų gale įsidarbino Kasl Roko viešųjų darbų departamente ir ėmė lopyti plyšius, atsiveriančius asfaltuotuose keliuose.

Avarija įvyko Harlou regione. "Beleru" dardėjo šutvė Tedžio draugų (pora priklausė grupelei, kuriai jis su Vernu vadovavo 60-aisiais), traukusių žolytės suktinukes ir maukusių "Popovo" degtinę. Automobilis įsirėžė į elektros stulpą, išvertė jį iš žemių, o pats šešis sykius apsivertė. Vienai merginai teoriškai pasisekė išsigelbėti. Pusę metų vargšė pragulėjo skyriuje, kurį seselės ir sanitarai, dirbantys Centrinėje Meino ligoninėje, praminė "daržovių" palata. Bet vėliau kažkokia gailestingoji šmėkla pasirūpino, kad ji nustotų kvėpuoti. Tedžiui Diušampui po mirties suteikė Metų Šūdžiaus titulą.

Antraisiais metais vidurinėje Krisas įsiliejo į moksleivių, rengiamų mokytis koledže, gretas - abu žinojome, jog dar šiek tiek užtrukęs jis pavėluotų į nuvažiuojantį traukinį ir niekada kitų nepasivytų. Mano bičiuliui moralus skaitė visi, kurie netingėjo: tėvai, manę, jog sūnus pernelyg pasikėlė, draugai, dauguma kurių paprasčiausiai apšaukė jį mižniumi, mokyklos psichologas, netikėjęs, kad Krisui pavyks susidoroti su užduotimi, ir didžiuma mokytojų, su pasibaisėjimu žvelgusių į plaukus susilaižiusį, odinę striukę dėvintį, auliniais batais trepsintį vaiduoklį, kuris nekviestas materializavosi klasėje. Pagiežingi žvilgsniai

bylojo, jog auliniai ir gausybe užtrauktukų nusėta striukė visiškai nederėjo prie tokių didžiadvasiškų dalykų, kaip algebra, lotynų kalba ar gamtos mokslai. Taip išsipuošę individai turėjo kiurksoti darbų pamokose ir nekaišioti nosies, kur nereikia. Krisas sėdėjo tarp padoriai apsirengusių linksmų berniukų ir mergaičių (bendramoksliai buvo kilę iš vidurinės klasės šeimų, gyvenančių Kasl Vju arba ant Brikjardo kalvos) tarsi tylus, į savo mintis paniręs Grendelis*, kuris bet kada galėtų nuožmiai užkriokti nelyginant dvivamzdis duslintuvas ir sučiaumoti juos visus, tuo pačiu prarydamas pigius pusbačius, apykakles užapvalintais galais bei turkišku raštu margintus marškinius su sagutėmis kampuose.

Tais metais Krisui tuziną kartų magėjo į viską spjauti. Labiausiai prie jo priekabiavo tėvas, kaltinęs sūnų, neva šis įsivaizdina esąs geresnis už savo senį ir nori “stodamas į koledžą nuvaryti jį į bankrotą”. Sykį ponas Čembersas sudaužė alaus butelį į Kriso pakaušį, ir mano draugas vėl buvo priverstas keliauti į Centrinės Meino ligoninės priimamąjį, kur gydytojas susiuvo skalpe žiojinčią žaizdą keturiais dygsniais. Gatvėse iš jo tyčiojosi seni bendrai, dauguma iš kurių, užuot krimtę vadovėlius, gilino žinias rūkymo srityje. Mokyklos psichologas ragino Krisą lankyti bent vieną kitą darbų pamoką, kad jis nesusikirstų iš visų dalykų. Blogiausia, žinoma, jog pirmuosius septynerius metus, praleistus valstybinėje mokymo įstaigoje, bičiulis tiesiog dykinėjo, todėl dabar už savo klaidas jam teko sumokėti velniškai aukštą kainą.

Mudu kartu mokydavomės beveik kiekvieną vakarą, retsykiais net po šešias valandas iš eilės. Užsiėmimai mane ne tik nukamuodavo, bet kartais ir gąsdindavo - baimę keldavo beprotiškas jo įniršis, pakurstytas nelemtos, į padangių aukštybes šovusios kainos. Prieš pradėdamas mokytis algebros pradmenų, jis turėjo iš naujo susipažinti su trupmenomis, į kurias penktoje klasėje nekreipė dėmesio, nes su Tedžiu ir Vernu žaisdavo biliardą. Prieš suprasdamas, ką reiškia *Pater noster qui est in caelis***, privalėjo sužinoti, kas yra daiktavardžiai, prielinksniai ir papildiniai. Anglų gramatikos vadovėlyje, iš vidinės viršelio pusės, jis užrašė dailiomis didžiosiomis raidėmis: DĖJAU SKERSĄ ANT DALYVIŲ. Įdomių minčių nestokojo, gan gerai jas

*Monstras iš anglų ir skandinavų mitologijos, kurį nužudė Beovulfas.
**Tėve mūsų, kuris esi danguje (*lot.*).

išdėstydavo popieriuje, tačiau neišmanė gramatikos, o skyrybos ženklai jam išvis neegzistavo. Galutinai nutrintą Vorinerio vadovėlį Krisas pakeitė kitu, kurį įsigijo Portlendo knygyne - tai buvo pirmoji jam priklausanti knyga kietais viršeliais, ir mano draugui ji tapo savotiška Biblija.

Tačiau po pirmųjų metų vidurinėje mokytojai ir bendraklasiai galų gale susitaikė su tuo faktu, jog Krisas nepasitrauks iš jų akiračio. Moksluose nė vienas iš mudviejų nenuvertėme kalnų, tačiau pagal pažangumą tarp absolventų aš buvau septintas, bičiulis - devynioliktas. Mus abu priėmė į Meino universitetą, bet man teko apsistoti Orono universitetiniame miestelyje, o Krisas persikraustė į Portlendą. Užsirašė į teisės pradmenų kursus, ar galite tuo patikėti? Lyg jam būtų buvę maža lotynų kalbos.

Aukštojoje mokykloje susitikinėjome su merginomis, bet nė viena iš jų nestojo mums skersai kelio. Ar tai reiškė, jog teikėme pirmenybę vyrų draugijoms? Didžiuma senųjų draugų, įskaitant ir Verną su Tedžiu, neabejotinai būtų nutarę, jog tapome pedikais. Atsidūrę sunkioje padėtyje mudu tvirtai laikėmės įsikibę vienas į kitą. Atrodo, jau aiškinau, kodėl taip elgėsi Krisas; man savo motyvus sunkiau išaiškinti. Draugo troškimas ištrūkti iš Kasl Roko, kuo toliau nuo fabriko šešėlio, regis, įkūnijo geriausią mano paties dalį. Todėl aš negalėjau palikti jo likimo valiai, numoti ranka ir pareikšti: stenkis išplaukti savo jėgomis. Jeigu jis būtų paskendęs, minėtoji mano dalis būtų nugrimzdusi įkandin.

Baigiantis 1971-iesiems Portlende Krisas apsilankė “Linksmojoje vištaitėje”, kur ketino nusipirkti trijų gabaliukų užkandėlę. Priešais jį du vyriškiai susiginčijo, kuris iš jųdviejų stovėjo eilėje pirmesnis. Vienas tipas išsitraukė peilį. Krisas, iš mūsų šutvės geriausiai atlikdavęs taikdario vaidmenį, bandė nuraminti vyrus, tačiau užsidirbo dūrį į kaklą. Žmogui, suvariusiam į gerklę ašmenis, teko sėdėti keturiose skirtingose įkalinimo įstaigose; jį išleido iš Šošenko kalėjimo vos prieš savaitę. Mano draugas žuvo beveik akimirksniu.

Naujienas sužinojau iš laikraščių - Krisas mokėsi paskutiniame magistratūros kurse. Prieš pusantrų metų vedęs, vidurinėje mokykloje dėsčiau anglų kalbą. Žmona buvo nėščia, tuo tarpu aš mėginau parašyti knygą. Kai perskaičiau antraštę - PORTLENDO UŽEIGOJE MIRTINAI SUBADYTAS STUDENTAS, - pasakiau savo antrajai pusei, jog keliausiu išgerti pieno kokteilio. Išvažiavau iš mies-

to, sustabdžiau mašiną kelkraštyje ir apsiverkiau. Raudojau bemaž pusvalandį. Kad ir kaip myliu žmoną, prie jos žliumbti negalėjau. Bijojau pasirodyti esąs skystakiausis.

34

Ką galėčiau papasakoti apie save?

Kaip sakiau, aš tapau rašytoju. Dauguma kritikų teigia, neva mano kūryba šūdo verta. Neretai galvoju, kad jie teisūs... visgi iki šiol jaudinuos, kai anketos, kurią gauni atėjęs į gydytojo kabinetą arba į banko paskolų skyrių, skiltyje "Profesija" privalau brūkštelėti "rašytojas". Mano istorija tokia panaši į pasaką, kad nors apsitriesk.

Parašiau pirmąją knygą, o pagal ją sukūrė filmą, kuris sulaukė daug gerų atsiliepimų ir uždirbo krūvą pinigų. Visa tai įvyko dar prieš dvidešimt šeštąjį mano gimtadienį. Antrajai ir trečiajai knygoms taip pat buvo lemta persikūnyti į filmus. Argi ne absurdas? Žmona neprieštarauja, jog kiauras dienas sėdžiu namuose. Dabar mes turime tris vaikus. Jie man atrodo tobuli, ir dažniausiai aš jaučiuosi laimingas.

Vis dėlto rašymas nebeteikia tokio malonumo kaip anksčiau - rodos, jau esu tai minėjęs. Nuolat kažkas skambina telefonu. Retsykiais mano galvą varsto siaubingo skausmo dūriai. Tuomet turiu keliauti į pritemdytą kambarį ir pagulėti lovoje, kol sopuliai atlėgs. Anot gydytojų, tai ne tikros migrenos priepuoliai, veikiau "streso pasekmės". Tad man buvo liepta nepersidirbti. Kartais dėl savęs nerimauju. Kvailas įprotis... bet nieko negaliu pakeisti. Pasitaiko momentų, kai spėlioju, kokia mano darbo prasmė arba ką turėčiau galvoti apie pasaulį, kuriame žmogus sugeba lengvai praturtėti žaisdamas "apsimeskime, kad..."

Juokinga prisiminus, kaip aš vėl pamačiau Tūzą Merilą. Mano draugai mirę, o Tūzas tebegyvena. Nuvežęs vaikus pas savo tėvą, pastebėjau jį išriedantį iš mašinų aikštelės, plytinčios prie fabriko, netrukus po švilpuko garsų, kurie trečią valandą paskelbė, jog baigėsi pirmoji pamaina.

52-ųjų "Fordas" virto 77-ųjų "Fordu" universalu. Ant buferio buvo matyti lipdukas su užrašu: REIGANAS/BUŠAS 1980-IEJI. Ilgus plaukus jis nusikirpo ežiuku ir gerokai sustorėjo. Patrauklūs kampuoto veido bruožai, įstrigę į mano atmintį, prasmego riebalų sluoksnyje.

Palikęs savo atžalas pas tėvą išvykau į centrą nusipirkti laikraštį. Priartėjau prie Pagrindinės ir Karabino gatvių kampo, kai jis į mane dirstelėjo pro automobilio langą. Trisdešimt dvejų metų vyriškis, kitame laiko matmenyje sulaužęs man nosį, neatpažino, kas stovėjo ant šaligatvio.

"Fordas" įsuko į purviną mašinų aikštelę, esančią už "Švelniojo tigro", Tūzas išlipo laukan, trūktelėjo aukštyn kelnes ir nupėdino į užeigą. Kai atidarė duris, įsivaizdavau kantri muzikos garsus, sklindančius iš vidaus, gaižų alkoholio dvelktelėjimą; įsivaizdavau, kaip nuolatinių lankytojų šurmulio pasitiktas Tūzas žengė link baro ir priplojo riebų pasturgalį prie tos pačios kėdės, ant kurio tikriausiai sėdėdavo po tris valandas per dieną - išskyrus sekmadienį, - nuo tada, kai sulaukė dvidešimt vienerių.

Aš pamaniau: *štai kuo tapo Tūzas.*

Pažvelgiau į kairę ir už fabriko įžiūrėjau Kaslą, galbūt susiaurėjusį, bet šiek tiek švaresnį. Vandens srautas vis dar tekėjo po tiltu, skiriančiu Kasl Roką nuo Harlou. Aukštupyje pastolių rentinys, kuriuo pukšėdavo traukiniai, jau nugriautas, tačiau upė niekur nedingo. Aš taip pat.

GABUS MOKINYS

1

Vairuodamas savo "Šviną" dvidešimt šešių colių skersmens ratais ir aukštomis, išriestomis rankenomis, riedėdamas gyvenamojo priemiesčio gatve, jis atrodė kaip tipiškai amerikietiškas vaikis. Toks ir buvo: Todas Baudenas, trylikos metų, penkių pėdų aštuonių colių, šimto keturiasdešimties svarų* - nei per daug, nei per mažai, - prinokusio kukurūzo spalvos plaukais, mėlynomis akimis, baltais lygiais dantimis, šiek tiek įdegusia oda, nesubjaurota nė menkiausiomis paaugliškų spuogų užuominomis.

Minant pedalus per saulės nušviestus ir šešėliuose skendinčius kelio ruožus, pernelyg nenutolstant nuo namų, Todo veide tviskėjo šypsena, būdinga visiems, besimėgaujantiems vasaros atostogomis. Jis priminė berniuką, išvežiojantį laikraščius, atvirai kalbant, būtent tuo ir užsiėmė. Be to, panėšėjo į vaikį, kuris už premijas galėtų pardavinėti pasveikinimo atvirutes su vardais, atspausdintais iš kitos pusės - DŽEKUI IR MEREI BERKAMS arba DONUI IR SALEI, arba MERČISONAMS. Šios užduoties irgi nesibodėdavo atlikti. Žvelgiant į Todą dingodavosi, jog dirbdamas jis švilpauja, ir toks įspūdis neprasilenkė su tiesa. Beje, jis švilpaudavo gana dažnai. Berniuko tėtis buvo achitektas inžinierius, kurio atlygis per metus siekdavo keturiasdešimt tūkstančių dolerių. Mama, koledže studijavusi prancūzų kalbą, susipažino su Todo tėvu, kai šiam desperatiškai reikėjo repetitoriaus. Laisvalaikiu ji perspausdindavo mašinėle rankraščius. Visas pažymių ataskaitas iš senosios Todo mokyklos saugojo savo aplanke. Labiausiai džiaugėsi kortele, gauta sūnui pabaigus ketvirtą klasę, nes ponia Apšo ant jos brūkštelėjo: "Todas - nepaprastai gabus mokinys". Gryna tiesa. Vien tiktai "A" ir "B"**. Jeigu berniukas būtų gavęs dar geresnius pažymius - pavyzdžiui, išimtinai "A", - bendraklasiai būtų nusprendę, kad jis keistas.

Nūnai Todas sustabdė dviratį priešais pastatą, stovintį Klermonto gatvėje, pažymėtą 963-uoju numeriu, ir nušoko ant žemės. Vieno aukšto namas su veranda kukliai dunksojo atsitraukęs į sklypo gilumą. Baltas bungalas išsiskyrė žaliomis langinėmis bei tokios pačios spalvos langų rėmais. Kiemą supo gerai prižiūrima gyvatvorė.

---

*Maždaug 173cm ir 63,5kg.

**Geriausi pažymiai JAV švietimo sistemoje. Blogiausi - D ir F.

Todas nusibraukė nuo akių šviesių plaukų sruogas ir įsikibęs už vairo nurideno "Šviną" išcementuotu takeliu iki laiptų. Vaiko veide vis dar spindėjo šypsena - nuoširdi, viltinga, žavi. "Nike" sportbačio galu nuleidęs dviračio kojelę, nuo apatinio laiptuko pakėlė sulankstytą laikraštį, ne "Clarion", o "L.A. Times", kurį pasikišo po pažastimi, ir žengė link sunkių, belangių medinių durų, pasislėpusių už širmos. Ant dešiniosios staktos pūpsojo skambutis, žemiau jo buvo matyti dvi nedidukės lentelės, pritvirtintos medvaržčiais, nuo vandens ir saulės spindulių apsaugotos plastiko sluoksniu. Vokiškas kruopštumas, pamanė Todas, ir berniuko šypsena mažumėlę praplatėjo. Jis visuomet apsidžiaugdavo, kai į galvą užklysdavo mintis, galinti priklausyti suaugusiam.

Ant viršutinės lentelės puikavosi užrašas: ARTURAS DENKERIS.

Apatinė perspėjo: PREKYBOS AGENTAI NEPAGEIDAUJAMI.

Tebevypsodamas Todas spūstelėjo skambutį.

Iš mažojo namelio atsklido duslus, prislopintas čirškesys. Berniukas nuleido pirštą ir pakreipė galvą mėgindamas įsiklausyti į žingsnius. Nieko neišgirdo. Įsmeigęs akis į savo "Taimeks" laikrodį (vieną iš premijų, kurią gavo pardavinėdamas asmeninius pasveikinimo atvirukus), pamatė, kad rodyklės rodo dvylika minučių po dešimtos. Vyrukas jau turėtų būti atsikėlęs. Pats Todas netgi per vasaros atostogas išvirsdavo iš lovos vėliausiai pusę aštuonių. Ankstyvoji varna dantis rakinėja, vėlyvoji - akis krapštinėja.

Jis luktelėjo dar pusę minutės, tačiau pastate tvyrojo tyla. Numygęs skambutį, įsistebeilijo į sekundinę "Taimekso" rodyklę. Lygiai po septyniasdešimt vienos sekundės ausis pasiekė žingsnių šiugždėjimas. Namo šeimininkas avėjo šlepetes, sprendžiant iš "šiukšt-šiukšt" garsų. Todas buvo linkęs samprotauti analitiškai. Paskutiniu metu jis svajojo tapti privačiu detektyvu.

- Gerai jau, gerai! - suniurzgėjo žmogus, apsimetantis Arturu Denkeriu. - Ateinu! Užteks triukšmauti! Aš ateinu!

Todas patraukė pirštą nuo skambučio.

Iš vidinės belangių durų pusės sukrebždėjo atitraukiama grandinėlė ir trakštelėjo sklendė. Po akimirkos durys prasidarė.

Pro širmą į vaiką žvelgė susikūprinęs, į chalatą įsisupęs, smilkstančią cigaretę laikantis senis. Todui dingtelėjo, jog vyriškis primena tarpinį Alberto Einšteino ir Boriso Karlofo variantą. Ilgi žili plaukai pradėjo gelsvėti, tačiau įgavo ne dramblio kaulo, o nemalonų nikotino dėmelių atspalvį. Spoksodamas į susiraukšlėjusį, nuo miego išpurtusį veidą berniukas su pasibjaurėjimu pastebėjo, jog žmogus nesiskuto mažiausiai porą dienų. Todo tėvas nuolat kartodavo: "Apsiskutus nušvinta rytas", - ir savo barzdaplaukius nurėždavo kasdieną, net jei ir nereikėdavo vykti į darbą.

Iš gilių, rausvais ratilais apsuptų akiduobių į Todą spiginosi budrios akys. Vaiką užliejo nusivylimo banga. Tas vyrukas iš dalies *tikrai* turėjo Alberto Einšteino ir truputį Boriso Karlofo bruožų, visgi labiausiai jis panėšėjo į vieną iš sukriošusių, apsmurgusių prasilakėlių, kurie trindavosi apleistame geležinkelio perone.

Na, žinoma, priminė sau berniukas, juk jis ką tik atsikėlė. Todas daug sykių matė Denkerį anksčiau (nors pats pasirūpindavo, jog senis jo nepastebėtų - ne, ne, *nieku gyvu*, Chosė), ir išsiruošęs į miestą Denkeris visuomet atrodydavo dabitiškai tvarkingas kaip tikras karininkas pensininkas, nors jei tie straipsniai, kuriuos Todas skaitė bibliotekoje, neklydo dėl gimimo datos, jam jau buvo suėję septyniasdešimt šešeri metai. Tomis dienomis, kai vaikas sekiodavo paskui savo auką į "Šopraitą", kur senis apsipirkdavo, arba į vieną iš trijų kino teatrų, išsidėsčiusių šalia autobuso stotelių - Denkeris neturėjo automobilio, - vyriškis vilkėdavo kuriuo nors iš savo trijų švarut švarutėlių kostiumų, kad ir kaip lauke būtų šilta. Jei danguje grėsmingai juoduodavo debesys, jis pasikišdavo po pažastimi sulankstomą skėtį tarsi karišką lazdelę. Kartais užsidėdavo fetrinę skrybėlę su įspaustu viršum. Visada būdavo tvarkingai apsiskutęs ir pasikirpęs žilus ūselius, slepiančius nesėkmingai koreguotą zuikio lūpą.

- Berniukas, - ištarė jis kimiu, užsimiegojusio žmogaus balsu. Išblukęs, pigus chalatas pakurstė Todo nusivylimą. Vienas užapvalintas apykaklės galas stirksojo taip pakrypęs, kad įsirėžė į raukšlelėmis išraizgytą kaklą. Kairįjį atlapą ištepliojo dėmė, greičiausiai nuo troškinio arba mėsos padažo. Žmogus atsidavė cigarečių ir į kūną įsigėrusio alkoholio tvaiku.

- Berniukas, - pakartojo jis. - Aš nieko nepirksiu, vaike. Perskai-

tyk, kas parašyta lentelėje. Juk tu sugebi skaityti, ar ne? Aišku, kad sugebi. Visi amerikiečiai berniukai moka skaityti. Neįkyrėk man. Geros dienos.

Durys pradėjo vertis.

Būtent tuo momentu jis galėjo atsisakyti savo sumanymo, mąstydavo Todas gerokai vėliau, naktimis, kai nepajėgdavo užmigti. Viskuo būtų reikėję kaltinti nusivylimą, kuris apniko pirmą sykį iš arti pamačius vyriškį ir išvydus jį be paradinės kaukės - matyt, nukištos į spintą šalia skėčio ir fetrinės skrybėlės. Uždaromos sklendės barškesys būtų nukirtęs tolimesnius įvykius nelyginant žirklių čekštelėjimas. Tačiau, kaip pastebėjo senis, ant slenksčio stovėjo amerikietis berniukas, kuriam nuo mažens kalė į galvą, jog atkaklumas tolygus dorybei.

- Nepamirškite savo laikraščio, pone Diusanderi, - pareiškė Todas, mandagiai ištiesdama "Times".

Durys sustingo per porą colių nuo staktos. Kurto Diusanderio fizionomijoje sušmėžavo atšiauri, budri išraiška. Visai įmanoma, jog akyse trumpam blykstelėjo baimė. Jis akimoju susitvardė. Neblogai, tačiau ne *puikiai*, kaip derėtų Diusanderiui, nusprendė berniukas, trečią kartą užvaldytas nusivylimo.

Vaje, pagalvojo Todas su pasibjaurėjimu. *Vaje, vaje.*

Senis vėl atšovė duris. Viena artrito perkreipta ranka pakėlė širmos sklendę, prasispraudė pro atvertą plyšelį it voras ir įsikibo į vaiko ištiestą laikraštį. Berniuką persmelkė pasišlykštėjimas regint ilgus, pageltonavusius nagus. Ranka priklausė žmogui, nepaleidžiančiam iš pirštų cigaretės. Todo įsitikinimu, rūkymas - nepaprastai žalingas įprotis, kuriam jis niekada nepasiduos. Keista, kad Diusanderis sugebėjo taip ilgai išgyventi.

- Duokš.

- Žinoma, pone Diusanderi. - Todas paleido laikraštį, ir voro ranka įtraukė jį vidun. Širma užsitrenkė.

- Mano pavardė Denkeris, - atšovė senis. - O ne Diū-zanderis. Akivaizdu, jog tu nemoki skaityti. Labai gaila. Geros tau dienos.

Atstumas, skiriantis medines duris nuo staktos, vėl ėmė mažėti. Todas paskubomis išpylė:

- Bergenas-Belsenas nuo 1943-ųjų sausio iki birželio, Osvencimas

nuo 1943-ųjų birželio iki 1944-ųjų birželio, *Unterkommandant**. Patinas...

Durys antrą kartą sustingo. Išblyškęs senio veidas su kapšeliais paakiuose pakibo siaurame tarpelyje tarytum subliūškęs balionas. Todas šyptelėjo.

- Jūs pabėgote iš Patino prieš pasirodant rusams. Išvykote į Buenos Aires. Kai kas tvirtina, jog ten praturtėjote, iš Vokietijos išvežtą auksą investavęs į narkotikų prekybą. Kad ir kaip ten būtų, nuo 1950-ųjų iki 1952-ųjų gyvenote Meksike. Vėliau...

- Vaikėze, tu visai trenktas. - Diusanderis pasukiojo artrito išklaipytą pirštą prie kreivos ausies, tačiau bedantė jo burna paniškai suvirpėjo.

- Kaip klostėsi jūsų gyvenimas nuo 1952-ųjų iki 1958-ųjų, nežinau, - dar plačiau išsišiepęs pratęsė Todas. - Turbūt niekas nežino ar bent jau nepasakoja. Aišku tik tiek, kad Izraelio agentas pastebėjo jus Kuboje dirbantį šveicoriumi prabangiame viešbutyje. Pametė jus iš akių, kai į Havaną įsiveržė Kastro maištininkai. 1965-aisiais netikėtai išdygote Vakarų Berlyne, kur jūsų vos nesučiupo. - Paskutinius du žodžius jis ištarė kaip vieną: *vosnesučiupo.* Tuo pat metu suspaudė visus savo pirštus į vieną didelį kumštį. Diusanderis nudūrė akis į tvirtas, gerai prižiūrėtas amerikietiškas rankas, kurioms derėjo iš muilo dėžių konstruoti lenktyninius automobilius arba montuoti laivų modelius. Todas užsiėmė ir vienu, ir kitu. Tiesą sakant, pernai kartu su tėčiu pagamino "Titaniko" modeliuką. Darbavosi bemaž keturis mėnesius. Paskui bendras jųdviejų kūrinys atsidūrė berniuko tėvo kontoroje.

- Neturiu jokio supratimo, apie ką tu šneki, - atsiliepė Diusanderis. Be savo dirbtinių dantų jis kalbėjo švepluodamas. Todui tai nepatiko. Žodžiai nuskambėjo... hmm, netikroviškai. Palyginti su Diusanderiu, į nacį labiau panėšėjo pulkininkas Klinkas iš "Hogano didvyrių". Bet jaunystėje senis, ko gero, išmanė savo amatą. "Vyrų veiklos" žurnale straipsnio apie mirties stovyklą autorius pavadino jį Patino Kraugeriu. - Nešdinkis iš čia, pienburni, antraip iškviesiu policiją.

- Ko gi jūs laukiate, pone Diusanderi? O gal man reikėtų į jus kreiptis *herr* Diusanderi? - jis teberodė savo tobulai lygius dantis, ku-

---

*Komendanto pavaduotojas (*vok.*).

riuos nuo mažų dienų įtrindavo fluoru ir tris sykius per dieną valydavo "Krest" pasta. - Nuo 1965-ųjų niekas jūsų nebematė... neskaitant manęs. Pastebėjau jus prieš du mėnesius miesto autobuse.

- Tu kuoktelėjai.

- Jei norite skambinti policijai, pirmyn, nesivaržykite, - vypsodamas paragino Todas. - Aš palūkėsiu prieangyje. Bet jei neketinate tučtuojau susisiekti su pareigūnais, gal pakviestumėte mane į svečius? Mudu pasikalbėtume.

Ilgą laiką senis tylėjo varstydamas žvilgsniu išsišiepusį berniuką. Medžiuose čiulbėjo paukščiai. Kitame kvartale kriokė galinga žoliapjovė. Tolėliau, judresnėse gatvėse, kaip įprastai jiems būdingu ritmu aidėjo automobilių signalai.

Kažkodėl Todo širdyje sukirbėjo abejonė. Juk jis negalėjo apsirikti? Vargu. Kita vertus, tai ne praktinė mokykloje atliekama užduotis, o tikras gyvenimas. Todėl jį užplūdo palengvėjimas (*vos pastebimas* palengvėjimas, vėliau tikino save), kai Diusanderis atsakė:

- Užsuk, jei tau taip maga. Kviečiu į svečius tik todėl, jog nenoriu pridaryti tau rūpesčių. Aišku?

- Be abejo, pone Diusanderi. - Atidaręs širmą Todas smuko į koridorių. Senis užtrenkė duris, ir iš lauko sklindanti ryto šviesa išblėso.

Bungale trenkė sudvisusiu kvapu bei šnerves kutenančiu silpnu salyklo tvaiku. Kitą rytą po vakarėlio, kurį surengdavo gimdytojai, motinai nespėjus išvėdinti kambarių panašiai smirdėdavo Todo namas. Tačiau šis dvokas buvo bjauresnis. Jis tiesiog įsigėrė į sienas. Alkoholio, kepto maisto, prakaito, senų drabužių ir kažkokių vaistų smarvė. Koridoriuje viešpatavo tamsa, o Diusanderis stovėjo pernelyg arti įtraukęs galvą į chalato apykaklę tarsi grifas, lūkuriuojantis, kol nusibaigs sužeistas gyvūnas. Nepaisant šerių, styrančių ant smakro, ir nukarusios odos, tuo momentu Todas išvydo prieš save žmogų, vilkėjusį esesininko uniformą - regėjo jį kur kas aiškiau negu senį, vaikštinėjantį gatvėje. Berniuko paširdžius nelauktai pervėrė baimės dūris. *Vos pastebimos* baimės, užtikrino save vėliau.

- Turėčiau jus perspėti, kad jeigu man kas nors nutiks... - pradėjo jis, tačiau Diusanderis nušliurino į svetainę, savo šlepetėmis vėl išgaudamas šiugždančius garsus. Paniekinančiai mostelėjo ranka, ir Todas pajuto, kaip į skruostus suplūdo karštas kraujas.

Vaikas nusekė iš paskos, jo lūpų kampučiai pirmą kartą nusviro žemyn. Tokia reakcija buvo netikėta. Nieko baisaus. Netrukus įvykiai pakryps reikiama vaga. Kaip visada. Žengdamas į kambarį berniukas vėl nusišypsojo.

Svetainėje jo laukė eilinis nuviliantis vaizdas (ir dar koks!), tačiau tam, suprantama, derėjo pasiruošti iš anksto. Paveikslo, kuriame būtų nutapytas Hitleris sulaižytais plaukais ir skvarbiomis akis, sekančiomis tave, kad ir kur eitum, Todas neišvydo. Ant sienos nekabėjo nei medaliai, įkišti į stiklinius dėklus, nei ceremonijoms skirtas kardas. Ant židinio atbrailos negulėjo "Liugeris" arba "PPK Valteris" (beje, pačios atbrailos irgi nebuvo). Žinoma, pagalvojo Todas, vyrukas būtų kvaištelėjęs, jei padėtų šiuos daiktus ten, kur kiti žmonės galėtų juos pamatyti. Vis dėlto ištrinti pėdsakus, kuriuos paliko kino teatruose ar per televizorių regėti filmai, ne taip jau lengva. Sprendžiant iš kambario, namas priklausė senam žmogui, pragyvenančiam iš ne itin gausios pensijos. Virš netikro, pseudoplytomis apmūryto, židinio kabėjo "Vestklokso" firmos laikrodis. Ant staliuko dunksojo nespalvotas "Motorolos" televizorius. Kad geriau priimtų signalus, abi antenos smailės buvo apvyniotos aliuminio folija. Grindis dengė pilkas nušiuręs kilimas. Prie pat sofos, ant žurnalų lentynos, gulėjo "National Geographic", "Reader's Digest" ir "L.A. Times". Vietoj Hitlerio portreto arba kardo ant sienos kybojo įrėmintas pilietybės liudijimas ir juokingą kepurę užsimaukšlinusios moters nuotrauka. Diusanderis vėliau paaiškino, jog toji moteriška skrybėlaitė buvo populiari trečiajame bei ketvirtajame dešimtmečiuose.

- Mano žmona, - jausmingai ištarė senis. - Ji mirė 1955-aisiais nuo plaučių ligos. Tuo metu dirbau Esene, Menšlerio automobilių gamykloje. Iš sielvarto man plyšo širdis.

Todo veide vis dar spindėjo šypsena. Jis kirto kambarį tarsi norėdamas geriau įsižiūrėti į moterį, bet, užuot pažvelgęs į nuotrauką, ėmė čiupinėti stalinės lempos gaubtą.

- *Liaukis!* - tūžmingai drėbė Diusanderis. Todas mažumėlę krūptelėjo.

- Puiki intonacija, - nuoširdžiai pagyrė. - Išties valdinga. Lempų gaubtus iš žmonių odos gamino Ilzė Koch, ar ne? Būtent ji išrado triuką su mažučiais stikliniais vamzdeliais.

- Neįsivaizduoju, apie ką tu kalbi, - atšovė Diusanderis paimda-

mas nuo televizoriaus befiltrių "Kul" cigarečių pakelį. - Užtrauksi dūmą? - pasiteiravo nuožmiai išsišiepdamas.

- Ne. To betrūko, kad susirgčiau plaučių vėžiu. Mano tėtis anksčiau rūkydavo, bet jis atsikratė šito blogo įpročio, kai prisijungė prie "Metančiųjų rūkyti" klubo.

- Nejaugi? - chalato kišenėje sužvejojęs degtuką Diusanderis abejingai brūkštelėjo jį per plastikinį "Motorolos" šoną. Prisidegęs cigaretę tarė: - Pateik nors vieną priežastį, dėl kurios neturėčiau skambinti policijai ir pranešti apie siaubingus tavo kaltinimus. Bent vieną priežastį. Netylėk, vaike. Telefonas koridoriuje. Manau, jog tėvas atvanotų tau užpakalį. Per pietus mažiausiai savaitę sėdėtum ant pagalvėlės.

- Tėvai niekada nepakeltų prieš mane rankos. Fizinės bausmės nepasiteisina. - Todo akys ūmai blykstelėjo. - Jūs jas talžydavote? Moteris? Nuplėšdavote drabužius ir...

Dusliai suurzgęs Diusanderis pasuko koridoriaus pusėn.

- Jumis dėtas, to nedaryčiau, - šaltai įspėjo berniukas.

Senis atsigręžė ir pareiškė pabrėžtinai aiškiai tardamas kiekvieną žodį, tiesa, truputį švepluodamas (juk burnoje trūko dirbtinių dantų):

- Pasakysiu tau vieną sykį, vaikėze, ir daugiau nekartosiu. Aš esu Arturas Denkeris. Man netgi nereikėjo suamerikietinti savo pavardės. Tokį vardą suteikė tėvas, besižavėjęs Arturo Konan-Doilio kūryba. Neturiu nieko bendra nei su Diū-zanderiu, nei su Himleriu ar Kalėdų seneliu. Per karą buvau atsargos leitenantas. Nacių partijai niekada nepriklausiau. Mūšyje dėl Berlyno kovojau tris savaites. Pripažįstu, jog antroje ketvirto dešimtmečio pusėje, kai pirmą kartą susituokiau, palaikiau Hitlerį. Jis susidorojo su šalį krėtusiu nuosmukiu ir sugrąžino mums išdidumą, kurio netekome po pasišlykštėtinos, velniškai neteisingos Versalio sutarties. Mano paramą jam labiausiai įtakojo tai, jog gavau darbą ir vėl galėjau nusipirkti tabako. Kai panūsdavau cigaretės, man nereikėdavo murkdytis grioviuose, ieškant nuorūkų. Baigiantis ketvirtajam dešimtmečiui, neabejojau, kad jis - didis žmogus. Tam tikra prasme taip ir buvo. Bet galų gale Hitleris išprotėjo, pradėjo vadovauti iliuzinėms armijoms paklusdamas astrologo įgeidžiams. Nuodų kapsulę davė netgi Blondei, savo šuniui. Karo pabaigoje visi išsikraustė iš proto, savo vaikus girdė nuodais giedodami

"Horsto Veselio dainą"*. 1945-ųjų gegužės 2-ąją mano pulkas pasidavė amerikiečiams. Pamenu, eilinis, pavarde Hekemejeris, padavė man šokolado plytelę. Aš pravirkau. Mes nebeturėjome dėl ko grumtis. Karas baigėsi; atvirai kalbant, jo baigtis buvo aiški dar vasarį. Mane perkėlė į Eseną. Gyvenimo sąlygomis negalėjau skųstis, nes amerikiečiai gražiai su manimi elgėsi. Per radiją klausydavomės Niurnbergo teismo. Geringui nusižudžius, keturiolika amerikietiškų cigarečių iškeičiau į pusę butelio *šnapso* ir prisigėriau. Kai mane paleido iš belaisvių stovyklos, įsisukau į Eseno automobilių gamyklą, kur ant mašinų montavau ratus. 1963-iaisiai išėjau iš darbo ir neilgai trukus emigravau į Jungtines Valstijas. Visą gyvenimą troškau čia atvykti. 1967-aisiais gavau pilietybę. Dabar esu amerikietis. Turiu balso teisę. Niekuomet neprekiavau narkotikais. Nesilankiau Buenos Airėse, Berlyne ar Kuboje. - Paskutinis žodis nuskambėjo kaip *Kūba*. - O dabar, jei nepranyksi man iš akių, iškviesiu policiją.

Jis luktelėjo kelias sekundes, bet Todas nė nepakrutėjo. Nudrožęs į koridorių Diusanderis pakėlė telefono ragelį. Vaikas liko stypsoti svetainėje, šalia stalinės lempos.

Senio pirštas palietė aparato diską. Todas stebėjo senį jausdamas, kaip krūtinėje ima spurdėti širdis. Diusanderis surinko ketvirtą numerį ir atsisuko. Nesulaukęs jokios reakcijos nukorė pečius, padėjo ragelį į vietą.

- Berniukas, - sušvokštė. - *Berniukas.*

Todo veide nušvito plati, tačiau gana kukli šypsena.

- Kaip tau pavyko išsiaiškinti?

- Lašelis sėkmės ir daug sunkaus darbo, - atsakė Todas. - Turiu vieną draugą, Haroldą Peglerį. Visi vaikai vadina jį Lapinu. Mūsų softbolo komandoje jis žaidžia antroje bazėje. Garaže mano bičiulio tėvas sukrovė šūsnis senų žurnalų apie karą. Bandžiau paieškoti naujų, bet vyrukas, prekiaujantis laikraščiais priešais mokyklą, kitoje gatvės pusėje, sakė, jog didžiuma leidyklų atsisakė šito verslo. Daugumoje žurnalų pilna nuotraukų, kuriose hansai - tai yra vokiečiai - ir japoškės kankina moteris. Netrūko ir straipsnių apie konclagerius. Nuo koncentracijos stovyklų tiesiog alpstu.

- Tu... alpsti. - Diusanderis spoksojo į vaiką, delnu lėtai trindamas skruostą, išgaudamas tylų čežėjimą, koks pasigirsta braukant pirštus per švitrinį popierių.

---

*Oficialus nacių himnas.

- Alpstu. Na, žinote. Mane tai traukia. Labai domina.

Lapino garaže praleistas laikas įsirėžė į atmintį labiau nei bet kurie kiti jo gyvenimo įvykiai. Todas prisiminė, kaip penktoje klasėje, prieš pat Karjeros dieną, ponia Anderson (dėl didžiulių priekinių dantų vaikai praminė ją Triuše) kalbėjo apie, anot jos, IŠSKIRTINĮ POMĖGĮ.

- Jis bematant jus užvaldo, - pompastiškai šnekėjo Triušė Anderson. - Pirmą kartą kažką išvydę akimoju suprantate, jog aptikote savo IŠSKIRTINĮ POMĖGĮ. Tarsi pasuktumėte raktą spynoje. Arba pirmą sykį įsimylėtumėte. Štai kodėl Karjeros diena tokia svarbi, vaikai - gal būtent šią dieną jūs susidursite su IŠSKIRTINIU POMĖGIU. - Mokytoja papasakojo apie savo IŠSKIRTINĮ POMĖGĮ - paaiškėjo, kad jai mieliau kolekcionuoti devyniolikto amžiaus atvirukus nei versti penktokus krimsti mokslus.

Tuo metu Todas manė, jog ponia Anderson šlapiu maišu trenkta, tačiau Lapino garaže berniukas prisiminė, ką ji tauškė, ir nustebęs paklausė savęs, ar tik kalbose apie IŠSKIRTINĮ POMĖGĮ neslypėjo tiesa.

Tą dieną nuo Ramiojo vandenyno tvoskė stiprus, kaitrus, dulkių tumulus nešantis vėjas, rytuose liepsnojo krūmynai. Atmintyje išliko degėsių kvapas, karštas ir šleikštus, ežiuku kirpta Lapino makaulė ir plaukų putų lašeliai, prilipę prie bičiulio kaktos. Jis prisiminė *viską*.

- Kažkur čia turėtų gulėti komiksai, - pasakė Lapinas. Jo motina, kankinama pagirių, išspyrė abu berniukus iš namų, nes šie per daug šurmuliavo. - Šaunūs. Daugiausia vesternai, bet galima rasti ir "Turoką, Akmens sūnų" arba...

- Kas čia? - paklausė Todas durdamas pirštu į išsipūtusias kartono dėžes, kurios riogsojo po laiptais.

- Ai, nieko gero, - atsakė Lapinas. - Tikros karo istorijos. Nuobodu.

- Galiu pažiūrėti?

- Aišku. Aš paieškosiu komiksų.

Tačiau Lapinui Pegleriui radus komiksų knygeles, Todas jau nebenorėjo jų skaityti. Jis tiesiog pametė galvą.

Tarsi pasuktumėte raktą spynoje. Arba pirmą sykį įsimylėtumėte.

Kaip pirštu į akį. Be abejo, Todas buvo girdėjęs apie karą - ne dabartines pjautynes, per kurias amerikiečiams pasturgalius atspardė

siauraakiai stuobriai juodomis pižamomis, o Antrąjį Pasaulinį. Jis žinojo, jog Amerikos kareiviai dėvėjo pusapvalius, tinkleliais uždengtus šalmus, skirtingai nuo hansų, nešiojusių kvadratinius galvos apdangalus. Žinojo, kad amerikiečiai laimėjo didžiumą mūšių, o vokiečiai prieš pat karo pabaigą sukūrė raketas, kurias paleido į Londoną. Šį tą žinojo ir apie koncentracijos stovyklas.

Tačiau informacijos nuotrupos skyrėsi nuo to, ką teko perskaityti žurnaluose, rastuose Lapino garaže po laiptais, tarsi pasakojimai apie virusus - nuo galimybės pro mikroskopą pažvelgti į gyvą jų knibždėlyną.

Štai Ilzė Koch. Štai krematoriumai ir praviros, ant suodinų vyrių pakibusios jų durys. Karininkai SS uniformomis bei kaliniai dryžuotais skarmalais. Senų bulvarinių žurnalų kvapas priminė tvaiką, sklidusį nuo krūmokšnių, kurie nevaldomai degė į rytus nuo Santo Donato. Todas jautė, kaip tarp pirštų pagalvėlių traška gelsvas popierius; ištrūkęs iš Lapino garažo ir pasiklydęs laiko tėkmėje mėgino įsisąmoninti, kad *jie iš tiesų taip elgėsi*, jog *kažkas tikrai taip elgėsi*, jog *kažkas leido jiems taip elgtis*. Nuo pasibjaurėjimo ir susijaudinimo ėmė mausti galvą, įskaudo pavargusias akis, tačiau jis nesiliovė skaitęs, kol vienoje pastraipoje - po nuotrauka, kurioje riogsojo lavonų krūvos, suverstos Dachau konclagerio teritorijoje - išvydo skaičių:

6 000 000

Kažkas pripaistė nesąmonių, pamanė Todas, *pridėjo vieną ar porą nulių. Juk čia dvigubai daugiau žmonių, negu jų gyvena Los Andžele!* Tačiau kitame žurnale (ant viršelio puikavosi grandinėmis prie sienos prirakinta moteris ir besišypsantis link jos artėjantis, rankoje žarsteklį gniaužiantis vyrukas nacių uniforma), jis vėl pamatė:

6 000 000

Galvos skausmas sustiprėjo. Burna išdžiūvo. Lyg per miglą pasigirdo draugo balsas, skelbiantis, kad jam metas vakarieniauti. Todas pasiteiravo, ar, Lapinui valgant, jis galėtų likti garaže ir paskaityti. Bičiulis nustebo, tačiau patraukė pečiais ir atsakė: žinoma, kodėl gi

ne. Todas kiūtojo susikūprinęs virš dėžių su tikrais kariniais žurnalais, kol telefonu paskambinusi motina paklausė, ar jis iš viso *ruošiasi* grįžti namo.

Tarsi pasuktumėte raktą spynoje.

Visų straipsnių autoriai smerkė tai, kas įvyko. Tačiau jų istorijos tęsėsi iki paskutinių puslapių, kuriuose smerkiančius žodžius supo reklamos, siūlančios vokiškus peilius, diržus, šalmus, taip pat stebuklinguosius tvarsčius bei gydomąsias plaukų atauginimui skirtas priemones. Šios reklamos viliojo potencialius pirkėjus vokiškomis vėliavomis su išsiuvinėtomis svastikomis, nacių "Liugeriais", žaidimu "Tankų antpuolis", masino mokytis paštu arba praturtėti aukštakulnius batus pardavinėjant žemaūgiams. Nors straipsniai tvirtino, esą nacistai skleidė blogį, susidarydavo įspūdis, jog dauguma žmonių neturėtų kreipti į tai dėmesio.

Tarsi pirmą sykį įsimylėtumėte.

O taip, tos dienos jis niekada neužmirš. Prisiminė menkiausias smulkmenas - seną, pageltusį prie galinės sienos prilipdytą kalendorių, alyvos dėmę ant betoninių grindų, prisiminė oranžinę virvelę ir kaip žurnalai buvo ja surišti, prisiminė, jog nuo minties apie neįtikėtiną skaičių (6 000 000) galvą persmelkdavo vis stipresnis skausmas. Prisiminė save mąstantį: *aš noriu sužinoti viską, kas atsitiko tose vietose. Viską. Be to, man įdomu, kas svarbiau - čia parašyti žodžiai ar juos apgulusios reklamos.*

Todas prisiminė Triušę Anderson ir stumdamas dėžes atgal po laiptais pagalvojo: *ji buvo teisi. Aš atradau savo IŠSKIRTINĮ POMĖGĮ.*

Diusanderis ilgą laiką nenuleido nuo Todo akių. Galop perėjo svetainę ir dribtelėjo į supamąjį krėslą. Vėl įbedė žvilgsnį į berniuką, tačiau nepajėgė įskaityti truputį svajingos bei nostalgiškos šio veide atsispindinčios išraiškos.

- Aha, mane sudomino žurnalai. Bet aš supratau, kad juose pripaistyta aibė niekų. Todėl nuėjau į biblioteką, kur aptikau daugiau informacijos. Perskaičiau dar šaunesnių dalykėlių. Iš pradžių silpnaprotė bibliotekininkė nenorėjo duoti reikiamos medžiagos, nes tuomet būtų privalėjusi įleisti mane į suaugusiųjų skyrių, bet aš atsakiau, kad vykdau praktinę užduotį, kurią gavau mokykloje. Jei knygos reikalin-

gos mokslams, jas visada duoda. Tačiau toji kvaiša vis vien paskambino mano tėvui. - Todas paniekinančiai užvertė aukštyn akis. - Tarytum mano tėvas nežinotų, ką veikiu.

- O jis žinojo?

- Be abejo. Mano tėvas įsitikinęs, jog vaikams būtina kuo greičiau pažinti gyvenimą - ir gerąsias, ir blogąsias jo puses. Tuomet jie bus pasiruošę bet kokiems netikėtumams. Pasak jo, gyvenimas - tai tigras, kurį turi sučiupti už uodegos. Jei neperprasi žvėries prigimties, jis tave suės.

- Hmmm, - numykė Diusanderis.

- Mama irgi taip galvoja.

- Hmmm. - Senis atrodė suglumęs, lyg negalėtų patikėti pokalbio realumu.

- Šiaip ar taip, - pratęsė Todas, - man pasisekė aptikti puikių dalykėlių. Vien Santo Donato bibliotekoje įmanoma rasti mažiausiai šimtą knygų apie nacių koncentracijos stovyklas. Matyt, jomis domisi *gausybė* žmonių. Aišku, tiek daug nuotraukų, kiek jų buvo Lapino tėvo žurnaluose, nepamačiau, užtat sužinojau tokių kraupybių, nuo kurių plaukai šiaušiasi. Skaičiau apie kėdes su dygliais, styrančiais iš sėdynių. Apie nuodingas dujas, plūstančias iš dušinių. Apie esesininkus, replėmis raunančius kaliniams auksinius dantis. - Berniukas palingavo galvą. - Garbės žodis, jūs, vyručiai, buvote visai pakvaišę.

- Kraupybės... - išspaudė Diusanderis.

- Aš *tikrai* užsiėmiau tiriamuoju darbu. Žinote, kokį pažymį gavau? “A” su pliusu. Aišku, turėjau būti labai atsargus. Tam, kad atliktum tokią užduotį, reikia rašyti teisingai. Ir nevalia prarasti budrumo.

- Išties? - drebančia ranka Diusanderis ištraukė iš pakelio kitą cigaretę.

- O taip. Kiek teko vartyti bibliotekos knygas, atrodė, kad jas kurdami autoriai nuolat vėmė iš pasišlykštėjimo. - Todas susiraukė mėgindamas išvystyti savo mintį. Padėtį apsunkino aplinkybė, kad jo žodyne dar neegzistavo terminas “atmosfera”, vartojamas apibūdinant knygose vyraujančią nuotaiką. - Jie rašė taip, lyg dėl patirto siaubo nebūtų galėję užmigti naktimis. Jų žodžiais tariant, mes privalome išlikti budrūs, kad tokie siaubingi įvykiai daugiau nepasikartotų. Sukurpiau savo ataskaitą panašiu stiliumi. Mokytoja parašė man “A”

veikiausiai todėl, jog, perskaičius tiek medžiagos, mano skrandis neatsikratė priešpiečiais. - Todas triumfuodamas išsiviepė.

Diusanderis vangiai užsirūkė. Befiltrės "Kul" cigaretės galiukas mažumėlę virpėjo. Pro šnerves nuvilnijus dūmų sruogoms, iš gerklės išsiveržė duslus, skreplėtas seno žmogaus kosulys.

- Negaliu patikėti, jog mes apie tai šnekamės, - suniurzgė jis. Pasviręs pirmyn įsistebeilijo į Todą. - Vaike, ar tu žinai, ką reiškia "egzistencializmas"?

Berniukas nuleido klausimą negirdomis.

- Ar jūs pažinojote Ilzę Koch?

- Ilzę Koch? - pakartojo Diusanderis ir sukuždėjo: - Taip, pažinojau.

- Ar ji buvo graži? - pasmalsavo Todas. - Na, suprantate... - jo rankos nubrėžė ore smėlio laikrodžio kontūrus.

- Nejau nesi matęs jos nuotraukos? Nors trykšti tokiu entuziazmu?

- Ką reiškia ent... entuz...

- Entuziazmu trykšta tie, kurie "alpsta", - paaiškino Diusanderis. - Kuriuos... kažkas traukia.

- Tikrai? Jėga. - Nuslopus sumišimui, Todo veidas vėl spinduliavo plačią šypseną, nuo vienos ausies iki kitos. - Na, taip, aš buvau radęs jos nuotraukas. Bet jūs žinote, kokia jų kokybė tose knygose... - berniukas kalbėjo taip, tarytum Diusanderis būtų jas visas turėjęs. - Ten atspausdinti nespalvoti, grūdėti... momentiniai kadrai. Niekas iš fotografų nenumanė, kad jie įamžina, hmm, *istorinius* įvykius. Ar ji išties buvo krūtininga?

- Veikiau žema ir išplerusi, su riebaluota oda, - trumpai atsakė Diusanderis sumaigydamas cigaretę nuorūkų užpildytame pyrago dubenėlyje.

- Oje... - Todas apniuko.

- Vadinasi, tiesiog pasisekė, - mąsliai sumurmėjo senis žvelgdamas į vaiką. - Pamatei mano nuotrauką karo laikų žurnale ir atsitiktinai prisėdai šalia manęs autobuse. *Velnias!* - jis nestipriai pokštelėjo kumščiu į krėslo ranktūrį.

- Ne, pone Diusanderi. Viskas ne taip paprasta, - užtikrino Todas palinkdamas į priekį.

- Nejaugi? - tankūs antakiai šoktelėjo aukštyn, išreikšdami skeptišką šeimininko požiūrį.

- Tikrai, tikrai. Suprantama, mano iškarpų albume netrūksta jūsų nuotraukų. Bet jus fotografavo prieš trisdešimt metų. O dabar - 1974-ieji.

- Tu turi... iškarpų albumą?

- Taip, sere! Ir labai gerą. Surinkau šimtus nuotraukų. Kada nors jums parodysiu. Išsižiosite jas pamatęs.

Diusanderio fizionomiją perkreipė pasibjaurėjimo grimasa, tačiau jis nieko neatsakė.

- Pirmus porą sykių, kai mes susitikome, neatkreipiau į jus dėmesio. Bet vieną lietingą dieną įlipote į autobusą vilkėdamas juodą blizgantį, neperšlampamą apsiaustą...

- Štai kas... - iškošė senis.

- Aha. Viename iš žurnalų, vartytų Lapino garaže, radau nuotrauką, kurioje jūs panašiai apsirengęs. Iš bibliotekos gautoje knygoje aptikau dar vieną jūsų atvaizdą - fotografavotės su žaliu esesininko apsiaustu. O paskui jus išvydau autobuse ir sau tariau: “Guldau galvą, jog čia Kurtas Diusanderis”. Tada pradėjau slapta jus sekti...

- *Ką* tu darei?

- Sekiojau jums iš paskos. Svajoju užaugęs tapti privačiu detektyvu, kaip Semas Speidas iš knygų arba Maniksas iš serialų. Bet privalėjau elgtis labai apdairiai, kad manęs nepastebėtumėte. Norėsite pažiūrėti į nuotraukas?

Iš galinės kelnių kišenės Todas iškrapštė perpus sulenktą voką, atsargiai atplėšė kraštelį, suvilgytą prakaito lašais. Jo akys tvykčiojo kaip berniuko, mintyse reginčio savo gimtadienį, Kalėdas arba fejerverkus, kuriuos šaudys liepos ketvirtąją, Nepriklausomybės dieną.

- *Tu mane fotografavai?*

- Žinoma. Aš turiu nediduką fotoaparatą. “Kodaką”. Siaurą ir plokščią. Puikiai priglundantį prie delno. Kai įsimiklini, gali fotografuoti objektą laikydamas aparatą viena ranka, praskirdamas pirštus taip, kad atidengtum objektyvą. Paskui nuspaudi mygtuką nykščiu. - Todas kukliai nusijuokė. - Kol pramokau juo naudotis, daug sykių buvau nufotografavęs savo pirštus. Vis dėlto tikslą pasiekiau. Jei labai pasistengsi, gali atlikti bet ką. Skamba banaliai, bet tai tiesa.

Kurtas Diusanderis išbalo, lyg būtų pasiligojęs, susitraukė į savo chalatą.

- Juostelę išryškinai prekybos centro fotolaboratorijoje?

- Ką? - Todas apstulbo, bet po akimirkos nuostaba užleido vietą paniekinančiai išraiškai. - Ne! Gal manote, kad aš kvailas? Mano tėvas namuose įrengė tamsų kambarį. Aš pats ryškinu nuotraukas nuo devynerių metų.

Senis nieko neatsakė, bet šiek tiek atsipalaidavo, ir jo veidas bent iš dalies atgavo normalią spalvą.

Berniukas padavė keletą blizgančių nuotraukų - sprendžiant iš dantytų kraštelių, jos iš tiesų buvo spausdintos namų sąlygomis. Diusanderis jas peržvelgė niūriai tylėdamas. Pamatė save sėdintį autobuse, prie lango, išsitiesusį kaip styga, laikantį "Šimtmetį", naujausią Džeimso Mičenerio romaną. Štai jis stovi Devono aveniu, autobusų stotelėje, po pažastimi pasikišęs skėtį, imperatoriškai nelyginant De Golis atlošęs galvą. Štai stypso eilėje prie kino teatro, tylus ir tiesus, dėl savo ūgio bei laikysenos perdėm išsiskiriantis iš aplinkinių paauglių ir bukaveidžių, plaukus susigarbiniavusių namų šeimininkių. Ketvirtoje nuotraukoje dėbso į savo pašto dėžutę. Matydamas, jog Diusanderis neatitraukia nuo jos akių, Todas tarė:

- Tuo momentu baiminausi, kad jūs mane pastebėsite. Bet rizikavau gerai viską apgalvojęs. Fotografavau iš kitos gatvės pusės. Kaip gaila, jog negaliu sau leisti įsigyti "Minoltos" su teleobjektyvu... - Todo akyse sušmėžavo ilgesingas žvilgsnis.

- Esu tikras, jog buvai sumąstęs kokią nors legendą.

- Ketinau jūsų pasiteirauti, ar nematėte mano šuns. Vėliau, kai padariau nuotraukas, palyginau jas su šiomis.

Todas įteikė tris lapus su nuotraukomis, atspausdintomis kopijavimo aparatu. Seniui teko jas regėti ne vieną kartą. Pirmajame, apkarpytame, paveiksle nebuvo matyti nieko, išskyrus jį, sėdintį savo kabinete, Patino stovykloje, ir nacių vėliavą, kabančią ant pakylos, prie rašomojo stalo. Dirstelėjęs į antrąją Diusanderis prisiminė, kad jį fotografavo verbavimo dieną. Trečiojoje jis spaudė ranką Heinrichui Gliuksui, pavaldžiam tiktai pačiam Himleriui.

- Jau tada beveik neabejojau, jog pataikiau į dešimtuką, bet dėl prakeiktų ūsų neįžiūrėjau, ar turite zuikio lūpą. Norėjau būti visiškai tikras, todėl susiradau šitą...

Jis ištraukė iš voko paskutinį lapą. Daug sykių lankstytą. Nuo nešvarumų pajuodavo raukšlelės, nušiurusius kampus tarytum kažkas apkramtė - taip atrodydavo popiergaliai, ilgą laiką pratūnoję mažų berniukų, kišančių nosis, kur nereikia, kišenėse. Paaiškėjo, jog tai nukopijuotas puslapis iš Izraelio sudaryto ieškomų asmenų sąrašo su Kurto Diusanderio aprašymu. Laikydamas jį rankose senis mintyse išvydo lavonus, neramiai besivartančius savo kapuose.

- Aš paėmiau jūsų pirštų atspaudus, - šypsodamasis pratarė Todas. - Ir palyginau juos su tais, kurie parodyti šiame lape.

Diusanderis nukorė žandikaulius ir iškošė vokišką žodžio "mėšlas" atitikmenį.

- Negali būti!

- Dar ir kaip gali. Pernai motina ir tėvas Kalėdoms padovanojo man rinkinį priemonių, reikalingų imant pirštų atspaudus. Tikrų, ne žaislinių. Tris teptukus skirtingiems paviršiams su baltais milteliais ir specialiu popieriumi. Tėvai žino, jog noriu tapti privačiu detektyvu. Aišku, jie galvoja, kad paaugęs atsisakysiu savo užmačių. - Todas abejingai gūžtelėjo pečiais šiuo gestu pademonstruodamas, jog tėvai klysta. - Knygoje viskas paaiškinta apie vijas, užraitus ir panašybes. Jos vadinasi sąlyčio taškais. Tam, kad teismas patvirtintų įrodymus, būtina pateikti aštuonis tokius taškus.

Taigi vieną dieną, kai sėdėjote kino teatre, apibėriau milteliais jūsų pašto dėžutę, durų rankeną ir nuėmiau visus įmanomus pirštų atspaudus. Gerai sugalvojau, ar ne?

Diusanderis nutylėjo. Jis gniaužė krėslo ranktūrius, bedantė burna pastebimai virpėjo. Todui tai nepatiko. Atrodė, jog senis tuojau apsižliumbs. Koks absurdas! Negi Patino Kraugerys pultų į ašaras? Veikiau "Ševroletas" subankrutuos arba "Makdonaldas" atsisakys mėsainių ir ims prekiauti ikrais bei triufeliais.

- Gavau dviejų rūšių atspaudus, - pratęsė Todas. - Vieni nė iš tolo nebuvo panašūs į tuos, kuriuos mačiau ant ieškomų asmenų lapo. Supratau, kad jie - paštininko. Kiti priklausė jums. Aptikau daugiau nei aštuonis sąlyčio taškus. Radau keturiolika panašumų. Štai kaip išsiaiškinau, kas esate.

- Ach tu, *šunyti*. - Diusanderio akys grėsmingai blykstelėjo. Todo paširdžius pakuteno jauduliukas, kaip ir koridoriuje, ką tik įžengus namą. Po akimirkos senis vėl susmuko krėsle.

- Kam apie mane išplepėjai?

- Niekam.

- Netgi savo draugui? Tam Katinui Pegleriui?

- Lapinui. Lapinui Pegleriui. Ne-e, jis tikras tarškynė. Apie jus nepasakojau nė gyvai dvasiai, nes niekuo negalėčiau pasitikėti.

- Ko tu nori? Pinigų? Deja, mano kišenės tuščios. Pietų Amerikoje gyvenau neblogai, bet niekada neužsiminėjau tokiais romantiškais ar pavojingais reikalais, kaip narkotikų prekyba. Brazilijoje, Paragvajuje ir Santo Dominge egzistuoja - *egzistavo* - savotiškas "senų bičiulių tinklas". Jį sudarė po karo iš Vokietijos išsinešdinę bėgliai. Įsiliejau į jų ratą, padoriai uždirbdavau prekiaudamas mineralais ir rūdomis - alavu, variu, boksitu. Vėliau padėtis pasikeitė. Pradėjo klestėti nacionalizmas, sustiprėjo antiamerikietiškos nuotaikos. Gal ir būčiau susidorojęs su pokyčiais, bet mano pėdsakus užuodė žmonės iš Vyzentalio centro. Sėkmingas gyvenimo atkarpas visada lydi nelaimės, berneli, kaip šunys, sekantys paskui rujojančią kalę. Du sykius manęs vos nesugavo. Vieną kartą girdėjau žydų išperos balsą, sklindantį iš kito kambario... Jie pakorė Eichmaną, - sukuždėjo Diusanderis. Viena ranka pakilo iki kaklo, akys suapvalėjo kaip vaiko, besiklausančio kraupiausios gąsdinančios pasakos (pavyzdžiui, "Jonuko ir Grytutės" arba "Mėlynbarzdžio") dalies. - Jis buvo senas žmogus, niekam nepavojingas. Visiškai nesidomėjo politika. Bet tie šunsnukiai vis tiek jį pakorė.

Todas sulinksėjo.

- Neištvėręs įtampos kreipiausi į vienintelius žmones, kurie galėjo man padėti. Jie teikė pagalbą kitiems, o aš nebenorėjau bėgti.

- Susisiekėte su ODESSA*? - spirgėdamas iš susijaudinimo paklausė berniukas.

- Su sicilięčiais, - šaltai pataisė Diusanderis, ir Todas vėl apsiniaukė. - Jie aprūpino mane padirbtais dokumentais ir netikra praeitimi. Nori atsigerti, vaike?

- Aha. Turite kokakolos?

- Ne, mano namuose nėra kolos. - Paskutinis žodis nuskambėjo kaip "kiolios".

- Pieno?

---

*ODESSA (Organisation der SS Angehorigen) - buvusių esesininkų organizacija, po Antrojo Pasaulinio karo padėjusi naciams išvengti sąjungininkų persekiojimo.

- Pieno bus. - Diusanderis nudrožė pro skliautuotą tarpdurį į virtuvę, kur suzvimbė atgijusi dienos šviesos lempa. - Aš gyvenu iš akcijų palūkanų, - atsklido jo balsas. - Akcijų, kurias įsigijau po karo prisidengęs kita pavarde. Per Meino valstijos banką, jei tau labai įdomu. Praėjus metams nuo tada, kai jas nusipirkau, mane konsultavęs bankininkas užmušė savo žmoną ir atsidūrė kalėjime... kaip keistai kartais susiklosto gyvenimas, vaike, ar ne?

Sprendžiant iš garsų, atsivėrė ir užsidarė šaldytuvo durys.

- Šakalai siciliečiai nieko nežinojo apie tas akcijas. Mūsų dienomis jų pilna visur, bet anais laikais siciliečiai nebuvo įkėlę kojos šiauriau Bostono. Išsiaiškinę, jog palaikiau ryšį su Meino banku, jie būtų apiplėšę mane iki paskutinio siūlo ir išsiuntę į Ameriką, kad vegetuočiau iš pašalpų ir maisto talonų.

Girgždėdamos atsilapojo spintelės durelės; Todas išgirdo, kaip į stiklinę kliuksi skystis.

- Šiek tiek investavau į “Dženeral Motors”, tam tikrą sumą - į telekomunikacijų rinką, be to, nusipirkau šimtą penkiasdešimt “Revlono” akcijų. Jas visas parinko bankininkas. Prisimenu jo pavardę - Diufrenas, - nes ši skamba truputį panašiai į manąją. Atrodo, tam tipui geriau sekėsi nuspėti, kurios kompanijos ateityje taps pelningomis, nei atsikratyti žmona. *Nusikaltimas iš aistros*, berniuk. Tai tik įrodo, jog visi vyrai priklauso skaityti gebančių žioplių gretoms.

Senis grįžo į kambarį šiugždėdamas šlepetėmis. Rankose laikė du žalius plastikinius puodelius, panašius į tuos, kuriuos degalinės kartais dovanoja klientams. Prisipilsi pilną baką benzino, nemokamai gausi stiklinę. Diusanderis atkišo vieną Todui.

- Pirmus penkerius metus to Diufreno parinkti vertybiniai popieriai garantavo man ganėtinai pasiturintį gyvenimą. Bet vėliau pardaviau degtukų kompanijos “Žydros deimantinės galvutės” akcijas, kad nusipirkčiau šį namą ir nediduką kotedžą šalia Big Suro, Kalifornijos pakrantės. Paskui šalį užklupo infliacija. Nuosmukis. Atsikračiau kotedžu ir akcijomis, viena po kitos. Daugumą pardaviau gaudamas fantastišką pelną. Kaip gaila, kad neįsigijau jų daugiau. Bet aš maniau, jog esu gerai apsaugotas iš kitų pusių. Vertybiniai popieriai, kaip jūs, amerikiečiai, sakote, visada susiję su rizika... - senis sušnypštė ir spragtelėjo pirštais.

Todas nuobodžiavo. Jis atvyko čia ne tam, kad klausytųsi, kaip

Diusanderis inkščia dėl pinigų ir burbuliuoja apie savo akcijas. Mintis apie šantažą niekada nebuvo šovusi berniukui į galvą. Pinigai? Ką su jais veikti? Kišenpinigiai ir atlygis už laikraščių išvežiojimą per savaitę sudarydavo padorią sumą. Jei šioji kartais negalėdavo patenkinti numatomų išlaidų... ką gi, visuomet atsirasdavo kaimynų, kuriems reikėdavo nupjauti veją.

Kilstelėjęs pieną prie lūpų Todas sudvejojo. Jo lūpų krašteliams pakrypus aukštyn, veidą nutvieskė pasigėrėjimą spinduliuojanti šypsena. Vaikas ištiesė degalinėje nemokamai gautą puodelį Diusanderiui.

- *Jūs* paragaukite, - vylingai pasiūlė.

Akimirką senis dėbsojo į jį nieko nesuprasdamas, paskui užvertė aukštyn savo krauju pasruvusias akis.

- *Grüss Gott!** - Diusanderis čiupo puodelį, nurijo du gurkšnius, įteikė jį atgal. - Matai? Aš nesigriebiu už gerklės gaudydamas orą. Nėra jokio aitraus migdolų kvapo. Tai pienas, berniuk. *Pienas*. Iš "Deirilijos fermų". Ant pakelio nupiešta besišypsanti karvė.

Sekundę kitą Todas varstė jį įtariu žvilgsniu, galų gale atsargiai siurbtelėjo. Taip, savo *skoniu* gėrimas išties priminė pieną, bet vaikis kažkodėl daugiau nesijautė ištroškęs. Berniukas padėjo puodelį ant stalo. Diusanderis gūžtelėjo, užsivertė savąjį ir išmaukęs gurkšnį sučepsėjo lūpomis.

- *Šnapsas?* - paklausė Todas.

- Burbonas. "Senovės amžių" gamybos. Pakankamai gardus. Ir pigus.

Berniuko pirštai įniko rakinėti džinsų siūles.

- Na, jei tu pats nusprendei surizikuoti "biržoje", - tarė Diusanderis, - turėtum žinoti, jog pasirinkai bevertes akcijas.

- Ką?

- Kalbu apie šantažą, - paaiškino senis. - Argi ne taip vadina pinigų prievartavimą "Manikse", "Havajų penkiukėje" arba "Barnabyje Džonse"? Jei būtent to norėjai...

Todas prapliupo kvatoti - įniko tirtėti nuo širdingo, vaikiško juoko. Purtydamas galvą pabandė kažką ištarti, bet neįstengė susitvardyti.

- Rodos, tau rūpi ne šantažas, - sumurmėjo Diusanderis ūmai papilkėjęs, apimtas tokios stingdančios baimės, kokios nejautė per visą

*Didysis Dieve (*vok.*).

pokalbį. Jis susipylė į gerklę dar vieną didelį gurkšnį, susiraukė ir virptelėjo. - Bent jau ne pinigai. Nors tu juokiesi, aš vis vien užuodžiu prievartavimą. Ko tau prisireikė? Kodėl neduodi ramybės senam žmogui? Galbūt, kaip sakai, kitados iš tikrųjų buvau nacis. Netgi esesininkas. Dabar esu virtęs kriošena, kuris užsimanęs išsituštinti turi naudotis žvakutėmis. Ko tu nori?

Berniukas akimoju surimtėjo, įsmeigė į Diusanderį atvirą, maloniai nuoširdų žvilgsnį.

- Nejau neaišku? Man knieti apie tai išgirsti. Daugiau nieko. Garbės žodis.

- Apie tai *išgirsti?* - aidu atkartojo Diusanderis.

Todas pasviro į priekį, įdegusias alkūnes įremdamas į mėlynais džinsais aptemptus kelius.

- Aha. Apie šaulių būrius. Dujų kameras. Krosnis. Kalinius, kurie prieš nušaunami turėjo išsikasti sau kapus ir atsistoti ant duobės krašto. Ty... - jis liežuviu susidrėkino lūpas. - Tyrimus. Eksperimentus. Apie visas kraupybes.

Senis spoksojo į vaiką su stebėtinu abejingumu, užgniaužęs emocijas tarsi veterinaras, žiūrintis į katę, kuri gimdo dvigalvius kačiukus.

- Tu monstras, - tyliai ištarė jis.

- Pasak mano skaitytų knygų, pone Diusanderi, *jūs* esate monstras, - purkštelėjęs atšovė Todas. - Ne aš siunčiau kalinius į krosnis. Prieš jums atvykstant į Patiną, jose atsidurdavo du tūkstančiai žmonių per dieną. Jums pasirodžius - trys tūkstančiai. Vėliau trys su puse, kol jūsų veiklą nutraukė įsiveržę rusų kareiviai. Himleris jus vadino produktyvumo ekspertu ir apdovanojo medaliu. Bet monstru vis tiek apšaukiate mane. O *varge*.

- Tai bjaurūs amerikiečių prasimanymai. - Pasipiktinęs Diusanderis su trenksmu nuleido puodelį ant stalo, ir jo ranką aptaškė išteliūskuoto burbono lašai. - Ne aš sukūriau tą problemą ir ne aš sprendžiau, kaip su ja susidoroti. Tik vykdžiau nurodymus ir instrukcijas.

Todo šypsena praplatėjo, kone virsdama pašaipiu vypsniu.

- Puikiai žinau, kaip amerikiečiai sugeba iškraipyti faktus, - suurzgė Diusanderis. - Palyginti su jūsiškiais politikais, mūsų daktaras Gebelsas primena mažą berniuką, vaikų darželyje žaidžiantį su paveikslėlių knyga. Jie pliurpia apie moralę, nors patys užlieja napalmu kly-

kiančius Vietnamo vaikus ir pagyvenusias moteris. Vengiantys stoti į kariuomenę apšaukiami bailiais ir už taiką kovojančiais liurbiais. Nepaklūstantys įsakymams sodinami už grotų arba išspiriami iš šalies. Demonstracijų dalyvius, pasisakančius prieš nesėkmingą karinę akciją Azijoje, policininkai aptalžo bananais. Nekaltus žmones žudančius eilinius kareivius apdovanoja ordinais. Skerdžiantys vaikus ir deginantys ligonines namuose pasitinkami paradais bei plevėsuojančiomis vėliavomis. Jiems rengiamos iškilmingos vakarienės, įteikiami miesto raktai, nemokami bilietai į futbolo rungtynes. - Senis kilstelėjo stiklinę lyg ketindamas išrėžti tostą. - Karo nusikaltėliais vadinami tik pralaimėjusieji, kurie paprasčiausiai vykdė įsakymus. - Išmaukus burboną, Diusanderį užpuolė kosulio priepuolis, nuo kurio šiek tiek parausvėjo jo skruostai.

Klausydamasis monologo Todas nenustygo vietoje - panašiai bruzdėdavo gimdytojams pradėjus aptarinėti vakaro žinias. Senasis gerasis naujienų pranešėjas Volteris Klondaikas - taip tėvas kreipdavosi į jį tokiais atvejais. Berniukui nerūpėjo nei vertybiniai Diusanderio popieriai, nei politinės pažiūros. Politika žmonėms reikalinga tam, kad būtų galima įgyvendinti savo sumanymus. Pavyzdžiui, kaip tuomet, kai pernai jam magėjo kyštelėti ranką po Šeronos Ekerman suknele. Šerona pareiškė, kad jo norai negražūs, tačiau, sprendžiant iš balso intonacijos, ši mintis ją sujaudino. Todėl Todas atsakė, jog užaugęs ruošiasi tapti gydytoju, ir ji nusileido. Tai politika. Jam norėjosi išgirsti apie vokiečių gydytojus, mėginusius suporuoti moteris su šunimis, grūdusius identiškus dvynius į šaldytuvus, idant išsiaiškintų, ar jie numirs vienu metu, apie elektrošoko terapiją, be nuskausminančiųjų atliekamas operacijas, vokiečių kareivius, kurie prievartaudavo bet kokias po ranka pasitaikančias moteris. Visa kita tebuvo tušti paistalai, turintys pridengti kažkieno nutrauktas kraupybes.

- Jei nebūčiau paklusęs nurodymams, jau seniai gulėčiau po velėna, - supūkštė Diusanderis. Viršutinė jo kūno dalis lingavo, priversdama girgždėti krėslą. Nuo senio dvelktelėjo alkoholio tvaikas. - Mes nė akimirkai neturėjome teisės užmiršti rusų fronto, *nicht wahr?** Mūsų vadovai buvo bepročiai, žinoma, tačiau kas galėtų ginčytis su pamišėliais... juolab kai patį didžiausią psichopatą lydėjo šėtoniška sėkmė. Jis per plauką išvengė genialiai sumąstytos žmogžudystės.

*Ar ne (*vok.*).

Sąmokslininkus lėtai pasmaugė pianino stygomis, priešmirtines agonijas nufilmavo, kad būtų įbaugintas elitas...

- Jėga! Liuks! - impulsyviai sušuko Todas. - Ar jūs matėte tą filmą?

- Taip, mačiau. Visi išvydome, kas nutiko tiems, kurie nenorėjo arba negalėjo plaukti pasroviui ir sulaukti, kol nurims audra. Mums neliko kitos išeities. Tik ne tuo metu ir ne toje vietoje. Vėl taip pasielgčiau, bet...

Jis nudūrė akis į tuščią puodelį.

- ...bet aš nenoriu apie tai nei kalbėti, nei galvoti. Mūsų apsisprendimą įtakojo išgyvenimo instinktas. O šis neturi nieko bendra su gėriu. Aš dažnai sapnuodavau... - senis lėtai iškrapštė cigaretę iš pakelio, padėto ant televizoriaus. - Taip. Daugybę metų mane kankino košmarai. Tamsoje aidintys garsai. Traktorių, buldozerių riaumojimas. Buožių dunksėjimas į sušalusią žemę, o gal į žmonių kaukoles. Švilpimas, sirenos, pistoletų šūviai, klyksmai. Bildesys, kuris sklinda nuo gyvulių vagonų durų, atidaromų žvarbią žiemos popietę.

Staiga tie garsai išnykdavo... ir tamsoje prasimerkdavo žvilgančios akys. Atrodydavo, tarsi iš atogrąžų miško į mane būtų įsispiginęs žvėris. Ilgą laiką gyvenau džiunglių pakraštyje, matyt, todėl sapnuose visuomet užuosdavau jų kvapą. Pakirsdavau permirkęs nuo prakaito, jausdamas, jog iš krūtinės tuojau iššoks širdis, delnu užsispaudęs burną, kad neleisčiau iš gerklės išsiveržti riksmui. Tuomet pagalvodavau: *tai ne sapnas, o tikrovė.* Brazilija, Paragvajus, Kuba tėra iliuzija. Tikrovėje aš tebetūnau Patine. Sulig kiekviena diena artėja rusai. Kai kurie prisimena 1943-ųjų žiemą privalėję ryti sušalusius vokiečių lavonus, kad išliktų gyvi. Dabar jie geidžia paragauti karšto vokiško kraujo. Sklido gandai, berniuk, neva kai kurie iš priešų, įsibrovusių į Vokietiją, iš tikrųjų pjaudavo belaisviams gerkles ir iš aulinių maukdavo kraują. Pabudus mano galvoje sukdavosi vienintelė mintis: *nutraukti darbų negalima. Reikia sunaikinti mūsų veiklos įrodymus. Bent jau pasistengti, kad jų liktų kiek įmanoma mažiau. Pasauliui vis vien nesinori tikėti tuo, ką iškrėtėme.* Be paliovos sau tvirtinau: *darbus būtina pratęsti, jei trokštame išsigelbėti.*

Todas susidomėjęs klausėsi. Pradžia nebloga, bet jis numanė ateityje išgirsiąs dar šaunesnių pasakojimų. Senį tereikėjo truputį para-

ginti. Po galais, kaip jam pasisekė! Nemažai tokio amžiaus žmonių jau būna iškaršę ir nukvakę.

Diusanderis įsisiurbė į savo cigaretę.

- Vėliau, sapnams išblėsus, pasitaikydavo dienų, kai mane apimdavo nuojauta, jog pastebėjau kažką iš Patino. Ne sargybinius ar kolegas karininkus. Vien tik kalinius. Pamenu vieną popietę, prieš dešimt metų, Vakarų Berlyne. Autobane įvyko avarija, ir visose juostose sustingo eismas. Sėdėjau savo "Morise", klausiausi radijo laukdamas, kol mašinos pajudės. Žvilgtelėjau į dešinę. Kitoje juostoje stovėjo sena "Simka", jos vairą spaudžianti žmogysta žvelgė į mane. Penkiasdešimtmetis ligotos išvaizdos vyriškis. Su randu, išvagojusiu skruostą. Pražilusiais trumpais, kreivai šleivai kirptais plaukais. Aš nusisukau. Praėjo dešimt minučių, bet automobiliai nepakrutėjo iš vietos. Ėmiau vogčiomis šnairuoti į "Simkos" savininką. Kas kartą pastebėdavau, jog tas tipas nenuleidžia nuo manęs akių, giliai įdubusių į akiduobes. Jo veide atsispindėjo negyva išraiška. Kuo toliau, tuo labiau įtikėjau, kad mane atpažino kalinys iš Patino.

Diusanderis delnu nusišluostė akis.

- Buvo žiema. Žmogus vilkėjo milinį apsiaustą. Bet aš neabejojau, kad išlipęs iš mašinos, atidaręs "Simkos" dureles, privertęs jį nusimesti paltą ir atsiraitoti marškinių rankovę, ant dilbio pamatyčiau ištatuiruotą numerį.

Galų gale eismas pajudėjo, ir aš nutolau nuo "Simkos". Dar dešimt minučių prakiurksojęs kamštyje, būčiau iššokęs laukan ir ištraukęs senį iš jo kledaro... būčiau nusispjovęs į numerį ir prilupęs jį už tai, kad į mane taip dėbsojo.

Netrukus po to įvykio visiems laikams išvykau iš Vokietijos.

- Jūsų laimei, - tarstelėjo Todas.

Diusanderis patraukė pečiais.

- Panašūs žvilgsniai mane lydėdavo visur. Havanoje, Meksike, Romoje... beje, Romoje pragyvenau trejus metus. Kartais išvysdavau kokį nors vyrą, kavinėje geriantį kapučino kavą ir svilinantį mane akimis... viešbučio fojė įsitaisiusią moterį, kuri atrodydavo labiau susidomėjusi manimi negu savo žurnalu... padavėją, aptarnaujantį kitus klientus, bet nuolat į mane dirsčiojantį. Aš būdavau tikras, jog tie žmonės, žiūrėdami į mane, bandydavo atpažinti kažkada anksčiau matytą veidą. Naktimis vėl sapnuodavau garsus, džiungles, akis.

Tačiau atvykęs į Ameriką visa tai išmečiau iš galvos. Dabar vaikštau į kino teatrus. Sykį per savaitę lankausi vienoje iš greito maisto užeigėlių, kur steriliai švaru ir dūzgia dienos šviesos lempos. Čia, namuose, sėdžiu prie dėlionių, skaitau romanus, dažniausiai prastus, maksau priešais televizorių. Vakarais geriu, kol užmiegu. Manęs nebekankina košmarai. Jei prekybos centre, bibliotekoje ar tabako krautuvėlėje pajuntu į mane atkreiptus įdėmius žvilgsnius, pagalvoju, jog kažkam primenu senelį... mokytoją... arba seną kaimyną. - Jis palingavo galva. - Tai, kas įvyko Patine, išgyveno kitas žmogus. Ne aš.

- Puiku! - atsiliepė Todas. - Jūs man viską papasakosite.

Diusanderis susiraukė užsimerkdamas, po akimirkos jo vokai lėtai pakilo aukštyn.

- Tu nesupratai. Aš nenoriu kalbėti apie praeitį.

- Bet kalbėsite, antraip visiems išduosiu, kas esate.

Senio fizionomija papilkėjo jam bevarstant berniuką nuožmiu žvilgsniu.

- Žinojau, jog anksčiau ar vėliau sulauksiu šantažo, - pagaliau išspaudė jis.

- Šiandieną pašnekėsime apie dujines krosnis, - tarė Todas spinduliuodamas pasitenkinimo sklidiną vypsnį. - Apie deginamus lavonus. Tik iš pradžių įsidėkite dantis. Su jais atrodote geriau.

Diusanderis pakluso. Jis pasakojo apie krosnis, kol Todas išėjo namo užkąsti priešpiečių. Kiekvieną sykį, kai senis mėgindavo apsiriboti apibendrinimais, vaikas įsiterpdavo ir pateikdamas konkretų klausimą neleisdavo nukrypti nuo temos. Diusanderis nuolat vilgydavo gerklę burbonu, kalbėjo nutaisęs niaurią veido išraišką. Todas šypsojosi už juos abu.

2

1974-ųjų rugpjūtis.

Juodu sėdėjo Diusanderio verandoje, iš kurios atsivėrė vaizdas į vidinį kiemą, giedrame danguje švietė saulė. Berniukas dėvėjo džinsus, sportinius marškinėlius, su kuriais žaisdavo Mažojoje lygoje, avėjo sportbačius. Senis buvo apsivilkęs pilkus dukslius marškinius ir užsitempęs beformes chaki spalvos kelnes, prilaikomas petnešomis - nusmurgėlio alkoholiko kelnės, su panieka pagalvojo Todas; jos atrodė taip, tarsi būtų iškrapštytos iš dėžės, kuri riogsojo Gelbėjimo Ar-

mijos parduotuvės kampe. Namuose jam teks sumąstyti, kaip pakeisti Diusanderio aprangą, nes tie klaikūs drabužiai temdė pokalbių teikiamą malonumą.

Porelė kramsnojo "Makdonalde" įsigytus mėsainius, kuriuos Todas atvežė dviračiu, iš visų jėgų mindamas pedalus, kad maistas neatvėstų. Pro plastikinį šiaudelį berniukas siurbė kokakolą. Diusanderis gniaužė stiklinę su burbonu.

Seniokiškas, kimus, dvejojantis balsas protarpiais pagarsėdavo, neilgai trukus vėl prislopdavo iki kuždesio. Blyškiai melsvos akys, įspraustos į niekad nenykstančius rausvus ratilus, vis šmaižė į šonus. Atsitiktinis žiūrovas būtų pamanęs, jog prieš save mato senelį, šnekantį su anūku, kuris veikiausiai klausėsi iš kartos į kartą perduodamų šeimyninių istorijų.

- Tai viskas, ką prisimenu, - užbaigė Diusanderis ir dantimis atplėšė didžiulį kąsnį mėsainio. Jo smakru nuvarvėjo ypatingasis "Makdonaldo" padažas.

- Jūs žinote gerokai daugiau, - švelniai papriekaištavo Todas.

Senis sriūbtelėjo burbono.

- Uniformas siuvome iš popieriaus, - pagaliau suniurzgė. - Kai mirdavo vienas belaisvis, jo skarmalai atitekdavo kitam. Kartais vieną uniformą vilkėdavo iki keturiasdešimties kalinių, kol ji galutinai susidėvėdavo. Už savo taupumą sulaukiau aukšto įvertinimo.

- Iš Gliukso?

- Iš Himlerio.

- Ana savaitę minėjote, jog Patine stovėjo siuvimo fabrikas. Kodėl iš ten neatsisiųsdavote drabužių? Kaliniai patys galėjo juos siūti.

- Patino fabrikas gamino uniformas vokiečių kareiviams. Kalbant apie mus... - Diusanderis trumpam užsikirto. Po pauzės prisivertė pratęsti: - Mūsų stovykla nepriklausė perauklėjimo įstaigoms.

Todas apdovanojo jį savo tradicine plačia šypsena.

- Gal šiandienai pakaks? Prašau. Man skauda gerklę.

- Jums derėtų mažiau rūkyti, - tebevypsodamas atšovė vaikinukas. - Papasakokite išsamiau apie uniformas.

- Kurias? Kalinių ar esesininkų? - nuolankiai pasitikslino Diusanderis.

- Apie visas, - išsišiepęs atsakė Todas.

3

1974-ųjų rugsėjis.

Savo namuose, virtuvėje, ant duonos riekės Todas tepė riešutų sviestą ir džemą. Į virtuvę vedė pustuzinis raudonmedžio laiptelių, užsibaigiančių ties pakyla, kurią dengė žvilgančio chromo ir nerūdijančio plieno sluoksnis. Elektrinė motinos rašomoji mašinėlė tarškėjo nuo tada, kai berniukas grįžo iš mokyklos. Ji spausdino magistrinio darbo tezes paskutiniojo kurso studentui - trumpai apsikirpusiam, raginiais akinių rėmeliais nosį pabalnojusiam moksliukui, kuris, Todo kuklia nuomone, priminė ateivį iš kito pasaulio. Darbo tema - kaip po Antrojo Pasaulinio karo Salinų slėnį paveikė vaisinių musių antplūdis, ar panašus mėšlas. Nūnai rašomoji mašinėlė nutilo, ir motina išniro iš savo kambario.

- Todai mažuli, - pasisveikino su sūnumi.

- Monika mažule, - pakankamai draugiškai atsiliepė jis.

Kaip trisdešimt šešerių metų moteris, motina dar buvo ganėtinai patraukli paukštytė, pagalvojo Todas, gelsvais plaukais, vietomis nudažytais pilkšvomis sruogelėmis, aukšta, dailiai sudėta. Dabar ji dėvėjo tamsiai raudonus šortus ir ploną pašildyto viskio spalvos palaidinukę, kurios galus susirišo po krūtimis atidengdama plokščią, jokiomis raukšlelėmis neišraizgytą pilvą. Iš plaukų, ties pakaušiu nerūpestingai susegtų žalsvai melsva sage, kyšojo mašinraščio trintukas.

- Kaip sekėsi mokykloje? - paklausė motina laipteliais užlipusi į virtuvę. Ji pakštelėjo sūnui į lūpas ir įsitaisė ant taburetės priešais staliuką.

- Neblogai.

- Vėl būsi įtrauktas į geriausiųjų sąrašą?

- Žinoma. - Tiesą sakant, Todas neabejojo, jog pirmojo ketvirčio pažymiai turtėtų šiek tiek smukteleti. Jis daug laiko praleisdavo su Diusanderiu. Arba, jei nelindėdavo senojo nacio namuose, mąstydavo apie išgirstas istorijas. Porą kartų netgi susapnavo tai, ką jam pasakojo. Laimei, ne tikrus košmarus.

- Gabus mokinys, - šyptelėjo motina pataršydamas šviesius jo gaurus. - Sumuštinis skanus?

- Aha.

- Gal sutepsi dar vieną ir atneši jį į mano kabinetą?

- Atleisk, negaliu. - Todas atsistojo. - Prisižadėjau aplankyti poną Denkerį ir kokią valandą paskaityti jam knygą.

- Tebesėdite prie "Robinzono Kruzo"?

- Ne-e. - Jis parodė storos knygos, įsigytos sendaikčių parduotuvėje už dvidešimt centų, nugarėlę. - Pradėjome "Tomą Džonsą".

- Viešpatie švenčiausias! Tau prireiks visų mokslo metų, kol ją įveiksi. Kodėl nepaieškojai sutrumpinto varianto, kaip "Robinzono"?

- Na, ponas Denkeris norėjo išklausyti šitą knygą su visomis smulkmenomis. Pats taip sakė.

- O... - kelias sekundes motina žiūrėjo į sūnų, paskui jį apkabino. Tokius meilius jausmus retai kada demonstruodavo, todėl Todas pasijuto nejaukiai. - Koks tu šaunuolis... tiek laiko paaukoji jam skaitydamas. Mudu su tavo tėvu manome, jog tai... tai kažkas nepaprasta.

Berniukas kukliai nudūrė žemyn akis.

- Ir niekam nesipasakoji, - pridūrė ji. - Kodėl slepi savo talentą?

- Bičiuliai, su kuriais slankioju, pagalvotų, kad esu niūnia, - droviai nusišypsojęs atsiliepė Todas. - Nes užsiimu šūdinais gerais darbais.

- Nevartok tokių žodžių, - perspėjo mama, tiesa, ne itin griežtai. - Kaip manai, ar ponas Denkeris sutiktų kada nors užsukti į svečius ir su mumis pavakarieniauti?

- Galbūt, - miglotai atsakė Todas. - Klausyk, man metas raityti kulnus.

- Gerai. Vakarienė pusę septynių. Nepamiršk.

- Nepamiršiu.

- Tavo tėvas dirbs iki vėlumos, tad prie stalo vėl sėdėsime tik mudu.

- Jėga, mažule.

Motina palydėjo sūnų žvilgsniu meiliai šypsodamasi, vildamasi, jog "Tome Džonse" nebus nieko, ko nederėtų skaityti trylikamečiui. Vargu. Jis augo visuomenėje, kurioje tokius žurnalus, kaip "Penthouse", įmanoma nusipirkti už dolerį dvidešimt penkis centus - kurioje bet koks vaikis gali čiupti žurnalą nuo viršutinės lentynos ir pavartyti puslapius, kol surikęs pardavėjas lieps nešdintis iš krautuvėlės. Kai gyveni visuomenėje, pasirinkusioje šūkį "įsiutink savo kaimyną", mažai tikėtina, jog prieš du šimtus metų parašyta knyga galėtų išmušti Todą iš pusiausvyros. Tiesa, senukui romanas greičiausiai patiks. Ričardas nuolat kartodavo, esą mažyliams visas pasaulis įkūnija labo-

ratoriją. Tegul jie landžioja į kiekvieną kertelę. Jei vaikas turi namus ir mylinčius tėvus, nestiprūs stuktelėjimai į aštrius kampus jam bus tiktai į naudą.

O gatvėje "Švino" pedalus mynė pats normaliausias vaikas, kokį ji pažinojo. *Mes neblogai rūpinamės berniuku,* pagalvojo Monika Bauden besirengdama susitepti sumuštinį. *Kad aš skradžiai žemę prasmegčiau, jei tai netiesa.*

4

1974-ųjų spalis.

Diusanderis sulyso. Jie sėdėjo virtuvėje; ant stalo, uždengto klijuote, gulėjo apšiuręs "Tomo Džonso" egzempliorius. (Todas, kuris visuomet apmąstydavo menkiausias gudrybių smulkmenas, įsigijo knygos santrauką ir atidžiai ją perskaitė tam atvejui, jei motina arba tėvas užsimanytų paklausinėti siužeto.) Berniukas kramsnojo šaldytą "Ring Ding" pyragėlį, prigriebtą prekybos centre. Nupirko vieną ir seniui, tačiau tas savo dalies nė nepalietė. Nors, maukdamas burboną, kartkartėmis dėbtelėdavo į lėkštutę. Todo įsitikinimu, kvaila atsisakyti tokios skanėsto, kaip "Ring Ding". Reikės paklausti, ar galima paimti jo porciją, jeigu jau Diusanderis nesiruošia jos valgyti.

- Kaip tai patekdavo į Patiną? - smalsiai pasiteiravo vaikinukas.

- Traukinių vagonais, - atsakė Diusanderis, - pažymėtais "MEDIKAMENTAI". Ilgose dėžėse, kurios priminė karstus ir todėl puikiai tiko prie bendro vaizdo. Kaliniai jas iškraudavo ir sudėdavo ligoninėje. Vėliau, naktimis, mano vyrai pernešdavo dėžes į sandėlius, įrengtus už dušinių.

- Visada gaudavote "Cikloną-B"?

- Ne, retsykiais atsiųsdavo kitokių dujų. Eksperimentinių. Vadovybė be paliovos ieškojo būdų, kaip pagerinti produktyvumą. Kartą mus aprūpino dujomis, kodiniu pavadinimu "PEGASAS". Nervus paralyžiuojančiomis dujomis. Ačiū Dievui, jog daugiau neteko su jomis susidurti, nes... - Diusanderis pastebėjo, kaip blykstelėjo į priekį palinkusio vaikiščio akys, tad prikando liežuvį ir pamojo savo puodeliu, dovanėle iš degalinės. - Nes jos nepasiteisino, - pagaliau pratęsė. - Mes... mes nuobodžiavome.

Tačiau Todas nesileido taip lengvai apkvailinamas.

- Kaip tos dujos veikė?

- Žudė žmones. O ką tu galvojai? Kad priversdavo juos vaikščioti vandens paviršiumi? Tiesiog žudė, ir baigta.

- Papasakokite smulkiau.

- Ne, - nukirto Diusanderis neįstengdamas nuslėpti siaubo. Jis negalvojo apie "PEGASĄ"... kiek laiko? Dešimt metų? Dvidešimt? - Aš atsisakau!

- Pasakokite. - Todas nulaižė nuo pirštų šokoladinį glajų. - Antraip pats žinote, kas jums gresia.

Taip, pamanė Diusanderis, *puikiai žinau, tu, pašvinkęs mažas siaubūne.*

- Nuo "PEGASO" kaliniai pradėjo šokti, - nenoriai sumurmėjo.

- Šokti?

- Kaip ir "Cikloną-B", paleidome šias dujas pro dušų galvutes. Žmonės... ėmė strykčioti. Kai kurie klykė. Dauguma juokėsi. Jie apsivėmė ir... ir nevalingai išsituštino.

- Oho! Apsišiko? - Todas dūrė pirštu į pyragėlį, kėpsantį Diusanderio lėkštėje. Savąją porciją jau sudorojo. - Valgysite?

Senis neatsiliepė. Jos akis aptraukė prisiminimų ūkana. Fizionomijoje sustingo užsisvajojusio žmogaus išraiška, šalta nelyginant tamsioji niekuomet nesisukančios planetos pusė. Sąmonę persmelkė pasibjaurėjimas, sumišęs su... nejau su *nostalgija?*

- Mirtininkų galūnės sutrūkčiojo nuo mėšlungiškų traukulių, iš jų gerklių išsiveržė keisti, spigūs garsai. Mano vyrai... mano vyrai praminė "PEGASĄ" jodlerių dujomis. Galų gale visi išdribo ant grindų susikruvindami nosis, raitydamiesi savo pačių mėšle, žviegdami ir jodliuodami. Aš tau pamelavau, berniuk. Dujos jų nenužudė. Tikriausiai nebuvo pakankamai stiprios, o gal todėl, kad mes nenorėjome ilgiau laukti. Praradęs kantrybę liepiau penkiems ginkluotiems savo vyrams nutraukti jų agonijas. Jei į mano bylą būtų pakliuvusi ataskaita apie operacijos eigą, manęs nebūtų pagyrę - juk nurodžiau eikvoti šaudmenis tuo metu, kai fiureris paskelbė, esą kiekvieną šovinį reikia saugoti kaip savo akį. Tačiau ta penkiuke aš pasitikėjau. Kartais galvodavau, berneli, jog niekada neužmiršiu mirtininkų riksmų. Jodliavimo. Juoko.

- Kurgi ne! - tarstelėjo Todas keliais kąsniais užbaigdamas Diusanderio porciją. Taupumas - ne yda, sakydavo jo motina tais retais atvejais, kai berniukas stumdavo į šalį vakarykščių patiekalų likučius.

- Gera istorija, pone Diusanderi. Iš jūsų nuolat išgirstu šaunių dalykėlių. Kai tik paraginu jus išsikalbėti.

Todas vyptelėjo. Neįtikėtina, tačiau senis atsakė tuo pačiu, nors šypsotis visiškai nenorėjo.

5

1974-ųjų lapkritis.

Dikas Baudenas, Todo tėvas, savo išvaizda labai priminė aktorių Loidą Boknerį. Jis - Baudenas, ne Bokneris - buvo trisdešimt aštuonerių metų, lieso sudėjimo vyriškis, teikiantis pirmenybę marškiniams, kuriais puikuojasi prestižinių universitetų studentai, ir tamsių spalvų kostiumams. Statybvietėse paprastai vilkėdavo chaki spalvos drabužius, ant galvos užsimaukšlindavo šalmą, atminimo dovaną iš Taikos korpuso laikų, kai Afrikoje jis padėjo projektuoti ir suręsti dvi užtvankas. Dirbdamas namuose, savo kabinete, Baudenas užsidėdavo pusapvalius, amžinai ant nosies galiuko nuslystančius akinius, dėl kurių priminė koledžo dekaną. Nūnai jis žvelgė pro tuos akinius į sūnų, per tviskantį stiklinį savo stalo paviršių tapšnodamas pirmojo ketvirčio pažymių kortele.

- Vienas “B”. Keturi “C”. Vienas “D”. Po paraliais, “*D*”! Todai, tavo motina velniškai nusiminusi, nors ir stengiasi to neparodyti.

Todas nuleido žemyn akis. Jis nesišypsojo. Jei tėvas keikdavosi, tai nežadėdavo nieko gera.

- Dieve mano, tu dar nesi turėjęs tokių *prastų* pažymių. “*D*” iš algebros pradmenų? Kas tave *apsėdo?*

- Nežinau, tėti. - Berniukas nuolankiai vėpsojo į savo kelius.

- Mudu su tavo motina manome, jog tu per daug laiko praleidi su ponu Denkeriu ir pernelyg retai prisėdi prie knygų. Mūsų nuomone, tau derėtų pas jį lankytis tiktai savaitgaliais, bičiuli. Bent jau kol pagerės akademiniai pasiekimai...

Todas pakėlė galvą, ir Baudenui pasidingojo, tarsi sūnus perliejo jį laukinio įniršio kupinu žvilgsniu. Tėvo akys suapvalėjo, pirštai suspaudė tamsiai geltono atspalvio pažymių kortelę... tačiau po sekundės Todas tapo savimi, tuo pačiu gerai pažįstamu vaiku, kuris dabar nusiminęs stebeilijosi į savo gimdytoją. Nejau pyktis tiktai pasivaideno? Na, žinoma. Vis dėlto keistoji akimirka pakurstė nerimą, ir tėvas sutriko nežinodamas, kaip pratęsti. Todas neniršo, o Dikas Baudenas

nenorėjo jo *siutinti.* Juodu visuomet siejo draugiški santykiai, tad būtų geriau, jei šie nenutrūktų. Jie neslėpė vienas nuo kito jokių paslapčių nebent tik tai, jog Dikas retsykiais nusidėdavo su sekretore, bet juk panašių dalykų nepasakosi trylikamečiui sūnui... juolab kad tai nesusiję su *šeimyniniu* gyvenimu). Absurdiškame pasaulyje, kuriame žudikai vaikšto nebaudžiami, paaugliai pumpuojasi heroiną, o moksleiviai iš vidurinių mokyklų - Todo amžiaus vaikai - užsikrečia venerinėmis ligomis, būtent tokius santykius tėvai turėtų palaikyti su savo atžalomis.

- Ne, tėti, prašau, nereikia. Nebausk pono Denkerio dėl mano klaidų. Jis pražus be manęs. Aš pasitempsiu. Garbės žodis. Toji algebra... ji mane supainiojo. Bet paskutines kelias dienas mokiausi kartu su Benu Tremeinu ir pamažu viską perprantu. Aš... nežinau, iš pradžių tiesiog springau nuo naujų mokslų.

- Šiaip ar taip, man atrodo, jog tu praleidi su juo per daug laiko. - Nepaisant priekaištaujančio tono, Baudenas po truputį atlėgo. Todui sunku atsakyti... nesinorėtų nuvilti sūnaus ypač, kai išgirsti aistringą prašymą nebausti senio dėl jo nesėkmių. Po velnių, viskas stoja į savo vietas. Ponas Denkeris, ko gero, nekantraudamas laukia kiekvieno apsilankymo.

- Ponas Stormanas, algebros mokytojas, tikras kirvis, - paaiškino Todas. - Daugumai vaikų parašė “D”. Trims ar keturiems net įsūdė “F”.

Baudenas mąsliai linktelėjo.

- Aš neisiu pas jį trečiadieniais. Kol pagerės pažymiai. - Todas teisingai interpretavo tėvo žvilgsnį. - Po mokyklos, užuot dykinėjęs, iš karto sėsiu prie pamokų. Pažadu.

- Tau taip patinka senis?

- Jis iš tiesų šaunus, - nuoširdžiai patvirtino Todas.

- Na... gerai. Priimsiu tavo pasiūlymą, bičiuli. Bet tavo pažymiai turi akivaizdžiai pagerėti iki sausio. Aišku? Man rūpi tavo ateitis. Nemanyk, jog vidurinėje mokykloje per anksti apie tai galvoti. *Toli gražu ne.* - Pastaroji frazė Dikui Baudenui nuolat sukdavosi ant liežuvio galo, Todo mama lygiai taip pat dažnai mėgdavo kartoti priežodį “Taupumas - ne yda”.

- Aišku, tėti, - užtikrino berniukas. Jie pašnekėjo kaip vyras su vyru.

- Tuomet negaišk laiko ir čiupk knygas. - Baudenas užstūmė savo pusapvalius akinius ant nosies ir paplekšnojo sūnui per petį.

Vaiko veidas išspinduliavo plačią, giedrą šypseną.

- Bus padaryta, tėti!

Baudenas stebėjo nueinantį Todą pats išdidžiai vypsodamas. Šitas vaikinukas - išskirtinis. Ir jis nebuvo užsiplieskęs pykčiu, nieko panašaus. Tai, kas tvykstelėjo sūnaus veide, tebuvo apmaudas... jokiu būdu ne įtūžio pliūpsnis. Jei Todas nirštų, Dikas akimoju suprastų, nes savo atžalos emocijas skaitė kaip atverstą knygą. Nuo pat kūdikystės.

Atlikęs tėvišką pareigą, švilpaudamas Dikas Baudenas palinko virš išskleisto brėžinio.

6

1974-ųjų gruodis.

Todas atkakliai mygo skambutį, kol tarpduryje pasirodė pageltęs išsikamavusio žmogaus veidas. Plaukai, liepą dar buvę vešlūs, pastebimai praretėjo, pamažėle slinko nuo kaulėtos kaktos. Jie prarado savo blizgesį ir nušiuro. Prakaulus Diusanderio kūnas priminė oda aptrauktą skeletą... nors, Todo manymu, jis dar nebuvo toks sudžiūvęs kaip belaisviai, kalėję Patino stovykloje.

Namo šeimininkui priėjus prie durų, berniukas laikė kairiąją ranką užkišęs už nugaros. Dabar ją ištiesė įteikdamas seniui suvyniotą paketą.

- Su šventom Kalėdom! - linksmai šūktelėjo.

Diusanderis atšlijo nuo dėžės, paskui ją paėmė nerodydamas nei nuostabos, nei pasitenkinimo. Laikė paketą atsargiai lyg būgštaudamas, kad šiame gali slypėti sprogmenys. Lauke krapnojo. Su protrūkiais lijo beveik visą savaitę. Todas atnešė dovanėlę, pakišęs ją po striukės skvernu, prieš tai įvyniojęs dėžutę į blizgančią foliją ir aprišęs juostele.

- Kas čia? - be jokio entuziazmo paklausė Diusanderis, kai jie nužingsniavo į virtuvę.

- Atidarykite ir pažiūrėkite.

Todas sužvejojo striukės kišenėje kokakolos skardinę, padėjo ją ant stalo, kurį dengė raudonais ir baltais kvadratais išmarginta klijuotė.

- Verčiau užtraukite užuolaidas, - it sąmokslininkas pasiūlė jis.

Senio veide šmėkštelėjo įtarimo šešėlis.

- Kodėl?

- Na... niekada negalite žinoti, kas jus stebi, - išsišiepęs atsakė Todas. - Argi ne taip gyvenote visus tuos metus? Matydamas žmones, kurie nenuleisdavo nuo jūsų akių?

Diusanderis užtraukė naktines virtuvės užuolaidas. Paskui įsipylė į stiklą burbono ir nuplėšė paketo raištelius. Todas įmuturiavo dėžę į foliją kaip berniukas, savo mintis nukreipęs į svarbesnius dalykus, pavyzdžiui, futbolą, gatvės ritulį arba penktadienio vakaro siaubo filmą, kurį pažiūrės su draugu, pakviestu pernakvoti jo namuose - abu įsisups į antklodes ir prunkšdami susigrūs sofos gale. Dantyti paketo kampai, nelygios siūlės ir gausybė lipnios juostos skiautelių bylojo apie nekantravimą, kurį Todas demonstravo užsiimdamas tokiu moterišku darbu.

Nepaisant nieko, dovana šiek tiek sujaudino Diusanderį. Vėliau, kai siaubas truputį atslūgo, jis pagalvojo: *man derėjo susiprotėti.*

Dėžėje gulėjo uniforma. Esesininko uniforma. Kartu su auliniais batais.

Sukrėsto senio akys nuslinko nuo paketo turinio iki kartoninio dangčio: AUKŠČIAUSIOS KOKYBĖS PITERIO KOSTIUMAI - TOJE PAČIOJE VIETOJE NUO 1951-ŲJŲ!

- Ne, - urgztelėjo Diusanderis. - Aš jos nesivilksiu. Užteks šitų nesąmonių, vaikėze. Verčiau mirsiu, negu ją apsirengsiu.

- Gal pamiršote, kaip jie sudorojo Eichmaną? - priminė Todas. - Jis buvo senas žmogus ir nebesidomėjo politika. Argi ne taip sakėte? Be to, aš visą rudenį taupiau, norėdamas įteikti jums dovaną. Uniforma drauge su auliniais kainavo daugiau nei aštuoniasdešimt dolerių. 1944-aisiais mielai ja puošdavotės.

- Ach, tu, mažas *šunsnuki!* - Diusanderis pakėlė kumštį virš galvos. Berniukas nė nekrūptelėjo. Stovėjo tarsi suakmenėjęs, svilindamas vyriškį žaižaruojančiomis akimis.

- Aha, - švelniai ištarė. - Pirmyn, palieskite mane. Bent *vieną* kartelį.

Senis nuleido ranką, jo lūpos suvirpėjo.

- Tu - kraugerys iš pragaro, - sumurmėjo.

- Apsirenkite, - paragino Todas.

Diusanderis palietė chalato raištelius ir sustingo nukreipęs į Todą maldaujantį žvilgsnį.

- Prašau tavęs, nereikia. Aš esu senas žmogus...

Todas lėtai, bet ryžtingai papurtė galvą. Jo akys vis dar spindėjo. Ach, kaip malonu klausytis Diusanderio maldų! Patino kaliniai turbūt lygiai taip pat melsdavo pasigailėti.

Leidęs chalatui nukristi ant grindų, senis liko stovėti tiktai su boksininko trumpikėmis ir šlepetėmis. Spoksodamas į įdubusią krūtinę, šiek tiek išpampusį pilvą, prakaulias seniokiškas rankas Todas nusprendė, jog visus fizinius trūkumus paslėps drabužiai.

Vangiai iškrapštęs iš dėžės mundurą Diusanderis pradėjo rengtis.

Po dešimties minučių jis jau puikavosi SS uniforma. Stypsojo nuleidęs pečius, kepurę užsidėjęs ant šono, tačiau šios smulkmenos nebadė akių, nes jas užglaistė aiškiai matomas kaukolės simbolis. Diusanderis įgavo niūraus orumo - bent jau vaiko požiūriu, - kurio neturėjo anksčiau. Nepaisant apgailėtinos jo povyzos, šleivai pakreiptų pėdų, Todas buvo patenkintas. Pirmą kartą Diusanderis atrodė kaip tikras nacis. Galbūt susenęs ir, žinoma, nugalėtas. Užtat su uniforma. Ne kriošena, kuris leido paskutines savo dienas per nespalvotą televizorių, papuoštą styrančia folija apvyniota antena, žiūrėdamas Lorenso Velko šou, o Kurtas Diusanderis, Patino Kraugerys.

Tuo tarpu senį užvaldė pasibjaurėjimas, nepatogumo jausmas... ir savotiškas keistas palengvėjimas. Jis šlykštėjosi pastarąja emocija, akivaizdžiai bylojančia apie psichologinį berniuko pranašumą. Diusanderis tapo vaiko belaisviu, ir to išperos valdžia sustiprėdavo kiekvieną kartą, kai jį, išgyvenusį eilinį pažeminimą, apimdavo nelemtas, vos pastebimas palengvėjimas. Visgi senis nenorėjo sau meluoti. Jam *iš-ties* mažumėlę atlėgo širdis apsirengus uniforma, nors šiai klastotei toli buvo iki originalo. Vietoj užtrauktuko praskiepe turėtų būti sagos. Laipsnis pažymėtas neteisingai, siuvėjo darbas apgailėtinas, auliniai pagaminti iš pigios odos imitacijos. Šlamštas, ne uniforma. Juk *nenumirs* ja apsivilkęs, tiesa? Ne, ji...

- Pataisyti kepurę! - suriko Todas.

Pritrenktas Diusanderis sumirksėjo.

- *Pataisyti kepurę, kareivi!*

Diusanderis pakluso nejučia įžūliai kryptelėdamas ranka - šis

gestas buvo tapęs skiriamuoju jo vyresniųjų leitenantų ženklu. Ironiška, tačiau dabar jis pats vilkėjo *oberleutenant* uniformą.

- Suglausti kojas!

Nė nesusimąstydamas senis kaukštelėjo kulnais, energingai ir jaunatviškai, tarytum metų našta būtų nuslydusi nuo pečių kartu su chalatu.

- *Achtung!**

Jis įsitempė, ir vieną sekundę Todas rimtai išsigando. Vaikas jautėsi, lyg būtų burtininko mokinys, kuris atgaivino šluotas, bet neturėjo pakankamai įgūdžių, kad pajėgtų nutraukti jų šėliojimą. Manieringas, skurdžiai gyvenantis senis išgaravo, užleisdamas vietą Kurtui Diusanderiui.

Baimę netrukus pakeitė jaudinantis valdžios pojūtis.

- *Aplink!*

Diusanderis vikriai pasisuko, lyg nė nebūtų maukęs burbono, visiškai užmiršęs keturis kankinančius mėnesius. Vėl pokštelėjo kulnais atsigręždamas į riebalų dėmėmis ištepliotą viryklę. Už jos senis regėjo dulkėtą karinės akademijos aikštę, kur neatmenamais laikais mokėsi žygiavimo meno.

- *Aplink!*

Šįsyk pakrypęs visu kūnu Diusanderis susverdėjo ir vos neprarado pusiausvyros. Kitados už tokią klaidą būtų sulaukęs dešimties drausminių nuobaudų ir smūgio lazdos drūtgaliu, nuo kurio tektų agoniškai dvėsuoti gaudant orą. Mintyse jis šyptelėjo. Berniukas nežinojo visų gudrybių.

- O dabar *žengte marš!*

Išdidžiai atstatyti Diusanderio pečiai vėl sukrito.

- Ne, - išspaudė jis, - maldauju...

- *Žengte marš! Koją! Koją! Koją! Kam sakau!*

Sušvokštęs senis įniko žąsies žingsniu trepsėti išblukusiu virtuvės grindis užklojusiu linoleumu. Pasuko į dešinę, kad išvengtų stalo, priartėjęs prie sienos vėl kryptelėjo dešinėn. Kulniavo šiek tiek pakėlęs smakrą, nutaisęs abejingą, šaltą veido išraišką. Ritmiškai besikilnojančios kojos nusileisdavo su tokiu trenksmu, kad spintelėje, kabančioje virš kriauklės, subarškėdavo pigūs porceliano indai. Rankos siūbavo neišbaigtais puslankiais.

*Dėmesio (*vok.*).

Todo sąmonėje atgijo žygiuojančių šluotų vaizdai, tuo pačiu paširdžius vėl pakuteno baimė. Staiga jis susiprotėjo nenoris, jog Diusanderis mėgautųsi dovanota uniforma. Galbūt - tiktai galbūt - jam labiau magėjo, kad senis atrodytų kvailai, o ne tikroviškai. Bet kažkodėl, nepaisant padoraus buvusio Patino komendanto amžiaus ir pigių virtuvės baldų, esesininko uniformą dėvintis žmogus gąsdino. Todas pirmą kartą suvokė, jog lavonai, suversti į griovius, ir krematoriumai iš tiesų egzistavo. Nuotraukos, kuriose matyti susipynusios negyvėlių rankos bei kojos, išversti pilvai, plaunami šaltų pavasarinių Vokietiją užliejusių liūčių, neturėjo nieko bendra su kadrais iš siaubo filmo - tarkim, krūvos manekenų, kuriuos po filmavimo surenka operatoriaus padėjėjai bei rekvizitininkai. Tai realūs, stulbinantį ir sveiku protu nepaaiškinamą blogį atspindintys faktai. Kurį laiką vaikui dingojosi, tarytum jis užuodžia silpną padūmavusių, pūvančių kūnų tvaiką.

Todą persmelkė siaubas.

- Užteks! - suriko jis.

Diusanderis nesiliovė marširavęs, nieko nereginčiomis akimis įsispiginęs į priekį. Jis dar aukščiau kilstelėjo galvą įtempdamas siauras gerklės sausgysles, arogantiškai pakreipdamas smakrą. Iš sudžiūvusios fizionomijos atgrasiai kyšojo aštri nelyginant peilis nosis.

Berniuko pažastis permerkė prakaitas.

- *Sustot!* - užstaugė jis.

Senis pakėlė kairiąją koją ir nuleido ją šalia dešiniosios, kulnu taukštelėjęs per grindis. Po sekundės kitos jo veide sustingusią negyvą išraišką pakeitė sąmyšis, kurį savo ruožtu lydėjo neviltis. Diusanderis nukorė pečius.

Todas su palengvėjimu atsiduso pyktelėdamas ant savęs. *Galų gale kas čia vadovauja*, pamanė vaikas atgaudamas pasitikėjimą savimi. *Aš, ir niekas kitas. Tegul jis to neužmiršta.*

Berniukas vėl nusišypsojo.

- Neblogai. Šiek tiek pasitreniravus, bus dar geriau.

Diusanderis tylėjo sunkiai šnopuodamas, nuleidęs galvą.

- Galite nusivilkti uniformą, - didžiadvasiškai pasiūlė Todas... nejučia pradėjęs spėlioti, ar norės, kad senis dar sykį ją apsivilktų. Kelias sekundes atrodė...

7

1975-ųjų sausis.

Sutilindžiavus paskutiniam skambučiui, Todas išėjo iš mokyklos, apžergė dviratį ir nuriedėjo į parką. Prie laisvo suoliuko šoko ant žemės, parėmė "Šviną" ant kojelės ir iš galinės kelnių kišenės iškrapštė pažymių kortelę. Apsidairęs nepamatė jokių pažįstamų veidų - akiratyje teišvydo prie tvenkinio besitrinančią porelę iš vidurinės mokyklos ir keletą valkatų, besidalinančių gėrimu, kurį maukė iš butelio, paslėpto popieriniame maišelyje. Purvini sumauti nusmurgėliai, šmėkštelėjo galvoje mintis. Visgi nuotaiką Todui sugadino ne šie prasilakėliai. Jis atvertė perpus sulenktą kortelę.

Anglų kalba: "C". Amerikos istorija: "C". Gamtos mokslai: "D". Aplinkinės bendruomenės pažinimas: "B". Prancūzų kalba: "F". Algebros pradmenys: "F".

Berniukas dėbsojo į pažymius netikėdamas savo akimis. Jis nemanė gausiąs įspūdingus įvertinimus, tačiau, kaip paaiškėjo, ketvirčio gale laukė tikra katastrofa.

Gal tai į gera, ūmai sukuždėjo vidinis balsas. *Gal tu tyčia prastai mokeisi, nes dalis tavęs geidė visa tai užbaigti. Tau* reikia *nutraukti ryšius su Diusanderiu, kol neįvyko nieko bloga.*

Jis griežtai nustūmė šią mintį į sąmonės kertelę. Nieko bloga nenutiks. Diusanderis prispaustas po padu. Senis manė, jog vienas iš Todo draugų turėjo demaskuojantį laišką, tačiau nežinojo kuris. Jeigu jam kas nors - *bet kas* - atsitiks, laiškas bematant bus perduotas policijai. Anksčiau atrodė, jog "Patino Kraugerys" vis vien kažko imsis. Bet dabar jis pernelyg senas, kad pradėtų šakotis.

- Aš jį kontroliuoju, - sukuždėjo Todas ir kumščiu tvojo sau per šlaunį - nuo smūgio raumenis perliejo skausmas. Su savimi kalbėtis yra visiška nesąmonė. Sau panosėje urgzdavo tiktai pamišėliai. Jis niekaip negalėjo išsivaduoti nuo šio įpročio, kuriuo užsikrėtė prieš kokias šešias savaites. Tykus murmėjimas kartais patraukdavo kitų žmonių, pavyzdžiui, kelių mokytojų, žvilgsnius. Šiknius Bernis Eversonas tiesiai šviesiai paklausė, ar jam galvoje netrūksta vieno šulo. Todas vos susilaikė nepraskėlęs tam lepšiui lūpos. Susivaldė žinodamas, jog į peštynes veltis nederėtų, nes dėl tokių kvailų kivirčų žmo-

nės apie tave gali susidaryti nepalankią nuomonę. Šnekėtis su savimi negerai, be abejo, tačiau...

- Sapnai irgi bjaurūs, - burbtelėjo nespėjęs prikąsti liežuvio.

Pastarosiomis naktimis užplūsdavo tikri košmarai. Sapnuose jis dėvėdavo uniformą, kiekvieną sykį vis kitokią. Kartais vilkėdavo popierinę, kartu su šimtais giltinės pavidalo vyrų išsirikiavęs į vieną liniją. Ore tvyrodavo degėsių kvapas, ausis kartkartėmis pasiekdavo buldozerių riaumojimas. Prie belaisvių priėjęs Diusanderis pamodavo ranka į vieną ar kitą sulysėlį, ir tų niekas nejudindavo. Likusius paragindavo žygiuoti link krematoriumo. Kai kurie mėgindavo priešintis, tačiau dėl maisto stokos jie būdavo tokie išsekę, kad savo jėgomis nė iš tolo neprilygdavo sargybiniams. Staiga Diusanderis išdygdavo priešais Todą. Jų žvilgsniai susikryžiuodavo vienam stingdančiai ilgam momentui. Galiausiai senis nukreipdavo į jį savo išblukusį skėtį.

- Nutempkite šitą amerikietį *berniuką* į laboratorijas, - įsakydavo prašiepdamas netikrus dantis.

Kitame sapne jis puikuodavosi esesininko uniforma, avėdavo aukštus aulinius batus, taip nublizgintus, kad jų paviršiuje galėdavo įžiūrėti savo atvaizdą. Ant švarko žvilgėdavo kaukolės emblema ir žaibų simboliai. Tačiau Todas stypsodavo viduryje Santo Donato bulvaro. Visi aplinkui į jį spoksodavo ir imdavo badyti pirštais. Vieni prajukdavo, kiti baisėdavosi, pykdavo arba bjaurėdavosi. Staiga prie jo cypdamas sustodavo automobilis, ir pro langą dėbtelėdavo Diusanderis, kuris atrodydavo kaip dviejų šimtų metų mumija geltona, raukšlėta, kaulus aptempta oda.

- Aš tave pažįstu, - šaižiai sucypdavo senis. Apsidairęs į žiūrovus vėl išsprogdindavo akis į Todą. - Tu buvai Patino stovyklos komendantas! Ei, pažvelkite visi! Čia Patino Kraugerys! Himlerio "produktyvumo ekspertas"! Aš tave demaskavau, žmogžudy! Demaskavau, budeli! Demaskavau, kūdikių žudike!

Dar viename košmare jis kulniuodavo koridoriumi tarp akmeninių sienų, įsisiautęs į dryžuotus kalinio skarmalus, apsuptas dviejų į tėvus panašių sargybinių. Abu turėdavo geltonus, į akis krentančius rankovės raiščius su Dovydo žvaigžde. Už jų pėdindavo pastorius, garsiai skaitantis pastraipas iš Pakartoto Įstatymo knygos. Dirstelėjęs per petį Todas išvysdavo, jog dvasininko vaidmenį atlikdavo Diusanderis juodu SS karininko munduru.

Koridoriaus gale atsiverdavo dvigubos durys, už kurių slypėdavo ašuoniakampis kambarys su stiklinėmis sienomis. Patalpos viduryje dunksodavo kartuvės. Už stiklo stovėdavo moterys ir vyrai, nuogi, išsekę, įbedę apatiškus žvilgsnius į ešafotą. Ant jų rankų mėlynuodavo ištatuiruoti numeriai.

- Viskas gerai, - sušnibždėjo Todas. - Aš valdau padėtį.

Į jį atsigręžė prie tvenkinio įsitaisiusi porelė. Todas nuožmiai į juos dėbtelėjo nedrįsdamas pratarti nė žodžio. Galų gale tuodu nusisuko. Ar tik vyriokas neišsišiepė?

Berniukas pašoko, susigrūdo į kišenę pažymių kortelę ir sėdo ant dviračio. Mynė pedalus kelis kvartalus, kol pasiekė vaistinę, kur nusipirko buteliuką rašalą naikinančio skysčio ir mėlynai rašantį plunksnakotį. Grįžęs į parką (porelė iš vidurinės mokyklos jau buvo dingusi iš akiračio, tačiau valkatos tebesriuobė savo gėralą smardindami aplinką) pažymį už anglų kalbą pakeitė į "B". Šalia dalyko "Amerikos istorija" pakeverzojo "A". Prie "Gamtos mokslų" brūkštelėjo "B". Prancūzų kalbos ir algebros žinias įvertino atitinkamai "C" ir "B". "Aplinkinės bendruomenės pažinimą" ištrynė ir paprasčiausiai perrašė kartu su tuo pačiu "B", idant nesiskirtų braižas. Svarbiausia, kad kortelė atrodytų tvarkinga... kaip karininko uniforma.

Aha, uniforma.

- Nieko baisaus, - vėl burbtelėjo Todas. - Jie tuo patikės. Tikrai patikės.

Baigiantis mėnesiui, vieną naktį, laikrodžio rodyklei seniai įveikus antros valandos atžymą, Kurtas Diusanderis pabudo gąsdinančioje tamsoje grumdamasis su antklode, švokšdamas ir dejuodamas. Jis kone duso, užvaldytas ledinės baimės. Krūtinę tarsi slėgė sunkus akmuo, ir senis nejučia pagalvojo, ar tik jis nepatyrė širdies priepuolio. Apgraibomis paieškojo lempos, vos nenuvertė jos nuo naktinio staliuko prieš surasdamas jungiklį.

Aš savo kambaryje, pagalvojo, čia, Santo Donate, Kalifornijos valstijoje, Amerikoje. Štai langas, užtrauktas rudomis užuolaidomis, štai lentynos, užkimštos pigiais bulvariniais romanais, kuriuos pirkau knygų parduotuvėje Soreno gatvėje. Štai pilkas kilimas ir mėlyni tapetai. Nei apopleksijos, nei džiunglių ar svilinančių akių.

Tačiau siaubas tebesupo jį nelyginant dvokiantis kailis, o širdis

spurdėjo it pašėlusi. Sapnai sugrįžo. Diusanderis žinojo, jog anksčiau ar vėliau taip atsitiks, jei berniukas nesiliaus jo lankęs. Prakeiktas vaikėzas. Tas laiškas, kurį neva sukurpė siekdamas apsisaugoti, greičiausiai tebuvo blefas. Ir, beje, nevykęs. Kvaila gudrybė, nusižiūrėta iš detektyvinių serialų. Negi berniūkštis turėjo tokių draugų, kurie prisiektų neatplėšti patikėto laiško ir sugebėtų ištesėti savo pažadą? Mažai tikėtina. Bent jau Diusanderis taip manė. Jeigu jis galėtų būti šimtu procentų *tikras*...

Senis suspaudė artrito perkreiptus pirštus pajusdamas skausmo dūrį, po akimirkos lėtai juos atgniaužė.

Nuo staliuko paėmęs rūkalų pakelį, perbraukė degtuku per lovos koją ir prisidegė cigaretę. Laikrodis rodė dvi valandas keturiasdešimt vieną minutę. Šią naktį užmigti nebepavyks. Įtraukus dūmą, plaučius ėmė draskyti kosulio priepuolis. Akių neišeis sumerkti, nebent virtuvėje išlenktų porą stikliukų. O gal kokius tris. Ne, paskutines šešias savaites jis per daug gėrė. Jaunos dienos, kai pajėgė plempti alkoholį nesustodamas, seniai praeityje. Diusanderis prisiminė save atostogaujantį Berlyne, 1939-aisiais, kai ore kybojo pergalės kvapas, kai visur galėjai girdėti fiurerio balsą, regėti liepsnojančias akis, valdingą žvilgsnį...

Tas berniukas... prakeiktas vaikpalaikis!

- Būk atviras sau pačiam, - ištarė senis, ir tyliame kambaryje nuskambėjęs balsas privertė jį krūptelėti. Diusanderis nebuvo pratęs kalbėtis su savimi, nors retsykiais nevengdavo paniurnėti panosėje. Kad ir Patine, prieš pat stovyklos likvidavimą, kai aplinkui viešpatavo chaosas, o rytuose, iš kur artėjo rusai, griaudėjo kas dieną ir netgi kas valandą garsėjantys sprogimai. Nieko keista, jog tuo metu jis dažnai šnekėdavosi su savimi. Įsitempę žmonės elgiasi labai keistai - kai kurie susikiša rankas į kelnių kišenes ir kasosi sėklides, kiti kalena dantimis... šiuo atžvilgiu nepralenkiamas buvo Volfas, kuris visuomet išsišiepdavo barškindamas savo iltimis. Tuo tarpu Hufmanas spragsėdavo pirštais ir plekšnodavo sau per šlaunį, nesąmoningai kurdamas sudėtingus ritmus. Jis, Kurtas Diusanderis, protarpiais balsu dudendavo monologus. Bet dabar...

- Tu vėl įsitempęs, - garsiai pareiškė senis, šįsyk prabildamas vokiškai. Gimtąja kalba nešnekėjo daugybę metų, ir nūnai ji veikė raminančiai, keistai liūliavo atgaivindama tamsius, mielus prisiminimus.

- Taip, tave slegia įtampa. Dėl berniūkščio. Būk atviras su savimi. Tokį ankstyvą rytą nederėtų sau meluoti. Tu nesigaili pradėjęs pasakoti apie praeitį. Pradžioje baiminaisi, jog vaikigalis nesugebės išsaugoti paslapties. Papasakos apie tave bičiuliui, o tas savo ruožtu perduos naujienas kitiems draugams, ir taip toliau. Bet jeigu jis įstengė tylėti taip ilgai, vadinasi, neprasižios ir vėliau. Jei mane suims, berniukas neteks savo... savo kalbančios knygos. Negi aš jam esu kalbanti knyga? Veikiausiai.

Diusanderis nutilo, tačiau mintys tebekirbėjo galvoje. Jis buvo vienišas - niekas nė neįsivaizdavo, *koks* vienišas. Kartkartėmis rimtai susimąstydavo apie savižudybę. Prie atsiskyrėliško gyvenimo taip ir neįprato. Vieninteliai balsai, kuriuos girdėdavo, sklisdavo iš radijo imtuvo. Į svečius užklysdavo tiktai žmonės, tūnantys kitoje purvino televizoriaus ekrano pusėje. Diusanderis bijojo artėjančios mirties, bet didžiausią siaubą jam kėlė seno žmogaus gyvenimą apkartinanti vienatvė.

Retsykiais jis nesulaikydavo šlapimo, ir pusiaukelėje iki tualeto ant kelnių išplisdavo tamsi dėmė. Drėgnu oru diegdavo sąnarius, kol sustiprėję sopuliai tapdavo nepakeliami. Pasitaikydavo dienų, kai nuo aušros iki sutemų jis ištuštindavo visą nuskausminančiųjų skardinę... tačiau aspirinas tik iš dalies apmalšindavo maudulį. Skausmo banga užliedavo netgi bandant atlikti elementarius veiksmus, tarkim, nuo lentynos paimti knygą arba perjungti televizoriaus kanalą. Diusanderio regėjimas suprastėjo; kartais senis užkliūdavo už baldų, nusibrozdindavo blauzdas, trinktelėdavo galva į spintelę. Jis būgštavo jog susilaužys kaulus ir nepajėgs nušliaužti iki telefono. Dar labiau nerimavo, kad į namus užsukęs gydytojas, kurio įtarimus pakurstys neegzistuojanti medicininė pono Denkerio kortelė, gali atskleisti tiesą apie jo praeitį.

Berniukas padėdavo nuslopinti kai kurias baimes. Kai vaikėzas apsilankydavo, mintyse jis lengvai atgaivindavo senus laikus. Kad ir kaip būtų keista bei nenormalu, pastaruoju metu Diusanderio atmintis funkcionavo be priekaištų. Jis galėjo nesustodamas porinti apie įvykius, iš sąmonės gelmių nesunkiai išrausti vardus ir netgi papasakoti, koks oras tvyrojo lauke vieną ar kitą dieną. Prisiminė eilinį Henreidą, kuris budėdavo šiaurės rytų bokštelyje apsiginklavęs kulkosvaidžiu, ir jo tarpuakyje pūpsojusį riebalinį naviką - eilinį Henreidą kolegos

vadindavo Triakiu arba Ciklopu. Prisiminė Keselį, turėjusį mylimosios nuotrauką. Ji gulėjo nuoga ant sofos susidėjusi rankas už galvos. Savo merginą Keselis nuolat rodydavo kitiems vyrams. Prisiminė gydytojų pavardes ir eksperimentus - skausmo slenksčių, smegenų bangų, kurias skleidė merdintys vyrai bei moterys, fiksavimą, protinio atsilikimo, įvairių rūšių radiacijos poveikių tyrimus ir tuzinus kitų. *Šimtus* kitų.

Matyt, šnekėdamas su berniuku, jis niekuo nesiskyrė nuo didžiumos su žaliu jaunimėliu bendraujančių senių. Tačiau jam labiau pasisekė nei daugumai iškaršėlių, priverstų taikstytis su nekantria, žiovaujančia iš nuobodulio ar net storžieviška auditorija. *Diusanderio* publiką sudarė klausytojas, kuris alpėjo iš susižavėjimo.

Argi keli nemalonūs sapnai - pernelyg aukšta kaina?

Senis sumaigė nuorūką ir trumpam įsmeigė akis į lubas. Galop nuleido kojas ant grindų. Juodu su berniuku pasibjaurėtini... tačiau vienas kitam buvo reikalingi kaip vanduo. Nuo beskonio, bet sotaus maisto, kurio abu užkąsdavo virtuvėje, Diusanderiui protarpiais susukdavo pilvą. Įdomu, kaip jaučiasi berniukas? Ar jis gerai miega? Tikriausiai ne. Paskutinėmis dienomis vaikigalis atrodė labiau išblyškęs ir liesesnis nei tuomet, kaip pirmą sykį pasibeldė į jo duris.

Perėjęs miegamąjį Diusanderis atidarė spintos duris. Nustūmė į dešinę pakabas, ištiesė pirštus į šešėlius ir ištraukė netikrąją esesininko uniformą. Drabužiai kybojo ant dilbio tarsi plėšraus žvėries oda. Senis palietė ją kita ranka... ir paglostė.

Ilgą laiką jis nejudėjo iš vietos. Galų gale ėmė lėtai rengtis. Kai užsisegė visas sagas (neužmiršdamas užtrauktuko, visiškai nederančios prie uniformos) ir susijuosė diržu, nukreipė žvilgsnį į veidrodį. Patenkintas linktelėjo.

Grįžęs į lovą atsigulė ir prisidegė dar vieną cigaretę. Pabaigus ją rūkyti, apėmė snaudulys. Jis išjungė naktinę lemputę netikėdamas, jog sugebės štai taip lengvai sumerkti akis, tačiau po penkių minučių jau drunijo. Likusią nakties dalį išmiegojo ramiai, be sapnų.

8

1975-ųjų vasaris.

Po vakarienės Dikas Baudenas pasiūlė pasivaišinti konjaku, kurio skonis Diusanderiui pasirodė siaubingas. Aišku, užuot reiškęs prie-

kaištus, jis plačiai nusišypsojo ir nepagailėjo ekstravagantiškų komplimentų. Baudeno žmona įteikė sūnui šokoladinį kokteilį. Valgydamas berniukas buvo neįprastai tylus. Sunerimęs? Taip. Dėl kažkokios priežasties vaikiščias atrodė sunerimęs.

Diusanderis pakerėjo Diką ir Moniką Baudenus nuo pat pirmos sekundės, kai berniūkštis atsivedė jį į namus. Vaikas tvirtino tėvams, esą pono Denkerio regėjimas smarkiai suprastėjo (jei tai būtų tiesa, vargšas senasis ponas Denkeris neišsiverstų be vedlio šuns, abejingai pagalvojo senis), taip paaiškindamas, kodėl tiek laiko aukoja jam skaitydamas. Diusanderis privalėjo apsimesti kone pusakliu ir manė, jog šią užduotį atliko be priekaištų.

Jis pasipuošė savo geriausiu kostiumu. Nepaisant drėgno oro, artritas nekankino - sąnarius tik retsykiais nudiegdavo skausmas. Kažkodėl vaikigalis reikalavo palikti skėtį namuose, bet Diusanderis nenusileido. Šiaip ar taip, vakaras padovanojo daug malonių, jaudinančių akimirkų. Kad ir kokio klaikaus skonio būtų nelemtas konjakas, jis pirmą kartą per devynerius metus išsiruošė į svečius.

Per vakarienę Diusanderis kalbėjo apie Eseno automobilių gamyklą, pokarinės Vokietijos atstatymą - šiomis temomis Baudenas pateikė kelis protingus klausimus, ir jį, regis, sužavėjo atsakymai - bei vokiečių rašytojus. Monika Bauden teiravosi, kodėl jis nusprendė atvykti į Ameriką sulaukęs tokio padoraus amžiaus. Tad Diusanderis, nutaisęs atitinkamą sielvartingą išraišką, papasakojo apie savo tariamos žmonos mirtį. Berniuko motina mažne sutirpo nuo užuojautos.

Nūnai, gurkšnodamas konjako parodiją, Dikas Baudenas tarė:

- Jei manysite, jog nukrypstu į asmeniškumus, pone Denkeri, galite neatsakyti... bet man vis dėlto įdomu, ką jūs veikėte per karą.

Vaikas dar labiau įsitempė.

Diusanderis šyptelėjo ir apgraibomis paieškojo cigarečių. Matė jas kuo puikiausiai, tačiau turėjo apsimesti trumparegiu. Monika įdėjo pakelį į delną.

- Ačiū, brangioji ponia. Maistas buvo nepakartojamas. Jūs nuostabi virėja. Net mano žmona neįstengdavo pagaminti tokių gardžių patiekalų.

Sumišusi Monika padėkojo. Todas piktai į ją dėbtelėjo.

- Man nėra ką slėpti, - pareiškė Diusanderis prisidegdamas ciga-

retę ir atsigręždamas į Baudeną. - Nuo 1943-ųjų buvau atsargoje, kaip ir didžiuma fiziškai pajėgių, bet per daug pagyvenusių, kad tiktų aktyviai tarnybai, vyrų. Tuo metu visi pradėjo suprasti, jog Trečiajam Reichui ir jį sukūrusiems bepročiams - tiksliau, vienam, konkrečiam, pamišėliui - gresia pražūtis. - Senis užpūtė degtuką įsmeigdamas rimtas akis į vaiko tėvą. - Neįsivaizduojate, koks palengvėjimas mus užplūdo, kai nuo Hitlerio nusisuko sėkmė. Didžiulis palengvėjimas. Žinoma... - Diusanderis perliejo Baudeną nuginkluojančiu žvilgsniu, kreipėsi į jį kaip vyras į vyrą, - ...tokių minčių niekas nedrįso išreikšti balsu.

- Suprantama, - pagarbiai atsiliepė Dikas Baudenas.

- O taip, žmonės bijojo išsakyti pretenzijas balsu, - niūriai pratęsė Diusanderis. - Pamenu, vieną vakarą kartu su trimis ar keturiais draugais užsukau į vietinį *Ratskeler** - anuomet užeigose ne visada galėdavai rasti *šnapso*, kartais pristigdavo netgi alaus, tačiau tą dieną gėrimų netrūko. Mes pažinojome vieni kitus dvidešimt metų. Vienas iš bičiulių, Hansas Hasleris, probėgšmais užsiminė, jog antrasis frontas prieš rusus, ko gero, buvo klaida, ir, matyt, fiureris paklausė kažkieno prasto patarimo. Aš nustėrau. "Dėl Dievo meilės, Hansai, - tariau, - galvok, ką kalbi!" Vargšelis išblyško ir skubiai pakeitė temą. Tačiau po trijų dienų išgaravo kaip dūmas. Nei aš, nei kiti, tą vakarą sėdėję prie mūsų stalelio, daugiau niekuomet jo nematėme.

- Siaubas! - aiktelėjo Monikas. - Gal dar lašelį konjako, pone Denkeri?

- Ne, dėkui. - Jis nusišypsojo. - Mano žmona mėgo kartoti priežodį, kurį išgirdo iš savo motinos: "Tauriųjų gėrimų niekada nevalia padauginti".

Todo kaktoje įsirėžusi raukšlelė šiek tiek pagilėjo.

- Manote, kad jį išsiuntė į koncentracijos stovyklą? - paklausė Dikas. - Jūsų draugą, Heslerį?

- *Haslerį*, - švelniai pataisė Diusanderis. Jo veidas apsiniaukė. - Daugybė žmonių ten kankinosi. Konclageriai... šios gėdingos dėmės vokiečiai nenusiplaus tūkstantį metų. Štai tikrasis Hitlerio palikimas.

- Man rodos, jūs pernelyg griežtas savo tautiečiams. - Baudenas paptelėjo pypkę, į kurios kaušelį sugrūdo vyšnių skonio tabako, ir išpūtė troškių dūmų kamuolį. - Pasak mano skaitytų straipsnių, didžiu-

*Restoranėlis miesto rotušėje.

ma vokiečių neįsivaizdavo, kas vyksta. Tie, kurie gyveno Osvencimo apylinkėse, neabejojo, kad šalia jų stovi dešrelių gaminimo įmonė.

- Fui, kaip *siaubinga*. - Monikos veide nušvito grimasa, bylojanti, jog Dikui pats metas keisti temą. Ji dirstelėjo į Diusanderį ir nusišypsojo. - Aš dievinu pypkės tabako kvapą. O jūs, pone Denkeri?

- Aš taip pat, ponia, - užtikrino senis, vos suvaldęs bemaž neįveikiamą norą nusičiaudėti.

Nelauktai palinkęs virš stalo, Baudenas paplekšnojo Todui per petį. Berniukas krūptelėjo.

- Šį vakarą tu velniškai tylus, sūnau. Gerai jautiesi?

Todo lūpas perkreipė keistas vypsnys, rodos, skirtas tiek tėvui, tiek Diusanderiui.

- Normaliai. Nepamiršk, beveik visas šias istorijas jau esu girdėjęs.

- Todai! - šūktelėjo Monika. - Taip negalima...

- Berniukas tiesiog nuoširdus, - įsiterpė Diusanderis. - Sąžiningumas yra vaikų privilegija, kurios suaugusieji dažnai atsisako. Tiesa, pone Baudenai?

Nusijuokdamas Dikas sulinksėjo.

- Ar negalėtų Todas palydėti manęs namo? - pasiteiravo senis. - Aišku, jeigu jam reikia ruošti pamokas, tuomet...

- Todas - labai gabus mokinys, - instinktyviai atsiliepė Monika ir sutrikusi pažvelgė į sūnų. - Dažniausiai gauna tik "A" ir "B" pažymius. Aną ketvirtį turėjo vieną "C". Bet prisižadėjo pasitempti mokydamasis prancūzų kalbos ir ištaisyti pažymį į geresnį. Teisingai, Todai mažuli?

Berniukas vėl keistai nusišypsojo ir linktelėjo.

- Jums nebūtina eiti, - tarė Dikas. - Mielai jus parvežčiau.

- Man nepakenktų gaivus oras ir mankšta kojoms, - atsakė Diusanderis. - Su džiaugsmu prasivaikščiosiu su Todu... nebent jis atsisakytų.

- O ne, aš jus palydėsiu, - patikino vaikas, ir tėvai apdovanojo sūnų pasididžiavimo sklidinais žvilgsniais.

Diusanderis nutraukė tylą tik priartėjęs prie savo gatvės. Lauke dulksnojo, tad senis laikė rankose virš jų abiejų išskleistą skėtį. Stebėtina, bet skausmas sąnarių nevarstė.

- Tu - visai kaip mano artritas, - sumurmėjo senis.

Todas pakėlė galvą.

- Ką?

- Šį vakarą nesireiškė nė vienas iš jūsų. Kas nukando tau liežuvį, berniuk? Katinas ar kormoranas?

- Niekas, - urgztelėjo Todas. Juodu įsuko į Diusanderio gatvę.

- Tuojau atspėsiu. - Senio balse nuskambėjo piktdžiugiškos gaidelės. - Vesdamas mane supažindinti su savo tėvais, baiminaisi, kad padarysiu kokią nors klaidelę... netyčia išplepėsiu mūsų paslaptį. Bet pasiryžai iškęsti vakarienę, nes norėjai apraminti tėvus. Dabar esi susinervinęs, kadangi viskas klojosi pernelyg gerai, ar ne?

- Koks skirtumas? - apniukęs Todas gūžtelėjo pečiais.

- Kodėl manei, jog aš turėčiau apsikvailinti? - neatlyžo Diusanderis. - Veidmainiauti išmokau anksčiau, nei tu gimei. Tenka pripažinti, jog tu pajėgi saugoti paslaptį. Galėčiau tau netgi paploti. Bet ar matei mane šį vakarą? Aš juos sužavėjau! Tiesiog *sužavėjau!*

- Jums nederėjo taip elgtis! - ūmai pratrūko Todas.

Diusanderis sustojo kaip įkaltas ir dėbtelėjo į vaiką.

- Nederėjo taip elgtis? *Nederėjo?* Aš maniau, jog būtent to trokšti, berniuk! Dabar jie neprieštaraudami leis tau lankytis pas mane ir “skaityti” knygas.

- Jūs per daug geros nuomonės apie save! - įsikarščiavo Todas. - Galbūt aš jau gavau iš jūsų visą informaciją, kurios man reikėjo. Nejau galvojate, jog mane kažkas *verčia* lankytis jūsų šlykščiame name ir žiūrėti, kaip plempiate savo gėralą lyg tie sukriošę apsisnargliavę valkatos, besitrinantys senuose traukinių peronuose? Nejau išties taip galvojate? - jis beveik isteriškai cypė. - Žinokite, jog manęs niekas *neverčia*. Užsuksiu į jūsų namus, kada tiktai panūsiu. Jeigu nenorėsiu - neisiu.

- Pritildyk balsą. Žmonės išgirs.

- Kam tai rūpi? - atšovė Todas, tačiau vėl pajudėjo į priekį, specialiai išnirdamas iš po skėčio.

- Tu teisus, niekas neverčia tavęs lankytis mano namuose, - patvirtino Diusanderis ir išdrožė taiklią, jau anksčiau sumąstytą pastabą: - Atvirai kalbant, būtų netgi geriau, jei nesiartintum prie mano namų. Patikėk, berneli, aš visiškai nesidroviu gerti vienas.

Todas pervėrė jį paniekinančiu žvilgsniu.

- Jums norėtųsi, kad pranykčiau, ar ne?

Užuot atsakęs, vyriškis šyptelėjo.

- Nė nesvajokite apie tai. - Juodu nusigavo iki betoninio takelio, vedančio link Diusanderio verandos. Senis panaršė kišenėje ieškodamas rakto. Pirštus persmelkė maudulys, kuris po akimirkos atlėgo. Akivaizdu, jog artritas lūkuriavo, kol jis liks vienas. Tuomet pasirūpins užlieti sąnarius skausmo banga.

- Štai ką jums pasakysiu. - Atrodė, kad Todas vos atgauna kvapą. - Jeigu mano tėvai žinotų, kas jūs toks, jeigu iškločiau, ką žinau, jie spjautų jums į veidą ir spirtų į jūsų seną kaulėtą subinę.

Prieblandoje, krapnojant lietui, Diusanderis įdėmiai įsispigino į berniuką. Todas atsakė įžūliu žvilgsniu, bet jo veido oda buvo išbalusi, o akys - truputį įdubusios ir patamsėjusios, kaip žmogaus, kuris naktimis negali ilgai užmigti.

- Esu tikras, jog tavo gimdytojai nejaustų man nieko, išskyrus pasišlykštėjimą, - atsiliepė Diusanderis, nors asmeniškai manė, jog vyresnysis Baudenas pasistengtų užgniaužti nepakantumą, bent jau kol sulauktų atsakymų į daugybę klausimų, kuriuos jau buvo pateikęs jo sūnus. - Nieko, išskyrus pasišlykštėjimą. Bet man įdomu, kaip jie reaguotų, jei papasakočiau, kad išsiaiškinai apie mano praeitį prieš aštuonis mėnesius... ir visą tą laiką tylėjai?

Tamsoje Todas spoksojo į jį be žado.

- Aplankyk mane, kada užsimanysi, - abejingai burbtelėjo Diusanderis. - Arba sėdėk namuose, jei nenorėsi ateiti. Geros nakties, berneli.

Jis nupėdino takeliu link paradinių namo durų palikdamas prasižiojusį, įkandin žiūrintį vaiką stovėti lietuje.

Kitą rytą, per pusryčius, Monika tarė:

- Todai, vakarykštis svečias labai patiko tavo tėčiui, nes ponas Denkeris priminė jo senelį.

Kramtydamas paskrudintos duonos gabalėlį berniukas kažką nerišliai suburbuliavo. Monika pažvelgė į sūnų mintyse spėliodama, ar šis gerai miegojo. Vaikas atrodė išblyškęs. Maža to, jo pažymiai nesuprantamai smuktelėjo žemyn. Anksčiau Todas niekuomet negaudavo “C”.

- Ar tu pastaruoju metu gerai jautiesi?

Berniukas pakėlė abejingas akis, bet po sekundės jo veide nutvisko spinduliuojanti šypsena, kuri pakerėjo motiną... ir nuramino. Ant Todo smakro raudonavo žemuogių uogienės lašelis.

- Žinoma, - patikino jis. - Puikiai.

- Todai mažuli, - šyptelėjo motina.

- Monika mažule, - atsiliepė sūnus, ir jie abu prajuko.

9

1975-ųjų kovas.

- Kis kis, - pašaukė Diusanderis. - Nagi, ateik, kis kis. Kac kac? Kac kac?

Jis sėdėjo kiemo verandoje prie dešiniosios kojos pasidėjęs rožinį plastikinį dubenėlį, pilną pieno. Laikrodis rodė pusę dviejų dienos. Nuo karščio lauke padūmavo oras. Iš vakarų, kur liepsnojo krūmokšniai, atsklido rudeniniai, su kalendoriniu mėnesiu nesiderinantys kvapai. Jei berniukas nuspręs ateiti, jis turėtų pasirodyti neanksčiau kaip po valandos. Paskutiniu metu vaikigalis užsukdavo ne kasdieną. Apsilankymai praretėjo iki keturių, kartais iki penkių sykių per savaitę. Kuo toliau, tuo labiau senis įtikėjo, jog berniūkštis susidūrė su kažkokiais nemalonumais.

- Kis kis, - paragino Diusanderis benamį katiną - susivėlusį padarą, kuris savo išvaizda niekuo nesiskyrė nuo patvoryje, tolimajame kiemo gale, vešinčių piktžolių, tarp kurių jis kiurksojo. Kiekvieną sykį, kai senis prabildavo, rainis pastatydavo ausis neatitraukdamas akių nuo rožinio pienu pripildyto dubens.

Galbūt berniukui kilo sunkumų dėl mokslo, sušmėžavo mintis Diusanderio galvoje. O gal dėl košmariškų sapnų. Arba dėl vieno ir dėl kito.

Tai privertė jį išsišiepti.

- Kis kis, - švelniai pratarė. Katinas vėl pakarpė ausimis. Kol kas nekrutėjo, tačiau nesiliovė vėpsojęs į pieną.

Diusanderį kankino savos problemos. Prieš griūdamas į lovą jis užsivilkdavo uniformą tarsi groteskišką pižamą, ir maždaug tris savaites esesininko munduras apsaugojo nuo nemigos bei kraupių sapnų. Iš pradžių jis kirmydavo ramiai it kūdikis. Bet vėliau košmarai sugrįžo, ne pamažu, o iš karto. Ir gerokai baisesni. Per miegus regėdavo ne vien svilinančias akis. Dažnai sapnuodavo, jog bėga drėgnose,

tankiose džiunglėse; veidą nutvilkydavo sunkūs, šlapi paparčių lapai, aptaškydami skruostus vandens... o gal kraujo lašais. Jis skuosdavo lydimas švytinčių, visamatančių, besielių akių, kol išsiveržsaid į proskyną. Tamsoje veikiau pajusdavo, nei išvysdavo statų šlaitą, kylantį aukštyn kitame aikštelės gale. Ant kalvos viršaus dunksojo plytiniai Patino pastatai ir driekėsi kiemai, apsupti spygliuotos, įelektrintos vielos tvora. Sargybos bokšteliai priminė marsiečių drednoutus iš "Pasaulių karo". Į dangų plūdo dūmų kamuoliai, virstantys iš mūrinių stovyklos viduryje iškilusių kaminų, kurie priklausė krosnims, kaip reikiant pakurstytoms, žvilgančioms naktyje nelyginant nuožmių demonų veizolai. Konclagerio vadovai aiškino aplinkiniams gyventojams, esą Patino kaliniai siuva drabužius ir lieja žvakes, bet vietiniai, žinoma, tuo netikėjo - lygiai taip pat, kaip Osvencimo apylinkėse įsikūrę žmonės abejojo, jog šalia jų įrengtoje stovykloje gaminamos dešrelės.

Sapne pažvelgdamas per petį, Diusanderis pamatydavo *juos*, išnyrančius iš savo slėptuvių. Gyvus numirėlius, *juden*, šleivojančius artyn, tiesiančius pilkšvas rankas, ant kurių mėlynavo ištatuiruoti numeriai - išklaipyti jų pirštai panėšėjo į plėšrių paukščių nagus, veidus stingdžiusį abejingumą pakeitė neapykantos, troškimo keršyti ir žudyti išraiškos. Šalia motinų lapnodavo jų mažyliai, senelius nešdavo paaugę vaikai. Tiesą sakant, visų fizionomijose atsispindėdavo dar šis tas... rodos, neviltis.

Neviltis? Taip. Nes savo sapne Diusanderis žinojo (kaip ir besivejantys negyvėliai), jog, užkopus į kalvą, jam nebegrės jokie pavojai. Džiunglėse, drėgnose bei pelkėtose žemumose, kur iš naktinių augalų vietoj syvų sunkėsi kraujas, jis pats tapdavo medžiojamu žvėrimi. Tačiau viršuje plytėjo Diusanderio teritorija. Jei pašlaitėje kerojo džiunglės, tuomet ant viršukalnės driekėsi zoologijos sodas. Būdamas vyriausiuoju prižiūrėtoju, jis spręsdavo, kuriuos laukinius narvuose tūnančius padarus reikia pašerti, kuriems leisti gyventi, kuriuos nusiųsti pas gydytojus, užsiimančius vivisekcija, kuriuos tiesiog paskersti.

Diusanderis puldavo ropštis šlaitu, judėdamas be galo lėtai, kaip įprasta košmaruose. Pajusdavo kaulėtus už sprando griebiančius pirštus, užuosdavo šaltą, smirdintį alsavimą bei puvėsių tvaiką, išgirsdavo pergalingus klyksmus, kai gyvieji numirėliai imdavo traukti jį že-

myn. Tuo tarpu išsigelbėjimą žadėjęs tikslas būdavo pasiekiamas ranka...

- Kis kis, - šūktelėjo Diusanderis. - Pienas. Skanus pienas.

Galų gale katinas nutipeno pirmyn ir įveikęs pusę kiemo vėl tūptelėjo. Jo uodega nerimastingai suvirpėjo. Gyvis nepasitikėjo žmogumi, bet pieno kvapas neleido jam nustygti vietoje. Anksčiau ar vėliau beglobis padaras priartės prie dubenėlio.

Patine dėl kontrabandos nekildavo jokių sunkumų. Kai kurie kaliniai atkeliaudavo į konclagerį įkišę savo vertybes į mažučius zomšinius maišelius, o šiuos savo ruožtu susigrūdę į pasturgalius (beje, dažniausiai tos vertybės pasirodydavo besančios šlamštu - nuotraukomis, plaukų sruogomis, pigiais juvelyriniais dirbiniais). Lazdelėmis įstumdavo savo turtą į storąją žarną, taip toli, kad jo nepasiekdavo netgi patikėtinis iš belaisvių tarpo, dėl savo ilgų pirštų pramintas Dvokiančiais Nykščiais. Jis prisiminė vieną moterį ir miniatiūrinį jos brangakmenį - visiškai nevertingą menkniekį, priklausiusį šeimai šešias kartas, motinos perduodamą vyriausiajai dukrai (bent jau kalinė taip tvirtino, nors, kaip žinia, visi žydai meluodavo). Prieš pakliūdama į Patiną ji prarijo savo “brangenybę”. Kai deimantas išniro laukan kartu su išmatomis, vėl jį nuleido į skrandį. Kartojo šią procedūrą, kol aštrūs akmenėlio kampai supjaustė vidurius, ir moteris nukraujavo.

Pasitaikydavo ir kitokių gudrybių, tiesa, belaisviai paprastai mėgindavo įsinešti tokias smulkmenas, kaip tabako atsargos ar keli plaukų kaspinėliai. Nieko jiems neišdegdavo. Diusanderio kvotos kambaryje stovėdavo stalas, užtiestas raudonais kvadratėliais išmarginta klijuote - panašia į tą, kurią jis turėjo savo virtuvėje. Ant elektrinės viryklės viliojančiai burbuliuodavo puodas su ėrienos troškiniu. Užuodus kontrabandą (įtarimai praktiškai visada pasitvirtindavo), nusikalstamą veiklą propaguojančios grupelės narį atvesdavo į šią patalpą. Diusanderis atsistodavo prie viryklėlės, nuo kurios dvelkdavo sodrus troškinio kvapas, ir labai švelniai pasiteiraudavo: *kas?* Kas slepia auksą? Kas į stovyklos teritoriją įnešė brangenybes? Kas turi tabako? Kas davė vaistų tabletę sergančiam kalinės kūdikiui? Kas? Jis niekada konkrečiai nežadėdavo maisto, bet aromatas galų gale atrišdavo visus liežuvius. Be abejo, smūgis lazda arba šautuvo buože, vožtelėta į purviną tarpkojį, galėjo paveikti lygiai taip pat, tačiau kankinimas troškiniu buvo... buvo *elegantiškas*. O taip.

- Kis kis, - pakvietė Diusanderis. Katinas pastatė ausis nedrąsiai pakildamas. Paskui vėl pritūpė; matyt, prisiminė spyrį, kitados pašventinusį šoną, arba degtuką, nudeginusį ūsus. Nieko baisaus, neilgai trukus rainis vėl pajudės.

Pagaliau pavyko sugalvoti būdą, kaip atsikratyti košmarais. Naujas metodas nuvaikė sapnus, kaip ir SS karininko uniforma... negana to, buvo gerokai veiksmingesnis. Diusanderis jautėsi patenkintas savimi, nors gailėjosi, jog ši mintis nedingtelėjo į galvą anksčiau. Už tai reikėtų padėkoti berniukui, kuris parodė, jog, užuot mėginus užmiršti praeities siaubus, derėtų apie juos pamąstyti, džiaugtis prisiminimais lyg draugo apkabinimu. Na, taip, iki praėjusios vasaros, kai vaikiščias pirmą sykį pabeldė į duris, jis ilgą laiką nesapnavo košmarų, bet dabar neabejojo, jog tuo metu susitaikė su praeitimi kaip tikras bailys, prarasdamas dalį savęs. Nūnai ją susigrąžino.

- Kis kis, - tarstelėjo Diusanderis padrąsindamas katiną plačiu, draugišku vypsniu - taip šypsodavo visi seni žmonės, kurie kažkaip atsilaikydavo prieš žiaurius gyvenimo smūgius išlikdami sąlygiškai sveiki ir išsaugodami bent lašą išminties.

Rainis atsistojo, truputį padvejojęs grakščiai nupėdino per likusią kiemo atkarpą. Užšokęs ant laiptelių paskutinį kartą nepatikliai žvilgtelėjo į žmogų, suglaudė apdraskytas, šašuotas ausis ir ėmė lakti pieną.

- *Gardus* pienelis. - Diusanderis užsimovė “Pleiteks” gumines pirštines, kurias laikė pasidėjęs ant kelių. - *Gardus* pienelis *mielam* kačiukui. - Senis nusipirko jas prekybos centre. Atsistojus sparčiai judančioje eilėje, pagyvenusios moterys apdovanodavo jį vertinančiu, netgi spėliojančiu žvilgsniu. Tas pirštines reklamavo per televizorių. Rankogaliai susisegdavo, guma buvo stangri, bet tokia plona, kad jas užsidėjęs galėdavai pakelti nuo žemės dešimties centų monetą.

Diusanderis žaliu pirštu paglostė rainio nugarą tardamas švelnius žodžius. Beglobis padaras išriesdavo nugarą sulig kiekvienu brūkštelėjimu.

Nespėjus ištuštėti dubenėliui, jis tvirtai sugriebė katiną. Šis kaipmat atgijo senio gniaužtuose, tarsi būtų nukratytas elektra, įniko muistytis, raitytis, draskyti gumą. Kūnas įnirtingai blaškėsi rankose, ir Diusanderis žinojo - jei gyvis pajėgs suleisti nagus arba iltis į neapsaugotą odos lopinėlį, jis garantuotai pasieks pergalę. Senam, kovų

užgrūdintam veteranui netrūko patirties, grumiantis dėl išgyvenimo. Toks tokį pažino, išsišiepęs pagalvojo senis.

Apdairiai laikydamas katiną atokiau nuo savo krūtinės, skausmingai tebevypsodamas, Diusanderis spyriu pravėrė galines duris ir įžengė į virtuvę. Padaras staugė ir braižė nagais gumines pirštines. Ūmai nuleidęs žemyn savo trikampę galvą, įsikibo dantimis į žalią nykštį.

- Bjaurus kačiukas, - papriekaištavo Diusanderis.

Pro pravertas dureles senis sviedė katiną į orkaitę. Atsiskirdami nuo pirštinių, nagai drykstelėjo per gumą. Diusanderis keliu uždarė krosnelę, nelemtu judesiu aprūpindamas save diegiančiu, sąnarius pervėrusiu skausmo dūriu. Tačiau šypsena nenuslinko nuo veido. Sunkiai alsuodamas, kone švokšdamas, jis trumpam atsirėmė į orkaitę ir nukorė galvą. Šia dujine virykle naudodavosi tik tais atvejais, kai šildydavosi pietus, kuriuos čiaumodavo įbedęs akis į televizoriaus ekraną, arba kai žudydavo benamius katinus.

Diusanderiui lėtai sukant dujų degiklius, rainis trankėsi į orkaitės sieneles ir kaukė reikalaudamas išleisti jį laukan.

Senis pasuko temperatūros matuoklį virš penkių šimtų laipsnių atžymos. Pasigirdo pokštelėjimas, degikliui užžiebus keturis gyvačiukus, iš kurių šnypšdamos veržėsi dujos. Katinas nustojo kaukti ir pradėjo klykti panašiai kaip.... kaip... kaip mažas berniukas. Nuo šios minties Diusanderio šypsena praplatėjo. Jo krūtinėje energingai daužėsi širdis. Gyvis staugė ir raitėsi orkaitėje kaip išprotėjęs. Netrukus pro dureles į kambarį ėmė smelktis svylančio kailio kvapas.

Po pusvalandžio jis iškrapštė katino liekanas įbesdamas į kūną du dolerius devyniasdešimt penkis centus kainavusią kepsninės šakutę, kurią įsigijo prekybos centre, maždaug už mylios nuo namų.

Apkepusį lavoną įmetė į tuščią miltų maišą, o šį nutempė į rūsį, kurio grindys niekada nebuvo išbetonuotos. Gan greit sugrįžo į virtuvę, išpurškė patalpą oro gaivikliu, atsiduodančiu pušų kvapu. Atidarė visus langus. Išplovė šakutę ir pakabino ant vagio. Tuomet atsisėdo ketindamas lukteléti berniuko - gal tas vis dėlto teiksis ateiti. Senio fizionomijoje tebešvytėjo vypsnys.

Todas išties pasirodė, praėjus penkioms minutėms nuo to momento, kai Diusanderis nusprendė jo nebesulauksiąs. Vaikinukas

vilkėjo šiltą striukę su mokyklos spalvomis, ant galvos kėpsojo beisbolo kepuraitė, besipuikuojanti San Diego "Padres" komandos emblema. Po pažastimi jis laikė vadovėlius.

- Fu-u... - nutęsė Todas įžengdamas į virtuvę ir suraukdamas nosį. - Koks klaikus dvokas.

- Orkaitėje bandžiau pasikepinti pietus, - paaiškino Diusanderis užsitraukęs dūmą. - Deja, maistą sudeginau. Turėjau jį išmesti.

Vėliau, tą patį mėnesį, vieną dieną berniūkštis atėjo pas senį gerokai anksčiau, nei mokykloje pasibaigė pamokos. Diusanderis sėdėjo virtuvėje iš įskelto, išblukusio puodelio su žodžiais ŠTIAI TIAVO KIAVA, HA HA HA, užrašytais ant apvado, sriūbčiodamas "Senovės amžių" burboną. Jis nustūmė supamąją kėdę į virtuvę, ir dabar tiesiog lingavo krėsle bei gurkšnojo, plekšnodmas šlepetėmis per nusitrynusį linoleumą. Jautėsi nepaprastai pakiliai. Nuo tada, kai pačirškino katiną su apkramtytomis ausimis, košmarų neregėjo. Bent jau iki praėjusios nakties. Tiesa, reikėtų pripažinti, jog pastaroji buvo ypač siaubinga. *Jie* nutempė Diusanderį nuo vidurio šlaito ir pradėjo išdarinėti su savo auka neapsakomai kraupius dalykus. Galop pavyko nubusti, bet nepaisant šalto prakaito, kuris išpylė įsiveržus atgal į realybę, galvoje sukosi viena vienintelė mintis: jis sugebės nutraukti prakeiktus sapnus, kada tik užsimanys. Šįsyk katino turbūt nepakaks. Na... visada galima apsilankyti benamių šunų prieglaudoje. Taip, štai kur derėtų užsukti.

Todas su trenksmu įpuolė į virtuvę, išblyškusiame, blizgančiame jo veide atsispindėjo įtampa. Berniūkštis aiškiai sulysęs, pastebėjo Diusanderis, maža to, vaikinuko akyse tviskėjo keistas kibirkščiuojantis, nieko gera nežadantis žvilgsnis.

- Tu privalai man padėti, - ryžtingai, be apsimestinio mandagumo pareiškė Todas.

- Tikrai? - senio balsas nuskambėjo švelniai, tačiau jį užvaldė bloga nuojauta. Kad ir kaip būtų, Diusanderio veido išraiška nepakito, Todui nuožmiai tvojus knygas per stalą. Vienas vadovėlis nučiuožė klijuote ir apvirtęs nusileido prie supamojo krėslo.

- Taip, po velnių, tu teisus, - suspigo berniukas. - Ir nemėgink išsisukti! Nes *tu* dėl visko esi kaltas! Tai *tavo* kaltė! - jo skruostus iš-

mušė raudonos dėmės. - Privalai man padėti, antraip visiems išklosiu, kas tu per paukštis. *Aš tave laikau už gerklės!*

- Pagelbėsiu, kuo sugebėsiu, - tyliai atsiliepė Diusanderis, nejučia sunerdamas rankas - kaip kitados anksčiau. Jis pasviro į priekį taip, kad smakras pakibo tiesiai virš krūtinės - vėlgi kaip kažkada anksčiau. Senis žvelgė į vaikinuką draugiškai ir padrąsinančiai, nė menkiausiu veido raumens virptelėjimu neišduodamas savo nerimo. Taip sėdėdamas beveik galėjo įsivaizduoti už nugaros, ant viryklės, verdantį puodą su ėrienos troškiniu. - Pasakok, kokios problemos tave užgriuvo.

- Štai suknista *problema*, - pagiežingai atrėžė Todas nutėkšdamas aplanką, kuris, atšokęs nuo senio krūtinės, šleptelėjo jam ant kelių. Senis nustebo nelauktai pajutęs akinančio pykčio pliūpsnį bei troškimą atžagaria ranka užvožti akiplėšai per sprandą. Šiaip ar taip, jo veido išraiška nepakito. Vaikiščias atsviedė savo pažymių kortelę, nors mokyklos šulai dėl kažkokios nesuvokiamos priežasties pavadino ją "Ketvirčio pažangumo ataskaita", visomis išgalėmis stengdamiesi išvengti žodžio "pažymys". Tykiai prunkštelėjęs Diusanderis atvertė aplanką.

Iš vidaus išslydo popieriaus lapelis su tekstu, atspausdintu mašinėle. Senis trumpam padėjo jį į šoną ir sutelkė dėmesį į įvertinimus.

- Tu nusiridenai į gilią duobę, berneli, - ne be pasitenkinimo pratarė Diusanderis. Vaikiščias gavo teigiamus pažymius tiktai iš anglų kalbos ir Amerikos istorijos. Visų kitų dalykų mokytojai parašė "F".

- Tai ne mano kaltė, - tūžmingai sušnypštė Todas, - o *tavo*. Dėl tų *istorijų* mane kankina košmarai. Prisiruošęs mokytis ir atsivertęs vadovėlius pradedu prisiminti, ką man pasakojai, ir nė nepastebiu, kaip praslenka laikas. Mąstau, kol motina liepia eiti miegoti. Aš dėl to nekaltas! *Ar girdi, ką sakau? Aš nekaltas!*

- Klausa niekada nesiskundžiau, - atšovė Diusanderis ir perskaitė raštelį, kuris buvo įkištas į "Ketvirčio pažangumo ataskaitą".

Brangūs ponai Baudenai,

Šiuo laišku norėčiau pranešti, kad mes rimtai susirūpinę Todo pažymiais, gautais per antrąjį ir trečiąjį ketvirčius. Kadangi anksčiau jūsų sūnus mokėsi puikiai, dabartiniai įvertinimai liudija, jog akademinius jo pa-

siekimus žalingai įtakoja kažkokia konkreti problema, kurią galėtų išspręsti nuoširdus ir atviras pokalbis.

Nors Todas patenkinamai užbaigė pusmetį, metų pabaigoje iš vieno kito dalyko jis gali gauti neigiamus pažymius, jei kaip reikiant nepasitemps. Dėl suprastėjusių įvertinimų jūsų sūnus privalės lankyti vasaros mokyklą, kad nebūtų paliktas kartoti kurso.

Turėčiau priminti, jog Todas mokosi klasėje, kuri ruošiama aukštajam mokslui, bet šiais metais jo pažymiai nesiekia koledžui priimtino lygio ir neatitinka akademinių sugebėjimų, nustatytų testais, įvertinančiais polinkį į mokslus.

Labai prašau susitikti su manimi, idant bendromis jėgomis išspręstume šį klausimą. Atvykite jums patogiausiu metu. Bet kuo greičiau, tuo geriau.

Nuoširdžiai jūsų,
Edvardas Frenčas

- Kas tas Edvardas Frenčas? - paklausė Diusanderis, įdėdamas popiergalį atgal į knygelę (mintyse jis niekaip negalėjo atsistebėti amerikiečių pomėgiu tuščiažodžiauti: kurių galų reikia kurpti tokį išsamų laišką, norint pranešti tėvams, kad jų sūnui gresia bėdos dėl nepažangumo?) ir vėl sukryžiuodamas rankas. Katastrofos nuojauta sustiprėjo, tačiau jis neketino pasiduoti nevilčiai. Prieš metus Diusanderis buvo pasirengęs bet kokiems nemalonumams, tačiau ne dabar. Deja, prakeiktas berniūkštis vis vien pastūmėjo jį link bedugnės krašto. - Tavo klasės auklėtojas?

- Guminis Edas? Po velnių, ne. Jis paprasčiausias psichologas konsultantas.

- *Konsultantas?* Ką tai reiškia?

- Negi pačiam neaišku? - mažne isteriškai atrėžė Todas. - Juk skaitei sumautą raštelį! - skubriais žingsniais matuodamas virtuvę jis iš padilbų dėbčiojo į Diusanderį. - Aš nesirengiu įklimpti į šitą mėšlą. Nė už ką. Į vasaros stovyklą neisiu. Mano tėvai ruošiasi atostogauti Havajuose, ir aš keliausiu su jais. - Berniukas dūrė pirštu į pažymių knygelę, padėtą ant stalo. - Ar žinai, ką padarys mano tėtušis, jeigu tai pamatys?

Diusanderis papurtė galvą.

- Jis mane iškamantinės. Sužinos *viską*. Supras, jog *tu* esi kaltas

dėl prastų mano pažymių. Kas gi dar? Juk daugiau niekas nepasikeitė. Tėvas iššniukštinės ir iškvos kiekvieną smulkmeną, ir tuomet... tuomet... neteksiu jo palankumo.

Todas nesiliovė varstęs senio paniekinančiu žvilgsniu.

- Jie nenuleis nuo manęs akių. Velniai rautų, gal net nuves pas gydytoją. Iš kur *aš* galiu žinoti? Bet aš nenoriu, kad tėvai manimi nebepasitikėtų. Ir į sušiktą vasaros mokyklą tikrai nepapulsiu.

- Arba į mažamečių pataisos namus, - tylutėliai pridūrė Diusanderis.

Vaikinukas sustojo kaip įbestas. Jo veidas suakmenėjo. Išblyškę skruostai ir kakta dar labiau pabalo. Todas spoksojo į senį, kurį laiką negalėdamas išspausti nė žodžio.

- *Ką?* - pagaliau atgavęs amą sustūgo jis. - *Ką* tu pasakei?

- Branguti mano, - prabilo Diusanderis, neva demonstruodamas neišsemiamus kantrybės klodus, - pastarąsias penkias minutes klausiausi, kaip tu verkšlenai ir inkštei, tačiau iš tavo aimanavimų paaiškėjo tik vienas dalykas: *tu* pakliuvai į bėdą, *tave* gali demaskuoti, *tau* gresia atsidurti nepavydėtinoje padėtyje. - Matydamas, jog sugebėjo prikaustyti į save vaikiščio dėmesį - galų gale, - Diusanderis mąsliai siurbtelėjo iš puodelio. - Berneli, - pratęsė, - tavo požiūris labai pavojingas. Ne tiek tau, kiek man. Palyginti su man gresiančiais nemalonumais, tavo bėdos visiškais nereikšmingos. Tu jaudinies dėl savo pažymių kortelės? Cha! *Spjoviau* į tavo pažymius. - Vienu pageltonavusiu pirštu jis nuspriegė aplanką nuo stalo ant grindų. - Aš nerimauju dėl savo *gyvybės!*

Todas neatsiliepė, tik stebeilijosi į Diusanderį išsprogintomis, paklaikusiomis akimis.

- Tai, jog man septyniasdešimt šešeri, žydams nė motais. Izraelyje visokeriopai remiama mirties bausmė, ypač kai kalbama apie nacį, karo nusikaltėlį, susijusį su koncentracijos lageriais.

- Tu esi JAV pilietis, - atkirto berniukas. - Amerika neleistų tavęs išvežti. Kažkur skaičiau...

- Tu moki skaityti, bet nesugebi *klausytis!* Aš *neturiu* Jungtinių Valstijų pilietybės! Dokumentus gavau iš *cosa nostra.* Mane deportuos, o MOSSAD agentai tykos manęs, kad ir kur nuskrisčiau.

- O, kad tave *pakartų,* - suurzgė Todas, nudūręs akis į savo su-

gniaužtus kumščius. - Su tavimi susidėdamas elgiausi kaip tikras kvailys.

- Žinoma, - patvirtino Diusanderis kreivai vyptelėdamas. - Bet tu *susidėjai*. Privalome gyventi dabartimi, berneli, ir nekartoti "kas būtų, jeigų būtų". Praeities nepakeisi. Įsikalk sau į galvą - mudviejų likimai taip susipynė, kad jų nebeišskirsi. Jei pradėsi "maskatuoti savo liežuviu", kaip sako amerikiečiai, ir mane išduosi, nejau manai, kad aš tylėsiu ir niekam apie tave nepasakosiu? Patine žuvo septyni šimtai tūkstančių žmonių. Pasaulis temato manyje nusikaltėlį, monstrą arba, anot jūsų bulvarinių laikraščių, skerdiką. Tu virtai bendrininku, berniuk. Demaskavai svetimšalį, besislapstantį nuo teismo, tačiau niekam apie jį nepranešei. Jei mane sugaus, visiems apie tave išpliurpsiu. Kai žurnalistai pradės kaišioti panosėn mikrofonus, mano lūpos nuolat kartos tavo vardą. "Todas Baudenas... taip, Bau-de--nas. Kiek laiko apie mane žinojo? Beveik metus. Geidė išgirsti baisias istorijas apie konclagerius... visas kraupybes. Būtent taip jis sakė: "visas kraupybes"".

Todas neteko žado. Jo oda, regis, tapo permatoma. Diusanderis meiliai nusišypsojo ir gurkštelėjo burbono.

- Neabejoju, jog tave pasodins į cypę. Gal pakliūsi į mažamečių pataisos koloniją ar į panašią įstaigą su įmantriu pavadinimu, tokiu kaip "Ketvirčio pažangumo ataskaita"... - senis pašaipiai išsiviepė, - ...bet kad ir kaip vadintųsi kalėjimas, jo langus vis vien dengs grotos.

Vaikinukas apsilaižė lūpas.

- Aš tvirtinsiu, kad tu meluoji. Pasakysiu, jog ką tik išsiaiškinau, kas esi. Žmonės patikės manimi, o ne tavimi. Patarčiau to neužmiršti.

Diusanderis tebevypsojo.

- Pats minėjai, esą tėvas išgaus iš taves menkiausias smulkmenas.

Todas kalbėjo lėtai, tarsi mėgindamas tiksliai įgarsinti galvoje sukirbėjusią išganingą mintį.

- Gal ir ne. Gal ne šį kartą. Juk mes kalbame ne apie išdaužtą langą.

Senis viduje krūptelėjo. Vaikigalis samprotavo teisingai - kai tiek pastatyta ant kortos, jis, ko gero, pajėgtų įteigti tėvui sakąs tiesą. Be to, kurie gimdytojai, susidūrę su bjauriais savo atžalų poelgiais, nenorėtų įtikėti, jog įvyko kažkokia klaida?

- Galbūt. O gal ir ne. Bet kaip tu paaiškinsi, kodėl tiek laiko “skaitei” knygas vargšeliui pusakliui ponui Denkeriui? Mano regėjimas suprastėjęs, tačiau su akiniais aš kuo puikiausiai įžiūriu smulkiausią šriftą ir galiu tai įrodyti.

- Aš sakysiu, kad mane apmulkinai!

- Tikrai? Kurių velnių man reikėjo tave kvailinti?

- Dėl... dėl draugystės. Nes tu jauteisi vienišas.

Tai pakankamai arti tiesos, mintyse pripažino Diusanderis. Visai įmanoma, kad jųdviejų pažinties pradžioje berniūkščiui būtų pavykę išsisukti. Bet dabar Todas atrodė susipainiojęs, gero vaikelio įvaizdis luposi nuo jo sluoksnis po sluoksnio tarytum medžiaga, atspūranti nuo nudėvėto apsiausto. Jei kitoje gatvės pusėje supokšėtų žaislinis pistoletas, jis stryktelėtų aukštyn ir suspiegtų lyg mergiotė.

- Mano žodžius patvirtins ši “pažangumo ataskaita”, - tarė Diusanderis. - Tavo pažymiai smuko ne dėl “Robinzono Kruzo”, ar ne?

- Užčiaupk savo srėbtuvę!

- Ne, - atšovė senis. - Aš neužsičiaupsiu. - Jis prisidegė cigaretę brūkštelėjęs degtuką per orkaitės dureles. - Pirmiausia turi įsisąmoninti nepaneigiamą faktą. Mes sėdime vienoje geldoje. Kartu išplauksime arba paskęsime. - Diusanderis pažvelgė į berniuką pro dūmų miglą, bet šįsyk nesišypsojo. Raukšlelių išvagotas jo veidas priminė roplio snukį. - Pažadu, jog į dugną nusitempsiu ir tave, berneli. Jei mane įduosi, aš neslėpsiu *nieko*. Prisiekiu.

Niūriai į jį dėbsodamas Todas nutylėjo.

- Ką gi, - senis prašneko energingai it žmogus, atlikęs nemalonų, tačiau būtiną darbą, - dabar derėtų apsvarstyti tolimesnių veiksmų planą. Gal turi kokių nors minčių?

- Tai sutvarkys pažymių knygelę. - Vaikinukas ištraukė iš striukės kišenės buteliuką su rašalą naikinančiu skysčiu. - Kaip atsikratyti sušiktu laišku, neįsivaizduoju.

Diusanderis nudelbė buteliuką palankiu žvilgsniu. Kadaise jam pačiam teko klastoti vieną kitą ataskaitą - tais laikais, kai kvotos išaugo iki sveiku protu nesuvokiamų, perdėm fantastiškų aukštybių. Aišku, gebėjimas falsifikuoti dokumentus praversdavo ir paprastesnėmis, labiau buitiškomis aplinkybėmis... pavyzdžiui, tvarkant važtaraščius, kuriuose buvo vardijami karo trofėjai. Kas savaitę Patino komendantas tikrindavo dėžes su vertybėmis, siunčiamomis į Berlyną

specialiais traukinių vagonais, milžiniškais seifais ant ratų. Prie kiekvieno krovinio šono prilipdydavo voką, prieš tai į jį įdėjęs patvirtintą dėžės turinio sąrašą. Tiek ir tiek žiedų, karolių, vėrinių, tiek ir tiek aukso gramų. Suprantama, Diusanderis turėjo nuosavą skrynelę brangenybių - gal ne pačių vertingiausių, bet pavadinti jas menkniekiais neapsiverstų liežuvis. Nefritai. Turmalinai. Opalai. Šiek tiek subraižytų perlų. Pramonėje naudojami deimantai. Jei koks daikčiukas iš važtaraščio patraukdavo akį arba pasirodydavo nestokojantis išliekamosios vertės, Diusanderis nedvejodamas jį pasiglemždavo ir pakeisdavo smulkmena iš savosios dėželės. Tuomet su rašalą trinančio skysčio pagalba pakoreguodavo oficialų sąrašą. Jis tapo patyrusiu klastotoju... ir po karo ne kartą naudodavosi savo talentu padirbinėti dokumentus.

- Gerai, - tarė senis. - O dėl kito reikalo...

Jis vėl ėmė sūpuotis krėsle sriūbčiodamas iš puodelio. Todas prisitraukė prie stalo kėdę ir ėmė taisyti pažymius, be žodžių pakėlęs knygelę nuo grindų. Išorinė Diusanderio ramybė teigiamai paveikė vaiką, ir dabar jis uoliai plušėjo palenkęs galvą virš aplanko kaip bet kuris amerikietis berniukas, kuris privalo tobulai atlikti patikėtą užduotį - pavyzdžiui, pasodinti kukurūzus, per beisbolo rungtynes nusviesti kamuoliuką taip, kad jo neatmuštų, arba suklastoti įvertinimus, surašytus “Ketvirčio pažangumo ataskaitoje”.

Diusanderis žiūrėjo į vaiko sprandą, rusvai įdegusį odos lopinėlį tarp plaukų sruogų ir marškinėlių apykaklės. Po kurio laiko senis pakreipė akis link viršutinio spintelės stalčiaus, kur laikė peilius, skirtus pjaustyti mėsą. Vienas staigus dūris - jis žinojo, kur reikėtų besti, - ir iš stuburo smegenų nieko neliktų. Vaikpalaikio lūpos užsičiauptų amžiams. Diusanderis liūdnai šyptelėjo. Jei berniukas pradings, policija pateiks per daug klausimų. Į kai kuriuos tektų atsakyti pačiam Diusanderiui. Net jeigu kompromituojantis laiškas, neva atiduotas draugui, neegzistuoja, kruopštus tyrimas jam galėtų kaip reikiant pakenkti. O gaila.

- Ar tas tipas, Frenčas, kada nors bendravo su tavo tėvais? - paklausė jis bakstelėdamas į laišką.

- Frenčas? - su panieka atsiliepė Todas. - Mano mama ir tėvas nevaikšto ten, kur jis galėtų lankytis.

- Gal jis buvo susidūręs su tavo gimdytojais mokykloje? Nejau niekada anksčiau su jais nesišnekėjo?

- Ne. Iš savo klasiokų aš visuomet geriausiai mokydavausi. Iki šiol.

- Ką Frenčas apie juos žino? - Diusanderis svajingai dirstelėjo į beveik ištuštėjusį savo puodelį. - O taip, jis pažįsta *tave*. Į tavo bylą greičiausiai įtraukė visas bent kiek įdomesnes smulkmenas, įskaitant ir kumštynes, į kurias įsivėlei vaikų darželio kieme. Tačiau ką žino apie *juos?*

Todas nustūmė į šoną plunksnakotį ir buteliuką su rašalą naikinančiu skysčiu.

- Na, žino jų vardus, suprantama. Kiek jiems metų. Tai, jog esame metodistai, irgi ne paslaptis. Anketose nebūtina minėti savo religijos, bet maniškiai visuomet atsako į šį klausimą, nors į bažnyčią einame gana retai. Be abejo, žino, kuo mano tėvas dirba. Profesiją taip pat reikia pažymėti anketose, kurias tenka pildyti kiekvieneriais metais. Daugiau lyg ir nieko.

- Ar jis galėtų būti girdėjęs, jog tavo tėvai nesutaria tarpusavyje?

- Ką tai turėtų reikšti?

Diusanderis susivertė į gerklę burbono likučius.

- Barnius. Peštynes. Tavo tėvas priverstas miegoti ant kušetės. Motina piktnaudžiauja alkoholiu. - Jo akys žybtelėjo. - Pakvimpa skyrybomis.

Todas pasipiktino.

- Nieko tokio pas mus nevyksta!

- Aš ir nesakiau, jog tai tiesa. Pasuk smegenis, berneli. Tarkim, tavo šeimos gyvenimas ritasi velniop.

Todas vėpsojo į jį susiraukęs.

- Tu nerimautum dėl tėvų, - pratęsė Diusanderis. - Labai nerimautum. Prarastum apetitą. Prastai miegotum. Bet liūdniausia, kad nukentėtų mokslai, ar ne? Juk vaikams, kurių namuose ne viskas gerai, paprastai sunku susikaupti.

Berniuko akyse šmėkštelėjo suvokimas... suvokimas ir kažkas panašaus į dėkingumo užuominą. Tai pradžiugino senį.

- Ach, kaip nemalonu, kai šeimą drasko nesutarimai. - Diusanderis palingavo galvą, įsipildamas dar burbono. Jis kaip reikiant įkaušo. - Viską puikiai paaiškina per televiziją dienomis rodomos dramos.

Tokiais atvejais netrūksta pykčio, apkalbų, melo ir, kas svarbiausia, skausmo. Taip, berneli, skausmo. Tu nenutuoki, kokiame pragare atsidūrė tavo tėvai. Jie taip pasinėrę į savo problemas, kad neturi laiko domėtis sūnaus gyvenimu. Palyginti su *suaugusiųjų* bėdomis, jam iškilę sunkumai tėra smulkmenos. Vieną dieną, randams užgijus, jie neabejotinai vėl sutelks dėmesį į savo atžalėlę. Bet dabar tėvams ne mokykla galvoje, todėl jie nusiųs pas poną Frenčą gerąjį berniuko senelį.

Pamažu švintančios Todo akys netrukus karštligiškai sublizgėjo.

- Gal ir išdegtų, - murmėjo jis. - Aha, tikrai, galbūt išdegtų... - vaikas prikando liežuvį ir apniuko. - Ne, nieko nebus. Tu nepanašus į mane, nė trupučio. Guminis Edas nė už ką tuo nepatikės.

- Po velnių! *Grüss Gott!* - sušuko Diusanderis atsistodamas, kirsdamas virtuvę (mažumėlę svyruodamas), praverdamas rūsio duris ir nuo lentynos paimdamas naują "Senovės amžių" butelį. Atsukęs kamštelį pliūptelėjo burbono į savo puodelį. - Tu esi protingas berniukas, bet kartais primeni tikrą *Dummkopf**. Argi seneliai būna panašūs į anūkus? Ką? Mano plaukai pabalę. Ar tavieji pražilę?

Priartėjęs prie stalo jis stebėtinai mitriai ištiesė ranką, čiupo už gelsvų Todo sruogų ir jas trūktelėjo.

- Liaukis! - suriko vaikinukas, tačiau jo lūpų kampučiai pakrypo aukštyn.

Diusanderis sudribo į supamąjį krėslą.

- Tu turi geltonus gaurus ir mėlynas akis. Mano akys irgi mėlynos, be to, prieš pražildamas buvau blondinas. Tu papasakosi man savo šeimos istoriją. Apie tetas ir dėdes. Žmones, su kuriais dirba tavo tėvas. Motinos pomėgius. Aš klausysiuos ir įsidėmėsiu, ką sakai. Po kelių dienų viską užmiršiu - paskutiniu metu mano atmintis primena medžiaginį vandeniu pripildytą maišą, - bet prisiminsiu pakankamai ilgai. - Jis niūriai šyptelėjo. - Kitados sugebėdavau vienu žingsniu lenkti Vyzentalį ir dumti akis pačiam Himleriui. Jei nepajėgsiu apmulkinti amerikiečio mokytojo iš bendrojo lavinimo mokyklos, įsisupsiu į drobulę ir nušliaušiu į savo kapą.

- Galbūt... - lėtai prabilo Todas, bet Diusanderis matė, kad jis pritaria sumanymui. Berniūkščio akyse atsispindėjo palengvėjimas.

- Ne, aš *garantuoju*, kad mums pavyks, - atšovė senis.

---

*Bukagalvis (*vok.*).

Jis sukrizeno svyruodamas girgždančiame supamajame krėsle. Todas pažvelgė į senį suglumęs ir šiek tiek išsigandęs, po sekundės kitos pats prajuko. Juodu sėdėjo virtuvėje ir kvatojo. Diusanderis - prie atviro lango, pro kurį dvelkė šiltas Kalifornijos vėjelis. Vaikinukas lingavo ant galinių taburetės kojelių įrėmęs nugarą į baltą orkaitės emalę, subjaurotą juodais dryžiais, kurie liko nuo Diusanderio užžiebiamų degtukų.

Guminis Edas Frenčas (Todas paaiškino Diusanderiui, jog mokyklos psichologas gavo tokią pravardę dėl kaliošų, į kuriuos visuomet įsispirdavo drėgnu oru), buvo liaunas vyriškis, mokykloje visuomet avintis "Ked" sportbačius, kadangi su šiais neva atrodė neoficialiai. Jis tikėjosi, kad savo paprastumu sužavės šimtą šešis vaikus, nuo dvylikos iki šešiolikos metų, sudarančius konsultuojamų moksleivių grupę. Frenčas turėjo penkias poras "kedų", pačių įvairiausių spalvų, nuo mėlynų, tinkamų bėgimui stadione, iki rėksmingų geltonų, ir nė nenumanė, jog už nugaros jį vadino ne tik Guminiu Edu, bet ir Sportuojančiu Liurbiu bei Kedžmogiu, kaip iš "Kedžmogio kometos". Koledže vyruką pravardžiavo Raukšle, ir nūnai sužinojęs, kad gėdingas faktas kažkaip išniro į dienos šviesą, jis, ko gero, prasmegtų skradžiai žemę.

Frenčas retai kada ryšėdavo kaklaraiščius teikdamas pirmenybę megztiniams aukšta atlenkiama apykakle, kuriuos pradėjo vilkėti septintojo dešimtmečio viduryje, kai seriale "Žmogus iš ypatingojo teisėtvarkos būrio" juos išpopuliarino Deividas Makalamas. Koledžo laikais pastebėję Edą, prieš paskaitas kulniuojantį per kiemą, grupiokai prunkšdavo ir šaipydavosi: "Žiūrėkite, ateina Raukšlė su teisėtvarkininko megztiniu". Jis mokėsi pedagoginės psichologijos, baigęs mokslus tapo konsultantu ir neabejojo esąs geriausias šios srities specialistas. Manė, jog vaikai laiko jį *savu biču*, kadangi Edas jiems *nekabindavo makaronų*. Galėdavo iš širdies su jais *papliurpti* arba nebyliai, su užuojauta, išklausyti, jei kuriam nors vaikiui reikėdavo išsirėkti ir *išrėplioti iš mėšlo krūvos*. Puikiai suprasdavo, kas *svilina jų pasturgalius*, nes žinojo, kokia *kankynė* būti trylikamečiu, kai kažkas tau *knisa protą*, o tu tepajėgi *malti šūdą*.

Iš tiesų jis sunkiai prisiminė save trylikos metų. Nuolat tvirtino sau, jog tai - aukščiausia kaina, kurią buvo priverstas sumokėti, nes

brendo šeštajame dešimtmetyje ir turėjo keliauti į naują septinto dešimtmečio pasaulį, lydimas Raukšlės pravardės.

Todo Baudeno seneliui įžengus į kabinetą ir užtrenkus grūdėto stiklo duris, Guminis Edas pagarbiai atsistojo, tačiau iš už stalo neišlindo. Tiesiog nenorėjo rodyti sportinių batelių. Kartais pagyvenę žmonės nesuvokdavo, kad sportbačiai tebuvo psichologinė priemonė, skirta vaikams, kuriuos nervindavo mokytojai - kitaip tariant, senimas *nevirškindavo* konsultantų, avinčių "kedus".

Šis tipas atrodo neblogai, pagalvojo Guminis Edas. Atgal susišukavęs žilus plaukus. Pasipuošęs švarut švarutėliu trijų dalių kostiumu. Tvarkingai pasirišęs pilkšvą kaklaraištį. Kairėje rankoje laikė sulankstomą juodą skėtį (lauke dulksna purškė nuo savaitgalio), spausdamas jį nelyginant kariškis. Prieš porą metų Guminis Edas su žmona, susižavėjęs Dorote Sejers, pasistengė perskaityti visus garbingosios ponios kūrinius, kuriuos tiktai įstengė gauti. Dabar Frenčui toptelėjo, jos priešais stovi jos proto vaisius, atgijęs lordas Piteris Vimzis. Septyniasdešimt penkerių metų sulaukęs Vimzis - daug vandens nutekėjus nuo tada, kai Banteris ir Harieta Vein sulaukė teisėto atpildo. Guminis Edas priminė sau, kad grįžęs namo neužmirštų papasakoti apie jį Sondrai.

- Pone Baudenai. - Psichologas linktelėjo ir ištiesė ranką.

- Malonu susipažinti, - atsakė Todo senelis spūsdelėdamas delną. Susitikęs su kitų mokinių tėvais, Guminis Edas gniauždavo jų rankas tvirtai ir ryžtingai, bet šį kartą jėgos rodyti nedrįso, nes aiškiai matė, jog senuko pirštai išklaipyti artrito.

- Malonu susipažinti, pone Frenčai, - pakartojo Baudenas prisėsdamas, timptelėdamas aukštyn kelnes. Skėtį įbedė tarp kojų ir ant jo pasviro it koks priemiesčio grifas, pritūpęs Guminio Edo Frenčo kabinete. Svečias kalbėjo su vos pastebimu europietišku akcentu, tačiau ne kapota intonacija, būdinga britų aukštuomenei, kuriai priklausė Vimzis. Šiaip ar taip, panašumas į Todą buvo stulbinantis. Ypač pažvelgus į nosį ir akis.

- Džiaugiuosi, kad jūs atėjote, - tarė Guminis Edas įsitaisydamas ant savo kėdės, - nors tokiais atvejais mane dažniausiai aplanko mokinio motina arba tėvas...

Jis atvirai provokavo Baudeną. Dešimties metų patirtis konsultavimo srityje įtikino Frenčą, jog tetos, dėdės arba senelio dalyvavimas

pasitarime dažniausiai bylodavo apie namus užgriuvusias bėdas, dėl kurių ir kildavo visos problemos. Guminiam Edui tarsi akmuo nuo širdies nuslinko. Gaila, jog šeimą apniko nemalonumai, tačiau tokiam protingam berniukui, kaip Todas, kur kas labiau pakenktų žaidimai su stipriaisiais narkotikais.

- Taip, be abejo, - atsiliepė Baudenas, vienu metu sugebėdamas nutaisyti širdgėlos ir pykčio išraiškas. - Mano sūnus su žmona prašė, kad *aš* užeičiau pas jus ir pakalbėčiau apie šį apgailėtiną reikalą. Patikėkite, Todas - geras berniukas. Nuosmukis moksluose tėra laikinas.

- Na, mes visi taip viliamės, ar ne, pone Baudenai? Rūkykite, jei norite. Cigaretės draudžiamos mokyklos teritorijoje, bet aš niekam nesakysiu.

- Ačiū.

Iš vidinės švarko kišenės ponas Baudenas iškrapštė sumaigytą "Camel" pakelį, tarp lūpų įsikišo vieną iš dviejų sulinkusių cigarečių ir ją pridegė brėžtelėjęs "Žydros deimantinės galvutės" degtuką per juodo bato kulną. Įtraukus pirmą dūmą, iš jo plaučių išsiveržė drėgnas seno žmogaus kosulys. Baudenas krestelėjo ranką užgesindamas degtuką ir numetė apanglėjusias liekanas į psichologo pastumtą peleninę. Guminis Edas stebėjo ritualą, nemažiau oficialių nei senio pusbačiai, su nuoširdžiu susižavėjimu.

- Nuo ko gi pradėti... - pratarė Baudenas pro sūkuriuojančių dūmų sruogas liūdnai pažvelgęs į konsultantą.

- Na, - švelniai atsiliepė Guminis Edas, - man kai kas aiškėja vien iš to fakto, jog vietoj Todo tėvų prieš save matau jus.

- Taip, suprantama. - Jis sukryžiavo ant krūtinės rankas. Tarp dešiniosios pirštų, smiliaus ir viduriniojo, kyšojo smilkstanti cigaretė. Todo senelis ištiesė nugarą ir pakėlė smakrą. Frenčui pasidingojo, jog Baudeno gestų kalba, kuria jis išreiškė susitaikymą su nemalonia padėtimi, kažkokia prūsiška, primenanti vaikystėje regėtus filmus apie karą.

- Mano sūnus ir marti turi bėdų, - prabilo svečias aiškiai tardamas kiekvieną žodį. - Sakyčiau, rimtų bėdų. - Jis nenuleido žydrų, senų, bet stebėtinai giedrų akių nuo Guminio Edo, atvertusio ant užrašų knygos gulintį aplanką, iš kurio vidaus išslydo keli lapai.

- Ir jūs manote, jog tai įtakoja Todo mokslus?

Baudenas pasiviro į priekį maždaug per šešis colius, įsmeigęs žvilgsnį į rudas Guminio Edo akis. Prašneko po užsitęsusios pauzės:

- Motina geria.

Jis vėl išsitiesė kaip styga.

- O... - teišspaudė psichologas.

- Taip. - Baudenas niūriai sulinksėjo. - Berniukas man pasakojo, jog porą sykių iš mokyklos parkeliavęs namo rado ją išsidrėbusią ant virtuvės stalo. Vaikas žino, kaip mano sūnus reaguoja į piktnaudžiavimą alkoholiu, todėl tomis dienomis tiesiog pasišildė orkaitėje pietus ir privertė motiną išgerti juodos kavos, kad ji bent jau būtų budri Ričardui grįžus iš darbo.

- Nieko gera, - pripažino Guminis Edas, nors jam teko girdėti ir baisesnių dalykų - apie motinas, vartojančias heroiną, tėvus, kuriems nelauktai šaudavo į galvą pasidulkinti su savo dukromis... arba sūnumis. - Ar ponia Bauden ketina prašyti profesionalo pagalbos?

- Berniukas bandė ją įtikinti, jog tokia išeitis būtų geriausia. Man rodos, motinai gėda dėl savęs. Jai tereikia šiek tiek laiko... - jis mostelėjo cigarete, ir nuo šios galo pakilo veikiai išsisklaidęs dūmų ratilas. - Jūs suprantate, ką noriu pasakyti?

- Taip, žinoma, - linktelėjo Guminis Edas, slapta gerėdamasis gestu, nuo kurio ore trumpam pakibo dūmų žiedelis. - Jūsų sūnus... Todo tėvas...

- Jis irgi ne šventasis, - nukirto Baudenas. - Nuolat pluša iki vėlumos, negrįžta namo vakarienei, netikėtai išvyksta į komandiruotes... Žinote, pone Frenčai, kartais atrodo, kad jis vedęs darbą, o ne Moniką. Kai augau, man kalė į galvą, jog šiame pasaulyje svarbiausia yra šeima. Jus tikriausiai mokė to paties?

- O taip, - širdingai patikino Guminis Edas, nors jo tėvas, dirbęs naktiniu sargu didelėje Los Andželo parduotuvėje, su savo atžala matydavosi tiktai savaitgaliais ir per atostogas.

- Tai kita problemos pusė, - tarė Todo senelis.

Frenčas vėl sulinksėjo ir trumpam susimąstė.

- Jei neklystu, jūs turite dar vieną sūnų? Hmm... - jis nudūrė akis į aplanką. - Haroldą. Todo dėdę.

- Haris ir Debora įsikūrę Minesotoje, - paaiškino Baudenas. - Jis užima aukštas pareigas universitetinėje medicinos mokykloje ir negalėtų lengva ranka jų atsisakyti. Juolab kad elgčiaus negarbingai, jeigu

to prašyčiau. - Senuko veide šmėkštelėjo teisuolio išraiška. - Haris su žmona laimingai susituokę.

- Aišku. - Guminis Edas vėl pažvelgė į bylą ir po sekundės ją užvertė. - Pone Baudenai, aš vertinu jūsų nuoširdumą, todėl su jumis irgi šnekėsiu atvirai.

- Ačiū, - šaltai padėkojo senukas.

- Mes nedaug kuo galime padėti vaikams... kalbu apie psichologinę pagalbą. Mokykloje iš viso dirba šeši konsultantai, ir kiekvienas iš mūsų prižiūri daugiau nei šimtą moksleivių. Pavyzdžiui, naujai iškepta mano kolegė Hebern rūpinasi šimtu penkiolika paauglių. Tokiame amžiuje mūsų visuomenėje visiems vaikams reikia pagalbos.

- Be abejo. - Baudenas nuožmiai sumaigė nuorūką peleninėje ir vėl susinėrė rankas.

- Kartais rimtos problemos prasprūsta pro mūsų akis. Daugiausia nemalonumų sukelia namų aplinka ir narkotikai. Bent tiek gerai, kad Todas neįjunko į amfą, meskaliną ar fensiklidiną.

- Apsaugok Viešpatie.

- Retsykiais mes paprasčiausiai jaučiamės bejėgiai, - pratęsė Guminis Edas. - Liūdna, bet tai - faktas. Paprastai iš mūsų kontroliuojamos mašinos pirmieji išspjaunami ramybės drumstėjai, paniurėliai tyleniai, tie, kurie net nebando kažko mokytis. Tiesiog lūkuriuoja, kol neapsikentę mokytojai perkels juos į aukštesnes klases, nepaisydami prastų pažymių, arba laukia, kol suaugs tiek, kad galėtų be tėvų leidimo mesti mokslus, įstoti į armiją, įsidarbinti "Mikliarankių vaikinų" automobilių plovykloje ar susituokti. Jūs suprantate, ką sakau? Nenoriu nieko slėpti. Mūsų sistema, švelniai tariant, netobula.

- Dėkui už atvirumą.

- Bet man skaudu matyti, kai spaudimo nepakelia toks vaikas, kaip Todas. Pernai, atlikdamas testus, iš šimto balų jis vidutiniškai gaudavo devyniasdešimt du. Neretai pasiekdavo ir devyniasdešimt penkis nuošimčius. Pažymiai už anglų kalbą dar geresni. Jis jaučia polinkį rašymui, o tai kažkas ypatinga vaikų kartoje, kuri mano, jog kultūrinis gyvenimas prasideda priešais televizoriaus ekraną ir užsibaigia artimiausiame kino teatre. Kalbėjau su mokytoja, pernai dėsčiusia rašybą Todo klasėje. Anot tos moters, jūsų anūkas įteikė tokį nuostabų darbą, kokio jai neteko skaityti per dvidešimt mokytojavimo metų. Apie vokiečių koncentracijos stovyklas, egzistavusias per Ant-

rąjį Pasaulinį karą. Ji pirmą kartą gyvenime parašė mokiniui "A" su pliusu.

- Aš taip pat skaičiau rašinį, - įsiterpė Baudenas. - Tikrai puikus.

- Maža to, Todas demonstravo gabumus gamtos bei socialiniams mokslams. Vargu ar berniukas taptų iškiliausiu šio amžiaus matematiku, tačiau mano turimi duomenys liudijo, kad jis galėtų mėginti stoti į koledžą... deja, šįmet viskas pasikeitė. Štai tokia trumpa istorija.

- Taip.

- Man *velniškai* nesinorėtų, kad Todo pasiekimai nueitų perniek, pone Baudenai. O vasaros mokykla... vėlgi privalau būti su jumis atviras. Vasaros mokykla jaunesniųjų klasių moksleiviams labiau pakenktų jūsų anūkui, negu padėtų. Ji primena zoologijos sodą, pilną beždžionių, kvatojančių hienų ir bukagalvių drontų. Žodžiu, Todas pakliūtų į prastą kompaniją.

- Sutinku.

- Ką gi, aptarkime problemą iš esmės. Ponai Baudenai galėtų apsilankyti psichologinių konsultacijų centre. Konfidencialumas garantuojamas, žinoma. Centrui vadovauja geras mano draugas Haris Ekermanas. Man rodos, jums pačiam derėtų apie tai pakalbėti su savo sūnumi ir marčia. - Guminis Edas plačiai nusišypsojo. - Galbūt iki birželio viskas grįš į savas vėžes. Tai nėra neįmanoma.

Sprendžiant iš sunerimusios veido išraiškos, mintis Baudeno nesužavėjo.

- Spėju, kad jie supyktų ant berniuko, jeigu perduočiau šitą pasiūlymą. Matote, padėtis nepaprastai kebli. Įvykiai gali pakrypti bet kuria linkme. Vaikas man prižadėjo pasitempti moksluose. Jis labai sunerimęs dėl smukusių pažymių. - Senuko lūpas perkreipė šypsenėlė, kurios reikšmės Edas Frenčas nepajėgė suvokti. - Labiau, nei jūs įsivaizduojate.

- Bet...

- Negana to, jie supyktų ant *manęs*, - skubiai pratęsė Baudenas. - Dievas mato, taip ir atsitiktų. Jau dabar Monika galvoja, jog man visur knieti kištis. Garbės žodis, aš nenoriu pasirodyti įkyriu žmogumi, bet aplinkybės, kurias jums išaiškinau, kelia man susirūpinimą. Jaučiu, jog kuriam laikui derėtų palikti juos ramybėje.

- Aš turiu nemažai patirties tokiuose reikaluose, - patikino Guminis Edas sukryžiuodamas rankas ant Todo bylos, rimtai pažvelgdamas

į Baudeną. - Šiuo atveju, manau, psichologinė pagalba būtina. Jūsų sūnaus ir marčios vedybinio gyvenimo bėdomis domiuosi tik todėl, kad jos neigiamai veikia Todą.

- Leiskite jums pateikti priešingą pasiūlymą, - tarė senukas. - Jūs, aišku, esate sumąstę kažkokią sistemą, kaip perspėti vaikus apie suprastėjusius jų pažymius?

- Taip, - atsargiai sutiko Guminis Edas. - Pažangumo vertinimo ataskaitos. Vaikai, be abejo, vadina jas Nevykėlių kortelėmis, nes gauna jas tuomet, jei iš konkretaus dalyko nesurenka mažiausiai septyniasdešimt penkių balų. Kitaip tariant, Nevykėlių kortelės įteikiamos moksleiviams, kuriems mokytojai parašo "D" arba "F" pažymius.

- Puiku. - Baudenas linktelėjo. - Štai koks mano pasiūlymas: jei berniukas turės bent vieną iš tų kortelių... bent *vieną*... - jis pakėlė aukštyn išsukinėtą pirštą, - ...aš pakalbėsiu su sūnumi ir marčia apie psichologinę pagalbą. Ir ne tik. - Paskutinį žodelį senukas ištarė kaip "ty-y-yk". - Jei vaikas gaus tą Nevykėlių kortelę balandį...

- Tiesą sakant, mes išrašome jas gegužės mėnesį.

- Tikrai? Na, gerai, jei išrašysite ir jam, garantuoju, jog tėvai sutiks pasimatyti su psichologu. Jie jaudinasi dėl savo sūnaus, bet dabar abu taip pasinėrę į savo problemas... - Baudenas patraukė pečiais.

- Suprantu.

- Suteikime jiems laiko iki gegužės, kad išbristų iš savo bėdų liūno. Už ausų ištemptų save iš balos... argi ne taip sako amerikiečiai?

- Atrodo, taip, - atsakė Guminis Edas akimirką pamąstęs ir dirstelėjęs į laikrodį, kuris rodė, jog iki kito numatyto susitikimo liko penkios minutės. - Aš priimu jūsų pasiūlymą.

Frenčas atsistojo, ir Baudenas pasekė jo pavyzdžiu. Juodu vėl pakratė vienas kito rankas - kaip ir pirmąjį kartą, Guminis Edas spaudė senuko delną švelniai prisiminęs, kad jį kankina artritas.

- Jei atvirai, retas kuris mokinys per nepilną mėnesį sugebėtų įsisavinti aštuoniolikos savaičių kursą. Todui teks gerokai paprakaituoti, nes jam reikės įsidėti į galvą *daugybę* žinių. Manau, jūs vis dėlto būsite priverstas tesėti savo pažadą.

- O jūs pasirengęs tesėti savąjį? - teatsakė Baudenas, kurio lūpose nušvito šykšti, keista, trikdanti šypsenėlė.

Per visą pokalbį Guminiam Edui kažkas nedavė ramybės, ir tik už-

kandžiaudamas kavinėje, praėjus valandai nuo tada, kai "lordas Piteris" išėjo pro duris pasikišęs po pažastimi skėtį, jis susigaudė, kas būtent.

Juodu šnekėjosi ketvirtį valandos, gal net dvidešimt minučių, bet Edas negalėjo prisiminti, ar senis bent kartą pavadino anūką vardu.

Vos atgaudamas kvapą Todas nuvairavo "Šviną" takeliu, vedančiu link Diusanderio namo, sustojęs parėmė dviratį ant kojelės. Pamokos pasibaigė prieš penkiolika minučių. Jis vienu stryktelėjimu įveikė laiptelius, savo raktu atrakino duris ir nuskuodė koridoriumi į saulės nutviekstą virtuvę. Vaikinuko veide sumišo viltinga šviesa ir niaurių debesų prieblanda. Sekundę kitą jis mindžikavo virtuvės tarpduryje jausdamas, kaip sutraukia skrandį ir pinasi balso stygos, stebėdamas Diusanderį, kuris suposi krėsle su burbono kupinu puodeliu. Senis tebevilkėjo savo geriausią kostiumą, tačiau kaklaraiščio mazgą buvo atitraukęs nuo viršutinės maršinių sagos per porą colių. Jis abejingai žvelgė į Todą primerkęs ropliškas akis.

- Na? - išspaudė vaikis.

Diusanderis leido savo svečiui pasikankinti tas kelias akimirkas, kurios vaikiui turbūt užsitęsė iki dešimtmečio. Paskui lėtai padėjo puodelį ant stalo, šalia "Senovės amžių" burbono, ir tarė:

- Tas kvailys viskuo patikėjo.

Pro Todo lūpas išsiveržė ilgai kalintas palengvėjimo atodūsis.

Nespėjus jam įkvėpti, Diusanderis pridūrė:

- Ponas Frenčas primygtinai reikalavo, jog tavo vargšeliai iškamuoti tėvai apsilankytų psichologinio konsultavimo centre, kuriam vadovauja jo draugas.

- Jėzau! Kaip tu... ką tu... kaip tu elgeisi?

- Privalėjau žaibiškai sureaguoti, - atsakė Diusanderis. - Kaip toji mergaitė iš Sakio* apsakymo, pasižymiu gebėjimu išsisukti iš keblių padėčių. Pažadėjau, jog tavo tėvai kreipsis psichologinės pagalbos, jei gegužį gausi bent vieną Nevykėlių kortelę.

Todo veidas mirtinai išbalo.

- *Ką* tu padarei? - kone užriaumojo jis. - Šį ketvirtį aš jau susikirtau per du algebros ir vieną istorijos testą! - Berniukas įkėblino į

*Sakis - britų rašytojo Hektoro Hju Manro (1870-1916), išgarsėjusio trumpais apsakymais, pseudonimas.

virtuvę, išblyškę jo skruostai sužvilgo nuo prakaito lašų. - Šiandieną rašėme kontrolinį darbą iš prancūzų kalbos. Gausiu patį prasčiausią pažymį... galiu guldyti galvą. Niekaip nepajėgiau susikaupti, nes mąsčiau apie prakeiktą Guminį Edą ir spėliojau, ar tu sugebėsi juo pasirūpinti. O taip, tu pasirūpinai, - su kartėliu užbaigė Todas. - Negauti nė vienos Nevykėlių kortelės! Metų pabaigoje man įteiks penkias arba šešias.

- Nieko geresnio nesugalvojau. To betrūko, kad būčiau sukėlęs įtarimų, - atšovė Diusanderis. - Gal Frenčas ir kvailys, bet jis paprasčiausiai atlieka savo darbą. Dabar tau metas imtis savojo.

- Ką tai turėtų reikšti? - nuožmiai suurzgė Todas žaibuodamas akimis.

- Tu dirbsi. Per kitas keturias savaites visiškai atsidėsi mokslams ir plušėsi negailėdamas jėgų. Maža to, pirmadienį prieisi prie savo mokytojų ir kiekvieno iš jų atsiprašysi už prastą mokymąsi. Paskui...

- Neįmanoma, - nukirto Todas. - Tu nesupranti, žmogau. Tai *neįmanoma*. Gamtos moksluose atsilieku nuo kitų mažiausiai penkiomis savaitėmis. Algebroje - daugiau nei dešimčia.

- Na, ir kas? - numojęs ranka Diusanderis įsipylė į puodelį burbono.

- Manai, kad esi labai gudrus, ar ne? - sušnypštė Todas. - Aš neklausysiu tavo nurodymų. Tos dienos, kai dalindavai įsakymus, seniai praeityje. *Nejau tau neaišku?* - jis prabilo tyliau: - Savo namuose turi vienintelį mirtiną ginklą - lipnias parazitus gaudančias juosteles. Tu tesi palūžęs iškriošėlis, kurio bezdalai dvokia supuvusiais kiaušiniais. Lažinuos, jog šlapinies į lovą.

- Paklausyk manęs, snargliau, - tykiu balsu tarė Diusanderis.

Todas piktai kryptelėjo galva.

- Dar vakar, - kruopščiai rinkdamas žodžius pratęsė senis, - egzistavo *menkutė* tikimybė, jog tu būtum mane įdavęs ir sugebėjęs išlipti sausas iš vandens. Žinant, koks esi sudirgęs ir įsitempęs, vargu ar būtum įstengęs be priekaištų atlikti šią užduotį. Bet ne tai svarbiausia. Aš nedrįsau atmesti bent jau teorinės galimybės. Dabar padėtis pasikeitė. Šiandieną apsimečiau tavo seneliu, Viktoru Baudenu. Niekas nesuabejotų, jog taip elgiausi tau pritarus. Jei viskas išplauktų į dienos šviesą, tu nepajėgtum nusiplauti purvo. Ir niekaip neišsigintum. Aš tuo *pasirūpinau*.

- Kaip norėčiau...

- Tu *norėtum!* Tu *norėtum!* - sustūgo Diusanderis. - Spjaunu į tavo norus! Mane *vemti* verčia nuo tavo norų! Jie man rūpi nelabiau nei šuns mėšlo krūvelės, smirdančios griovyje. *Tiesiog atsakyk, ar suvoki, kokioje padėtyje mes atsidūrėme?*

- Suvokiu, - klausydamasis senio riksmų Todas įnirtingai gniaužė kumščius - jis nebuvo pratęs, kad ant jo šauktų. Dabar, atplėšęs pirštus, buku žvilgsniu įsistebeilijo į kruvinus delnuose raudonuojančius pusmėnulius. Rėžiai galėjo būti gilesni, tačiau per pastaruosius keturis mėnesius jis dažnai kramtydavo nagus.

- Gerai. Taigi tu maloniai atsiprašysi mokytojų ir kibsi į mokslus. Neatsitrauksi nuo knygų net per pietų pertraukas. Po pamokų tiesiu taikymu eisi čia ir mokysies. Ne tik šiokiadieniais, bet ir savaitgaliais.

- Ne čia, - paprieštaravo Todas. - Namuose.

- Nė nesvajok. Namuose tu dykinėsi arba kaip visada užsisvajosi. Tam, kad apsisaugočiau, turiu tave prižiūrėti. Galėsiu paklausinėti, ko išmokai. Stebėsiu, kaip skaitai vadovėlius.

- Tu manęs nepriversi čia lindėti.

Diusanderis gurkštelėjo iš puodelio.

- Teisybė. Tuomet įvykiai klostysis sava vaga. Tu susimausi. Frenčas, tas psichologas, tikėsis, jog išlaikysiu savo pažadą. Nieko panašaus nesulaukęs paskambins tėvams, ir jie išsiaiškins, kad gerasis ponas Denkeris, tau paprašius, apsimetė tavo seneliu, sužinos apie suklastotus pažymius ir...

- Užsičiaupk. Aš lankysiuos pas tave.

- Na, jeigu jau atėjai... Pradėk nuo algebros.

- *Nė už ką!* Tik ne penktadienio popietę!

- Tu mokysies *kiekvieną* popietę, - švelniai tarstelėjo Diusanderis. - Pradėk nuo algebros.

Prieš nuleisdamas galvą ir sužvejodamas kuprinėje vadovėlį, Todas akimirką spiginosi į senį, ir šis pastebėjo patį tikriausią mirties troškimą, blykstelėjusį berniuko akyse. Jau daug metų neteko regėti tokio nuožmaus, svilinančio vogčiomis sviesto žvilgsnio, tačiau senis žinojo visada prisiminsiąs, ką jis reiškia. Tą dieną, kai spoksojo į rusvą masinantį vaikiščio sprandą, kažką panašaus, matyt, būtų išvydęs savo akyse, jei rankoje būtų turėjęs veidrodį.

Privalau apsisaugoti, su šiokia tokia nuostaba pagalvojo Diusanderis. *Niekada nevalia nuvertinti grėsmės.*

Žvelgdamas į besimokantį berniuką jis siurbčiojo burboną ir siūbavo krėsle.

Prieš penkias Todas apžergė dviratį ir nuriedėjo namo. Kas kartą, akims nuslydus nuo puslapyje atspausdinto teksto - nuo siutinančio, nesuvokiamo, sumauto, *idiotiško* aibių, poaibių, Dekarto koordinačių pasaulio, - nuskambėdavo veriantis seniokiškas balsas. Didžiąją laiko dalį Diusanderis neišspaudė nė garso... neskaitant erzinančio šlepečių plumpsėjimo į grindis ir girgždesio, kurį skleidė supamasis krėslas. Senis kiurksojo savo mėgstamoje vietoje nelyginant grifas, lūkuriuojantis, kol nusibaigs auka. Kodėl jis į tai įsivėlė? *Kaip* sugebėjo pakliūti į tokią rimtą bėdą? Šią popietę Todas bandė įsisąmoninti dalelę algebros pagrindų - pats negalėjo patikėti, kai nejučia suprato šį tą iš aibių teorijos, kuri taip glumino prieš Kalėdų atostogas. Ir vis dėlto jis abejojo įstengsiąs susigraibyti pakankamai žinių, kad kitą savaitę, per algebros testą, bent jau gautų "D".

Iki pasaulio pabaigos liko mažiau nei mėnuo.

Ties gatvės kampu, ant šaligatvio, berniukas išvydo žiopčiojantį mėlynąjį kėkštą. Vilkdamas žeme sulaužytą sparną paukštis bergždžiai mėgino atsistoti ant savo kojyčių ir nustrikséti į pievą. Todas spėjo, jog kėkštą partrenkė pravažiuojanti mašina. Matyt, po smūgio jis apsivertė aukštielninkas ir šleptelėjo ant asfalto it šokinėjantis skriedinėlis. Viena karoliuką primenanti paukščio akis įsmigo į vaiką.

Kurį laiką Todas žvelgė į paukštelį, vos liesdamas išriestas dviračio rankenas. Dieną tvyrojusi šiluma išsisklaidė, ir oras pastebimai atvėso. Berniukas buvo tikras, kad jo bičiuliai leido popietę dykinėdami Beibo Ruto aikštelėje, Riešutmedžio gatvėje, galbūt apšilinėjo, veikiausiai svaidė ir atmušinėjo kamuoliukus arba surengė rungtynes. Šiuo metų laiku Todas visuomet daugiausia dėmesio skirdavo beisbolui. Kartu su draugais netgi tarėsi, ar jų kiemo komandai nevertėtų sudalyvauti miesto mėgėjų turnyre. Tėtušių, kurie išreikštų norą pavėžėti juos į varžybas, nepritrūktų. Todas, žinoma, komandoje būtų metiku. Mažojoje lygoje buvo tapęs tikra žvaigžde, ir tokia padėtimi mėgavosi iki praeitų metų, kai išaugo iš jaunučių amžiaus. *Jis būtų galėjęs padavinėti kamuoliuką.*

Nieko baisaus. Tereikia atsakyti draugams paaiškinant: *bičiuliai, aš susidėjau su karo nusikaltėliu. Laikiau jį už kiaušų, bet vėliau... cha,cha, mirsite iš juoko... vėliau paaiškėjo, jog tas tipas irgi gniaužia mano pautus. Naktimis ėmiau sapnuoti košmarus, ir mane nuolat pila šaltas prakaitas. Pažymiai smuko kaip niekad anksčiau, todėl turėjau juos suklastoti, kad mano gimdytojai nieko nesužinotų. Dabar, pirmą kartą gyvenime, privalau velniškai uoliai mokytis. Aš nebijau, jog tėvai mane nubaus, kažkiek laiko neleisdami išeiti iš namų. Man baisu, kad galiu papulti į mažamečių pataisos namus. Štai kodėl šįmet nežaisiu beisbolo už jokią komandą. Patys suprantate, kokia mano padėtis, vyručiai.*

Vaikinuko lūpas palytėjo šykštus diusanderiškas vypsnys, nė iš tolo nepanašus į senąją plačiąją šypseną. Veidas nenušvito, jame paprasčiausiai šmėkštelėjo neaiški grimasa, kuri bylojo: *patys suprantate, kokia mano padėtis, vyručiai.*

Jis lėtai pervažiavo kėkštą - plunksnos sučežėjo tarsi glamžomas laikraštinis popierius, smulkiame kūnelyje subraškėjo lūžtantys tuščiaviduriai kauliukai. Todas apsisuko ir nukreipė dviratį atgal. Antrą kartą papuolęs po "Švino" ratais, paukštis mėšlungiškai suvirpčiojo. Trečią sykį jį pervažiavus, prie padangos prilipo krauju aptekusi plunksnelė. Kėkštas nustojo judėti, kėkštas užvertė kojas, kėkštas nusikepurnėjo, kėkštas persikraustė į didįjį dangaus voljerą, tačiau Todas dar beveik penkias minutes traiškė kruvinu gniužulu virtusį kūną. Jo fizionomijoje spindėjo skysta šypsenėlė. Patys suprantate, kokia mano padėtis, vyručiai.

10

1975-ųjų balandis.

Viduryje tarpueilio stovėjo plačiai išsišiepęs senukas; Deivas Klingermanas žengė artyn ketindamas su juo pasisveikinti. Atvykėlio, regis, neerzino kurtinantis orą perskrodęs riaumojimas, kailių ir šlapimo tvaikas, savo narvuose besiblaškančių, ant tinklo šokinėjančių, kiauksinčių ir staugiančių beglobių šunų vaizdas. Užteko vieno žvilgsnio, jog Klingermanas susigaudytų prieš save regįs šunelių mylėtoją. Jo šypsena buvo švelni ir maloni. Senukui ištiesus patinusią, artrito išsukinėtą ranką, Deivas atsargiai ją paspaudė.

- Sveiki, sere! - prabilo prieglaudos prižiūrėtojas. - Velniškai triukšminga, ar ne?

- Nieko tokio. Aš esu Arturas Denkeris.

- Klingermanas. Deivas Klingermanas.

- Malonu su jumis susipažinti, sere. Perskaičiau laikraštyje, kad jūs *atiduodate* šunis. Iš pradžių negalėjau tuo patikėti, galvojau, jog mane apgauna akys. Matyt, kažko nesupratau.

- Ne, jūs teisus, mes iš tikrųjų juos atiduodame, - patvirtino Deivas. - Jei neatsiranda naujų šeimininkų, šunis paprasčiausiai sunaikiname. Šešiasdešimt dienų - tiek laiko Valstijos įstatymai leidžia juos laikyti prieglaudoje. O gaila... Eime į mano kabinetą. Ten tyliau. Ir ne taip smirda.

Kabinete Deivas išklausė ne sykį girdėtą (bet visuomet jaudinančią) istoriją: Arturas Denkeris atkeliavo į Kaliforniją, kai mirė žmona, jau įpusėjo aštuntąją dešimtį. Turtų nesukaupė, tačiau uoliai rūpinosi tuo, ką turėjo. Jis jautėsi vienišas. Vienintelį draugą atstojo berniukas, kuris retsykiais apsilankydavo ir paskaitydavo knygą. Vokietijoje Denkeris augino žavingą senbernarą. Dabar, Santo Donate, jam priklausė namas su erdviu, aptvertu vidiniu kiemu. Jis skaitė laikraštyje... gal būtų įmanoma...

- Na, senbernarai pas mus neužsilaiko, - atsiliepė Deivas, - nes jie puikiai moka bendrauti su vaikais...

- O, aišku. Man nereikia būtent...

- ...bet aš galėčiau jums pasiūlyti paaugusį aviganių veislės šunytį. Ką pasakysite?

Pono Denkerio akys sužvilgo, tarytum jam būtų magėję paplūsti ašaromis.

- Idealu, - atsakė senukas. - Tiesiog idealu.

- Šunį gausite už dyką, tačiau jums kainuos skiepai nuo maro bei pasiutligės ir leidimas laikyti naminį gyvūną. Didžiumai žmonių tenka pakloti maždaug dvidešimt penkis dolerius, bet valstija padengia pusę sumos, jeigu jums virš šešiasdešimt penkerių - tai įtraukta į Kalifornijos Auksinės Senatvės programą.

- Auksinė Senatvė... štai ko sulaukiau, - prunkštelėjo Denkeris. Keista, tačiau nuo svečio juoko Deivą nupurtė šaltukas.

- Hmm... jūs dar puikiai atrodote, sere.

- Pasiūlymas labai viliojantis.

- Ir mes taip galvojame. Parduotuvėje tas pats šuo kainuotų šimtą dvidešimt penkis dolerius, bet žmonės kažkodėl vis vien aplenkia prieglaudą. Žinoma, daugumai reikia naminio gyvūno su tvarkingais dokumentais. - Deivas palingavo galva. - Jei tik jie žinotų, kiek puikių šunų kasmet paliekama gatvėse.

- Per šešiasdešimt dienų neradę naujų šeimininkų, jūs juos sunaikinate?

- Taip, užmigdome.

- Užmigdote?.. Atleiskite, kai kurie angliški posakiai man nesuprantami...

- Esame priversti vykdyti miesto potvarkį, - paaiškino Deivas. - Negalime leisti šunų rujoms lakstyti gatvėmis.

- Jūs juos nušaunate.

- Ne, užmigdome dujomis. Taip humaniškiau. Jie nieko nepajunta.

- Be abejo, - linktelėdamas atsakė ponas Denkeris.

Algebros pradmenų klasėje Todas sėdėjo antroje eilėje, prie ketvirto stalo. Berniukas stengėsi nutaisyti šaltą veido išraišką stebėdamas, kaip ponas Stormanas grąžina ištaisytus kontrolinius darbus. Tačiau apkramtyti jo nagai vėl įsikirto į delnus, visas kūnas, rodos, pamažu permirko odą ėdančiu prakaitu.

Tik nepuoselėk per didelių vilčių. Nebūk sumautu mulkiu. Tu nė už ką negausi teigiamo pažymio, ir pats tai žinai.

Vis dėlto jam nepavyko užgesinti širdyje žėruojančios vilties kibirkšties. Pirmą kartą per daugelį savaičių, rašant algebros testą, užduotys nepriminė graikų kalba sukurptų keverzonių. Todas galėjo garantuoti, jog iš susijaudinimo (veikiau, stingdančio siaubo) jis ne viską atliko teisingai, bet galbūt... na, jei algebrą dėstytų koks nors kitas mokytojas, o ne Stormanas, kuris vietoj širdies turėjo automatinį užraktą...

LIAUKIS INKŠTĘS, įsakė sau - vieną panikos sklidiną sekundę buvo tikras, jog išrėkė šiuos du žodžius balsu. *Juk žinai, kad susimovei, ir niekas pasaulyje to nepakeis.*

Mokytojas abejingai įteikė jam ištaisytą kontrolinį darbą ir žengė tolyn. Todas spoksojo į lapą, kurio primarginta pusė gulėjo prispausta prie inicialais išgraviruoto stalo paviršiaus. Kurį laiką atrodė, kad jam nepakaks valios jėgų sužinoti rezultatus. Galiausiai vaikinukas taip

įnirtingai atvertė testą, jog sudrisko popierius. Jo liežuvis pridžiūvo prie gomurio. Krūtinėje vienai sekundei nustojo spurdėti širdis.

Puslapio viršuje buvo matyti skaičius 83, įspraustas į apskritimą. Šiek tiek žemiau puikavosi pažymys - "C" su pliusu, - po kuriuo Stormanas brūkštelėjo pastabą: *Stebėtina pažanga! Manau, jog džiaugiuosi ja labiau už tave. Atidžiai patikrink klaidas. Bent trys iš jų - aritmetinės.*

Širdis vėl pradėjo tvaksėti, šįsyk trigubai sparčiau. Jį užliejo palengvėjimas, tačiau ne gaivinantis, o karštas ir keistas. Todas užsimerkė negirdėdamas, kaip šurmuliuoja klasiokai, po kontrolinio tradiciškai įnikę melsti vieno kito papildomo taško. Jo akis aptraukė rausva migla, pulsuojanti sulig kiekvienu širdies plaktelėjimu. Tuo momentu berniukas nekentė Diusanderio labiau nei kada nors anksčiau. Sugniaužęs kumščius troško tik vieno: savo rankomis sulaužyti prakaulų senio kaklą.

Diko ir Monikos Baudenų miegamajame stovėjo dvi lovos, atskirtos naktiniu staliuku - ant šio dunksojo žavinga Tifanio naktinės lempos kopija. Grindis dengė tikras raudonmedis, prie sienų šliejosi lentynos. Kitoje kambario pusėje, tarp knygų stelažų, kurių galai buvo papuošti dviem drambliais, atsistojusiais ant užpakalinių kojų (išraižytais iš jų gentainių kaulo), spraudėsi apvalus "Sony" televizorius. Užsidėjęs ausinukus Dikas žiūrėjo Džonio Karsono laidą, Monika skaitė naują Maiklo Kraitono romaną, tądien įsigytą knygų klube.

- Dikai? - ji įkišo tarp puslapių žymeklį su užrašu ŠIOJE VIETOJE PASIJUTAU MIEGUISTA ir užvertė Kraitono kūrinį.

Televizoriaus ekrane Badis Heketas ką tik visus prajuokino. Dikas šyptelėjo.

- Dikai? - garsiau pakartojo Monika.

Jis nusitraukė ausinukus.

- Ką?

- Kaip manai, ar Todas gerai jaučiasi?

Susiraukęs jis kelias sekundes spiginosi į žmoną, paskui krestelėjo galvą.

- *Je ne comprends pas, chérie.** - Abu nuolat šaipydavosi iš neįspūdingų, švelniai tariant, jo prancūzų kalbos įgūdžių. Koledžo lai-

*Aš nesuprantu, brangioji (*pranc.*).

kais tėvas atsiuntė Dikui du šimtus dolerių, kad šis nusisamdytų repetitorių, ir Baudenas paskambino Monikai Darou, iš akies išsirinkęs pavardę, kurią rado įrašytą kortelėje, priklijuotoje profsąjungos skelbimų lentoje. Dar prieš Kalėdas ji užsimovė savo mokinio dovanotą žiedą, o tas sugebėjo gauti "C" iš prancūzų kalbos.

- Na... Todas šiek tiek sulyso.

- Iš jo liko vien oda ir kaulai, - sutiko Dikas, padėdamas ant kelių ausinukus, iš kurių sklido tylūs cypsėjimai. - Berniukas bręsta, Monika.

- Taip greitai? - ji akivaizdžiai nerimavo.

Dikas nusijuokė.

- Taip greitai. Paauglystėje pasistiebiau per septynis colius. Dvylikos metų tebuvau penkių pėdų šešių colių* mažius, tačiau veikiai virtau šešių pėdų vieno colio** raumenų kalnu, kurį matai prieš save. Motina sakydavo galėjusi girdėti, kaip aš, sulaukęs keturiolikos, naktimis augdavau.

- Gerai, jog ne visos tavo kūno dalys taip ištįso.

- Svarbiausia, kad sugebėtum tinkamai jomis naudotis.

- Norėtum pasinaudoti šį vakarą?

- Iš kur mergaitei tiek drąsos? - urgztelėjo Dikas Baudenas nusviesdamas ausinukus į kitą kambario galą.

Vėliau, jam snūduriuojant, Monika tarė:

- Dikai, mūsų sūnus sapnuoja košmarus.

- Košmarus? - sumurmėjo Todo tėvas.

- Taip. Porą ar trejetą kartų, kai lipau į pirmą aukštą eidama į tualetą, girdėjau, kaip jis dejuoja. Bet nenorėjau žadinti. Turbūt nuskambės kvailai, tačiau mano senelė aiškindavo, esą jei prikelsi žmogų, sapnuojantį košmarą, jis gali išprotėti.

- Tavo senelė buvo iš lenkų padermės?

- O taip, iš lenkų padermės! Galvok, ką šneki!

- Tu žinai, ką turiu omenyje. Kodėl nevaikštai į tualetą, kurį įrengiau antrame aukšte?

- Tave visada prižadina nuleidžiamas vanduo.

- Tuomet nenuleisk.

---

*168 cm.

**185,5 cm.

- Fui, Dikai, kaip koktu.

Jis atsiduso.

- Kartais įėjusi į kambarį matau, kad jis prakaituoja. Paklodės net sudrėkusios.

Dikas išsišiepė tamsoje.

- Nė kiek tuo nesistebiu.

- Ką *tai*... o... - ji švelniai plekštelėjo per vyro šoną. - Tai irgi bjauru. Jam tik trylika.

- Kitą mėnesį sueis keturiolika. Todas jau nebe mažylis. Gal truputį per anksti subrendęs, bet ne per jaunas.

- Kiek tau metų buvo, kai pirmą kartą...

- Keturiolika ar penkiolika. Tiksliai nepamenu. Užtat prisimenu, kaip pabudęs galvojau, jog numiriau ir pakliuvau į rojų.

- Tačiau tu buvai vyresnis už Todą.

- Viskuo kalta akceleracija. Šiais laikais vaikai vystosi sparčiau. Gal dėl pieno... gal dėl fluorido. Ar žinai, jog Džeksono parko mokykloje, kurią pernai statėme, mergaičių tualetuose įrengti higieninių paketų automatai? *Pradinėje mokykloje.* Mūsų dienomis šeštoje klasėje daugiausia mokosi vienuolikmečiai. Kada tu pirmą sykį susirgai?

- Neprisimenu, - atsakė žmona. - Viena aišku - Todo sapnai ne tokie... neatrodo, kad jis būtų miręs ir patekęs į rojų.

- Ar tu su juo kalbėjaisi?

- Vieną sykį. Prieš šešias savaites. Kai tu žaidei golfą su tuo atgrasiu Erniu Džeikobsu.

- Iki 1977-ųjų tas atgrasusis Ernis Džeikobsas pasirašys su manimi partnerystės sutartį, jei tik mirtinai neužsikruš su savo mulate sekretore. Be to, jis visada pats sumoka vejos mokestį. Ką sakė Todas?

- Tvirtino užmiršęs, ką sapnavo. Nežinau, gal man pasivaideno, bet... jo veidas apsiniaukė. Esu tikra, kad jis *puikiai* viską prisiminė.

- Monika, aš daug ko nepamenu iš savo brangiųjų praėjusios jaunystės dienų, bet galiu užtikrinti, jog drėgni sapnai ne visada būna malonūs. Tiesą sakant, retsykiais jie kelia pasibjaurėjimą.

- Kodėl?

- Dėl kaltės jausmo. Gal todėl, jog nuo kūdikystės jam kalama į galvą, esą į lovą šlapintis nevalia. Neužmirškim ir sekso. Iš kur gali-

me žinoti, ką jis regi miegodamas? Galbūt sapnuoja, jog važinėjasi sausakimšu autobusu ir trinasi į kitus keleivius arba klasėje žvilgčioja mergaitėms po sijonais? Aš asmeniškai prisimenu vienintelį drėgną sapną - YMCA* baseine, kuriame plaukiojo tiek vyrai, tiek moterys, šokau nuo aukšto tramplino ir nėręs į vandenį pamečiau trumpikes.

- Ir nuo to išsiliejai? - sukrizeno ji.

- Aha. Jei vaikis nenori, neversk jo kalbėti apie savo gaiduko problemas.

- Juk mes iš visų jėgų stengėmės auginti sūnų taip, kad jo nekankintų nelemti kaltės jausmai.

- Jų neišvengsi. Tokiais dalykais užsikrečiama mokykloje it peršalimais, kurie jį nuolat užklupdavo pirmoje klasėje. Todas galėjo prisiklausyti įvairiausių pasakojimų iš draugų, mokytojų užuominų, gal net mano tėvo perspėjimų. "Neliesk jo naktimis, Todai, nes tavo rankos apžels plaukais, tu apaksi, prarasi atmintį, po kurio laiko tavo daikčiukas pajuoduos ir nupus. Tad būk atsargus, Todai.

- Dikai Baudenai! Tavo tėvas niekada...

- Manai, kad jis taip nesakytų? Labai klysti. O kaipgi tavo lenkė močiutė, aiškinusi, jog nevalia kelti žmogaus, jei tas sapnuoja košmarą, nes gali kuokteléti? Pamenu, tėtušis liepdavo man viešuose tualetuose nusivalyti klozeto dangtį, kad neužsikrėsčiau "kitų žmonių virusais". Matyt, jis taip vadino sifilį. Kažką panašaus turėtum būti girdėjusi iš savo senelės.

- Ne, iš motinos, - instinktyviai pataisė Monika. - Be to, ji visuomet primindavo nuleisti vandenį. Štai kodėl lipu į pirmą aukštą.

- Vis tiek mane prižadini, - sumurmėjo jis.

- Ką?

- Nieko.

Baudenas jau buvo beužmiegąs, kai Monika vėl ištarė jo vardą.

- *Ką?* - nekantriai paklausė Dikas.

- Juk tu negalvoji... ai, tiek to. Miegok.

- Ne, ne, užbaik. Aš jau pabudau. Apie ką tu šneki?

- Apie senuką, poną Denkerį. Ar tu nemanai, kad juodu su Todu per dažnai matosi? Gal jis... na, nežinau... pripasakoja mūsų sūnui kraupių istorijų?

---

*YMCA (Young Men's Christians Association) - Krikščioniškoji vyrų jaunimo asociacija.

- Na, žinoma, tikrų siaubingų nutikimų. Apie tai, kaip Eseno automobilių gamykla neįvykdė dienos kvotos. - Jis prunkštelėjo.

- Aš tik spėjau, - šaltokai atsiliepė Monika. Jai apsiverčiant ant šono, sušiugždėjo antklodė. - Atleisk, kad sutrukdžiau miegoti.

Dikas palietė nuogą žmonos petį.

- Kai ką tau pasakysiu, mažule. - Jis patylėjo kruopščiai rinkdamas žodžius. - Man irgi kartais baugu dėl Todo. Mudu jaudinamės ne dėl tų pačių dalykų, bet nerimas yra nerimas, tiesa?

Monika atsigręžė.

- Kas neduoda tau ramybės?

- Hmm... aš augau kitaip nei Todas. Mano tėvui priklausė parduotuvė. Vikas iš bakalėjos, taip jį praminė aplinkiniai. Jis turėjo knygą, kurioje užsirašydavo, kas ir kiek skolingas už prekes. Žinai, kaip ją vadindavo?

- Ne. - Dikas retai kada kalbėdavo apie vaikystę turbūt todėl, jog tuo metu nesijautė laimingas. Monika įtempė ausis.

- Vadindavo Kairės Rankos knyga. Sakydavo, jog dešinioji ranka užsiima verslu, bet jai nereikėtų žinoti, ką veikia kairioji, nes jeigu tai išsiaiškintų, veikiausiai griebtų kapoklę ir nukirstų netikėlę.

- Niekada man to neminėjai.

- Na, kai mudu susituokėme, savo seniui didelio prielankumo nejaučiau. Atvirai kalbant, nemėgau jo ir anksčiau. Niekaip negalėdavau suprasti, kodėl privalėdavau vilkėti nudėvėtas kelnes, tuo tarpu ponia Mazurski pirkdavo kumpį kreditan traukdama seną giesmelę apie tai, kaip jos vyrelis kitą savaitę grįš į darbą. Nors sumautas prasilakėlis Bilas Mazurskis temokėjo laikytis tvirtai įsikibęs į pigaus pašvinkusio muskato vyno butelį.

Tais laikais nieko taip negeidžiau, kaip ištrūkti iš savo rajono, kuo toliau nuo mano senio gyvenimo, todėl mokiausi geriausiais pažymiais, sportuodavau, nors nelabai domėjausi pasirinktomis šakomis, gavau Kalifornijos universiteto stipendiją. Savo kurse stengiausi būti tarp dešimties procentų geriausiųjų, nes tais laikais vienintelę Kairiosios Rankos knygą, kurią turėjo aukštosios mokyklos, atstojo sąrašas nemokšų, sulaukusių šaukimo į armiją. Mano tėvas atsiųsdavo pinigų, kad susimokėčiau už vadovėlius. Paprašiau didesnės sumos tik kartą, kai išsigandau, jog neišlaikysiu prancūzų kalbos egzamino. Būtent tada susipažinau su tavimi. Vėliau iš kaimyno, pono Haleko, su-

žinojau, kad mėgindamas sukrapštyti porą šimtinių tėvas neįnešė įmokų už mašiną ir antstoliai ją atėmė.

Dabar turiu tave kartu su Todu. Manau, mūsų sūnus yra velniškai šaunus berniukas, ir aš visuomet stengiausi užtikrinti, kad jam nieko nepritrūktų... Todas privalo gauti viską, kas padėtų jam užaugti puikiu žmogumi. Kitados neretai krizendavau iš nuvalkiotų žodžių, esą kiekvienas tėvas norėtų, jog sūnui pasisektų gyvenime labiau negu jam. Tačiau, bėgant metams, tai nebeatrodo juokinga. Aš nenoriu matyti, kaip Todas vilki nudėvėtas kelnes vien todėl, kad kažkokio alkoholiko žmona perka kumpį skolon. Supranti, ką sakau?

- Taip, žinoma, - švelniai atsiliepė Monika.

- Maždaug prieš dešimt metų, truputį anksčiau, nei mano senis liovėsi kovojęs su priemiesčio kvartalus atnaujinančiais vyrukais ir nusprendė išeiti į pensiją, jis patyrė nestiprų širdies smūgį. Gulėjo ligoninėje dešimt dienų. Sąskaitą už gydymą sumokėjo... žmonės iš mūsų kvartalo, italiūkščiai su hansais ir net kai kurie juočkiai, pradėję kraustytis į mūsų rajoną nuo 1955-ųjų. Sumokėjo viską iki paskutinio sumauto cento. Negalėjau tuo patikėti. Maža to, jie prižiūrėjo parduotuvę. Fiona Kastelana su keturiomis penkiomis bedarbėmis draugėmis plušėdavo bakalėjoje pamainomis. Grįžęs iš ligonines tėvas rado idealiai tvarkingus apskaitos žurnalus.

- Oho, - tyliai išspaudė Monika.

- Žinai, ką jis man pasakė? Mano senis? Pareiškė visada būgštavęs susenti ir likti vienas. Baiminosi, jog susižeidęs paklius į ligoninę ir daugiau nebepajėgs sudurti galo su galu. Bijojo mirties. Po širdies smūgio visi nuogąstavimai išsisklaidė. Jis tvirtino galįs ramiai numirti. “Turi omenyje, numirti laimingas, tėtuk? - Paklausiau. - Ne, - atsakė jis, - vargu ar mirtis kam nors teikia palaimą, Diki”. Jis iki šiol vadina mane Dikiu, nors aš nuo pat mažų dienų bjaurėjausi tokiu kreipiniu. Anot mano senio, niekas nekeliauja į kapus laimingas, tačiau mirti galima ramiai. Tai padarė man įspūdį.

Ilgą laiką jis tylėjo susimąstęs.

- Pastaruosius penkerius ar šešerius metus pradėjau žiūrėti į savo senį objektyviau. Gal todėl, kad jis persikraustė į San Remą, toliau nuo mano akių. Man vis labiau rodėsi, jog turėti Kairiosios Rankos knygą - ne tokia jau bloga mintis. Štai tuomet ir ėmiau nerimauti dėl Todo. Norėjau jam pasakyti, kad gyvenimą sudaro ne vien tiktai ke-

lionė į Havajus arba kelnės, nesmirdančios naftalinu, kurio apstu padėvėtų drabužių parduotuvėje. Niekaip negalėjau sumąstyti, kaip viską paaiškinti, bet manau, kad jis puikiai tai žino. Nuo mano pečių nukrito sunki našta.

- Kalbi apie skaitymą ponui Denkeriui?

- Taip. Svarbiausia, jog už suteikiamą pagalbą mūsų sūnus nieko negauna. Denkeris negali mokėti. Štai senukas, apsistojęs už tūkstančio mylių nuo galbūt dar gyvų draugų arba giminių - žmogus, kuriuo visada bijojo tapti mano tėvas. Ir štai Todas.

- Niekada apie tai nesusimąsčiau.

- Ar pastebėjai, kaip Todas reaguoja, jei tu bandai pašnekėti su juo apie senuką?

- Nutyla.

- Aha. Praryja liežuvį, sutrinka, tarytum būtų iškrėtęs ką nors šlykštaus. Lygiai taip pat reaguodavo mano tėtušis, jei pirkėjai mėgindavo padėkoti už suteiktą skolą. Mes esame dešinioji Todo ranka... mudu ir visa kita - namas, slidinėjimai Tohojoje, “Tanderberdas” garaže, asmeninis spalvotas televizorius. Tačiau jis nenori demonstruoti savo kairiosios rankos.

- Vadinasi, tu nemanai, jog Todas per dažnai svečiuojasi pas Denkerį?

- Brangute, pažiūrėk į pažymius! Jeigu *jie* nusmuktų, aš pirmasis pareikščiau: “Ei, užteks, sūnau, nepersūdyk”. Pažymiai kaipmat parodytų, jei įvyktų kas nors negera. Beje, kaip jis mokosi?

- Po nesėkmių ruožo - gerai, kaip visada.

- Na, matai! Klausyk, mažule, devintą man pasitarimas. Privalau bent kiek pasnausti, kad ryte nebūčiau mieguistas.

- Gerai, saldžių sapnų. - Apsisukusi žmona pakštelėjo jam į tarpumentę. - Aš tave myliu.

- Aš irgi tave myliu, - patenkintas atsiliepė Dikas ir užsimerkė. - Viskas gerai, Monika. Tu per daug jaudinies.

- Žinau. Labos nakties.

Jie užmigo.

- Liaukis spoksojęs pro langą, - įspėjo Diusanderis. - Ten nėra nieko, kas galėtų tave sudominti.

Todas niūriai į jį dėbtelėjo. Ant stalo gulinčiame atverstame istori-

jos vadovėlyje buvo matyti spalvota iliustracija, kurioje Tedis Ruzveltas kirto San Chuano kalvos gūbrį. Kubiečiai spruko šalin nuo Tedžio žirgo kanopų. Ruzvelto veide tviskėjo plati šypsena - šypsena žmogaus, žinančio, jog Dievas žvelgia į Žemę iš savo aukštybių, ir įsitikinusio, kad nieko bloga negali nutikti. Tuo tarpu Todo Baudeno lūpų kampučiai krypo žemyn.

- Tau patinka vaizduoti vergvaldį, ar ne? - atšovė jis.

- Man patinka džiaugtis laisve, - patikslino Diusanderis. - Mokykis.

- Čiulpk mano pimpį!

- Vaikystėje ištaręs tokius žodžius būčiau turėjęs išsiplauti burną muilu.

- Laikai keičiasi.

- Nejaugi? - Diusanderis nurijo gurkšnį burbono. - Mokykis.

Todas įsispitrijo į senį.

- Tu esi paprasčiausias alkoholikas.

- Mokykis.

- *Užsikimšk srėbtuvę!* - vaikinukas su trenksmu užvertė knygą. Atrodė, lyg virtuvėje pokštelėjo šautuvas. - Aš nė už ką nepasivysiu klasiokų. Tik ne iki testo. Man liko dar penkiasdešimt mėšlinų puslapių, iki Pirmojo Pasaulinio karo. Rytoj mokykloje pasidarysiu "šperą".

Diusanderis griežtai drėbė:

- Nė nemėgink!

- Kodėl? Kas mane sustabdys? Gal tu?

- Berneli, tu iki šiol nesuvoki, kiek daug pastatyta ant kortos. Negi manai, kad man patinka baksnoti tavo snargliuotą nosį į knygas? - pakilęs jo balsas skambėjo šaižiai, reikliai, valdingai. - Negi manai, jog man patinka klausytis tavo inkštimo, piemeniškų keiksmų? "Čiulpk mano pimpį", - pamėgdžiojo berniuką Diusanderis spigiu falcetu, nuo kurio Todas išraudo kaip burokas. - "Čiulpk mano pimpį... na, ir kas... kam tai rūpi... padarysiu viską rytoj... čiulpk mano pimpį!"

- Aišku, kad tau *patinka!* - atrėžė Todas. - Dar ir kaip *patinka!* Tu nesijauti zombiu tik tada, kai laikai mane už pakarpos! Atsiknisk nuo manęs!

- Kas atsitiks, jei tave sugaus nusirašinėjantį? Kam pirmiausia mokytojas praneš?

Todas dėbtelėjo į savo nelygius, apkramtytus nagus ir nutylėjo.

- Kam?

- Jėzau, tu pats žinai. Guminiam Edui. Turbūt ir mano tėvams.

Diusanderis sulinksėjo.

- Aš irgi taip galvoju. Kibk į mokslus. Susidėk savo "šperas" į galvą, kur joms vieta.

- Aš tavęs nekenčiu, - iškošė vaikinukas. - Garbės žodis. - Tačiau jis vėl atvertė vadovėlį ties puslapiu, iš kurio šiepėsi Tedis Ruzveltas, šuoliuojantis į dvidešimtą amžių su kardu rankoje. Prieš jį skaidėsi pakrikusios kubiečių gretos - matyt, juos išgąsdino amerikietiško vypsnio spinduliuojama stiprybė.

Diusanderis ėmė sūpuotis krėsle gniauždamas puodelį su burbonu.

- Va, koks geras berniukas, - kone švelniai ištarė jis.

Pirmasis drėgnas sapnas aplankė Todą paskutiniąją balandžio naktį. Jį pažadino lietus, nuo kurio lašų už lango slėpiningai čežėjo medžio lapai bei šakos.

Vaikinukas sapnavo atsidūręs vienoje iš Patino laboratorijų. Stovėjo priešais ilgą, žemą stalą, ant šio gulėjo pančiais surakinta nepaprasto grožio jauna mergina. Netoliese stypsojo Diusanderis, tedėvintis mėsininko prijuostę, ir nieko daugiau. Kai jis pasisuko norėdamas įjungti stebėjimo įrangą, Todas išvydo porelę kaulėtų sėdmenų, besitrinančių vienas į kitą lyg kreivašoniai balti akmens luitai.

Senis kažką padavė, ir Todas akimoju atpažino daikčiuką, nors niekada anksčiau nebuvo jo matęs - Diusanderis įteikė dirbtinę tuščiavidurę varpą su blizgančiu metaliniu galu, kuris žvilgėjo fluorescencinėje nuo lubų sklindančioje šviesoje it besielis chromas. Nuo keistos dovanėlės driekėsi juodas elektros laidas, užsibaigiantis raudonu guminiu bumbulu.

- Nagi, pirmyn, - paragino Diusanderis. - Fiureris leidžia... atlygina tau už stropų mokslą.

Todas nudūrė akis ir pamatė esąs nuogas. Trumputis penis visiškai sukietėjo ir styrojo pakrypęs aukštyn nuo retokų gaktiplaukių. Jis užsimovė dirbtinę varpą. Anga pasirodė besanti siaura, tačiau vidinės

sienelės buvo sudrėkintos kažkokiu lubrikantu. Trintis sukėlė malonius pojūčius. Ne šiaip malonius. Veikiau atimančius žadą.

Pažvelgęs į merginą, pajuto keistą jausmą, tarsi mintys būtų nukrypusios į joms skirtą vagą. Staiga viskas stojo į savo vietas. Durys prasidarė, ir Todas galės žengti į atsivėrusį tarpą. Kairiąja ranka jis suspaudė raudoną guminį bumbulą, nuleido kelius ant stalo, trumpam sustingo, įdėmiu žvilgsniu įvertindamas padėtį, nudelbdamas vikingo pimpalą, kyšantį iš liauno berniokiško kūno.

Kažkur tolumoje girdėjosi prislopintas Diusanderio balsas:

- Aštuoniasdešimt ketvirtasis bandymas. Elektros srovė, seksualiniai stimulai, metabolizmas. Paremta Tiseno iškeltomis negatyvaus poveikio teorijomis. Subjektas - jauna žydaitė, maždaug šešiolikos metų, jokių randų, jokių išskirtinių žymių, jokių negalavimų...

Belaisvė suriko, kai ją palietė dirbtinės varpos galiukas. Todas mėgavosi šūksniais, kaip ir bergždžiomis jos pastangomis išsivaduoti iš pančių ar bent jau suglausti išskėstas kojas.

Štai ko nepamatysi žurnaluose apie karą, pagalvojo vaikinukas, *tačiau tai vis vien egzistuoja.*

Jis grubiai įsiskverbė į merginą, ir ši užstaugė lyg gaisrinės sirena.

Belaisvė šiek tiek pasiblaškė mėgindama juo atsikratyti ir pagaliau nurimo. Tysojo nejudėdama, kančios perkreiptu veidu. Todo penis lengvai slysčiojo suteptame dirbtinės varpos vamzdelyje. Žavinga. Dangiška. Jo pirštas spūsčiojo guminį bumbulą.

Atokiau stovintis Diusanderis balsu skelbė alsavimo tankumą, pulso, kraujo spaudimo, alfa ir beta bangų duomenis, garsiai skaičiavo frikcijas.

Artėjant orgazmui, Todas suakmenėjo tvirtai gniauždamas raudoną bumbulą. Jo vokai pakilo aukštyn, akys išsprogo. Rausvoje burnos ertmėje suspurdėjo liežuvis. Rankas bei kojas nupurtė drebulys. Juosmenį persmelkė neapsakomas saldumas, užliejantis ir atslūgstantis, suvibravo kiekvienas raumuo,

(o taip, kiekvienas raumuo įsitempė kaip styga)

ir užplūdęs orgazmas prilygo,

(ekstazei)

prilygo... ach, jis prilygo...

(su griausmu atslinkusiai pasaulio pabaigai)

* * *

Atmerkti akis privertė lietaus šniokštimas. Jis gulėjo ant šono susirietęs į kamuoliuką, jausdamas, kaip krūtinėje pašėlusiu greičiu tvinksi širdis. Papilvę šildė lipnus skystis. Vienai sekundei vaikinuką apėmė paniškas siaubas, kad jis gali mirtinai nukraujuoti... bet staiga, supratus, kas aptaškė slėpsnas, Todo vos nesupykino nuo šleikštulio protrūkio. Tai sperma. Pienelis. Baltas bizalas. Džiunglių syvai. Sąmonėje sušmėžavo visi žodžiai, skaityti ant tvorų, persirengimo kambarėliuose, degalinių tualetuose. Nieko panašaus jis netroško.

Todas bejėgiškai suspaudė kumščius, mintyse atgaivino sapne jaustą orgazmą, nūnai išblėsusį, beprasmišką, gąsdinantį. Nervų mazgelius tebekuteno, tačiau akinantis dilgčiojimas pamažu nuslopo. Paskutinė po truputį blunkanti scena kėlė pasibjaurėjimą ir tuo pačiu intrigavo. Tarsi atsikąstum tropikų vaisiaus ir per vėlai susigaudytum, jog nepaprastą saldumą minkštimui suteikė puvėsiai.

Galų gale jis suvokė, ką privalės padaryti.

Norint susigrąžinti normalų gyvenimą, beliko vienintelė išeitis. Diusanderį reikės nudaigoti. Užteks žaidimų ir istorijų. Dabar kalbama apie išgyvenimą.

- Nudėk jį, ir viskas baigsis, - sušnibždėjo Todas klausydamasis lietaus, plaunančio medį, jausdamas, kaip ant pilvo džiūsta sperma. Kuždant atrodė, jog sumanymas pakankamai realus.

Virš stačių laiptelių, vedančių į rūsį, ant lentynos, Diusanderis laikė tris ar keturis litrinius butelius “Senovės amžių” burbono. Senis žengdavo prie durų, atidarydavo jas (dažniausiai jau pusgirtis) ir nusileisdavo porą laiptų žemyn. Pasviręs viena ranka įsistverdavo į lentyną, kita čiupdavo naują butelį už kakliuko. Rūsio grindis atstojo kieta, suplūkta dirva, ir Diusanderis, demonstruodamas veikiau prūsišką negu vokišką uolumą (Todo manymu), kartą per du mėnesius užliedavo ją alyva, kad žemėje nesiveistų vabalai. Galbūt grindys ir negrįstos betonu, tačiau iškaršėlių kaulai visada lengvai lūždavo. Seni žmonės neišvengia nelaimingų atsitikimų. Skrodžiant lavoną paaiškės, jog “ponas Denkeris” buvo iki ausų prisipumpavęs alkoholio, kai “nukrito” nuo laiptų.

Kas nutiko, Todai?

Ponas Denkeris neatsiliepė, man pabeldus į duris, todėl atrakinau jas raktu, kurį jis man davė. Kartais senukas užsnūs-

davo dienos metu. Aš nuėjau į virtuvę ir pamačiau atlapotas rūsio duris. Nulipau laiptais, o jis... jis...

Tuo momentu derėtų paplūsti ašaromis.

Planas neabejotinai išdegs.

Jis vėl taps savimi.

Ilgą laiką būdraujant tamsoje, Todo ausis pasiekė slopstantis griaustinio, kuris tolo į vakarus, link Ramiojo vandenyno, dundėjimas, slėpiningi lietaus garsai. Jis manė, jog dėl galvoje sūkuriuojančių minčių nepajėgs užmigti iki ryto, tačiau gana greitai sumerkė akis ir kirmijo neregėdamas jokių sapnų, po smakru pasikišęs kumštį. Pabudo gegužės pirmąją, pirmą sykį per daugelį mėnesių visiškai pailsėjęs.

11

1975-ųjų gegužė

Šis penktadienis buvo ilgiausias per visą Todo gyvenimą. Vieną pamoką po kitos jis sėdėjo klasėje nieko negirdėdamas, laukdamas paskutinių penkių minučių, nes būtent tuomet mokytojai išdalindavo Nevykėlių korteles. Kiekvieną kartą, kai jis arba ji eidavo pro šalį su šūsnimi nelemtų kortelių, vaikinuką užplūsdavo ledinė baimė. Kiekvieną kartą, kai jis arba ji praslinkdavo ir nesustodavo, apsvaigęs Todas vos sutramdydavo iš gerklės besiveržiantį isterišką riksmą.

Per algebrą jis jautėsi prasčiausiai. Stormanas priartėjo... padvejojo... ir, Todui jau nusprendus, kad jis droš tolyn, padėjo ant stalo Nevykėlių kortelę. Berniukas nudelbė ją abejingu žvilgsniu. Sulaukęs katastrofos tegalėjo jausti viduje išsikerojusį šaltį. *Ką gi*, dingtelėjo jam, *žaidimas pralaimėtas, jei Diusanderis nesumąstys dar ko nors, kuo aš labai abejoju.*

Jis apvertė kortelę be didelio susidomėjimo, tiesiog norėdamas pamatyti, kiek taškų pritrūko iki “C”. Tikriausiai nedaug, tačiau senasis beširdis Stormanas nežinojo, ką reiškė žodis “gailestis”. Todas išvydo, kad pažymiams - tiek raidėms, tiek skaičiams - skirti ploteliai neužpildyti. Komentarų skiltyje pamatė žinutę: *labai džiaugiuosi, jog man nereikėjo tau įteikti TIKROS kortelės! Čarlzas Stormanas.*

Šįsyk galvą persmelkė toks stiprus svaigulys, kad atrodė, tarsi ji būtų virtusi helio pripildytu balionu. Todas iš visų jėgų įsikibo į stalo kraštą su maniakišku užsispyrimu sau kartodamas: *tu neapalpsi,*

neapalpsi, neapalpsi. Kvaituliui pamažėle atslūgus, vaikinukas vos sutramdė norą pulti įkandin Stormano, jį apgręžti ir išbadyti akis ką tik nudrožtu pieštuku. Visgi sustabarėjęs Todo veidas neišdavė jokių emocijų, apie kurias bylojo nebent švelniai trūkčiojantis akies vokas.

Skambutis, skelbiantis, jog baigėsi pamokos, nuaidėjo po penkiolikos minučių. Vaikinukas lėtai apėjo pastatą, kulniuodamas link dviračių stovų, nuleidęs galvą, vadovėlius pasikišęs po sulenkta dešiniąja ranka, nekreipdamas nė menkiausio dėmesio į bėgančius, šurmuliuojančius mokinius. Todas sumetė knygas į krepšį, pritvirtintą prie "Švino" bagažinės, ir numynė pedalus traukdamas tolyn nuo mokyklos. Diusanderio namų kryptimi.

Ši diena tau bus lemtinga, senas kriene, pagalvojo jis.

- Taigi, - prabilo Diusanderis, virtuvėje pasirodžius Todui, ir įsipylė į puodelį burbono, - kaltinamasis pakilo nuo teisiamųjų suolo. Kaip sekėsi? - jis sėdėjo krėsle įsisupęs į chalatą, užsimovęs pūkuotas, vilnones blauzdas siekiančias kojines. Vaikštant namuose vienomis kojinėmis, labai lengva paslysti, dingtelėjo Todui. Nukreipus akis į Diusanderio dorojamą "Senovės amžių" butelį paaiškėjo, kad šis pustuštis.

- Nei "D", nei "F". Nevykėlių kortelės negavau, - atsakė vaikinukas. - Birželį dar teks pagerinti kai kuriuos pažymius. Gal tik vieną kitą patenkinamą. Jei nenuleisiu rankų, šį ketvirtį iš visų dalykų bus vien "A" ir "B".

- Žinoma, kad nenuleisi, - užtikrino Diusanderis. - Mes tuo pasirūpinsime. - Jis ištuštino puodelį ir vėl šliūkštelėjo sau burbono. - Reikia atšvęsti. - Senis kalbėjo retsykiais neaiškiai suveblendamas, ir Todas suprato, jog prakeiktas smirdžius jau pakankamai įkaušęs. Kitaip tariant, pasiekęs sau įprastą apgirtimo lygį. Taip, šiandieną - nelaimė įvyks šiandieną.

Jis abejingai pažvelgė į Diusanderį ir suurzgė:

- Švęsk vienas, suski.

- Deja, pasiuntinukas dar neatnešė eršketo ir triufelių, - nepaisydamas įžeidimo tarė senis. - Mūsų laikais pasitikėti negalima niekuo. Neatsisakysi paragauti "Rico" traškučių ir "Velvytos" sūrio, kol laukiame?

- Ai, velniop, - numojo ranka Todas. - Tebūnie.

Diusanderis atsistojo (stuktelėjo vieną kelį į stalo kampą ir susiraukė iš skausmo), žengė prie šaldytuvo, iš kurio ištraukė sūrį. Stalčiuje sužvejojo peilį, iš spintelės paėmė lentutę, iš duoninės - "Rico" traškučių pakelį.

- Į vaišes, be abejo, prileista prūsiškos rūgšties, - pareiškė ant stalo padėdamas sūrį ir sausainius. Diusanderis išsiviepė, ir Todas pamatė, kad jis vėl neįsistatęs dirbtinių dantų. Vis dėlto berniuko veide irgi nušvito šypsena.

- Koks tylus šiandieną! - sušuko senis. - Aš tikėjausi, jog tu strykčiosi kaip ant spyruoklių. - Jis užsivertė puodelį, nurijo burbono likučius ir patenkintas sučepsėjo.

- Matyt, iki šiol jaučiuosi apkvaitęs. - Todas atsikando traškučio - jau seniai valgydavo viską, ką pasiūlydavo Diusanderis. Juk tas manė, kad vaikis perdavė draugui kompromituojantį laišką. Suprantama, nieko panašaus Todas nedarė, nes neturėjo bičiulių, kuriais galėtų *taip* pasitikėti. Senis greičiausiai numanė tiesą, bet nepasikliovė savo spėjimu tiek, kad drįstų imtis tokios kraštutinės priemonės, kaip žmogžudystė.

- Apie ką gi mes šiandieną kalbėsimės? - pasiteiravo Diusanderis išmaukęs burbono likučius. - Leisiu tau atsipūsti nuo mokslų. Džiaugiesi, ar ne? - kaip reikiant įkaušęs senis tardavo žodžius su aiškiu akcentu, kurio Todas neapkentė iš visos širdies. Tiesa, dabar vaikinukui tai nerūpėjo. Jis jautėsi ramus ir atsipalaidavęs. Pažvelgė į rankas, turinčias nustumti auką nuo laiptelių, ir šios atrodė kaip visada. Nė trupučio nedrebėjo.

- Man tas pats, - atsiliepė Todas. - Šnekėk, apie ką nori.

- Gal tau papasakoti apie ypatingąjį mūsų gamintą muilą? Priverstinio homoseksualumo tyrimus? Gal norėtum išgirsti, kaip pabėgau iš Berlyno, į kurį sugrįždamas padariau idiotišką klaidą? Nedaug trūko, kad mane būtų sučiupę. - Jis gestu parodė besiskutąs šeriuotą skruostą ir nusijuokė.

- Bet ką. Man nusispjaut, kokia tema kalbėsi. - Vaikinukas nenuleido akių nuo Diusanderio, kuris pažvelgė į tuščią butelį, atsistojo ir stvėręs jį už kakliuko nusviedė į šiukšlių dėžę.

- Ne, tu nenusiteikęs nė vienam iš šitų pasakojimų, - senis mąsliai pastovėjo prie šiukšliadėžės ir nupėdino per virtuvę link rūsio durų.

Slysdamos nelygiu linoleumu, švelniai sušiugždėjo vilnonės kojinės. - Šiandieną tu išklausysi istorijos apie seną išsigandusį žmogų.

Nusisukęs nuo stalo Diusanderis atlapojo duris. Todas tylutėliai pakilo nuo kėdės.

- Tas žmogus bijojo vieno berniuko, kuris, kad ir kaip būtų keista, tapo jo draugu. Sumanaus berniuko. Mama vadino jį "gabiu mokiniu", ir senukas išsiaiškino, jog vaikelis *išties* nestokoja gabumų, tik ne tose srityse, apie kurias galvojo motina.

Diusanderis sugraibė senovišką prie sienos pritvirtintą elektros jungiklį, pabandė jį spūstelėti savo gumbuotais, išsukinėtais pirštais. Todas nuslinko - veikiau nučiuožė - linoleumu, aplenkdamas girgždančius grindų plotelius. Jis pažinojo šią virtuvę neblogiau už savąją. Gal net geriau.

- Iš pradžių berniukas nebuvo seno žmogaus bičiuliu. - Pagaliau nuspaudęs jungiklį Diusanderis nusileido į rūsį per vieną laiptelį - pastatė koją nerūpestingai kaip tikras užkietėjęs alkoholikas. - Iš pradžių senukas negalėjo pakęsti vaikio. Vėliau ėmė savotiškai... mėgautis nauja draugija, nors nepasitenkinimo neatsikratė. - Jis dėbsojo į lentyną įsikibęs į turėklą. Todas, šaltas kaip ledo luitas, sustojo už nugaros svarstydamas, ar vieno stipraus stumtelėjimo užtektų, norint atplėšti Diusanderį nuo turėklų. Galop nutarė sulaukti, kol senis pasvirs į priekį.

- Senukui džiaugsmą teikė lygybės jausmas, - pratęsė Diusanderis. - Supranti, jaunasis bernelis ir pagyvenęs vyriškis laikė vienas kitą mirtinuose gniaužtuose. Kiekvienas žinojo tai, ką kitas norėjo išsaugoti paslaptyje. Bet staiga.... staiga senis susiprotėjo, jog padėtis keičiasi. Taip. Jis buvo beprarandąs savo įtaką - galbūt dalį, o gal ir visą, priklausomai nuo to, į kokią neviltį puolė berniokas ir kiek proto jis turėjo. Vieną iš ilgų bemiegių naktų senoliui toptelėjo, kad jam derėtų rasti naują būdą, kaip įtakoti vaikį. Savo saugumo sumetimais.

Diusanderis atitraukė ranką nuo turėklų ir palinko virš stačių rūsio laiptelių, tačiau Todas nė nesukrutėjo. Atlėgstantį kaulus stingdžiusį šaltį pakeitė karštas pyktis bei sąmyšis. Diusanderiui sugriebus naują butelį, vaikinukas niauriai pagalvojo, kad niekur kitur taip nedvokia, kaip seno krieno rūsyje, nepaisant jokių kvapnių alyvų. Įtrau-

kus į šnerves atgrasaus tvaiko atrodydavo, jog ten, apačioje, kažkas nudvėsė.

- Taigi senukas išlipo iš lovos. Ką reiškia miegas senam žmogui? Nieko ypatinga. Jis prisėdo prie stalo mąstydamas, kaip gudriai įtraukė vaikį į savo nusikaltimus, kuriuos jaunasis neklaužada grasino atskleisti policijai. Prisiminė, kaip uoliai, su kokia energija berniukas plušėjo, kad ištaisytų prastus pažymius. Suvokė, jog, pagerėjus reikalams mokykloje, jam nebereikės senuko. Jei šis numirs, bernelis atgaus laisvę.

Jis atsigręžė, už kakliuko laikydamas pilną "Senovės amžių" burbono butelį.

- Aš puikiai tave girdėjau, - švelniai pratarė. - Nuo tos akimirkos, kai atstūmei kėdę ir pakilai. Tu ne toks tylus, koks manai esąs, vaike. Kol kas nemoki sėlinti neišspausdamas nė garso.

Todas nutylėjo.

- Taigi! - sušuko Diusanderis grįždamas į virtuvę ir užtrenkdamas rūsio duris. - Senukas viską užrašė, *nicht wahr?* Nuo pirmo iki paskutinio žodžio. Kai pagaliau baigė, lauke jau aušo, o rankas varstė skausmingi artrito dūriai - *verdammt** artrito, - tačiau pirmą kartą per daugelį savaičių jis jautėsi puikiai. *Saugiai.* Išsitiesęs ant savo lovos, išmiegojo iki popietės. Tiesą sakant, jei būtų kirmijęs ilgiau, būtų pražiopsojęs savo mėgstamą serialą apie ligoninę.

Vėl įsitaisęs supamajame krėsle Diusanderis išsitraukė iš kišenės sudilusį lenktinį peilį su geltonu dramblio kaulo kotu ir ėmė uoliai pjaustinėti plastiko sluoksnį, dengiantį butelio dangtelį.

- Rytojaus dieną senukas apsirengė geriausiu kostiumu ir nuėjo į banką, kur laikė savo kuklias santaupas. Kreipėsi į vieną tarnautoją, kuris mielai pateikė atsakymus į visus rūpimus klausimus. Jis išsinuomojo depozitinę dėžutę, o tarnautojas paaiškino, jog šios raktus turės tiktai senukas ir bankas. Norint atidaryti dėželę, prisireiks abiejų raktų. Pažiūrėti, kas į ją įdėta, galėtų tik tas asmuo, kuris gautų iš senio leidimą, patvirtintą notaro. Žodžiu, bankui patikėtas turtas bus neprieinamas niekam. Su viena išlyga.

Diusanderis prašiepė bedantę burną spoksodamas į baltą, sustingusį Todo Baudeno veidą.

- Kalbu, žinoma, apie dėžutės savininko mirtį, - patikslino. Te-

*Prakeikto (*vok.*).

bevypsodamas, nenuleisdamas akių nuo vaikinuko, įsikišo sulenkiamą peilį į chalato kišenę, atsuko butelio dangtelį ir šliūkštelėjo burbono į puodelį.

- Kas įvyks tada? - sušvokštė Todas.

- Tuomet banko tarnautojas atrakins dėžutę Vidaus įplaukų tarnybos atstovo akivaizdoje, įtrauks į aprašą jos turinį. Tesuras dvylikos puslapių dokumentą. Neapmokestinamą... bet nepaprastai įdomų.

Todo rankų pirštai susirakino tarpusavyje.

- Tu negali taip elgtis, - išspaudė jis nepatikliai, nuostabos kupinu balsu - taip veblentų tas, kuris išvystų lubomis rėpliojantį žmogų. - Tu negalėjai... negalėjai to padaryti.

- Berneli, - meiliai tarstelėjo Diusanderis. - Aš padariau.

- Bet... aš... tu... - jis agoniškai sustūgo: - Tu *senas!* Negi nežinai, kad esi *iškaršęs!* O jeigu mirsi? *Gali pakratyti kojas bet kuriuo metu!*

Diusanderis atsistojo, pravėrė vieną iš spintelių, kabančių ant sienos, nuo lentynos paėmė nedidukę stiklinę, kurioje kažkada glūdėjo džemas. Aplink jos pakraštį šoko nupiešti animacinių filmukų veikėjai. Todas juos visus atpažino - Fredas ir Vilma Flinstounai, jų dukrelė Akmenėlė, Barnis ir Betė Rablai bei šių sūnus Bum-Bum. Jis užaugo žiūrėdamas tuos filmukus. Nūnai stebeilijosi į Diusanderį, kuris čiupo indų pašluostę, teatrališkai nuvalė stiklinę, pastatė ją ant stalo ir įkliukino burbono, daugmaž per piršto storį.

- Kam to reikia? - sumurmėjo Todas. - Aš negeriu. Alkoholį liuobia tik tokie apsmurgę alkoholikai, kaip tu.

- Pakelk stiklinę, berniuk. Tai ypatinga proga. Šiandieną tu išgersi.

Vaikinukas paspoksojo į senį dar kelias sekundes ir galų gale paėmė stiklą. Diusanderis barkštelėjo į jį savo pigiu keraminiu puodeliu.

- Skelbiu tostą, berneli - už ilgą gyvenimą. - Vienu gurkšniu išmaukęs savąją porciją senis prapliupo krizenti. Lingavo krėsle šlapsėdamas kojinėmis į linoleumą, vis nesiliovė prunkštęs, ir Todas pagalvojo, jog dar niekada anksčiau jis taip nepriminė grifo - į chalatą įsisupusios šlykščios maitėdos.

- Aš tavęs nekenčiu, - sukuždėjo vaikinukas. Diusanderis vos nepaspringo nuo juoko. Veidas papilkėjo, ir atrodė, kad jis vienu metu

krenkščia, kvaksi bei dūsta. Išsigandęs Todas pašoko, įniko tapšnoti per senio nugarą, kol praėjo kosulio priepuolis.

- *Danke schön**, - padėkojo Diusanderis. - Paragauk savo gėrimo. Tau nepakenks.

Todas užsivertė stiklinę. Savo skoniu burbonas priminė šleikštų sirupą nuo peršalimo, negana to, jis nudegino skrandį.

- Sunku patikėti, jog tu mauki šitą bizalą kiaurą dieną, - burbtelėjo sudrebėjęs, dėdamas stiklinę ant stalo. - Tau metas išsiblaivyti. Mesk gerti *ir* rūkyti.

- Ach, koks jaudinantis nerimas dėl mano sveikatos, - nusišypsojo Diusanderis ir iš tos pačios chalato kišenės, kurioje prasmego sulenkiamas peilis, išgraibė suglamžytą pakelį cigarečių. - Man nemažiau rūpi tavo gerovė. Kasdieną laikraštyje skaitau, kaip judriose sankryžose žūsta dviratininkai. Trenk šalin savo "Šviną". Dažniau vaikščiok. Arba važinėk autobusu kaip aš.

- Užsikrušk! - atrėžė Todas.

- Berneli mielas, - vėl prajuko Diusanderis įsipildamas eilinę dozę burbono. - Nejau iki šiol nesupratai, jog mes krušame vienas kitą?

Vieną dieną, maždaug po savaitės, sėdėdamas apleistame traukinių perone, Todas svaidė šlakbetonio nuoskalas ant surūdijusių, piktžolėmis apžėlusių bėgių.

Ir kodėl aš nenudėjau to išperos?

Todėl, kad jis visada pasikliaudavo sveika nuovoka, į galvą užklydo logiškas atsakymas. Kam stengtis? Anksčiau ar vėliau Diusanderis nusibaigs, ir, žinant apie blogus senio įpročius, su šiuo pasauliu jis turėtų atsisveikinti pakankamai greitai. Kad ir kaip padžiautų autus - nusiritęs rūsio laipteliais ar pastipęs vonioje nuo širdies smūgio, - tiesa vis vien išaiškės. Todas bent jau būtų galėjęs pasimėgauti nusukdamas senojo maitvanagio sprandą.

Anksčiau ar vėliau... ši frazė prieštaravo logiškiems samprotavimams.

Ko gero, vėliau, pagalvojo vaikinukas. *Nepaisant visų cigarečių ir alkoholio, jis - velniškai gajus. Jei sugebėjo išsilaikyti tiek metų... gal įstengs pratempti dar ilgiau.*

Iš po kojų atsklido duslus šnarpštimas.

---

*Labai ačiū (*vok.*).

Todas stryktelėjo nušveisdamas šalin saują akmenėlių. Keistas kimus kvarksėjimas pasikartojo.

Jis įsitempė pasirengęs leistis į kojas, bet daugiau nieko neišgirdo. Už devynių šimtų jardų, virš piktžolėmis ir šiukšlėmis nusėto akligatvio, kuriame dunksojo apleisti pastatai bei pilnos rakščių, persikreipusios platformos ir svyravo rūdžių išėstos grandininės tvoros, link horizonto driekėsi aštuonių juostų autostrada. Po šalį prašvilpiantys automobiliai žybčiojo saulėje nelyginant egzotiški kietakiaučiai vabalai. Ana ten plyti greitkelis, o čia stovi Todas, aplinkui daugiau nieko nėra, išskyrus kelis paukščius... ir tai, kas šnirpštė.

Jis atsargiai priklupo keturpėsčias, žvilgtelėjo po platforma. Gelsvose piktžolėse, tuščių skardinių ir dulkėtų senų butelių apsuptyje, gulėjo valkata. Nenusakomo amžiaus. Todo manymu, daugmaž tarp trisdešimties ir keturių šimtų metų. Mėlynanosis vilkėjo dryžuotus sudžiūvusių vėmalų pluta apsitraukusius marškinėlius, gerokai per dideles kelnes, avėjo pilkus odinius batus, kuriuos išvagojo nemažiau kaip šimtas įtrūkimų. Plyšiai žiojėjo it agoniško skausmo perkreiptos burnos. Todui pasirodė, kad jis smirda kaip Diusanderio rūsys.

Į raudonus ratilus įspraustos benamio akys lėtai prasimerkė ir blausiai, abejingai įsispigino į berniuką, priversdamos šį pagalvoti apie kišenėje slypintį "Žvejo" modelio šveicarišką peilį, kurį pernai įsigijo sporto prekėse, "Redondo paplūdimyje". Mintyse Todas išgirdo jį aptarnavusio pardavėjo balsą: *tu išsirinkai geriausią peilį, sūneli - galbūt kada nors jo ašmenys išgelbės tau gyvybę. Po velnių, kasmet mes parduodame po tūkstantį penkis šimtus šveicariškų peilių.*

Po tūkstantį penkis šimtus vienetų per metus.

Įkišęs ranką į kišenę jis užčiuopė geležtę. Sąmonės akimi išvydo, kaip Diusanderis darbuojasi savo lenktiniu peiliuku, nuo burbono butelio lėtai pjaudamas plastiko apvalkalą. Po akimirkos suvokė, kad jo vyriškumas sukietėjo, ir pajuto kūną nutvilkiusį šaltį.

Apskuręs bastūnas delnu nusišluostė suskeldėjusias lūpas, sudrėkino jas liežuviu, nuo nikotino įgavusiu šlapimo atspalvį, ir sukrenkštė:

- Turi dešimt centų, vaiki?

Ledinė Todo veido išraiška nepakito.

- Privalau keliauti į Los Andželą. Reikia dešimtuko autobusui.

Ten man pasiū-ū-ūlys darbą. Argi toks mielas vaikis neturės dešimties centų? Gal net ketvertuko?

Taip, sūnau, su šituo peiliu galima lengvai išskrosti mėnulžuvę. Velniai rautų, netgi prakeiktą marliną, jei tik prisireiktų. Kasmet jų įsigyjama po pusantro tūkstančio. Jais prekiauja kiekviena sporto arba kariškų reikmenų parduotuvė. Jei nuspręsi papjauti kokį purviną, apsisnarglėjusį girtuoklėlį, niekam *nepavyks susekti šių ašmenų savininko. NIČNIEKAM.*

Pritilęs apskretėlio balsas virto šnabždesiu.

- Už dolerį taip smagiai tau nučiulpsiu, kad niekada to neužmirši. Iš laimės ištikš tavo smegenys, vaiki, ir...

Todas ištraukė ranką iš kišenės. Nežinojo, ką laiko delne, kol neatgniaužė kumščio. Du ketvertukai, pora penkių centų monetų, vienas dešimtukas. Smulkmė po vieną centą. Jis sviedė visa tai valkatai į glėbį ir spruko.

12

1975-ųjų birželis

Todas Baudenas, jau keturiolikmetis, atriedėjo takeliu, įsirėžiančiu į Diusanderio namą, ir sustojęs nuleido dviračio kojelę. "L.A. Times" gulėjo ant apatinio laiptelio. Jis pakėlė laikraštį, nukreipė akis į skambutį, po kuriuo buvo pritvirtintos lentelės su netikra pavarde - ARTURAS DENKERIS - ir aiškinimu, esą PREKYBOS AGENTAI NEPAGEIDAUJAMI. Skambučio, be abejo, nelietė, nes turėjo savo raktą.

Kažkur netoliese urzgė ir tarškėjo žoliapjovė. Dirstelėjęs į Diusanderio veją Todas pamatė, jog ši pernelyg suvešėjusi. Teks priminti seniui, kad jis paieškotų berniuko, kuris nupjautų žolę. Paskutiniu metu Diusanderis nuolat užmiršdavo įvairias smulkmenas. Galbūt viskuo kaltas iškaršimas, o gal "Senovės amžiai", ištrynę vieną kitą smegenų vingį. Mintis, užklydusi į keturiolikmečio galvą, akivaizdžiai priklausė subrendusiam žmogui. Tačiau dabar jis dažnai mąstydavo kaip suaugęs ir, tiesą sakant, retai kada tuo džiaugdavosi.

Todas atrakino laukujes duris.

Įžengęs į virtuvę ir išvydęs Diusanderį, kuris sėdėjo krėsle sustingęs, truputį pakrypęs į šoną, vaikis kaip visada pajuto siaubo dūrį. Ant stalo, prie pat puodelio, stovėjo pustuštis burbono butelis. Ant

majonezo dangtelio, šalia kitų sumaigytų nuorūkų, gulėjo iki galo susmilkusi, pelenų stulpeliu virtusi cigaretė. Senis kėpsojo prasižiojęs. Veidas buvo pageltonavęs. Virš ranktūrių karojo ilgos suglebusios rankos. Atrodė, kad jis nekvėpuoja.

- Diusanderi, - kimiai šūktelėjo Todas, - kelkis.

Jį užliejo palengvėjimo banga, kai senis krūptelėjo, sumirksėjo ir galų gale išsitiesė.

- Čia tu? Taip anksti?

- Paskutinę dieną prieš atostogas pamokos visada baigiasi anksčiau, - atšovė Todas ir mostelėjo į cigaretę, prilipusią prie majonezo dangtelio. - Vieną dieną tu padegsi namą.

- Visko gali būti, - abejingai atsiliepė Diusanderis. Sugraibęs cigaretes išspriegė vieną iš pakelio (šioji vos nenusirideno nuo stalo) ir užsirūkė. Po pirmo įtraukto dūmo ėmė nesuvaldomai kriokti. Pasibjaurėjęs Todas susiraukė. Kai iškriošėlį supurtydavo kosulio priepuoliai, vaikinukui dingodavosi, kad jis išspjaus pilkšvus plaučių gabalėlius... ir tuo pačiu šiepsis iki ausų.

Pagaliau nustojęs krenkšti senis paklausė:

- Ką čia turi?

- Pažymių knygelę.

Diusanderis stvėrė ją, atvertė, patraukė nuo akių per rankos ilgį, kad galėtų įskaityti, kas parašyta.

- Anglų kalba... "A". Amerikos istorija... "A". Gamtos mokslai... "B" su pliusu. Aplinkinės bendruomenės pažinimas... "A". Prancūzų kalba... "B" su minusu. Algebros pradmenys... "B". - Jis pakėlė akis. - Labai gerai. Kaip ten sako jaunimas - tu išsaugojai savo kumpius, berneli. Tau dar reikės pagerinti vidurkius, surašytus paskutiniame stulpelyje?

- Iš prancūzų kalbos ir algebros, bet nedaugiau kaip aštuoniais ar devyniais balais. Nemanau, jog mūsų paslaptis išaiškės. Esu tau skolingas. Nė kiek tuo nesididžiuoju, bet turiu pripažinti tiesą. Taigi ačiū.

- Kokia jaudinanti kalba. - Nusišaipęs Diusanderis vėl sudrebėjo nuo kosulio priepuolio.

- Nuo šiol matysimės rečiau, - tarė Todas, ir senis bematant liovėsi kriokęs.

- Tikrai? - ganėtinai mandagiai pasitikslino.

- Aha, - linktelėjo vaikinukas. - Nuo birželio dvidešimt penktos

mėnesiui išvykstame į Havajus. Rugsėjį pradėsiu lankyti mokyklą kitame miesto gale. Turėsiu važinėti autobusais.

- O taip, aišku - nenori savo klasėje matyti *Schwarzen**. - Diusanderis abejingai pašnairavo į musę, ropinėjančią ant raudonais ir baltas kvadratėliais išmargintos klijuotės. - Jau dvidešimt metų Amerika nerimauja ir inkščia dėl *Schwarzen*. Tačiau mes žinome, kaip išspręsti šią problemą... ar ne, berneli? - jis išviepė bedantę burną, ir Todas nudūrė žemyn akis jausdamas, kaip skrandį sutraukia pažįstamas šleikštulys, sumišęs su siaubu, neapykanta, geismu padaryti kažką kraupaus, ką įmanoma išvysti tiktai sapnuose.

- Klausyk, aš ketinu stoti į koledžą, - tarė Todas. - Dar porą metų teks praleisti vidurinėje, bet apie aukštąjį mokslą jau pradėjau mąstyti dabar. Netgi žinau, kokią sritį pasirinksiu. Istoriją.

- Nuostabu. Tas, kuris nesimokys iš praeities...

- Užsičiaupk.

Diusanderis mielai pakluso reikalavimui suprasdamas, jog berniūkštis dar nebaigė kalbėti. Jis sunėrė rankas ant krūtinės ir pažvelgė į vaiką.

- Aš galėčiau susigrąžinti laišką iš draugo, - staiga išpylė Todas. - Duočiau tau jį perskaityti, o paskui tavo akivaizdoje sudeginčiau visus puslapius. Jei tik...

- ...jei tik atsiimčiau iš banko tam tikrą dokumentą.

- Na... taip.

Senis pompastiškai, apsimestinai liūdnai atsiduso.

- Berneli mielas, tu vis dar nesuvoki, kokioje padėtyje mudu atsidūrę. Niekada nepajėgei to įsisąmoninti. Gal todėl, jog tesi vaikas... nors ne, jau nuo pat mūsų pažinties pradžios tu atrodei labai *suaugęs* vaikas. Žinai, kodėl neįstengi apsvarstyti galimų savo poelgių pasekmių? Ogi dėl absurdiško amerikiečiams būdingo perdėto pasitikėjimo savimi.

Todas prasižiojo, tačiau Diusanderis jį nutildė valdingai pakeldamas ranką tarytum seniausias pasaulyje eismo prižiūrėtojas.

- Neprieštarauk man. Aš sakau tiesą. Elkis, kaip tinkamas. Išeik iš mano namų, daugiau niekada čia nesirodyk. Ar man pavyktų tave sustabdyti? Aišku, ne. Smagiai praleisk laiką Havajuose, tuo tarpu aš kiurksosiu karštoje, taukais pradvisusioje virtuvėje laukdamas, kol šį-

---

*Juodukai (*vok.*).

met *Schwarzen* iš Votso vėl panūs žudyti policininkus ir deginti savo sumautus būstus. Ne mano jėgoms tave kontroliuoti. Lygiai taip pat sėkmingai galėčiau bandyti suvaldyti senėjimo procesą.

Jis nudelbė Todą tokiu įdėmiu žvilgsniu, kad berniukas pasuko į šoną akis.

- Giliai širdyje tu man nepatinki. Niekas manęs nepriverstų tave pamėgti. Tu pats užsikorei ant mano galvos. Esi neprašytas svečias mano namuose. Dėl tavo įgeidžių privalėjau atverti slaptas kriptas, kurių galbūt nevertėjo judinti, nes kai kurie lavonai buvo palaidoti gyvi, ir keletas iš jų *tebealsuoja*.

Tu įsipainiojai į melo tinklą, bet ar aš tavęs gailiuosi? *Grüss Gott!* Kaip pasiklosi, taip išsimiegosi. Ar man derėtų tave užjausti dėl to, kad prastai miegi? Na, jau ne... Nejaučiu tau jokio gailesčio, tu nuolat stovėjai man skersai gerklės, tačiau, bėgant laikui, pradėjau tave šiek tiek gerbti. Todėl nebandyk mano kantrybės prašydamas antrą kartą viską aiškinti. Mes galėtume vienas kitam parodyti kompromituojančius dokumentus ir juos sunaikinti šioje virtuvėje. Bet mudviejų padėtis nepasikeistų nė per nago juodymą.

- Aš nesuprantu...

- Nieko keista. Juk tu niekada negalvojai apie savo veiksmų padarinius. Atidžiai paklausyk, vaike. Tarkim, mes sudeginsime laiškus ant šito stiklainio dangtelio. Bet iš kur man žinoti, ar tu neturi kopijos? Gal net dviejų kopijų arba trijų? Už penkis centus jų pasidaugintum bet kuriame kopijavimo paslaugų skyriuje. Išleidęs dolerį, galėtum apeiti dvidešimt kvartalų ir išklijuoti lapus su mano mirties nuosprendžiu ant kiekvieno kampo. Pakrutink smegenis! Sakyk, kaip man būti tikram, jog tu nieko panašaus neiškrėtei?

- Aš... na, aš... aš... - sutrikęs Todas prikando liežuvį. Staiga odą nutvilkė karštis, ir berniukas nejučia prisiminė nutikimą, įvykusį prieš šešerius ar septynerius metus. Kartu su draugu jis šliaužė kanalizacijos vamzdžiu, nutiestu už miesto, po senuoju krovininiam transportui skirtu aplinkkeliu. Kur kas liesesnis bičiulis nesunkiai įveikė vamzdį... užtat Todas įstrigo. Tuo momentu ūmai suprato, jog virš galvos kybo storas žemių sluoksnis, pajuto slegiantį *svorį*, ir kai keliu nudundėjo į Los Andželą traukiantis vilkikas su priekaba, kuris sudrebino uolas, privertė gofruotą vamzdį suvibruoti ir išgauti žemą, nemelodingą, grėsmingą natą, jis ėmė klykti, beprotiškai muistytis spirdamasis ko-

jomis, skverbdamasis į priekį, šaižiu riksmu melsdamas pagalbos. Galų gale vėl pajudėjo ir išsiropštęs iš vamzdžio akimoju apalpo.

Diusanderis ką tik pateikė elementarų dviveidiškumo pavyzdį, kuris niekada nebuvo šovęs Todui į galvą. Vis labiau kaisdamas jis pagalvojo: *aš neverksiu.*

- Beje, iš kur tu žinai, kad aš nenunešiau į banką *dviejų* kopijų... vieną sudeginčiau, o kitą pasilikčiau.

Įkalintas... įkalintas kaip kanalizacijos vamzdyje, ir kas dabar man galėtų padėti? Ką turėčiau kviestis šaukdamasis pagalbos?

Krūtinėje eikliau įniko tvaksėti širdis. Ant plaštakų ir sprando ištryško prakaito lašai. Jis prisiminė baimę, apėmusią vamzdyje, suplėkusio vandens tvaiką, vėsų briaunotą metalą, spaudusį šonus. Prisiminė, koks karštis jį mušė ir kaip liejosi nevilties ašaros.

- Net jei paprašytume trečios nešališkos pusės mums padėti, abejonių vis vien niekada neatsikratytume. Patikėk, berneli, tai - padėtis be išeities.

Įkalintas... įkalintas kanalizacijos vamzdyje, iš kurio niekaip neišsigausiu.

Prieš akis papilkėjo pasaulis. *Aš neklyksiu. Neapalpsiu.* Jis prisivertė susitvardyti.

Diusanderiui geriant burboną, jo akys, žybsinčios virš puodelio krašto, įsmigo į Todą.

- Pasakysiu tau dar šį tą. Pirmiausia, jei paaiškėtų, jog su manimi ilgą laiką bendravai, tačiau niekam nepasakojai, kas aš esu, tave nubaustų sąlygiškai lengvai. Visai įmanoma - veikiau, *tikėtina*, - kad istorija taip ir neprasiskverbtų į laikraščius. Kartą, kai išsigandau, jog palūši ir viską išduosi, pagąsdinau tave mažamečių kalėjimu. Ar pats tuo tikėjau? Ne... aš elgiausi kaip tėvas, kuris baugina sūnų "baubu", tokiu būdu ragindamas jį grįžti namo prieš sutemstant. Abejoju, ar tave nusiųstų į koloniją, tiktai ne šitoje šalyje, kurioje žmogžudžiams teisėjai pliaukšteli per delnus ir po dvejų metų atostogų, praleistų pataisos namuose spoksant į spalvotą televizorių, vėl išspiria į gatves.

Tačiau tokios naujienos *galėtų* sužlugdyti tavo gyvenimą. Mano surašyti dokumentai, žinoma, išliks... galbūt žmonės pradės apie juos skleisti gandus. Toks pikantiškas skandalas neišsivadės - bus užkimštas butelyje tarytum vynas. Pasirinkta tylėjimo taktika po daugelio

metų, ko gero, pridarytų tau nepataisomos žalos. Jei tiesa išaiškėtų šiandieną, žmonės pasakytų - "Ach, juk jis tėra vaikas!" - nežinodami, skirtingai nuo manęs, koks *subrendęs* vaikas tu esi. Tarkim, kad nusibaigčiau tau besimokant paskutinėse vidurinės mokyklos klasėse. Įdomu, kaip tuomet jie reaguotų, berniuk, išgirdę, jog žinojai apie mane nuo 1974-ųjų, tačiau tylėjai lyg vandens į burną prisisėmęs? Tavęs, žinoma, nepagirtų. Būtų tikra katastrofa, jei tave demaskuotų, kai įstotum į koledžą. Jaunam vyriškiui, pradedančiam savo verslą, tai prilygtų Armagedonui. Ar tu mane supranti?

Todas neatsiliepė, bet Diusanderis atrodė patenkintas. Sulinksėjęs galva pratęsė:

- Visų antra aš netikiu, jog tu *turi* laišką.

Vaikinukas sugebėjo išsaugoti šaltą pokerio lošėjo išraišką, tačiau persigando, kad iš nuostabos jo akys išsprogo. Varstomas akylo, kiaurai permatančio Diusanderio žvilgsnio, nelauktai susiprotėjo, jog per savo gyvenimą seniui teko kvosti šimtus, gal net *tūkstančius* žmonių. Jis buvo savo srities specialistas. Todą apėmė jausmas, tarytum jo galva virto stikliniu gaubtu, kurio viduje kirbančios mintys užsižiebdavo didžiosiomis raidėmis.

- Aš paklausiau savęs, kuo tu galėtum besąlygiškai pasitikėti. Kas tavo draugai? Su kuo tu bendrauji? Kas nusipelnė šito berniuko... nepriklausomo, neįtikėtina savitvarda pasižyminčio berniuko ištikimybės? Man šovė tik vienas atsakymas - niekas.

Diusanderio akys sutvisko.

- Daug sykių bandžiau apskaičiuoti savo šansus. Aš tave pažįstu, neblogai perpratau tavo būdą - aišku, ne idealiai, kadangi pažvelgti į tamsiausias kerteles, slypinčias kito žmogaus širdyje, praktiškai neįmanoma, - tačiau neįsivaizduoju, ką tu veiki ir su kuo susitikinėji už mano namo ribų. Todėl sau tariau: "Diusanderi, neatmesk tikimybės, jog tu klysti. Nejau po tiek metų nori būti sugautas ir nužudytas vien todėl, kad susidarei klaidingą nuomonę apie berniuką?" Jei būčiau jaunesnis, tikriausiai negalėčiau atsispirti pagundai surizikuoti. Šiaip ar taip, tikimybė, jog aš apsirikau, labai menka. Man pačiam keista - senstančiam žmogui, rodos, nebeturėtų taip rūpėti gyvenimo ir mirties klausimai... tačiau kuo toliau, tuo atsargesnis jis tampa.

Senis atšiauriai pažvelgė į Todo veidą.

- Privalau dar šį tą pridurti. Kai baigsiu kalbėti, galėsi keliauti į vi-

sas keturias puses. Patarčiau neužmiršti: nors aš abejoju tavo laiško egzistavimu, savąjį tikrai parašiau. *Mano minėtas dokumentas iš-ties padėtas į banką*. Jei šiandieną arba rytoj numirčiau... viskas iš-aiškėtų. *Viskas*.

- Šiaip ar taip, man galas. - Suglumęs Todas prunkštelėjo. - Ne-jau to nesupranti?

- Anaiptol. Slenkant metams, tavo įtaka man silpnės - savo gyvy-bės ir laisvės aš nesiliausiu brangipęs, tačiau po kurio laiko amerikie-čiai ir... o taip, ir netgi žydai numos į mane ranka.

- Tikrai? Kodėl gi jie nepaleidžia to tipo, pavarde Hesas?

- Jei tai priklausytų vien nuo amerikiečių, kurie žudikams patapš-noja per delnus, jie *garantuotai* paliktų Hesą ramybėje, - atšovė Diusanderis. - Ar amerikiečiai sutiks perduoti Izraeliui aštuoniasde-šimtmetį senuką, kad žydai jį pakartų, kaip ir Eichmaną? Tokia įvykių eiga abejotina. Tiktai ne šioje šalyje, kurios miestų laikraščiuose, pir-muosiuose puslapiuose, spausdinamos gaisrininkų, nuo medžių nuke-liančių kačiukus, nuotraukos.

Po kiek laiko tu pamažu trauksi ranką nuo mano gerklės, užtat aš vis stipriau gniaušiu tavąją. Niekas nestovi vietoje. Bet kada nors, manau, sulauksiu momento - jei pakankamai ilgai gyvensiu, - kai nu-spręsiu, jog tavo turima kompromituojanti medžiaga man nebepavo-jinga. Tada sunaikinsiu savo dokumentą.

- Tačiau per tiek laiko gali daug kas įvykti! Nelaimingi atsitikimai, ligos, priepuoliai...

Diusanderis patraukė pečiais.

- Jei Dievas norės, vandens visada bus. Su Aukščiausiojo pagal-ba mes jį atrasime ir numalšinsime troškulį.

Įsivyravo užsitęsusi tylos pauzė, per kurią berniukas neatplėšė akių nuo senio. Negali būti, jog Diusanderio argumentai neatremiami. Išeitis, kuria pasinaudotų jie abu arba vien tik Todas, *turėtų* egzistuo-ti. Koks nors būdas išsisukti iš keblios padėties - ei, vyručiai, aš su-sižeidžiau koją, pakeiskite mane kitu žaidėju. Prieš akis sušmėžavo niūri ateities vizija. Miglotas suvokimas, kas jam gresia, baudėsi įsi-kūnyti į sąmoningą mintį. Kad ir kur jis eitų, kad ir ką darytų...

Vieną akimirką Todas įsivaizdavo save animacinio filmuko veikė-ju, virš kurio galvos pakibo priekalas. Baigiant vidurinę mokyklą, Diu-sanderiui jau bus aštuoniasdešimt vieneri, tačiau tuo niekas nesibaigs.

Kai jis gaus bakalauro diplomą, senis atšvęs aštuoniasdešimt penktąjį gimtadienį, bet vis vien nemanys, kad jo gyvybei nebegresia jokie pavojai. Todui įveikus magistratūros kursus, Diusanderiui sukaks aštuoniasdešimt septyneri... ir netgi tuomet jis greičiausiai nesijaus saugus.

- Ne, - kimiai išspaudė vaikinas. - Aš... aš negaliu susitaikyti su tuo, ką sakai.

- Mano berniuk, - švelniai pratarė Diusanderis, ir Todą persmelkė siaubas išgirdus, kaip senis pabrėžė pirmąjį žodį. - *Mano* berniuk... tu privalai.

Todui atrodė, tarsi burnoje ėmė tinti liežuvis, pamažu užspausdamas gerklės ertmę. Jis apsisuko ant kulno ir išsvyravo laukan.

Diusanderis palydėjo svečią šaltu žvilgsniu ir, užsitrenkus durims bei nutilus skubriems žingsniams - šis faktas bylojo, jog vaikis sėdo ant dviračio, - prisidegė cigaretę. Be abejo, jokiame banke jis nesilankė ir jokio laiško nerašė. Tačiau berniūkštis nuoširdžiai tikėjo, jog pastarasis egzistuoja, ir daugiau nebedrįs jam grasinti. Viskas baigta.

Tačiau iki pabaigos dar buvo toli.

Tą naktį abu sapnavo žudynes ir abu atsibudo užvaldyti siaubo, sumišusio su pakilia nuotaika.

Pramerkęs akis Todas užčiuopė pažįstamą lipnų, papilvę kutenantį skystį. Diusanderis, seniai užmiršęs tokius potyrius, apsivilko esesininko uniformą ir vėl atsigulė į lovą. Kurį laiką tysojo lūkuriuodamas, kol nustos spurdėti širdis. Pigus munduras jau buvo spėjęs nubrigzti.

Savo sapne jis pagaliau sugebėjo užsiropšti ant viršukalnės ir nusigauti iki stovyklos. Platūs vartai prasiskyrė ir, Diusanderiui įsmukus vidun, su griausmu užsitrenkė dundėdami ant plieninio bėgio. Tiek vartais, tiek tvora, supančia koncentracijos lagerį, tekėjo elektros srovė. Išdžiūvę nuogi persekiotojai bangomis užliedavo spygliuotas vielas, o Diusanderis kvatojo iš jų žirgliodamas į priekį ir atgal, išdidžiai atstatęs krūtinę, atitinkamu kampu pakreipęs kepurę. Tamsoje pasklido aitrus, sudvisęs degančios mėsos kvapas. Pakirdus pietų Kalifornijoje, jo galvoje sukosi mintys apie žaltvyksles ir naktis, kuomet vampyrai ieško melsvų liepsnelių.

* * *

Likus dviem dienoms iki Baudenų numatyto skrydžio į Havajus, Todas grįžo į apleistą peroną, iš kur žmonės kitados traukiniais važiuodavo į San Franciską, Sietlą bei Las Vegą arba, dar seniau, tramvajais keliaudavo į Los Andželą.

Jis nusigavo į vietą prieš pat sutemas. Už devynių šimtų jardų, ties greitkelio vingiu, dauguma automobilių užžiebė priekinius žibintus. Nors lauke tvyrojo pakankamai šiltas oras, Todas vilkėjo ploną striukę. Už diržo turėjo pasikišęs mėsininko peilį, įvyniotą į seną pašluostę. Ašmenis nusipirko nukainotų prekių parduotuvėje, vienoje iš milžinių, kurias supa erdvios mašinų stovėjimo aikštelės.

Vaikinukas dirstelėjo po platforma, kur prieš mėnesį regėjo valkatą. Jo sąmonę varstė chaotiškos minčių nuotrupos, širdies gilumoje, tamsiame fone, juodavo šešėliai.

Todas pamatė mėlynanosį nusmurgėlį, tik neaišku, ar tą patį - jie visi atrodė vienodai.

- Ei! - šūktelėjo. - Ei! Nori pinigų?

Žmogysta atsigręžė ir sumirksėjo. Pastebėjęs plačią, giedrą berniuko šypseną irgi išsiviepė. Po akimirkos dešinįjį neskustą jo skruostą mikliai perskrodė mėsininko peilis, blizgantis baltu chromo atspalviu. Plūstelėjo kraujas. Pražiotoje apšepusio alkoholiko burnoje Todas išvydo ašmenis. Šių galiukas trumpam užstrigo kairiajame lūpų kampelyje, pakreipė jį aukštyn, galop įveikė kliūtį išrėždamas benamio fizionomijoje beprotišką kruviną vypsnį. Panašiai šiepdavosi Visų Šventųjų nakčiai išpjaustinėti moliūgai.

Todas pašventino nuskurėlį trisdešimt septyniais dūriais. Suskaičiavo visus iki vieno. Trisdešimt septyni, įskaitant ir pirmąjį smūgį į skruostą, po kurio baugščiai vyptelėjusi auka išsišiepė nuo vienos ausies iki kitos. Po ketvirtojo kirčio dvokiantis apskretėlis nustojo klykti. Po šeštojo liovėsi bandęs nuropoti šalin. Todas palindo po platforma ir užbaigė pradėtą darbą.

Pakeliui į namus jis išmetė peilį į upę. Kelnės apteko krauju, todėl teko įmesti jas į skalbimo mašiną ir išplauti šaltu vandeniu. Kelios blyškios dėmelės išliks, tačiau neilgai trukus jos galutinai nubluks. Kitą dieną Todas vos begalėjo pakelti dešiniąją ranką. Tėvui pareiškė, esą pasitempė raumenis, kai su bičiuliais parke svaidė ir atmušinėjo kamuoliukus.

- Nebijok, Havajuose greitai pasveiksi, - nuramino Dikas Baudenas pašiaušdamas sūnaus plaukus, ir jis neapsiriko. Po atostogų grįžus namo, Todo ranka buvo kaip nauja.

13

Vėl atėjo liepa.

Apsirengęs vienu iš trijų savo kostiumų (ne pačiu geriausiu) Diusanderis stypsojo stotelėje ir lūkuriavo paskutinio autobuso, kuris nuveš jį namo. Laikrodis rodė be penkiolikos vienuoliktą vakaro. Kino teatre senis žiūrėjo lengvą, jį sužavėjusią komediją. Jautėsi pakiliai nuo pat ryto, kai kartu su rytiniu paštu gavo atvirutę nuo berniuko, blizgančią nuotrauką su Vaikikio paplūdimio atvaizdu ir akinančiai baltais daugiaaukščiais viešbučiais, stūksančiais tolėliau. Kitoje atviruko pusėje vaikis brūkštelėjo trumpą žinutę:

Brangusis pone Denkeri,

Vaje, kokiame žavingame krašte mes atsidūrėme! Aš plaukioju kiekvieną dieną. Tėtis sugavo didžiulę žuvį, o mama žvejoja (juokauju) visas knygas, kurių neperskaitė namuose. Rytoj vyksime pažiūrėti į ugnikalnį. Pasistengsiu neįkristi į kraterį! Tikiuosi, jūs gerai laikotės.

Saugokite sveikatą,

Todas

Jis blausiai šypsojosi prisiminęs dviprasmišką palinkėjimą, kai alkūnę palietė kažkieno ranka.

- Ponuli?

- Taip?

Diusanderis atsisuko įsitempęs - plėšikų pasitaikydavo netgi Santo Donate - ir krūptelėjo, šnerves nutvilkius nemaloniam kvapui. Tiksliau, alaus, skrandžio rūgšties, prakaito ir greičiausiai nuskausminančiojo “Masterolio” tepalo smarvei. Priešais svyravo valkata apdribusiomis kelnėmis. Jis - *tas padaras* - dėvėjo flanelinius marškinius ir avėjo sudilusius, lipnios juostos skiautelėmis apklijuotus pusbačius. Fizionomija, iškilusi virš juokdario aprangos, panėšėjo į merdinčio Dievo veidą.

- Gal turite atliekamą dešimtuką, ponuli? Privalau keliauti į Los

Andželą. Reikia dešimties centų autobusui. Ten man pasiū-ū-ūlys darbą. Neprašyčiau, jei taip nereikėtų.

Senio kaktoje pagilėjusios raukšlelės išsilygino, ir jis vėl nusišypsojo.

- Ar tu tikrai nori važiuoti autobusu?

Nieko nesuprasdamas mėlynanosis perkreipė lūpas.

- Gal palaikytum draugiją man? - pasiūlė Diusanderis. - Autobusu grįžtume į mano namus. Duočiau tau išgerti, užkąsti, leisčiau išsimaudyti ir paguldyčiau į lovą. Atsidėkodamas galėtum su manimi šiek tiek paplepėti. Aš esu senas žmogus. Gyvenu vienas. Retsykiais man nepakenktų kompanija.

Paaiškėjus, kur senis lenkia, benamis plačiai išsišiepė. Nagi, nagi, jis susidūrė su pasiturinčiu pediku, kuris linkęs užmegzti pažintis su landynių vargetomis.

- Visiškai vienas? A kalės nėr?

Į pasitenkinimo sklidiną, įsiteikiančią šypseną Diusanderis atsakė mandagiu vyptelėjimu.

- Tik paprašysiu vieno: autobuse atsisėsk atokiau nuo manęs, nes tavo kvapas riečia nosį.

- Tai gal nenori, kad prismardinčiau ir tavo namuose? - suniurzgė įkaušęs apskurėlis demonstruodamas girtuokliams būdingą savigarbą.

- Autobusas pasirodys po minutės. Kai pamatysi mane lipantį laukan, pavažiuok vieną stotelę į priekį ir tuomet pareikalauk vairuotojo, kad tave išleistų. Paeik atgal kelis kvartalus. Lauksiu tavęs ant gatvės kampo. Ryte pažiūrėsiu, kaip tau atsilyginti. Gal net duosiu porą dolerių.

- O gal penkis? - nudžiugo valkata numojęs ranka į savo pasipiktinimą.

- Galbūt, galbūt, - nekantriai atšovė Diusanderis. Artėjant autobusui, jis išgirdo garsėjantį dyzelinio variklio burzgimą. Įspaudęs ketvertuką (tiek kainavo bilietas) į suodiną mėlynanosio delną nusisuko ir žengtelėjo šalin.

Kalvos viršūnę užliejus žibintų šviesoms, kurias skleidė miesto autobusas, valkata tebestovėjo vietoje niekaip neapsispręsdamas. Vis dar raukėsi vėpsodamas į ketvertuką, kai senasis pedikas neatsigręždamas įšoko į autobusą. Jau ketino patraukti savo keliu, bet paskuti-

nę sekundę persigalvojo ir pripuolė prie užsiveriančių durų. Smuko vidun, įkišo dvidešimt penkis centus į bilietų dėžutę nutaisęs tokią veido išraišką, tarytum leistų pavėjui šimtą dolerių. Praeidamas pro Diusanderį vos kartelį į jį dirstelėjo ir įsitaisė ant galinės sėdynės. Mažumėlę nusnūdo, o kai pabudo, senasis pirdžius jau buvo dingęs iš akiračio. Benamis išlipo kitoje stotelėje nenutuokdamas, ar būtent apie ją kalbėjo turtingasis pedikas, bet nė kiek dėl to nepergyvendamas.

Valkata pėdino atgal porą kvartalų, kol šalia gatvės žibinto įžiūrėjo miglotą pavidalą. Nelemtas pederastas spiginosi į jį išsitiesęs lyg kareivis, kuris išgirdo komandą "ramiai".

Vieną sekundę kauštelėjusią žmogystą apniko bloga nuojauta, noras apsigręžti ir į viską nusispjauti.

Tačiau senis stvėrė (beje, stebėtinai stipriai) jo ranką.

- Džiaugiuosi, kad atėjai, - pratarė. - Mano namas visai netoli.

- Gal net gausiu dešimtinę. - Mėlynanosis leidosi vedamas už parankės.

- Gal ir dešimtinę, - nusijuokdamas sutiko senasis pedikas. - Kas žino?

14

Tais metais Amerika rengėsi švęsti dviejų šimtų metų Nepriklausomybės dienos jubiliejų.

Tarp 1975-ųjų vasaros, Baudenams grįžus iš Havajų, ir 1976-ųjų liepos, kai Todas su tėvais išvyko paatostogauti į Romą - šiek tiek anksčiau, nei plazdenančių vėliavų ir būgnų trenksmų kupini paradai pasiekė kulminaciją, - vaikinukas buvo užsukęs pas Diusanderį tuziną sykių.

Juodu šnekėdavosi nekeldami balso ir netgi ganėtinai maloniai. Suprato galintys bendrauti tarpusavyje kaip civilizuoti žmonės. Vienas kito akivaizdoje dažniausiai tylėdavo, o jei ir prabildavo, tai jų pokalbiai būtų užmigdę bet kurį FTB agentą. Todas papasakojo seniui, jog kartais susitikinėja su mergina, vardu Andžela Ferou. Diusanderis prisipažino pradėjęs pinti kilimėlius, nes kažkur skaitė, esą tokia veikla apmalšina artrito keliamą skausmą. Jis parodė keletą savo darbo pavyzdžių berniukui, ir šis pareigingai išreiškė susižavėjimą.

Vaikis gerokai paaugo, ar ne? (Na, porą colių.) Ar Diusanderis

metė rūkyti? (Ne, bet dabar užsitraukdavo dūmą rečiau, nes nuo cigarečių kankindavo skausmingi kosulio priepuoliai.) Kaip sekasi naujoje mokykloje? (Sunku, tačiau įdomu; gauna tiktai "A" ir "B" pažymius; mokslo parodai parengė projektą, susijusį su saulės energija, ir galėjo didžiuotis savo darbo rezultatais, kadangi jie padėjo pasiekti valstijos finalą; dabar, užuot pasirinkęs istoriją, kai įstos į koledžą, labiau norėjo specializuotis antropologijoje.) Kas šįmet pjauna Diusanderio veją? (Rendis Čembersas, gyvenantis kitoje gatvės pusėje - geras berniukas, tik gana riebus ir lėtas.)

Per tuos metus savo virtuvėje Diusanderis nudobė dar tris bastūnus. Iš senio, stovinčio autobusų stotelėje, elgetos prašė pinigų kokius dvidešimt kartų, jis siūlė išgerti, pavalgyti, išsimaudyti ir numigti lovoje septynis kartus. Porą sykių smulkmės kaulytojai atšovė nesiruošią niekur trenktis, dar dviem atvejais valkatos tiesiog paėmė bilietams skirtus ketvertukus ir nudrožė savo keliu. Truputį pamiklinęs smegenis Diusanderis sumąstė, kaip išvengti pinigų ir mėlynanosių nutekėjimo - paprasčiausiai įsigijo knygelę kuponų, kainuojančių du dolerius penkiasdešimt centų, suteikiančių leidimą penkiolika kartų važiuoti autobusu, bet nevertingų alkoholio parduotuvėje.

Pastaruoju metu, ypač šiltomis dienomis, iš rūsio į kambarius įsismelkdavo nemalonus kvapas. Tuomet tekdavo uždaryti visus langus ir duris, kad neprašvinktų kiemas.

Todas Baudenas rado vieną benamį, miegantį drenažo griovyje, iškastame šalia tuščio sklypo, prie Sinagos kelio - tai įvyko gruodį, per Kalėdų atostogas. Kurį laiką jis stovėjo susigrūdęs rankas į kišenes, neatplėšdamas akių nuo būsimos aukos, nevalingai drebėdamas. Per penkias savaites šiose vietose lankėsi šešis kartus, visada vilkėdavo ploną striukę, užsisegęs ją iki pusės, idant paslėptų už diržo užkištą plaktuką. Galų gale pirmąją kovo dieną vėl aptiko valkatą - tą patį arba kitą, koks, velniai rautų, skirtumas. Todas pradėjo darbuotis su bukuoju kūjelio galu, bet kažkuriuo momentu (jis neprisiminė kada; prieš akis plaukė rausva migla) įniko kapoti aukos veidą įrankio smaigaliu.

Žudydamas benamius Kurtas Diusanderis tarsi pusiau ciniškai prašydavo atleidimo iš dievų, į kuriuos pagaliau įtikėjo... arba *vėl* juos atrado. Tie prasilakę apsmurgėliai pakeldavo nuotaiką. Leisdavo pajusti, kaip gyslomis teka gyvybės syvai. Jis pradėjo manyti, jog per

tuos metus, praleistus Santo Donate - prieš tai, kai į duris pabeldė berniukas didelėmis žydromis akis, spinduliuodamas plačią amerikietišką šypseną, - per anksti suseno, nors į pietų Kaliforniją atvyko teįpusėjęs septintą dešimtį. Nūnai jautėsi atsigavęs ir jaunesnis.

Mintis apie dievų pamaloninimą tikriausiai suglumintų Todą, tačiau, geriau pamąstęs, berniukas jai pritartų. Po traukinių platforma užbadęs girtuoklį tikėjosi, jog košmarus regės kasnakt ir galbūt nuo jų išsikraustys iš proto. Manė, kad paralyžiuojančios kaltės bangos paskatins kreiptis į policiją ir pripažinti savo nusikaltimą ar net nusižudyti.

Nieko panašaus neįvyko. Jis tiesiog iškeliavo į Havajus kartu su tėvais ir mėgavosi pačiomis šauniausiomis per visą gyvenimą atostogomis.

Rugsėjį ėmė lankyti naują vidurinę mokyklą keistai atsigavęs ir pažvalėjęs, tarytum į Todą Baudeną būtų įsikūnijęs kitas žmogus. Tai, kas nuo ankstyvos vaikystės nedarydavo jokio įspūdžio - patekėjusi saulė, nuo žvejų prieplaukos atsiveriantis vandenyno vaizdas, miesto centre, tuo paros laiku, kai dangų aptraukdavo sutemos ir nušvisdavo gatvių žibintai, skubantys praeiviai, - dabar įstrigdavo į sąmonę it ryškūs, sidabru spindintys kadrai. Jis ragavo gyvenimą lyg iš butelio siurbdamas vyną.

Nuo tos akimirkos, kai išvydo valkatą drenažo griovyje, iki tos, kai jį nudėjo, vėl naktimis kankindavo košmarai.

Dažniausiai regėdavo snargliuotą, apleistame perone mirtinai užbadytą žmogystą. Po pamokų grįžęs namo džiugiai riktelėdavo: *labas, Monika mažule!* Tačiau šūksnis užstrigdavo gerklėje, virtuvėje pamačius negyvą mėlynanosį, kuris sėdėdavo sukniubęs virš stalo su tais pačiais vėmalais dvokiančiais marškiniais bei kelnėmis. Ant šviesių grindų raudonuodavo kraujo dryžiai. Ant nerūdijančio plieno spintelių džiūdavo rusvos dėmės. Natūralios pušies bufetus margindavo kruvinų delnų atspaudai.

Prie skelbimų lentos, šalia šaldytuvo, jis išvysdavo motinos prisegtą raštelį: *Todai, išėjau į parduotuvę. Grįšiu iki pusės keturių.* Virš "Džen-eir" viryklės kabančio stilingai apipavidalinto laikrodžio rodyklės rodydavo 3:20, o virtuvėje kiurksodavo lavonas tarsi peilio dūrių išvarstytas reliktas iš kokio nors sendaikčių parduotuvės pusrūsio, aplinkui telkšodavo kraujo balos. Todas puldavo jas valyti

trindamas pašluoste visus aiškiai matomus paviršius, be paliovos klykdamas numirėliui, jog tas privalo *nešdintis* ir palikti jį *ramybėje*, tačiau valkata maksodavo negyvas, šiepdavosi luboms, iš žaizdų, žiojinčių purvinoje odoje, nenumaldomai sunkdavosi kraujas. Sandėliuke radęs plaušinę šluotą Todas įnikdavo ja braukyti grindis. Pastangos nueidavo perniek, nes raudonos dėmės, užuot išsitrynusios, paprasčiausiai virsdavo rausvomis dėmėmis, tačiau jis nepajėgdavo sustoti. Išgirdęs prie garažo artėjantį motinos furgoną staiga susiprotėdavo, kad prakeikto girtuoklio kūnas priklauso Diusanderiui. Jis pabusdavo išpiltas prakaito, dusdamas, abiejomis rankomis gniauždamas antklodę.

Tačiau drenažo griovyje aptikus kirmijantį benamį ir jį sumaitojus plaktuku, sapnai išblėso. Vaikinukas nujautė, kad jam dar teks žudyti, galbūt ne sykį. Užsiėmimas ne iš maloniųjų, antra vertus, tos žmogiškų būtybių parodijos vis vien gyveno beprasmiškai ir galėjo praversti nebent Todui, kuris, mėgindamas patenkinti esminius poreikius, niekuo nesiskyrė nuo aplinkinių. Šiame pasaulyje kiekvienas turi atrasti savąjį kelią. Ketindamas žengti į priekį vienas, privalai pasikliauti tiktai savimi.

15

Rudenį, pirmaisiais metais naujoje vidurinėje, Todas pradėjo žaisti mokyklos futbolo komandoje, Santo Donato "Pumose", ir buvo įtrauktas į geriausių konferencijos puolėjų sąrašą. Antrajame mokslo metų ketvirtyje, užsibaigusiame vėlyvą 1977-ųjų sausį, jis laimėjo Amerikos legiono patriotinės esė konkursą, kuriame galėjo dalyvauti visi moksleiviai, besimokantys Jungtinių Valstijų istoriją. Savo darbą pavadino "Amerikiečio pareigos". Įsibėgėjus beisbolo sezonui, naujojoje mokykloje tapo pagrindiniu metiku ir per rungtynes nė sykio nebuvo suklydęs. Vidutiniškai atmušdavo 0.361 kamuoliuko. Birželį, per apdovanojimų ceremoniją, jam suteikė metų atleto vardą, treneris Heinsas įteikė garbės ženklelį (tas pats treneris, kuris vieną kartą pasivedė jį į šoną ir paragino tobulinti "suktą" metimą, "nes niekas iš prakeiktų nigerių nesugeba atmušti "suktų" kamuoliukų, Baudenai, nė vienas iš jų"). Monika Bauden apsiašarojo, kai iš mokyklos paskambinęs Todas pranešė apie apdovanojimą. Po ceremonijos ištisas

dvi savaites Dikas Baudenas sukinėjosi savo darbo kabinete tramdydamas norą prieš kolegas girtis sūnaus pasiekimais. Vasarą Big Sure jie išsinuomojo namuką, ir jaunasis Baudenas pusę mėnesio mėgavosi povandeniniu plaukiojimu. Tais pačiais metais Todas pribaigė dar keturis benamius. Porą mirtinai subadė peiliu, kitus du užtalžė plaktuku. Į "medžioklę" išsiruošdavo užsimovęs dvejas kelnes. Kartais važinėdavo miesto autobusu ieškodamas tinkamiausių rajonų. Labiausiai mėgo bastytis Duglaso gatvėje, prie Santo Donato misionierių namų, arba Euklido gatvėje, netoli Gelbėjimo Armijos parduotuvės, ir laukti, kol jį užkabins koks nors elgeta. Tuomet Todas pasakydavo noris įsigyti viskio, ir jei valkata nupirktų butelį, jis, žinoma, pasidalintų gėrimu. Tvirtindavo žinąs gerą vietelę, kur juodu galėtų pakaitinti skrandį alkoholiu. Suprantama, kiekvieną kartą pasirinkdavo vis kitą vietą, atsispirdamas troškimui užsukti į tuščią traukinių peroną arba nusigauti iki drenažo griovio, iškasto tuščiame sklype, prie Sinagos kelio. Lankytis senų nusikaltimų vietose būtų neišmintinga.

Tuo tarpu Diusanderis kaip visada maukė "Senovės amžių" burboną, leido dienas prie televizoriaus, tik mažiau rūkė. Protarpiais pas jį užeidavo Todas, tačiau jųdviejų pokalbiai tapo siaubingai nuobodūs. Jie atitolo vienas nuo kito. Tais metais senis atšventė septyniasdešimt devintą gimtadienį, o vaikinukui sukako šešiolika. Diusanderis pareiškė, esą jaunuoliui gyvenimas spindi šviesiausiomis spalvomis, kai jis sulaukia šešiolikos, vidutinio amžiaus žmogus jėgų žydėjimą pasiekia keturiasdešimt vienerių, o iškaršėliams smagiausia, kai jie ištempia iki septyniasdešimt devynerių. Todas mandagiai linktelėjo. Senis gerokai įkaušo, ir nuo jo krizenimo vaikiną nupurtė šiurpuliai.

Todo mokslo metais, 1976-1977-aisiais, Diusanderis sudorojo porą valkatų. Antrasis buvo gyvybingesnis, nei atrodė iš pirmo žvilgsnio. Netgi nugirdytas iki žemės graibymo jis šlitinėjo virtuvėje su peiliu, iki koto suvarytu į kaklą, užliedamas krauju marškinius bei grindis, kol po kelių ratų pastebėjo koridorių ir nusvirduliavo link lauko durų.

Diusanderis stypsojo virtuvėje, iš nuostabos išsproginęs akis, stebėdamas, kaip purvinas benamis šleivoja durų kryptimi, šonais talžydamas sienas, nuo kurių nukrito pigios Kurjerio ir Aivso reprodukcijas. Kūną kaustęs paralyžius išnyko tik tada, kai kruvinas mėlynanosis ėmė grabinėti durų rankeną. Nėręs į kitą kambario pusę, Diusan-

deris trūktelėjo į save spintelės stalčių, ištraukė ilgą šakutę ir nudriuokęs koridoriumi smeigė ją į aukos nugarą.

Senis palinko virš lavono dusliai švokšdamas; krūtinėje gąsdinančiai sparčiai tvaksėjo širdis... kaip to apopleksijos nutrenkto nelaimėlio iš televizijos laidos, pavadintos “Pavojus!”, kurią jis mėgdavo žiūrėti šeštadienio vakarais. Galop pulsas sulėtėjo iki įprasto ritmo, ir Diusanderis suprato išvengęs rimtų nemalonumų.

Po skerdynių teko išvalyti klanus kraujo.

Incidentas įvyko prieš keturis mėnesius, ir nuo tada autobusų stotelėse jis nebesiūlė elgetoms užsukti į svečius. Baiminosi, kad šie neiškrėstų šunybių sekdami paskutinės aukos pavyzdžiu... vis dėlto prisiminus, kaip mikliai jis susidorojo su iškilusiais sunkumais, senį apimdavo pasididžiavimas savimi. Nušašęs valkata nespėjo atidaryti durų, o tai - svarbiausia.

16

Paskutiniais metais vidurinėje mokykloje, 1977-ųjų rudenį, per pirmąjį ketvirtį, Todas įstojo į šaulių klubą. Iki 1978-ųjų birželio jis tapo įgudusiu snaiperiu. Rungtyniaudamas futbolo komandoje vėl buvo išrinktas į naudingiausių konferencijos žaidėjų sąrašą, beisbolo sezoną užbaigė pralaimėjęs vos vienerias varžybas (viskuo kaltos dvi apmaudžios klaidos ir viena nepelnyta bauda), mokėsi tokiais puikiais pažymiais, jog stipendijų, skiriamų už nuopelnus, sąraše iki visų laikų geriausio mokyklos atstovo jis nutolo tik per porą vietų. Pateikęs prašymą studijuoti Berklio universitete bematant sulaukė teigiamo atsakymo. Dar prieš balandį žinojo, jog blogiausiu atveju jis bus antras pagal pažangumą tarp visų absolventų. O iškopus į pirmąją vietą, jam suteiktų garbę sakyti atsisveikinimo kalbą. Suprantama, antrasis variantas Todui buvo labiau prie širdies.

Po pirmojo mokslo metų pusmečio jį apsėdo keistos, gąsdinančios ir iracionalios, mintys. Šiek tiek guodė tai, kad jas nesunkiai pavyko kontroliuoti. Tačiau klausimas, *kas* pagimdė tokius impulsus, kėlė baimę. Jis pasirūpino savo ateitimi. Išsprendė visas problemas. Todo gyvenimas panėšėjo į šviesią, saulės nutviekstą motinos virtuvę, kur kiekvieną paviršių dengė chromo, plastiko arba nerūdijančio plieno sluoksnis - į tokią vietą, kurioje visi mechanizmai imdavo funkcionuoti spūstelėjus atitinkamus mygtukus. Be abejo, virtuvėje netrūko gilių,

tamsių spintelių. Nenorint kapstytis tarp smulkmenų, susleptų uždarose lentynose, tereikėdavo nekišti nagų prie durelių.

Naujieji impulsai paskatino prisiminti sapną, kuriame Todas regėjo negyvą benamį, kraujuojantį švarioje, ryškiai apšviestoje motinos virtuvėje. Atrodė, tarytum į tobulai tvarkingas minčių gretas būtų atklypavęs įsibrovėlis, ieškantis matomiausios vietos, kur galėtų užversti kojas...

Už ketvirčio mylios nuo Baudenų namų, stataus, krūmokšniais apžėlusio šlaito papėdėje, plytėjo aštuonių juostų greitkelis. Ant pylimo nestigo priedangai tinkamų vietų. Kalėdoms tėvas padovanojo Todui septynių milimetrų kalibro "Vinčesterį" su nuimamu teleskopiniu taikikliu. Per piko valandas, kai visos juostos užsikimšdavo mašinomis, jis galėtų pritūpti ant šlaito viršaus... hmm, galėtų...

Ką?

Nusižudyti?

Sunaikinti viską, dėl ko liejo prakaitą ketverius metus?

Ką padaryti?

Ne, *sere*, ne, *mem*, nė už ką.

Kokios juokingos mintys!

Taigi juokingos... bet kodėl jos niekaip neiškrito iš galvos?

Vieną šeštadienį, likus kelioms savaitėms iki atestato įteikimo, Todas įkišo savo "Vinčesterį" į dėklą, prieš tai ištuštinęs šovinių dėtuvę. Ginklą numetė ant galinės naujo tėvo žaisliuko - padėvėto "Poršė" - sėdynės. Nuvairavo automobilį prie krūmynais apaugusio šlaito, kuris kone stačiu kampu leidosi link greitkelio. Motina su tėvu, sėdę į furgoną, savaitgaliui išvažiavo į Los Andželą. Dikas, jau tapęs savo darbdavio partneriu, ketino pašnekėti su žmonėmis iš "Hajato" viešbučių tinklo apie naująjį statinį Reno mieste.

Slystant nuolydžiu su šautuvo dėklu rankoje, Todo krūtinėje įnirtingai daužėsi širdis, burnoje susikaupė rūgščios, liežuvį ėdančios seilės. Galų gale jis sustojo ir sukryžiavęs kojas įsitaisė už nuvirtusio medžio. Iš dėklo ištraukė ginklą ir ant lygaus kamieno nuleido vamzdį, priglaudęs jį prie styrančios šakos. Buožę įrėmė į dešinįjį petį ir pažvelgė pro teleskopinį taikiklį.

Kvailystė, staugė sąmonė, *tikra kvailystė. Jei kas nors tave pastebės, niekam nerūpės, užtaisyta tavo pliauškynė ar ne! Tu*

pateksi į rimtą bėdą, galbūt viskas baigsis tuo, kad į tave pradės šaudyti koks nors sumautas faras!

Šeštadienio rytą keliu riedėjo vos viena kita mašina. Todas nukreipė taikiklio kryželį į moterį, sėdinčią už mėlynos "Tojotos" vairo. Ji važiavo iki pusės nuleidusi langą, vėjelio gūsiuose plazdėjo apvali berankovės palaidinukės apykaklė. Vaikinas nusitaikė į vairuotojos smilkinį ir paleido tuščią šūvį. Tai galėjo pakenkti "Vinčesterio" stūmokliui, bet... koks, po velnių, skirtumas?

- Bum, - sukuždėjo jis, "Tojotai" pasislėpus tunelyje, nutolusiame nuo šaulio per pusmylį. Todas nurijo seilių gumulą, sprangų it sulipusių centų pilnas kapšelis.

Akiratyje pasirodė "Subaru" sunkvežimis, kuriame tūnojo vyriškis, apžėlęs šlykščia pilkšva barzda, ant pakaušio užsimaukšlinęs San Diego "Padres" komandos beisbolo kepuraitę.

- Tu... tu... mėšlina žiurkė... mėšlina žiurkė, kuri nupylė mano bralu-u-uką, - šnipštelėjo Todas sukrizendamas ir vėl paleido tuščią šūvį iš "Vinčesterio".

Jis iššovė dar penkis sykius, bet svaigią galios iliuziją išblaškydavo sausas gaiduko trakštelėjimas, bylojantis, jog "aukos" liko sveikos gyvos. Po kurio laiko vaikinas įkišo šautuvą į dėklą, užsiropštė į pylimo viršų prisispaudęs prie šlaito, kad jo niekas nepastebėtų. Ginklą įgrūdo į "Poršė" bagažinę. Todo smilkiniai energingai tvinkčiojo. Jis parvairavo mašiną namo. Užlipo į savo kambarį. Pasimasturbavo.

17

Benamis vilkėjo nušiurusį, apdriskusį storą megztinį - tokį drabužį retai kada pamatysi pietų Kalifornijoje, tad jis atrodė kažkoks nerealus. Be to, žmogysta dėvėjo melsvus džinsus, ties keliais nutrintus iki skylių, pro kurias buvo matyti balti plaukuotos odos lopinėliai ir besilupantys šašai. Apskretėlis pakėlė džemo stiklinėlę (Fredas, Vilma, Barnis ir Betė šoko ant kraštelio lyg atlikdami groteskišką vaisingumo ritualą) ir vienu gurkšniu išmaukė "Senovės amžių" burboną. Paskutinį kartą gyvenime sučepsėjo lūpomis.

- Turiu pasakyti, ponuli, jog tai atgaivina senus prisiminimus.

- Man visada patinka išgerti vakarais, - iš užnugario atsiliepė Diusanderis ir suvarė mėsininko peilį į valkatos kaklą. Ašmenų perskrosta kremzlė sutraškėjo nelyginant kulšis, entuziastingai nuplėšta nuo

ką tik iškepto viščiuko. Stiklinė iškrito iš benamio rankų ir nusirideno link stalo pakraščio. Jai judant, sustiprėjo įspūdis, jog animacinių filmukų veikėjai linksmai šoka.

Valkata atkragino galvą ir pabandė surikti. Iš burnos teišsprūdo čaižus švilpesys. Jo akys apvalėjo, kol išsprogo... ir po kelių sekundžių nukarta galva bumbtelėjo į baltais bei raudonais kvadratėliais nusėtą klijuotę, kuri dengė virtuvės stalą. Perkreipdama lūpas iš aukos burnos išlindo viršutinė dantų plokštelė.

Diusanderis ištraukė peilį įsikibęs į kotą abiejomis rankomis ir žengė link kriauklės, užpildytos karštu vandeniu, į kurį buvo šliukštelėjęs citrinų kvapo ploviklio, bei purvinais indais. Ašmenys prasmego putose it miniatiūrinis naikintuvas, neriantis į debesų sluoksnį.

Jis grįžo prie stalo, įsirėmė į negyvėlio petį, nes krūtinę įniko draskyti kosulio spazmai. Galinėje kelnių kišenėje sužvejojo nosinę ir į ją išspjovė gelsvai rudą skreplį. Pastaruoju metu per daug rūkydavo. Visuomet plėšdavo cigaretes ketindamas nudaigoti eilinį benamį. Šįsyk darbą atliko sklandžiai. Žinant, kiek teko privargti su paskutiniu valkata, visai įmanoma, kad jis gundė likimą vėl nuspręsdamas pasišvaistyti peiliu.

Skubiai apsikuopus, pavyktų spėti pažiūrėti antrąją Lorenso Velko šou dalį.

Keliais šuoliais įveikęs virtuvę Diusanderis atlapojo rūsio duris, spūstelėjo lemputės jungiklį. Tuomet nusigavo atgal prie kriauklės, iš spintelės iškrapštė paketą žalių celofaninių maišų. Atplėšęs vieną žengė prie sukniubusio lavono. Ant klijuotės visomis kryptimis nutekėjo kraujas. Šio dėmės išmargino benamio kelius ir nublukusį, vietomis įdubusį linoleumą. Balutė, žinoma, telkšos ir ant kėdės, bet visa tai galima nesunkiai išvalyti.

Diusanderis trūktelėjo valkatą už gaurų, lengvai pakėlė galvą, kurią negyvėlis atlošė kaip žmogus, kirpykloje lūkuriuojantis, kol jam išplaus plaukus. Senis išskleidė šiukšlių maišą virš numirėlio pakaušio ir užtempė celofaną iki jo alkūnių. Paskui atsegė velionio svečio diržą, kurį ištraukė iš nubrizgusių kilpų, tvirtai suveržė juo šiugždantį maišą, per porą colių nuo pastarojo pakraščių. Plušėdamas Diusanderis pradėjo niūniuoti.

Apskurėlio pėdos slypėjo purvinuose, nudėvėtuose pusbačiuose. Jos kėpsojo suglebusios, iškrypusios taip, kad įgavo “V” raidės pavi-

dalą. Diusanderis čiupo už diržo ir nutempė lavoną link rūsio durų. Ant grindų barkštelėjo kažkoks baltas daikčiukas, kuris išslydo iš po celofano. Pamatęs, jog tai viršutinė dantų plokštelė, senis įkišo ją į numirėlio kelnių kišenę.

Tarpduryje paguldyto lavono pakaušis nusviro virš antrojo laiptelio. Diusanderis apėjo savo auką ir pašventino ją trimis galingais spyriais. Po pirmų dviejų valkata vos krustelėjo, bet po trečio nučiuožė žemyn. Pusiaukelėje kojos pakilo virš galvos, ir kūnas apsivertė kūliavirsčias. Šleptelėjo ant rūsio grindų, veidu į suplūktą žemę. Matydamas, kaip vienas pusbatis nuskriejo šalin, Diusanderis priminė sau, kad vėliau nepamirštų jo paimti.

Nusileidęs į rūsį senis peršoko negyvėlį ir priartėjo prie įrankių suoliuko. Į kairę nuo jo, prie sienos, šliejosi kastuvas, grėblys bei kauptukas. Diusanderis stvėrė kastuvą. Senam žmogui nepakenks šiek tiek pasimankštinti. Fizinis darbas leis pasijusti jaunesniam.

Aplinkui tvyrantis dvokas senio neerzino. Kartą per mėnesį jis apibarstydavo rūsį kalkėmis (nudaigojus kokį nors benamį, tekdavo tvarkytis apačioje tris dienas iš eilės), svetainėje laikė ventiliatorių, kuris ypač šiltomis dienomis išsklaidydavo smarvę. Jis prisiminė, kaip Jozefas Krameris aiškindavo, esą numirėliai sugeba kalbėti, tačiau mes girdime juos savo nosimis.

Nudrožęs į šiaurinį rūsio kampą Diusanderis ėmė darbuotis. Ketino iškasti dviejų su puse pėdų pločio ir šešių pėdų ilgio kapą. Išrausus dviejų pėdų gylio duobę, įpusėjus darbą, krūtinę nutvilkė pirmieji paralyžiuojančio skausmo dūriai. Jis atsitiesė išplėtęs akis. Dieglys persimetė į ranką... neįtikėtinas skausmas suspaudė kraujagysles lyg nematomas kumštis. Kastuvas nusirideno į šoną, ir senis pajuto, kaip linksta keliai. Vieną siaubingą sekundę neabejojo nusiridensiąs į kapą.

Kažkokiu nesuvokiamu būdu Diusanderis įstengė atsitraukti nuo duobės per tris žingsnius, sudribo ant suolelio jausdamas, kaip jo veide nušvinta kvaila nuostabos išraiška. Į galvą toptelėjo mintis, jog dabar jis panašus į komiką iš nebylių filmų, kuris griūna, partrenktas besisukančių durų, arba apspangsta įlipęs į karvės mėšlą. Nuleidęs galvą tarp kelių senis sušvokštė.

Lėtai praslinko penkiolika minučių. Skausmas mažumėlę atslūgo, bet jis nemanė pajėgsiąs atsistoti. Pirmą sykį gyvenime suprato, su

kokiomis problemomis (kurių jam iki šiol pasisekė išvengti) susiduria senas žmogus. Taip persigando, kad vos nepradėjo verkšlenti. Suplėkusiame, dvokiančiame rūsyje savo apsiausto krašteliu Diusanderį palytėjo Mirtis. Gali būti, kad Giltinė dar sugrįš. Tačiau jis nesiruošė atsisveikinti su gyvybe šioje kapavietėje.

Senis vargais negalais pakilo nuo suolelio, sukryžiavo rankas ant krūtinės lyg spausdamas trapų mechanizmą, kad šis nesubyrėtų. Nusvirduliavo per grindų plotą, skiriantį suolą ir laiptus. Kairioji pėda užkliuvo už tysančios negyvėlio kojos, ir jis suklupo cyptelėdamas. Krūtinę vėl nudegino skausmas. Diusanderis pažvelgė į laiptelius... į dvylika velniškai stačių laiptelių. Viršuje boluojantis šviesos stačiakampis atrodė nežmoniškai toli.

- *Ein*, - sustenėjo Kurtas Diusanderis užsiropšdamas ant pirmojo laipto. - *Zwei, Drei, Vier.**

Jis užtruko dvidešimt minučių, kol pasiekė linoleumu užklotas virtuvės grindis. Pusiaukelėje diegliai porą sykių baudėsi sugrįžti, ir abu kartus senis sustingdavo užsimerkęs, lūkuriuodamas, puikiai suvokdamas, kad po antro akinančio skausmo dūrio jis greičiausiai pakratytų kojas. Laimei, sopuliai veikiai atlėgo.

Diusanderis nušliaužė prie stalo, aplenkdamas krešančio kraujo balas. Griebė už kakliuko burbono butelį, nurijo gurkšnį ir užmerkė akis. Krūtinėje įsitempęs mazgas šiek tiek atsipalaidavo. Maudulys dar truputį susilpnėjo. Pailsėjęs penkias minutes jis lėtai nuropojo į koridorių. Link telefono, kėpsančio ant nedidelio staliuko.

Baudenų namuose telefonas suskambėjo penkiolika minučių po devintos. Todas tupėjo ant sofos sukryžiavęs kojas, skaitė savo užrašus rengdamasis paskutiniam trigonometrijos (nekenčiamos bei sunkiai suvokiamos, kaip ir visi mokslai, susiję su matematika) testui. Kitame kambario gale įsitaisęs tėvas tikrino čekių knygutės šakneles. Nustebęs, tarsi negalėdamas patikėti savo akimis, baksnojo nešiojamojo skaičiuotuvo mygtukus. Monika, sėdinti arčiausiai telefono, žiūrėjo filmą apie Džeimsą Bondą - prieš dvi dienas per HBO kanalą rodytą juostą Todas įrašė į vaizdo magnetofoną.

- Alio? - ištarė motina. Įteikiant ragelį sūnui, jos kaktoje įsirėžė

---

*Vienas, du, trys, keturi (*vok.*).

raukšlelė. - Tai ponas Denkeris. Sprendžiant iš balso, jis susijaudinęs. Arba nusiminęs.

Vaikino širdis vos neiššoko iš krūtinės, tačiau veido išraiška bemaž nepasikeitė.

- Tikrai? - jis priėjo prie telefono ir paėmė ragelį. - Sveiki, pone Denkeri.

Diusanderis paliepė gergždžiančiu balsu:

- Ateik pas mane, berniuk. Aš patyriau širdies priepuolį. Atrodo, stiprų.

- Vaje, - ištarė Todas bandydamas surikiuoti pakrikusias mintis, užgniaužti sąmonėje išsikerojusią baimę. - Tai labai įdomu, bet jau gana vėlu, ir man reikia mokytis...

- Aš suprantu, jog tu negali kalbėti, - iškriokė Diusanderis. - Todėl paprasčiausiai klausykis. Kol kas greitosios pagalbos nekviesiu, nes iš pradžių privalau apsikuopti. Man būtina pagalba... o tai reiškia, kad ji reikalinga ir *tau*...

- Na... jeigu jau taip sakote... - Todo pulsas paspartėjo iki šimto dvidešimties dūžių per minutę, bet veidas spinduliavo ramybę. Argi jis nežinojo sulauksiąs kažko panašaus? O taip, aišku, kad žinojo.

- Perduok tėvams, jog man atsiuntė laišką, - pratęsė senis. - Svarbų laišką. Supratai?

- Aha.

- Dabar pažiūrėsime, berneli, iš kokio molio tu drėbtas.

- Be abejo. - Todas prisivertė išspausti šykščią šypseną ūmai pamatęs, kad motina nusisuko nuo televizoriaus ir įsistebeilijo į sūnų. - Iki.

Diusanderis ketino dar kažką pridurti, tačiau vaikinas padėjo ragelį.

- Trumpam užsuksiu pas poną Denkerį. - Jis kreipėsi į abu tėvus, bet žvelgė į motiną, kurios akyse vis dar atsispindėjo nerimas. - Ar jums ko nors reikia parduotuvėje?

- Pypkės valiklių ir ledukų, kad atšaldytume tavo mamai norą išlaidauti.

- Labai juokinga, - atsiliepė Monika. - Todai, ar ponas Denkeris...

- Ką, *dėl Dievo meilės*, tu pirkai "Fildinge"? - įsiterpė Dikas.

- Lentynėles niekučiams, jau sakiau tau anksčiau. Todai, ar ponas Denkeris gerai jaučiasi? Jo balsas skambėjo keistai.

- Nejau tokios lentynos išties egzistuoja? Man rodės, jas išgalvojo kuoktelėjusios detektyvus rašančios britės, kad žudikas galėtų be vargo susirasti buką įnagį.

- Dikai, gal leisi man pašnekėti su sūnumi?

- Maloniai prašom. Tik nesuprantu, kam mums reikia lentynėlių *niekučiams?*

- Jis jaučiasi normaliai, - atsakė Todas užsisegdamas striukę. - Bet *išties* susijaudinęs. Gavo laišką nuo sūnėno, kuris gyvena... hmm, tiksliai nežinau, regis, Hamburge arba Diuseldorfe. Iš savo giminaičių nebuvo sulaukęs jokių žinių daugybę metų. Nenuostabu, kad naujiena jį pribloškė. Pono Denkerio regėjimas labai suprastėjęs, todėl jis paprašė manęs perskaityti laišką.

- Tai bent *velniava,* - šūktelėjo Dikas. - Pirmyn, Todai, keliauk ir patenkink senuko smalsumą.

- Aš galvojau, jog ponas Denkeris susirado kitą berniuką, kuris jam skaito, - neatlyžo Monika.

- Susirado, - patvirtino Todas staiga užsiplieksdamas neapykanta motinai ir tai miglotai nuojautai, šmėžuojančiai jos akyse. - Jo greičiausiai nebuvo namuose, o gal tėvai nenorėjo, kad vėlyvą vakarą jis bastytųsi lauke.

- O... aišku. Tiek to, eik. Tik būk atsargus.

- Gerai. Ar tau ką nors nupirkti parduotuvėje?

- Ne. Kaip sekasi ruoštis paskutiniam matematikos testui?

- Trigonometrijos, - pataisė Todas. - Neblogai. Kiek galėjau, tiek įsidėjau į galvą. Vis vien ketinau padėti užrašus į šoną, - nerausdamas sumelavo.

- Jei nori, važiuok "Poršė", - pasiūlė Dikas.

- Ne, verčiau paminsiu pedalus. - Jam reikėjo papildomų penkių minučių, kad susikauptų ir sutramdytų įsišėlusias emocijas - bent jau pabandytų, - nes dabartinės būklės veikiausiai būtų įvairavęs "Poršė" į telefono stulpą.

- Prisisek ant kelio atšvaitą, - tarė Monika, - ir neužmiršk už mus palinkėti gero vakaro ponui Denkeriui.

- Neužmiršiu.

Abejonės, žvilgančios motinos akyse, neišsisklaidė, bet pastebimai priblėso. Todas pasiuntė jai oro bučinį ir numygo į garažą, kur vietoj senojo "Švino" dabar stovėjo lenktyninis itališkas dviratis. Širdis te-

bespurdėjo it pašėlusi, negana to, jį užvaldė beprotiškas troškimas čiupti "Vinčesterį", grįžti į svetainę, nudėti abu tėvus ir keliauti ant šlaito, iškilusio virš greitkelio. Daugiau nebereikėtų kvaršinti galvos dėl Diusanderio. Jokių košmarų, jokių suskretusių valkatų. Jis pleškintų nesustodamas, paskutinę kulką išsaugodamas sau.

Šaltam protui užgniaužus nesveikas mintis, Todas nuvažiavo į Diusanderio namus - virš kelio ritmiškai kilnojosi atšvaitas, ilgus šviesius plaukus plaikstė vėjo šuorai.

- *Jėzau Kristau!* - kone užstaugė jis sustingdamas prie virtuvės durų.

Diusanderis sėdėjo pasviręs virš stalo, įrėmęs į klijuotę alkūnes, tarp kurių stovėjo puodelis. Kakta blizgėjo nuo didžiulių ištryškusio prakaito lašų. Tačiau Todas spoksojo ne į senį. Jis spiginosi į krauju užlietą stalą, kėdę, grindis.

- Kur tu susižeidei? - suriko vaikinas galų gale pajudindamas suakmenėjusias kojas - akimirkos, praleistos tarpduryje, prilygo tūkstantmečiui. *Viskas baigta*, dingtelėjo jam. *Brangute, kylantį balioną matau, jis tolsta vis sparčiau ir sparčiau, aš jam, pupyte, sudie sakau.* Visgi Todas žiūrėjo, kur eina, nenorėdamas įkėblinti į kraujo klaną. - Aš maniau, jog tave nutrenkė sumautas širdies smūgis!

- Čia ne mano kraujas, - sumurmėjo Diusanderis.

- Ką? - Todas sustojo kaip įbestas. - Ką tu pasakei?

- Nusileisk į rūsį, ir suprasi, ką privalai padaryti.

- Ką, velniai rautų, tai *reiškia?* - iškošė vaikinas. Staiga jo galvoje sukirbėjo siaubinga mintis.

- Negaišk brangaus laiko, berneli. Manau, tai, ką pamatysi laiptų apačioje, tave nelabai nustebins. Guldau galvą, jog šioje srityje tau nestinga asmeninės patirties.

Todas pasvilino senį suglumusiomis akimis dar porą sekundžių ir nėrė į rūsį, vienu šuoliu įveikdamas po du laiptelius. Silpnoje gelsvos lemputės skleidžiamoje šviesoje įžiūrėjo kažkokį pavidalą. Iš pradžių pagalvojo, jog tai šiukšlių maišas, bet netrukus išvydo iš po celofano styrančias kojas bei purvinas rankas, diržo prispaustas prie šonų.

- Jėzau Kristau, - pakartojo. Šį kartą iš gerklės išsprūdo bejėgiškas kuždesys.

Jis priglaudė plaštaką prie sausų it švitrinis popierius lūpų. Trumpam užsimerkė... kai praplėšė vokus, jau buvo sutramdęs įsisiautėjusias emocijas.

Žengtelėjęs į priekį vaikinas pastebėjo kastuvo kotą, kyšantį iš negilios duobės tolimajame rūsio kampe, ir kaipmat suprato, ką Diusanderis veikė, prieš patirdamas širdies smūgį. Šnerves kuteno šleikštus pūvančių pomidorų tvaikas. Šitą kvapą teko užuosti ir anksčiau, tačiau kambariuose jis buvo silpnesnis, juolab kad paskutinius kelerius metus Todas retai kada aplankydavo senį. Nūnai susiprotėjęs, *kodėl* ankšta patalpa persisunkusi smarve, vaikinas vos neišvėmė vakarienės. Kelis žiauktelėjimus prislopino burną ir nosį užspaudęs delnas.

Pamažu, labai pamažu jis atgavo savitvardą.

Stvėręs lavoną už kojų Todas nutempė jį iki kapo pakraščio. Paleido numirėlio galūnes, kairiosios rankos riešu nusibraukė nuo kaktos prakaitą ir kuriam laikui sustingo mąstydamas taip įnirtingai, kaip dar niekad anksčiau gyvenime. Galop čiupęs kastuvą ėmė rausti duobę. Iškasė penkias pėdas žemių, užsiropštė ant kapo krašto ir vienu spyriu nurideno negyvėlį į stačiakampį duburį. Stovėdamas ant šio pakraščio nudelbė kūną įdėmiu žvilgsniu. Suplyšę džinsai. Suodinos nušašusios rankos. Akivaizdu, jog tai valkata. Ironiška padėtis mažne pasirodė juokinga... tokia juokinga, kad norėjosi pratrūkti isteriškai kvatoti.

Jis užbėgo laipteliais į virtuvę.

- Kaip laikaisi? - paklausė Diusanderio.

- Išgyvensiu. Ar tu juo pasirūpinai?

- Darau, ką galiu, aišku?

- Paskubėk. Darbo netrūks ir viršuje.

- Tave reikėtų sušerti kiaulėms, - drėbtelėjo Todas ir grįžo į rūsį, Diusanderiui nespėjus atsikirsti.

Vaikinas buvo beužkasąs apskretėlį, kai į širdį įsiskverbė bloga nuojauta. Kažkas čia ne taip. Jis pažiūrėjo į kapą, viena ranka gniauždamas kastuvo kotą. Iš kauburėlio kyšojo benamio kojos - viena apauta senu pusbačiu, ant kitos užmauta pajuodusi kojinė, kuri kitados, prezidentaujant Taftui, galėjo būti balta.

Vienas pusbatis? *Vienas?*

Apibėgęs krosnelę Todas sustojo laiptų papėdėje. Įniko dairytis žaibuodamas akimis. Stiprėjantis galvos skausmas varstė pulsuojan-

čius smilkinius tarsi grąžtas, besibaudžiantis išsiveržti iš smegeninės. Apverstą batą pamatė už penkių pėdų, tuščio stelažo šešėlyje. Stvėręs jį grįžo prie kapo, įmetė į duobę, kurią paskubomis užvertė žemėmis.

Vaikinas sulygino kapavietę, keletą kartų vožtelėdamas per ją kastuvo plokštuma. Tuomet stvėrė grėblį ir ėmė dantukais braukyti per grindis mėgindamas nuslėpti, jog čia kažkas kapstė žemes. Bergždžios pastangos. Neseniai išrausta ir vėl užkasta duobė visuomet atrodydavo taip, lyg būtų neseniai išrausta ir vėl užkasta. Kita vertus, į rūsį niekas nosies nekaišios, ar ne? Bent to reikėtų tikėtis.

Užlėkęs laiptais aukštyn Todas vos atgavo kvapą.

Senio alkūnės nuslydo į šonus, galva sudribo ant stalo. Užmerktų akių vokai švytėjo purpuriniu astrų atspalviu.

- Diusanderi! - suriko Todas, savo burnoje pajutęs karštą ir aitrų - baimės, sumišusios su adrenalinu bei pulsuojančiu krauju - prieskonį. - *Nedrįsk* padvėsti ant mano rankų, senas šūdžiau!

- Prikąsk liežuvį, - neatsimerkdamas suburbėjo Diusanderis. - Antraip prižadinsi visą kvartalą.

- Kur tavo valikliai? “Lestoilis”... “Top džob”... ar kažkas panašaus. Ir skudurai. Man būtini skudurai.

- Po kriaukle.

Kraujo klanai beveik išdžiūvo. Pakėlęs galvą senis stebėjo, kaip Todas šliaužioja ant grindų, nuo linoleumo gremždamas pirmąją balą ir lašus, nuvarvėjusius kėdės, ant kurios sėdėjo velionis benamis, kojelėmis. Vaikiščias kramtė lūpas nelyginant arklys, kandžiojantis žąslus. Kai jis pagaliau baigė darbą, virtuvėje pasklido gaižus valiklio kvapas.

- Po laiptais rasi dėžę su senais skudurais, - tarė Diusanderis. - Iškruvintas pašluostes nukišk ant dugno. Nepamiršk nusiplauti rankų.

- Man nereikia tavo patarimo. *Tu* mane įvėlei į šitą košę.

- Tikrai? Sakyčiau, tu šauniai susitvarkei su užduotimi. - Diusanderio balse pasigirdo senos pašaipios gaidelės, tačiau po sekundės jo veidą vėl perkreipė skausmo kupina grimasa. - Negaišk laiko.

Todas nutrenkė krauju aptekusius skarmalus į dėžę, paskutinį kartą užbėgo laiptais aukštyn. Nervingai juos nužvelgė ir išjungęs šviesą uždarė rūsio duris. Grįžo prie kriauklės, pasiraitojo rankoves, pakišo rankas po karščiausiu vandeniu, kokį tik pajėgė iškęsti. Nulei-

dęs pirštus į putas, sugraibė jose mėsininko peilį, kuriuo naudojosi Diusanderis.

- Norėčiau perpjauti tau gerklę, - niūriai sumurmėjo.

- Aha, ir sušerti mane kiaulėms. Nė kiek neabejoju, jog norėtum.

Vaikinas praskalavo ašmenis, išdžiovino ir padėjo į šoną. Skubiai suplovė indus, išleido vandenį ir nuvalė kriauklės paviršių. Šluostydamas delnus dirstelėjo į laikrodį. Paaiškėjo, kad jau dvidešimt minučių po dešimtos.

Nudrožęs į koridorių Todas pakėlė telefono ragelį, įsmeigė į aparatą mąslias akis. Sąmonės kertelėje kirbėjo nemaloni nuojauta, kad jis kažką užmiršo - kažką tokį velniškai svarbų, kaip ir valkatos batas. Ką būtent? Todas nežinojo. Jei ne smilkinius diegiantis maudulys, gal ir būtų prisiminęs. Prakeiktas galvos skausmas. Paprastai jis nesiskųsdavo atmintimi, todėl šioje žiojinti spraga kėlė baimę.

Surinkus tris dvejetus, ragelyje nuskambėjo pyptelėjimas, po kurio atsiliepė balsas:

- Santo Donato klinikos. Kokiais sveikatos sutrikimais skundžiatės?

- Aš esu Todas Baudenas. Skambinu iš Klermonto gatvės, 963 numerio. Reikia greitosios pagalbos.

- Kas atsitiko, sūneli?

- Mano draugas ponas D... - vaikinas taip prikando lūpą, kad iš jos ištryško kraujas. Akimirkai iš galvos išgaravo visos mintys, teliko skausmingas pulsavimas. *Diusanderis*. Anoniminiam balsui jis vos neišdavė tikrosios senio pavardės.

- Nusiramink, sūneli. Giliai įkvėpk. Viskas bus gerai.

- Mano draugas ponas Denkeris... - pratęsė Todas. - Rodos, jis patyrė širdies priepuolį.

- Kokie simptomai?

Išgirdęs apie krūtinę suraižiusius dieglius, kurie persikraustė į kairiąją ranką, balso savininkas pareiškė, jog greitoji pagalba atvyks po dešimties dvidešimties minučių - nelygu, kokios kelyje bus eismo sąlygos. Todas padėjo ragelį ir priglaudė plaštakas prie akių.

- Ar iškvietei medikus? - suvebleno Diusanderis.

- *Taip!* - riktelėjo vaikinas. - *Taip, iškviečiau! Taip, po velnių, taip! Taip, taip, taip! Tik užsičiaupk!*

Jis prisispaudė rankas prie akių taip stipriai, kad išvydo tava-

ruojančius ratilus, kurių akinantis baltumas nusidažė raudoniu. *Susitvardyk, Todai mažuli. Atsikvošėk, nustok karščiuotis, susitvardyk. Imkis darbo.*

Atsimerkęs jis vėl pakėlė ragelį. Dabar laukė sunkioji dalis. Metas paskambinti namo.

- Alio, - atsiliepė švelnus, mandagus Monikos balsas, ir Todo sąmonėje šmėkštelėjo vizija - jis išvydo save grūdantį "Vinčesterio" vamzdį į motinos šnerves, nuspaudžiantį gaiduką, regintį kraujo pliūpsnį.

- Čia Todas, mama. Leisk pakalbėti su tėčiu.

Jis seniai nebevadino Monikos mama. Nujautė, kad ji kaipmat supras užuominą. Taip ir įvyko.

- Kas yra? Kažkas atsitiko, Todai?

- Leisk su juo pašnekėti!

- Bet kas...

Iš ragelio atsklido traškesys, dunkstelėjimas ir motinos balsas, besikreipiantis į tėvą. Todas pasiruošė.

- Tėti, ponas Denkeris... regis, jis patyrė širdies smūgį. Beveik esu tuo tikras.

- Jėzau! - sprendžiant iš pritilusio balso, Dikas atitraukė nuo ausies ragelį perdavė informaciją savo žmonai. Tuomet vėl kreipėsi į sūnų: - Jis gyvas? Kaip tau atrodo?

- Gyvas. Sąmonės neprarado.

- Ačiū Dievui. Kviesk greitąją pagalbą.

- Ką tik iškviečiau.

- Du du du?

- Taip.

- Šaunuolis. Gali pasakyti, kokia jo būklė?

- Nežinau, tėti. Operatorė užtikrino, kad greitosios pagalbos mašina netrukus atvažiuos, bet... hmm... man baisoka. Ar negalėtum atvykti čia ir su manimi palaukti gydytojų?

- Būsiu po keturių minučių.

Todo ausis pasiekė tolimas motinos balsas, tačiau neaišku, ką ji sakė, nes ryšys nutrūko tėvui padėjus ragelį. Vaikinas pasekė jo pavyzdžiu.

Keturios minutės.

Keturios minutės, per kurias būtina atlikti visus neužbaigtus darbus. Keturios minutės, per kurias teks prisiminti tai, kas galbūt iškrito

iš galvos. Ar jis *išties* kažką užmiršo? Gal viskuo kalti įsitempę nervai? Dieve, kaip gaila, kad reikėjo skambinti tėvui. Bet juk tai natūralu, ar ne? Be abejo. Kokio kito *natūralaus* dalyko derėjo neužmiršti? Kokio...

- Ach, tu, šūdo galva! - staiga sušvokštė Todas. Nėrė atgal į virtuvę, pripuolė prie senio, nuleidusio galvą ant stalo, primerkusio padūmavusias akis. - Diusanderi! - užstaugė energingai purtydamas jo pečius, bet vietoj atsakymo teišgirdo dejonę. - Atsipeikėk! Atsipeikėk, dvokiantis senas išpera!

- Ką? Jau atvažiavo greitoji pagalba?

- Laiškas! Po minutės kitos čia atsibels mano tėvas. *Kur tas pašvinkęs laiškas?*

- Koks... koks laiškas?

- Tu liepei perduoti jiems, jog sulaukei svarbaus laiško... - iš baimės Todui nudiegė paširdžius. - Aš pasakiau, kad gavai žinią iš užsienio... iš Vokietijos. Jėzau Kristau! - jis persibraukė pirštais plaukus.

- A-a... laiškas. - Diusanderis vargais negalais pakėlė galvą. Raukšlelių išvagoti jo skruostai nesveikai pagelsvėjo, lūpos pamėlynavo. - Atrodo, nuo Vilio. Vilio Frankelio. Brangaus... brangaus Vilio.

Nukreipęs akis į laikrodį Todas pamatė, jog praėjo jau dvi minutės nuo to momento, kai jis padėjo ragelį. Tėvas *nieku gyvu* nesugebės įveikti atstumo, skiriančio jų namus nuo Diusanderio landynės, per keturias minutes, tačiau sėdęs į "Poršė" vis tiek neilgai trukus čia atlėks. Įvykiai klostėsi pernelyg sparčiai, o jis *tebejautė* kažko neatlikęs iki galo. Kad ir kaip būtų, dabar ne metas nugrimzti į apmąstymus.

- Tvarka. Vadinasi, man beskaitant, tu susijaudinai ir nuvirtai, pakirstas širdies priepuolio. Gerai. Kur jis?

Diusanderis vėpsojo į vaikiną nieko nesuvokiančiomis akimis.

- Kur laiškas?

- Koks laiškas? - sulemeno senis, ir Todui panižo nagus užsmaugti girtą, iškriošusį monstrą.

- Tas, kurį tau skaičiau! Nuo Vilio.... kur jis?

Abu pažvelgė į stalą tarsi tikėdamiesi išvysti, kaip ant klijuotės materializuojasi laiškas.

- Antrame aukšte, - pagaliau išspaudė Diusanderis. - Miegamajame prieik prie tualetinio staliuko. Trečiame stalčiuje rasi medinę dėžutę. Privalėsi nulaužti dangtelį, nes spynos raktą velniai žino kada pamečiau. Joje sudėti seni laiškai nuo vieno mano draugo. Visi be parašų ir be datų. Parašyti vokiškai. Kelių puslapių užteks, kad savo tėvui ramiai galėtum pūsti miglą į akis, kaip sakote jūs, amerikiečiai. Jei paskubėsi...

- Ar tu *pašėlai?* - užriaumojo Todas. - Aš nesuprantu vokiškai! Kaip man skaityti laišką, parašytą vokiškai, apspangęs suski?

- Kodėl Vilis turėtų rašyti angliškai? - pailsusiu balsu atšovė Diusanderis. - Jei tu skaitytum vokiečių kalba, *aš* suprasčiau. Aišku, tavo tarimas būtų siaubingas, bet man vis vien pavyktų...

Senis sakė tiesą kaip visada, ir Todui nė kiek nemagėjo laukti pratęsimo. Diusanderis lenkė jį vienu žingsniu netgi po širdies smūgio. Nudriuokęs koridoriumi vaikinas stabtelėjo prie laukujų durų, įsiklausė, tačiau "Poršė" burzgimo neišgirdo. Visgi laikrodis bylojo, jog tėvas gali pasirodyti bet kurią akimirką. Jau buvo praėjusios penkios minutės.

Vienu stryktelėjimu įveikdamas po kelias pakopas Todas užskuodė į antrą aukštą ir įsiveržė į Diusanderio miegamąjį. Niekada anksčiau čia nesilankė, net nerodė noro pamatyti, kur senis kirmija, todėl sekundę kitą stovėjo nejudėdamas, paklaikusiomis akimis žvalgydamasis nepažįstamoje teritorijoje. Galop pastebėjo tualetinį staliuką - tokiais pigiais, neišvaizdžiais niekniekiais, pasak tėvo, prekiaujama šiuolaikinėse nukainotų baldų parduotuvėse. Priklupęs priešais stalą vaikinas trūktelėjo į save trečiąjį stalčių. Šis išniro iki pusės, pakrypo į šoną ir užstrigo savo plyšyje.

- Išlįsk, velniai rautų, - sukuždėjo Todas. Jo veidas mirtinai išblyško, neskaitant dėmelių, kruvinu atspalviu nudažiusių skruostus, ir žydrų akių, kurios atrodė tamsios bei niaurios lyg audros debesys, pakibę virš Altanto vandenyno. - *Išlįsk*, sumautas, šūdinas daikte!

Jis patraukė stalčių su tokia jėga, kad visas staliukas pasviro į priekį ir vos nenuvirto, prieš nuspręsdamas sugrįžti į pradinę padėtį. Šovęs iš prorėžos medinis stačiakampis nusileido ant Todo kelių. Ant grindų išsibarstė Diusanderio kojinės, apatiniai, nosinės. Panaršęs tai, kas liko stalčiuje, jis iškrapštė dėžutę, devynių colių ilgio ir trijų colių

aukščio. Pabandė atidaryti dangtelį. Nepavyko. Spynelė buvo užrakinta, kaip ir sakė senis. Šį vakarą nieko neįmanoma gauti dykai.

Jis sukišo išsimėčiusius drabužius į stalčių, pastarąjį įgrūdo atgal į pailgą prapjovą. Persikreipusios lentelės vėl užstrigo stačiakampėje angoje. Jausdamas, kaip veidą užlieja prakaitas, purtydamas rankeną, Todas šiaip ne taip ištiesino stalčiuką ir pagaliau įstūmė jį į vietą. Tuomet atsistojo laikydamas rankose dėžutę. Kiek praėjo laiko?

Diusanderio lovos gale dunksojo stulpeliai, į vieną iš jų vaikinas tvojo dėžutę - trenkė iš visų jėgų, išsišiepdamas nuo skausmingos atatrankos, nuvibravusios rankomis iki pat alkūnių. Dirstelėjo į spyną, tačiau toji, neskaitant kelių įlenkimų, atrodė sveikut sveikutėlė. Vėl užvožė ja per lovūgalį, šįsyk netgi stipriau, nepaisydamas skausmo. Nuo stulpo atskilo medžio skiedros, tačiau užraktas nepasidavė. Todas spigiai sukikeno, žengė prie kito lovos kampo, pakėlė virš galvos rankas ir kiek leidžia jėgos rėžė dėžę į stulpą. Spyna suskilo.

Jam atšovus dangtelį, miegamojo langą nutvieskė automobilio žibintai.

Vaikinas įniko energingai knaisioti dėžutę. Rado atvirukus. Medalioną. Daug kartų sulankstytą nuotrauką su moters, pasirišusios juodus rantytus keliaraiščius ir nieko daugiau nevilkinčios, atvaizdu. Seną piniginę. Kelis suklastotus asmens pažymėjimus. Tuščią odinį paso aplanką. Ir laiškus, žinoma, ant paties dugno.

Šviesoms ryškėjant, jis išgirdo gerai pažįstamą “Poršė” variklio riaumojimą. Garsėjantis burzgesys neilgai trukus nutilo.

Todas čiupo tris paprastus lapus, vokiškai smulkiu šriftu prirašytus iš abiejų pusių, ir išbėgo iš kambario. Beveik nusigavęs iki laiptų prisiminė, jog paliko aplaužytą dėžutę ant Diusanderio lovos. Grįžęs atgal stvėrė ją ir atidarė trečiąjį stalčių. Kaip ir anksčiau, šis su girgždesiu užsikirto.

Kažkur priešakyje sutraškėjo rankinis “Poršė” stabdis, atsidarė vairuotojo durelės ir, Dikui Baudenui jas užšovus, pasigirdo pokštelėjimas.

Gailiai sudejavęs Todas įdėjo dėžutę į kreivą stalčių, pašoko ir atsivėdėjęs į jį spyrė. Stalčiukas klusniai įsmuko į savo ertmę. Vaikinas akimirką pastovėjo mirksėdamas, negalėdamas patikėti savo akimis, pakui nėrė žemyn į koridorių. Laiptų pusiaukelėje išgirdo, kaip lauke, link Diusanderio namo atbėga tėvas. Todas peršoko per turėklus,

švelniai nusileido ant grindų ir įlėkė į virtuvę gniauždamas rankoje lapus.

Beldimas į duris.

- Todai? Todai, čia aš!

Tolumoje žviegė greitosios pagalbos sirenos. Senis kiūtojo nukoręs galvą, pusiau be sąmonės.

- Ateinu, tėti! - suriko vaikinas. Išsklaidęs puslapius ant stalo, idant susidarytų įspūdis, kad jie buvo paskubomis nušveisti šalin, nubėgo į koridorių ir atrakino laukujes duris.

- Kur jis? - paklausė Dikas Baudenas, sprausdamasis pro sūnų.

- Virtuvėje.

- Tu viską padarei teisingai. - Tėvas jį apkabino, negrabiai, lyg būtų susidrovėjęs.

- Tikiuosi, kad nieko neužmiršau, - kukliai atsakė Todas nusivesdamas Diką į virtuvę.

Skubant išgabenti Diusanderį iš namų, mažai kam rūpėjo tokia smulkmena, kaip laiškas. Dikas Baudenas paėmė lapus, tačiau, pro duris įžengus medikams su neštuvais, vėl nuleido juos ant stalo. Todas su tėvu nuvyko į ligoninę sekdami paskui greitosios pagalbos automobilį. Senį apžiūrėjęs gydytojas išklausė vaikino paaiškinimų nieko neklausinėdamas. Galų gale "ponas Denkeris" buvo aštuoniasdešimties metų, negana to, pasižymėjo ne pačiu sveikiausiu gyvenimo būdu. Daktaras pagyrė jaunąjį Baudeną už puikią nuovoką bei ryžtingus veiksmus, kuriuos vaikinas parodė gelbėdamas ligonį. Todas sumurmėjo padėkos žodžius ir paklausė tėvo, ar jie galėtų keliauti namo.

Įsėdęs į "Poršė", Dikas pareiškė juo didžiuojąsis. Todas beveik nieko negirdėjo paniręs į savo mintis, vėl mąstydamas apie "Vinčesterį".

18

Tą pačią dieną Morisas Haiselis susilaužė stuburą.

Morisas *neketino* žalotis, jis tenorėjo prikalti nutekamojo vamzdžio kampą prie vakarinio namo šono. Mažiausia, ko geidė, tai išgirsti, kaip traška lūžtantys kaulai. Jo gyvenime ir taip nestigo sielvarto. Pirmoji žmona atsisveikino su gyvybe tesulaukusi dvidešimt penkerių,

abi jųdviejų dukterys taip pat mirė. Brolis žuvo tragiškoje autoavarijoje netoli Disneilendo 1971-aisiais. Patį Morisą, netrukus sulauksiantį šešiasdešimtojo gimtadienio, kankino sparčiai progresuojantis artritas. Abi rankas bjaurojo karpos, kurios, nudegintos gydytojų, veikiai ataugdavo. Be to, pastaruoju metu jo galva vis dažniau kentėdavo nuo migrenos priepuolių, o kaimynas Roganas, tas kvėša, vadino jį "katinu". Kalbėdamas su Lidija, antrąja žmona, Morisas neretai spėliodavo, ar Roganas labai apsidžiaugtų, jeigu jį pramintų "hemorojumi".

- Liaukis, Morisai, - tokiais atvejais sakydavo Lidija. - Tu nesupranti juokų, *niekada* jų nesuprasdavai. Kartais svarstau, kaip aš galėjau ištekėti už žmogaus, *visiškai* neturinčio humoro jausmo? Mes iškeliavome į Las Vegą, - kreipdavosi žmona į tuščią virtuvę, tarytum šioje būtų susirinkusi minia žiūrovų, - matėme Badžio Heketo pasirodymą, tačiau mano vyras nenusijuokė *nė sykio.*

Neskaitant artrito, karpų bei migrenos, Morisas turėjo Lidiją, kuri, Dievas mato, per pastaruosius penkerius metus, nuo pat... nuo gimdos išpjovimo operacijos, virto tikra zirzekle. Taigi jam netrūko širdgėlos bei galybės problemų ir be lūžusio stuburo.

- *Morisai!* - suriko Lidija išnirdama pro kiemo duris, pašluoste valydamasi nuo rankų pamuiles. - Morisai, tučtuojau nusileisk nuo kopėčių!

- Ką? - jis pakreipė galvą, kad galėtų matyti žmoną. Stovėjo beveik pačiame aliumininių skėčiamųjų kopėčių viršuje. Ant vieno skersinio geltonavo lipdukas su užrašu: ATSARGIAI! VIRŠ ŠITOS PAKOPOS GALITE NETIKĖTAI PRARASTI PUSIAUSVYRĄ! Prieš pradėdamas taisyti nutekamąjį vamzdį Morisas pasirišo staliaus prijuostę su giliomis kišenėmis, į vieną prisipylė vinių, kitą užpildė kabėmis. Ant nelygios žemės stovinčios kopėčios šiek tiek susvyravo, kai jis pasisuko. Sprandą pervėrė erzinančios migrenos preliudija, todėl Morisas buvo beprarandąs kantrybę. - *Ką?*

- Leiskis žemyn, nes dar susilaužysi nugarą.

- Tuojau baigsiu.

- Tu siūbuoji ant kopėčių lyg sėdėdamas valtyje. Lipk žemyn.

- Nulipsiu pabaigęs darbą! - piktai atšovė jis. - Palik mane ramybėje!

- Tu susilaužysi nugarą, - melancholiškai pakartojo žmona ir pradingo tarpduryje.

Po dešimties minučių, kaldamas paskutinę vinį į lietvamzdį, pasviręs taip, kad vos išlaikė pusiausvyrą, jis išgirdo katino miaukimą ir nuožmų amsėjimą.

- Dėl Dievo meilės, kas čia...

Jam apsižvalgius, kopėčios pavojingai sulingavo. Tą pačią akimirką iš už garažo kampo išlėkė jų katinas, pramintas Paleistuviu (deja, niekas taip nesiteikė vadinti *Moriso*), pašiaušęs savo gaurus, blykčiodamas žaliomis akimis. Žvėrelį persekiojo Roganams priklausantis kolių veislės jauniklis, nukoręs liežuvį, įkandin savęs vilkdamas pasaitėlį.

Akivaizdžiai neprietaringas Paleistuvis pralėkė po išskėstomis kopėčiomis. Kolis nusekė iš paskos.

- Žiūrėk, kur bėgi, kvailas gyvuly! - sustūgo Morisas.

Kopėčios susverdėjo. Šunytis užkliudė šonu karkasą, ir šis nuvirto kartu su kliegiančiu Morisu. Iš staliaus prijuostės pažiro vinys bei kabės. Vyrukas dribtelėjo apačion perpus įsirėždamas į betoninį takelį, ir nugarą pervėrė agoniško skausmo dūris. Veikiau pajuto, nei išgirdo, kaip sutraškėjo stuburas. Pasaulį trumpam apgaubė pilkšva migla.

Kai aplinkiniai objektai atgavo apibrėžtus kontūrus, jis tebetysojo iki pusės išsikėtojęs ant takelio, tarp vinių ir įkabų. Šalia klūpėjo raudanti Lidija. Pro kaimynines duris išniro ir Roganas, baltas kaip drobulė.

- Aš tau sakiau! - vebleno žmona. - Aš tau sakiau nulipti nuo kopėčių! O dabar... pažvelk, kas atsitiko!

Morisas nedegė noru dairytis. Dusinantis, pulsuojantis skausmas spaudė liemenį nelyginant diržas, tačiau tai ne blogiausia: žemiau juosmens jis nieko nejautė... visiškai nieko.

- Verkti galėsi vėliau, - sušvokštė. - Iškviesk gydytoją.

- Aš paskambinsiu greitajai pagalbai, - pasisiūlė Roganas ir smuko atgal į savo namus.

- Lidija, - urgztelėjo Morisas liežuviu susidrėkindamas lūpas.

- Ką? Ką, Morisai? - jai pasilenkus, ant vyriškio skruosto užtiško ašara, nuo kurios jis krūptelėjo. Žmonos jausmų protrūkis sujaudino, bet tokios akimirkos neteikė malonumo, nes nuo menkiausio judesio skausmas gerokai sustiprėdavo.

- Lidija, mane vėl kankina migrena.

- Ach, vargšeli, Morisai. Juk aš tau *sakiau*...

- Man skauda galvą, nes to kvėšos Rogano šuo lojo kiaurą naktį, ir aš negalėjau užmigti. Šiandieną, besivaikydamas mūsų katiną, prakeiktas šunpalaikis nugriovė kopėčias. Atrodo, lūžo mano stuburas.

Lidija suspigo. Nuo veriančio garso suvibravo Moriso pakaušis.

- Lidija, - sukrenkštė jis vėl apsilaižydamas lūpas.

- Ką, brangusis?

- Šį tą įtariau daugelį metų. Dabar esu tuo tikras.

- Kuo, mano vargšeli?

- Dievo nėra, - atsakė Morisas ir apalpo.

Jį išvežė į Santo Donato ligoninę, ir daugmaž tuo metu, kai būtų reikėję valgyti Lidijos paruoštą klaikaus skonio (kaip visada) vakarienę, gydytojas pranešė, jog Morisas Haiselis daugiau niekuomet nevaikščios. Jo kūną įkalino gipso sluoksnyje. Paėmė kraujo bei šlapimo mėginius. Daktaras Kemelmanas patikrino akis ir pastukseno mažučiu guminiu plaktuku per kelius, tačiau nė viena koja nevirptelėjo atitinkamai sureaguodama. Kad ir kur jis pažvelgtų, aplinkui sukiojosi Lidija, be paliovos plūstanti ašaromis, keičianti nosines vieną po kitos. Ji būtų galėjusi sielvartauti namuose, tačiau nesitraukė nuo savo vyro nė per žingsnį, apsirūpinusi deramu kiekiu nėriniuotų nosinaičių tam atvejui, jei užsitęstų raudų priepuoliai. Lidija pasakė iškvietusi savo motiną, ir toji netrukus turėtų atvykti į ligoninę. („Puiku, Lidija", - atsakė jis, nors iš visų pasaulio žmonių labiausiai nekentė uošvės.) Ji paskambino rabinui, kuris irgi veikiai čia pasirodys. („Puiku, Lidija", - atsakė jis, nors į sinagogą nebuvo kėlęs kojos penkerius metus ir nė nežinojo, kuo vardu dabartinis rabinas.) Be to, susisiekė su Moriso viršininku, ir šis paprašė perduoti užuojautos žodžius bei geriausius linkėjimus, kadangi pats negalėsiąs artimiausiu metu apsilankyti ligoninėje. („Puiku, Lidija", - atsakė jis, nors cigarus kramtančio išperos Frenko Haskelio nekentė taip pat, kaip ir žmonos motinos.) Galiausiai gydytojai davė sužeistajam valiumo ir išsiuntė Lidiją iš palatos. Gana greitai Morisas ėmė snūduriuoti - jokių rūpesčių, jokios migrenos... visiškai nieko. Jeigu mane ir toliau girdys šiomis mėlynomis piliulėmis, dingtelėjo mintis į galvą prieš užmiegant, galėčiau vėl užsiropšti ant tų kopėčių, nukristi ant žemės ir susilaužyti stuburą.

Jis pabudo - tiksliau sakant, atgavo sąmonę - auštant, tyliausiu paros metu ligoninėje. Skausmas pranyko, Morisą apėmė begalinė ra-

mybė bei nesvarumo pojūtis. Lovą supo kažkoks keistas įtaisas, panašus į voverės narvą, suręstą iš nerūdijančio plieno strypų, trosų, skriemulių bei kabelių, iškėlusių aukštyn kojas. Nugara, regis, tysojo ant išgaubto pakilimo, tačiau, negalėdamas pakreipti galvos, jis neįstengė pamatyti, ant ko gulįs.

Kitiems dar blogiau, pagalvojo Morisas. *Kiekviename pasaulio kampelyje atsirastų gausybė žmonių, kuriems dar blogiau negu man. Izraelyje palestiniečiai sprogdina autobusus su fermeriais, tapusiais politiniais nusikaltėliais vien todėl, kad panūdo nuvažiuoti į miestą ir užsukti į kino teatrą, tuo tarpu izraeliečiai atsilygina už skriaudą apmėtydami bombomis Palestinos teritoriją ir žudydami vaikus kartu su spėjamais teroristais. Kitų likimas baisesnis už manąjį... tai nereiškia, jog aš patenkintas savo padėtimi, bet kitiems dar blogiau negu man.*

Jis ne be vargo kilstelėjo ranką - kūną nutvilkė maudulys, laimei, vos pastebimas - ir prieš akis sugniaužė kumštį. Štai. Rankos sveikut sveikutėlės. Na, ir kas, kad žemiau juosmens nieko nejaučia? Įvairiose šalyse netrūksta žmonių, suparalyžiuotų nuo *kaklo*. Pilna raupsuotųjų arba mirštančių nuo sifilio. Galbūt kažkur šiuo momentu vyrai ir moterys lipa į lėktuvą, kuriam lemta sudužti. Ne, jį užklupusios nelaimės - ne pačios bjauriausios pasaulyje.

Kitados teko susidurti *išties* su šlykščiais dalykais.

Morisas pakėlė kairiąją ranką. Susidarė įspūdis, tarytum šioji būtų besvorė, atskirta nuo kūno. Jis vilkėjo ligoninės išduotus naktinius marškinius su trumpomis rankovėmis, todėl ant savo dilbio aiškiai matė nublukusį mėlynu rašalu ištatuiruotą numerį. P499965214. Priemiestyje nusiridenti nuo kopėčių, susilaužyti nugarą, atkeliauti į švarią bei sterilią miesto ligoninę, kur visus rūpesčius nuslopins valiumo tabletė, tėra grynas malonumas, palyginti su tais kraupiais karo laikais.

Širdį suspausdavo, vien prisiminus purvinus dušus, kuriose gyvybės neteko Ruta, pirmoji žmona. Arba kapais tapusius griovius - net ir užsimerkęs regėdavo žmones, išsirikiavusius prie žiojinčių duobės nasrų, girdėdavo šūvių salves, išvysdavo, kaip aukos pliumptelėdavo atbulos it kreivos šleivos skudurinės lėlės. Jau neminint krematoriumų, prasmardinusių apylinkes žydų, degančių lyg nematomi fakelai,

tvaiku. Siaubo perkreipti draugams ir artimiesiems priklausantys veidai, kurie tirpo nelyginant blėstančios žvakės, traukėsi bei siaurėjo *prieš tavo akis*, kol pagaliau išnykdavo. Kur? Kur dingsta fakelo liepsna, ją užpūtus šaltiems oro šuorams? Keliauja į dangų? Į pragarą? Kur prapuola švieselės tamsoje, žvakės vėjo gūsiuose? Jobui galiausiai palūžus ir suabejojus Aukščiausiuoju, šis paklausė: *Kur tu buvai, kai aš kūriau pasaulį?* Morisas Haiselis, atsidūręs Jobo vietoje, atšautų: *kur Tu buvai, kai merdėjo mano Ruta, tu,* kvėša? *Žiūrėjai, kaip "Jankiai" žaidžia prieš "Senatorius"? Jei nesugebi daugiau dėmesio skirti savo darbui, nešdinkis man iš akių.*

Taip, gyvenime netrūko bjauresnių dalykų nei sulaužyta nugara. Bet negi Dievas galėtų leisti žmogui susižaloti ir būti suparalyžiuotam iki mirties po to, kai jis matė žūstančias dukteris, žmoną, draugus?

Ne, negalėtų. Vadinasi, Dievo nėra.

Iš akies kampelio ištryškusi ašara lėtai nutekėjo iki ausies. Už palatos ribų tyliai nuaidėjo skambutis. Sugirgždėjo koridoriaus grindys pro šalį nutipenus baltiems seselės batukams su rumbuotais kaučiuko padais. Pro atidarytas kambario duris ant tolimosios sienos jis įžvelgė raides SYVIOS PRIEŽ ir spėjo, jog ant ženklo užrašyta: INTENSYVIOS PRIEŽIŪROS SKYRIUS.

Ausis pasiekė paklodžių šiugždesys.

Atsargiai pakreipęs galvą į dešinę, nusisukdamas nuo durų, Morisas pamatė spintelę, ant kurios išvydo vandens ąsotėlį bei įmontuotus du mygtukus - juos reikėjo spausti, norint išsikviesti seselę. Toliau, kitoje lovoje, gulėjo vyriškis. Iš pažiūros žmogus atrodė senesnis ir labiau pasiligojęs už Morisą. Skirtingai nuo pastarojo, jis nebuvo įspraustas į milžinišką, graužikams skirtą ratą, tačiau prie senio gulto stovėjo lašelinė, o priešais lovūgalį dunksojo kažkoks monitorius. Pageltusią kaimyno odą aplink lūpas ir akis išraizgė gilios raukšlelės. Ant pagalvės krito gelsvai žili plaukai, primenantys suvytusius negyvus stagarėlius. Akių vokai blizgėjo mėlynu atspalviu, didžiulėje nosyje aiškiai regimi kapiliarai liudijo, jog žmogus ilgą laiką nesiskyrė su buteliu.

Morisas nusigręžė... ir vėl atsisuko. Palatą užliejant vis ryškesniems aušros spinduliams, bundant ligoninei, jį apėmė keistas jaus-

mas, jog kaimynas kažkur matytas. Ar tai įmanoma? Sprendžiant iš išvaizdos, tam senukui nuo septyniasdešimt penkerių iki aštuoniasdešimties, o jis nepažinojo tokių iškaršėlių... neskaitant Lidijos motinos, tos siaubūnės, kartais atrodančios vyresnės už Sfinksą, į kurį ji buvo velniškai panaši.

Galbūt su šiuo žmogumi teko bendrauti anksčiau, dar prieš atvykstant į Ameriką? Gal ir taip. Gal ir ne. Kodėl staiga jam tai parūpo? Ir neaišku, kodėl naktį nelauktai užliejo prisiminimai apie Patino konclagerį, nors jis visuomet stengėsi - dažniausiai sėkmingai - išvyti iš galvos mintis apie praeitį.

Moriso oda nuėjo pagaugais, tarytum jis būtų užklydęs į piktų dvasių apsėstą namą, kur bruzdėjo sudūlėję lavonai ir klaidžiojo vaiduokliai. Negi sielos ramybės nepavyks atgauti netgi dabar, praslinkus trims dešimtims metų nuo siaubingų įvykių, gulint šioje švarioje ligoninėje?

Nukreipęs žvilgsnį nuo senuko, išsitiesusio kaimyninėje lovoje, jis vėl pasijuto mieguistas.

Žmogus atrodo matytas, nes tavo sąmonė nusprendė papokštauti, kad per daug neliūdėtum dėl savo nelaimės, kaip ir tais laikais, kai...

Ne, jis neleis sau mąstyti apie praėjusias dienas. *Nieku gyvu* neleis.

Snūduriuodamas Morisas prisiminė, kaip gyrėsi Rutai (bet niekada Lidijai - puikuotis prieš antrąją žmoną nevertėjo, nes šios reakcija skirdavosi nuo Rutos, kuri tiesiog meiliai šypsodavosi, kai jis pradėdavo juokais pūstis): *aš niekada neužmirštu jokių veidų*. Štai gera proga patikrinti, ar tai tiesa. Jeigu su savo palatos kaimynu iš tikrųjų kitados buvo susidūręs, gal sugebės atsiminti kada... ir kur.

Prieš panyrant į miego gelmes, Moriso galvoje šmėkštelėjo paskutinė mintis: *o gal pažinojau jį stovykloje?*

Tuomet dabartinė įvykių eiga būtų perdėm ironiška, tarsi įtakota papokštauti užsimaniusio Dievo.

Kokio Dievo, paklausė savęs Morisas Haiselis ir užmigo.

19

Pažangiausių absolventų sąraše Todui atiteko antra vieta. Greičiausiai dėl prastai atlikto trigonometrijos testo, kuriam ruošėsi tą

vakarą, kai Diusanderį pakirto širdies smūgis. Galutiniai ketvirčio balai nukrito iki 89 - betrūko vos vieno taškelio, kad pažymių knygelėje puikuotųsi "A" su minusu.

Praėjus savaitei nuo vidurinės mokyklos baigimo, Baudenai aplankė poną Denkerį, paguldytą Santo Donato klinikose. Todas nenustygo vietoje, priverstas penkiolika minučių niurnėti banalius padėkos žodžius bei teirautis, kaip laikosi ligonis, todėl su džiaugsmu pasitraukė nuo senio ir žengė link jo kaimyno, šiam paprašius trumpam prieiti.

- Atleisk, kad trukdau, - tarė sugipsuotas, prie trosų ir skriedulių konstrukcijos pritvirtintas žmogus. - Aš esu Morisas Haiselis. Susilaužiau stuburą.

- Kaip nemalonu, - gergždžiančiu balsu atsiliepė Todas.

- *Oi*, nemalonu? Ar ne per švelniai pasakyta?

Vaikinas prasižiojo ketindamas atsiprašyti, tačiau Haiselis pakėlė ranką ir šyptelėjo. Jo veidas buvo išblyškęs ir pailsęs, kaip ir bet kurio kito senio, patekusio į ligoninę, privalančio susitaikyti su neišvengiamais, ko gero, ne itin džiugiais pokyčiais. Šiuo atžvilgiu, pamanė Todas, tas tipas niekuo nesiskiria nuo Diusanderio.

- Nereikia, - pratarė Morisas. - Nereikia atsakinėti į storžieviškas pastabas. Mudu nesame pažįstami. Kodėl tau turėtų rūpėti mano problemos?

- "Žmogus - tai ne sala..." - pradėjo Todas, bet Morisas jį pertraukė nusijuokdamas:

- Jis man cituoja Doną! Koks apsiskaitęs vaikis! Ar tavo draugas sunkiai serga?

- Na, pasak gydytojų, jis neblogai laikosi, žinant, kad jam jau aštuoniasdešimt.

- Toks senas! - sušuko Morisas. - Jis nedaug kalba, bet iš to, ką pasakė, spėju, jog mano kaimynas - natūralizuotas amerikietis. Aš irgi kilęs iš svetur. Gimiau ir augau Lenkijoje, Radomo mieste.

- Tikrai? - mandagiai atsiliepė Todas.

- Taip. Ar žinai, kaip Radome vadindavome oranžinį kanalizacijos šulinio dangtį?

- Ne, - nusišypsojęs papurtė galvą vaikinas.

- "Hovardo Džonsono" viešbučiu, - atsakė Morisas nusijuokda-

mas. Todas taip pat prajuko. Diusanderis dirstelėjo jų pusėn truputį susiraukęs, bet, Monikai kažką pasakius, vėl į ją atsigręžė.

- Taigi tavo draugas *natūralizuotas?*

- O taip, - patvirtino Todas. - Jis iš Vokietijos. Eseno. Esate girdėjęs apie tokį miestą?

- Ne, bet man teko gyventi Vokietijoje. Įdomu, ar jis dalyvavo kare?

- Neįsivaizduoju. - Vaikino akyse blykstelėjo šaltukas.

- Ne? Tiek to. Antrasis Pasaulinis vyko seniai. Dar po trejų metų Amerikos prezidentu - prezidentu! - gales tapti žmogus, kuris gimė po karo. Kertu lažybų, kad jis nematys jokio skirtumo tarp Dunkerko stebuklo ir Hanibalo, vedusio dramblius per Alpes.

- Jūs pats dalyvavote kare? - pasiteiravo Todas.

- Tam tikra prasme. Tu labai gražiai elgiesi lankydamas senuką... du senius, įskaitant ir mane.

Todas kukliai vyptelėjo.

- Aš pavargau, - tarė Morisas. - Norėčiau pamiegoti.

- Tikiuosi, netrukus jūs pasitaisysite.

Morisas pakinkavo galva, nusišypsojo ir užsimerkė. Todas grįžo prie Diusanderio lovos. Jo tėvai rengėsi keliauti namo. Dikas Baudenas vis žvilgčiojo į savo laikrodį ir su apsimestiniu nuoširdumu apgailestavo, kad jau taip vėlu.

Po dviejų dienų Todas užsuko į ligoninę be palydos. Šį kartą gipso kiaute įkalintas Morisas Haiselis giliai miegojo.

- Tu puikiai pasirodei, - sukuždėjo Diusanderis. - Vėliau buvai grįžęs į mano namus?

- Taip. Prakeiktą laišką sudeginau. Vargu ar juo būtų kas nors susidomėjęs, tačiau aš bijojau... na, nežinau. - Jis gūžtelėjo prikąsdamas lūpą. Tiesiog neprisivertė prisipažinti seniui jautęs kone prietaringą baimę, jog į namą užklys vokiečių kalbą mokantis žmogus, kuris - jei tiktai laiškas paklius į jo rankas - supras skaitąs apie įvykius, pasenusius dešimčia ar net dvidešimčia metų.

- Kitą sykį atnešk man ko nors išgerti, - paprašė Diusanderis. - Aš nepasigęstu cigarečių, bet...

- Daugiau čia negrįšiu, - atšovė Todas. - Niekada. Viskas baigta. Mes atsiskaitę.

- Atsiskaitę... - senis sunėrė rankas ant krūtinės ir nusišypsojo, kiek pajėgė švelniau. - Visada maniau, jog taip sako lošėjas kortomis, sumokėjęs savo skolą. Mane išleis iš šitų kapinių kitą savaitę... bent taip prižadėjo. Anot gydytojo, man liko gyventi dar pora metelių. Paklausiau, kiek tiksliai, tačiau jis tik nusijuokė. Manau, tai reiškia, jog nedaugiau kaip trejus ar net dvejus. Slapta viliuosi, kad sugebėsiu nustebinti daktarus.

Todas nieko neatsakė.

- Tarp mūsų kalbant, berneli, aš beveik nesitikiu pamatyti kito amžiaus.

- Noriu tavęs šio to paklausti, - prabilo vaikinas, įsmeigęs akis į Diusanderį. - Būtent todėl šiandieną čia atėjau. Man reikia kai ką sužinoti.

Todas pažvelgė per petį į žmogų, miegantį kitoje lovoje, ir prisitraukė kėdę prie Diusanderio gulto. Užuodė nuo senio trenkiantį kvapą, sausą lyg oras muziejaus salėje, kurioje pilna eksponatų iš Egipto klestėjimo epochos.

- Rėžk.

- Tas valkata... Tu minėjai, neva aš turiu pakankamai patirties. Asmeninės patirties. Ką tai turėtų reikšti?

Diusanderio lūpų kampučiai pakilo aukštyn.

- Aš domiuosi žiniasklaida, berneli. Seniai visada varto laikraščius, tik kiek kitaip nei jauni žmonės. Ar žinojai, kad grifai mėgsta spiestis tam tikruose Pietų Amerikos oro uostuose, pakilimo tako galuose, kur tvoskia nuožmiausi šoniniai vėjai? Štai kaip pagyvenę žmonės sklaido laikraščius. Prieš mėnesį sekmadienio leidinyje perskaičiau įdomią istoriją. Ne pirmajame puslapyje, žinoma. Niekam per daug nerūpi benamiai ir alkoholikai, kad apie juos rašytų pirmuosiuose puslapiuose. Tačiau apybraižų skiltyje tas straipsnis buvo pagrindinis. KAŽKAS PERSEKIOJA SANTO DONATO VALKATAS? - taip autorius jį pavadino. Storžieviška. Bulvarinė žiniasklaida. Jūs, amerikiečiai, tuo garsėjate.

Todas sugniaužė kumščius paslėpdamas apkramtytus nagus. Jis niekuomet neskaitydavo sekmadienio leidinių, nes tokiems niekams nenorėjo gaišti laiko. Aišku, po kiekvieno nuotykio mažiausiai savaitę kasdien vartydavo laikraščius, tačiau žinutes apie nudaigotus ap-

skretėlius geriausiu atveju rasdavo ketvirtajame puslapyje. Tas faktas, jog kažkas už akių bandė aptikti sąsajas, pakurstė jo įtūžį.

- Straipsnyje užsimenama apie keletą itin žvėriškų žmogžudysčių. Galvažudys subadė aukas peiliu arba mirtinai uždaužė. "Nežmoniškas žiaurumas", pasak autoriaus. Pats žinai, kokie tie žurnalistai. Tipas, parašęs šią verksmingą apybraižą, pripažino, jog benamių, kurių Santo Donate yra su kaupu, sluoksnis pasižymi aukštu mirtingumo lygiu. Ne visi tie žmonės kasmet nusibaigia natūralia mirtimi. Gana dažnai jie nužudomi. Bet dauguma atvejų žudikas būna velionio degenerato sugėrovas, nudėjęs auką todėl, kad susivaidijo su kolega lošdamas kortomis iš smulkmės arba dėl pigaus muskato vyno. Rankų nesuvaldęs prasilakėlis paprastai pripažįsta savo kaltę ir nuoširdžiai atgailauja.

Tačiau pastarųjų žmogžudysčių policijai atskleisti nepavyko. Bulvarinio žurnalisto galva - arba tuo, kas atstoja jo smegeninę, - dar didesnį nerimą kelia per porą metų išaugęs dingusių be žinios skaičius. Be abejo, jis vėl pripažįsta, valkatas sunku sužiūrėti. Jie pasirodo ir išnyksta. Bet kai kurie prapuolė neatsiėmę pašalpų arba atlygio už visuomeninį darbą, išmokamą tiktai penktadieniais. Ar gali taip būti, kad jie tapo "Benamių žudiko", kaip jį praminė bulvarinis žurnalistas, aukomis, kurių iki šiol niekas nerado? *Cha!*

Diusanderis mostelėjo ranka demonstruodamas panieką tokiai žurnalistinės atsakomybės stokai.

- Tie paiki pramanai skirti tam, kad sekmadienio rytą pakutentų padorių piliečių nervus. Autorius primena senuosius baubus, seniai užmirštus, bet retsykiai praverčiančius - Klyvlendo skerdiką, Zodiaką, paslaptingąjį poną X, nudėjusį panelę, pravarde Juodoji Ramunė, Šoklį Džeką. Kokios nesąmonės. Vis dėlto jos pažadina įdomių minčių. Ką seniui, kurio niekas neaplanko, veikti, jei ne mąstyti?

Todas patraukė pečiais.

- Aš pagalvojau: jei užsimanyčiau padėti apgailėtinam rašeivai, nors nė kiek to netrokštu, galėčiau paaiškinti, kur prapuolė vienas ar kitas benamis. Kalbu ne apie subadytus ir užtalžytus alkoholikus - Dieve, palaimink apspangusias jų sielas, - bet apie žmones, dingusius be žinios, nes keli iš pastarųjų ilsisi mano rūsyje.

- Kiek? - tyliai pasitikslino Todas.

- Šeši, - ramiai atsakė Diusanderis. - Įskaitant ir tą, kuriuo padėjai atsikratyti.

- Tu visiškas psichas, - iškošė vaikinas. Jo veidas išbalo ir sužvilgo nuo prakaito lašelių. - Kažkuriuo momentu tau galutinai nuvažiavo stogas.

- "Nuvažiavo stogas". Kokia žavinga idioma! Galbūt tu teisus! Bet tada aš sau tariau: "Purvasklaidos šakalas mielai suverstų kaltę dėl prapuolusių valkatų tam pačiam hipotetiniam "Benamių žudikui". Tačiau ne visi pradingusieji atsidūrė mano rūsyje."

Ar aš pažįstu ką nors, kuris galėtų taip elgtis, paklausiau savęs. Ką nors, kurį paskutinius kelerius metus, kaip ir mane, slėgė įtampa? Ką nors, kuris taip pat klausėsi, kaip vaiduokliai žvangina grandinėmis? Atsakiau sau: taip. Aš pažįstu *tave*, berniuk.

- Per savo gyvenimą nesu nieko nužudęs.

Vaizdas, nušvitęs Todo sąmonėje, neturėjo nieko bendra su purvinais mėlynanosiais - juos netgi sunku pavadinti žmonėmis. Jis išvydo save, tupintį už nuvirtusio medžio kamieno, pro teleskopinį "Vinčesterio" taikiklį spoksantį į barzdotą tipą, kuris vairavo "Subaru" sunkvežimį.

- Gal ir ne, - sutiko Diusanderis aiškiai neketindamas veltis į ginčus. - Visgi tą naktį tu puikiai laikeisi. Ne tiek nustebai, kiek įniršai, kadangi dėl mano senatvinės negalios atsidūrei pavojingoje padėtyje. Ar aš klystu?

- Ne, - atsakė Todas. - Tu mane supykdei. Ir netgi dabar siutini. Pridengiau tave, nes banke laikai šį tą, kas galėtų sugriauti mano gyvenimą.

- Ne. Nelaikau.

- Ką? *Ką* pasakei?

- Aš blefavau, kaip ir tu, išgalvojęs laišką, kurį atidavei bičiuliui. Nei laiško, nei tokio draugo tu neturi. Apie mūsų, hmm... tarkim, bendravimą taip pat nieko nerašiau. Atverčiu tau savo kortas, nes tu išgelbėjai man gyvybę. Na, ir kas, kad stengeisi apsisaugoti pats. Svarbiausia, jog sureagavai žaibiškai ir teisingai. Tau pakenkti negaliu, berniuk. Nuoširdžiai prisipažįstu. Pažvelgiau mirčiai į akis ir išsigandau, tačiau ne taip stipriai, kaip tikėjausi. Jokio dokumento nėra. Tu sakei tiesą: mes atsiskaitę.

Todo lūpas perkreipė zigzago pavidalo vypsnys. Akyse tvykstelėjo keistos sardoniškos liepsnelės.

- *Herr* Diusanderi, - tarė jis, - jei tik galėčiau tuo patikėti.

Vakare Todas nusileido šlaitu, iškilusiu virš greitkelio, iki nuvirtusio medžio ir atsisėdo ant kamieno. Nepaisant sutemų, oras buvo šiltas. Ilgais geltonais saulučių vainikėliais prieblandą skrodė priekiniai automobilių žibintai.

Nėra jokio dokumento.

Iki pokalbio, lydėjusio šiuos Diusanderio žodžius, Todas nė nesuvokė, kokia nepataisoma jo padėtis. Senis pasiūlė išversti namus ir paieškoti rakto - šio neradus paaiškės, jog depozitinė banko dėžutė kartu su dokumentu neegzistuoja. Tačiau raktą įmanoma paslėpti bet kokioje kertelėje, pavyzdžiui, įkišti į "Krisko" taukų skardinę ir užkasti arba įmesti į "Sukrets" ledinukų dėžutę, kurią būtų galima įstumti po specialiai išklibinta grindų lentele. Kas, jeigu jis nuvažiavo autobusu į San Diegą ir įgrūdo raktelį po akmeniu dekoratyvinėje lokių gyvenamąją zoną supančioje sienoje? Arba paprasčiausiai jį išmetė. Kodėl gi ne? Diusanderiui tereikėjo pasinaudoti juo vos vieną kartą, užrakinant dokumentus depozitinėje dėžutėje. Jei senis mirs, ją atidarys kažkas kitas.

Nenoriai sutikdamas su Todo argumentais Diusanderis linktelėjo, tačiau po akimirkos pateikė kitą pasiūlymą. Jam pasitaisius ir grįžus namo, berniukas paskambins į kiekvieną Santo Donato banką. Atsiliepusiam tarnautojui primeluos, jog skambina dėl savo senelio. Per paskutinius porą metų vargšas bočius taip iškaršo, pasakys jis, kad užmiršo, kur padėjo raktą nuo depozitinės dėžutės. Blogiausia tai, jog nebeįstengė prisiminti, į kokį banką kreipėsi. Gal jie būtų tokie malonūs ir patikrintų, ar bylose įrašytas Arturas Denkeris, be vidurinio vardo? Kai Todas susisieks su visais miesto bankais...

Vaikinas vėl papurtė galvą. Pirmiausia, tokia istorija garantuotai pakurstytų įtarimus. Ji atrodė, lyg būtų iš anksto paruošta. Bankų tarnautojai pamanys, kad su jais bendrauja kažkokią aferą sumąstę nusikaltėliai, todėl nedelsdami informuos policiją apie keistą skambutį. Net jeigu šiuos pramanus visi priimtų už gryną pinigą, nieko gera tai neduotų. Na, ir kas, kad nė viename iš devynių tuzinų Santo Donato bankų neatsirastų Denkeriui priklausančios depozitinės dėžutės?

Galbūt Diusanderis išsinuomojo ją Los Andžele, San Diege arba bet kuriame kitame iš aplinkinių miestų?

Galų gale senis pasidavė.

- Tu turi visus atsakymus, berniuk... visus, išskyrus vieną. Ką aš pasiekčiau tau meluodamas? Sukūriau šią istoriją, kad apsisaugočiau nuo tavęs - štai tikrasis motyvas. Dabar atskleidžiau tiesą. Kokia man iš to nauda?

Pūkšdamas Diusanderis atsirėmė ant vienos alkūnės.

- Atvirai kalbant, kam šiuo momentu išvis reikėtų to dokumento? Galėčiau sugriauti tavo gyvenimą ir tysodamas ligoninės lovoje. Užtektų prasižioti ir kreiptis į pirmą pro šalį einantį gydytoją. Manau, tie žydai žinotų, kas aš toks esu ar bent jau kuo buvau. Bet kodėl turėčiau krėsti tau šunybę? Tu - puikus mokinys, ateitis tau žada nuostabias karjeros galimybes... nebent prarastum atsargumą dorodamas benamius...

Todo veidas suakmenėjo.

- Juk sakiau...

- Taip, žinau. Tu nieko apie juos negirdėjai, nepalietei nė vieno plaukelio ant jų šašuotų, utėlėtų galvų. Gerai, tebūnie. Daugiau apie tai nekalbėsiu. Tik paaiškink man vieną dalyką, berneli: kurių galų turėčiau tau meluoti? Mudu atsiskaitę, pats taip sakei. Tačiau to negana - mes privalome pasitikėti vienas kitu.

Nūnai, kiūtodamas už nuvirtusio medžio ant stataus šlaito, vedančio žemyn link greitkelio, žvelgdamas į anonimines automobilių šviesas, kurios pranykdavo tarsi sulėtintai lekiančios trasuojančios kulkos, Todas suprato, ko bijojo.

Baimę kurstė Diusanderio kalbos apie pasitikėjimą ir mintis, kad senio širdyje, slaptoje jos kertelėje, tebežėruoja neapykantos kibirkštys Todui Baudenui, išvaizdžiam jaunuoliui, kol kas nesubjaurotam jokių raukšlelių; Todui Baudenui, gabiam mokiniui, kurio laukia ilgas, žavus gyvenimas.

Visgi labiausiai buvo baugu dėl to, kad Diusanderis niekuomet nesikreipė į jį vardu.

Todas. Netgi iškaršęs hansas su dirbtiniais dantimis pajėgtų tai ištarti. *Todas*. Du skiemenys. Labai lengva. Priglausk liežuvį prie viršutinių dantenų, prasižiodamas nuleisk jį žemyn, ir reikalingi garsai

savaime ištrūks iš burnos. Tačiau senis visuomet vadindavo jį "berniuku", "berneliu" arba "vaikiu". Paniekinančiai. *Anonimiškai.* Būtent anonimiškai. Tarsi išdudentų belaisvio, kalinčio konclageryje, numerį.

Galbūt Diusanderis *sakė* tiesą. Netgi ne galbūt, o *greičiausiai.* Bet Todas nepajėgė atsikratyti savo būgštavimų... ir širdį gniaužiančios baimės, kurią kėlė senio nenoras vadinti jį vardu.

Svarbiausia, jog Todas pats neįstengė ryžtingai ir galutinai apsispręsti. Nors nuo pirmosios pažinties su Diusanderiu praėjo ketveri metai, iki šiol nepavyko atspėti, kokios mintys sukasi senio smegeninėje. O jeigu jis nėra toks gabus mokinys, kaip tvirtina aplinkiniai?

Kelyje knibždėte knibždėjo automobilių. Vaikino pirštams panižo sugriebti šautuvą. Kiek žmonių jis sugebėtų nukepti? Tris? Šešis? Gal net velnio tuziną? Kiekgi mylių driekiasi iki Babilono?

Jis nejaukiai pasimuistė.

Tikra tiesa paaiškės tiktai po Diusanderio mirties. Per artimiausius penkerius metus. Nuo trejų iki penkerių... skamba panašiai kaip teismo nuosprendis. *Todai Baudenai, jūs nuteisiamas kalėti nuo trejų iki penkerių metų dėl bendravimo su žinomu karo nusikaltėliu. Nuo trejų iki penkerių metų nežinios, kupinos košmarų ir šalto prakaito.*

Anksčiau ar vėliau senis nusigaluos. Tuomet prasidės ilgos laukimo dienos. Nudiegs paširdžius kiekvieną sykį, kai sučirkš telefonas arba durų skambutis.

Neaišku, ar jis sugebės visa tai ištverti.

Ginklo trokštančius pirštus Todas sugniaužė į kumščius ir jais abiem tėškė sau į tarpkojį. Klaikiam skausmui nutvilkius papilvę, kurį laiką vaikinas raitėsi ant žemės. Jo lūpas perkreipė nebylus riksmas. Slėpsnas raižė siaubingas dieglys, tačiau jis, laimei, išvaikė begalinį minčių paradą.

Bent jau trumpam.

20

Morisui Haiseliui sekmadienis tapo stebuklų diena. Atlantos "Narsuoliai", jo mėgstamiausia beisbolo komanda, du sykius nušlavė nuo savo kelio galinguosius Cincinačio "Raudonuosius" rezultatu 7:1 ir 8:0. Lidija, nuolat besigirianti, jog rūpinasi savimi, ir amžinai karto-

janti: "Lengviau ligai užkirsti kelią negu išgydyti", - paslydo ant drėgnų grindų savo draugės Džanetos virtuvėje ir nikstelėjo klubą. Nieko rimta, ačiū Dievui (kokiam Dievui?), tačiau jai teks pagulėti lovoje mažiausiai dvi dienas, gal net keturias.

Keturios dienos be žmonos! Keturios dienos, per kurias nereikės klausytis, kaip Lidija jį perspėjo, jog kopėčios svirduliuoja, kaip prašė nesiropšti aukštyn. Keturios dienos, per kurias ji nekvaršins galvos ir neaiškins, esą seniai minėjusi, jog Roganų šunytis pridarys rūpesčių persekiodamas Paleistuvį. Keturios dienos, per kurias žmona neklausinės, ar Morisas nesidžiaugia, kad, jos prispirtas, įsigijo gyvybės draudimą, antraip jiems būtų tekę keliauti tiesiai į vargšų prieglaudą. Keturios dienos, per kurias jis nesikankins klausydamasis, kaip Lidija teigia, neva žmonės gali normaliai gyventi - na, *beveik* normaliai, - suparalyžiuoti nuo juosmens; juk šiais laikais į kiekvieną miesto muziejų bei meno galeriją veda ne vien laiptai, bet ir nuožulnios rampos, skirtos invalidų vežimėliams. Pastariesiems pritaikyti ir tam tikri autobusai. Po visų varginančių kalbų Lidija narsiai nusišypsotų ir bematant pultų į ašaras.

Sudorojęs pietus Morisas patenkintas nusnūdo.

Akis pramerkė pusę penkių. Kaimynas tebemiegojo. Kol kas Morisas neprisiminė, kur anksčiau matė Denkerį, bet neabejojo, jog kitados buvo susidūręs su senuku akis į akį. Vieną kitą sykį bandė jį iškamantinėti, tačiau kažkas privertė Morisą apsiriboti banaliais pokalbiais apie orą, paskutinį žemės drebėjimą ir... o taip, ir apie Maironą Floreną, kuris, pasak "TV gido", šitą savaitgalį pasirodys Lorenso Velko šou kaip kviestinis svečias.

Morisas tvirtino sau, esą jis susilaiko nuo atviresnių šnekų, kadangi nori pamiklinti smegenis. Kai tavo kūną nuo pečių iki klubų kausto gipso kiautas, protiniai žaidimai gali praversti, nes tuomet nereikia visą laiką svarstyti, kaip teks gyventi, iki mirties šlapinantis per kateterį.

Tiesiai šviesiai paskelbus Denkeriui, kad jis kažkur matytas, protinio žaidimo pabaiga veikiausiai būtų neįdomi. Pasakojant praeities įvykius išaiškėtų, jog abu kada nors keliavo tuo pačiu traukiniu, laivu arba net buvo susitikę koncentracijos stovykloje. Denkeris galėjo kalėti Patine, kuriame nestigo Vokietijos žydų.

Kita vertus, viena iš seselių užsiminė, jog senukas grįš namo ne-

vėliau kaip po dviejų savaičių. Jei iki tol nepavyks prisiminti juodu siejančių įvykių, Morisas mintyse prisipažins pralaimėjęs žaidimą ir tiesiog pareikš: *klausykite, man rodos, kad jus pažįstu...*

Tiesą pasakius, jo nuojautą varstė kažkokios nemalonios povandeninės srovės, privertusios mintyse atgaivinti istoriją, pavadintą "Beždžionės letena", kurioje kiekvieno troškimo išsipildymą įtakodavo siaubingi įvykiai. Sena pora, radusi leteną, užsigeidė šimto dolerių ir gavo pinigus pašalpos pavidalu, kai fabrike, per nelaimingą atsitikimą, žuvo vienintelis sūnus. Tuomet motina panorėjo, kad vaikas sugrįžtų. Netrukus lauke pasigirdo sunkūs žingsniai, tarytum kažkas būtų vilkęs kojas, ir beldimas į duris. Paklaikusi iš džiaugsmo motina nuskubėjo laiptais žemyn, idant įleistų savo vienturtį. Paklaikęs iš siaubo tėvas įniko tamsoje ieškoti sudžiūvusios letenos, galop ją sugraibė ir išreiškė norą, jog sūnus vėl numirtų. Moteris atlapojo duris, tačiau nieko neišvydo - prieangyje tedvelkė naktinio vėjo gūsiai.

Šeštasis pojūtis kuždėjo Morisui, kad jis *numano*, kur matė Denkerį, tačiau žinojimas panėšėjo į senos porelės sūnų, prisikėlusį iš kapo, bet atrodantį kaip klaiki baidyklė, kurią sumaitojo viską traiškantys gamyklos agregato nasrai - priminė pasąmoningą būtybę, trankančią duris, kuri skyrė tamsoje skendinčias sąmonės sritis nuo racionalaus proto, supratimo, reikalavimo pripažinti tiesą... giliai viduje jis įnirtingai ieškojo beždžionės letenos, psichologinio jos atitikmens, talismano, kuriam sušnabždėjus savo norą, žinojimas išnyktų amžiams.

Morisas susiraukė pažvelgęs į palatos kaimyną.

Denkeri, Denkeri, iš kur aš tave pažįstu? Mačiau tave Patine? Ar būtent todėl baiminuos prisiminimų? Kurių galų dviem žmonėms, išgyvenusiems tą patį siaubą, reikėtų bijoti vienas kito? Nebent...

Jo kaktą išvagojusi raukšlė pagilėjo. Atsakymas sukosi ant liežuvio galo, kai dėmesį nelauktai išblaškė erzinantis pėdas kutenantis dilgčiojimas. Taip tvilksi po miego nutirpusios galūnės, kuriose vėl pradeda visu pajėgumu cirkuliuoti kraujas. Jei ne prakeiktas gipsas, jis atsisėstų ir pasikasytų nieztinčias kojas. Galėtų...

Moriso akys suapvalėjo.

Ilgą laiką jis tysojo nekrutėdamas, užmiršęs Lidiją, Denkerį, Patiną, išmetęs iš galvos *viską*, išskyrus mintis apie dilgsinčias pėdas.

Abi pėdas. Dešiniąją kuteno stipriau negu kairiąją. Pajutus tokį niežulį sakoma: *mano pėda tuojau užmigs.*

Bet šiuo atžvilgiu tai reiškė - *mano pėda bunda.*

Apgraibomis suradęs mygtuką Morisas jį spaudė, kol į palatą įžengė seselė.

Ne kartą regėjusi vilties užvaldytus pacientus, seselė suabejojo Moriso tvirtinimais. Pono Haiselio gydytojas jau buvo išvykęs iš ligoninės, ir budinčiajai anaiptol nesinorėjo jam skambinti, nes daktaras Kemelmanas garsėjo ūmiu būdu... netekęs savitvardos galėdavo iškolioti bet kurį žmogų, iškvietusį jį iš namų. Bet Morisas neatlyžo. Nors ir nebūdamas karštakošis, dabar jis ketino triukšmingai reikšti savo teises arba, jei prireiks, sukelti skandalą. "Narsuoliai" du sykius laimėjo prieš "Raudonuosius". Lidija nikstelėjo klubą. Tačiau visi žino, jog sėkmė dažnai aplanko tris kartus iš eilės.

Galų gale seselė atsivedė jauną stažuotoją, daktarą Timpnelą, kurio trumpai kirptus plaukus, regis, nurėžė buki žoliapjovės ašmenys. Iš baltų kelnių kišenės praktikantas išsitraukė šveicarišką peiliuką, atlenkė vieną iš atsuktuvų ir perbraukė juo dešiniosios Moriso kojos padą, nuo pirštų galiukų iki kulno. Pėda nesuvirpėjo, bet pirštai krustelėjo akivaizdžiai sureagavę į prisilietimą. Iš džiaugsmo Morisas apsiašarojo.

Suglumęs Timpnelas prisėdo ant lovos ir patapšnojo per jo ranką.

- Retsykiais taip nutinka, - pratarė (matyt, kalbėjo iš gausios, neilgiau kaip šešis mėnesius kauptos, patirties). - Gydytojai negali prognozuoti tokių įvykių, bet jų *pasitaiko.* Galbūt jūs esate vienas iš laimės kūdikių.

Morisas sulinksėjo, per ašaras beveik nieko nematydamas.

- Aišku kaip dieną, kad nesate visiškai paralyžiuotas, - pratęsė Timpnelas tebeplekšnodamas jam per ranką. - Bet aš nedrįsčiau spėti, ar jūs galėsite vaikščioti kaip anksčiau. Manau, daktaras Kemelmanas irgi nesuteiks jums šimtaprocentinės garantijos. Jums teks iškęsti ilgalaikę fizinę terapiją, ir ne visi potyriai bus malonūs. Tačiau tai geriau negu... na, jūs suprantate, apie ką kalbu.

- Taip, - verksmingai patvirtino Morisas, - suprantu. Ačiū Dievui. - Prisiminęs, kaip sakė Lidijai, esą Dievo nėra, jis pajuto, jog skruostus nugairino raudonis.

- Aš pranešiu naujienas daktarui Kemelmanui, - pažadėjo Timpnelas paskutinį kartą tekštelėdamas per jo delną ir atsistodamas.

- Gal paskambintumėte mano žmonai? - nepaisant nuolatinio susierzinimo, kurį Lidija keldavo, Morisas jai kažką *jautė*. Gal netgi meilę, nors ši emocija mažai ką turėjo bendra su protarpiais į širdį įsismelkiančiu noru nusukti kitam žmogui sprandą.

- Būtinai. Sesele, gal jūs?..

- Žinoma, daktare, - atsakė ji, ir Timpnelas neįstengė nuslėpti šypsenos.

- Ačiū jums, - padėkojo Morisas, šluostydamasis akis "Klyneks" nosinaite, kurią iškrapštė iš pakelio, gulinčio ant spintelės. - Labai jums ačiū.

Jaunasis gydytojas pasišalino. Kažkuriuo momentu per pokalbį pabudo ponas Denkeris. Morisas norėjo atsiprašyti dėl triukšmo, o gal dėl ašarų, bet paskutinę akimirką persigalvojo.

- Manau, jus reikėtų pasveikinti, - tarė ponas Denkeris.

- Neverta užbėgti įvykiams už akių, - atsiliepė Morisas, bet, kaip ir Timpnelas, jis nepajėgė užgniaužti šypsenos. - Dar pažiūrėsime, kaip ten bus.

- Problemos dažnai išsisprendžia savaime, - miglotai sumurmėjo palatos kaimynas ir paspaudęs mygtuką nuotolinio valdymo pultelyje įjungė televizorių. Laikrodis rodė be penkiolikos šešias, tad jie pažiūrėjo paskutinę "Hei ho!" šou dalį, po kurios prasidėjo vakaro žinios. Padidėjo bedarbių skaičius. Infliacijos lygis ne itin pakilo. Bilis Karteris svarstė galimybę įsitraukti į alaus verslą. Naujos sociologinės Galupo apklausos bylojo, kad jei rinkimai vyktų šiuo metu, Bilio brolį Džimį įveiktų net keturi galimi respublikonų kandidatai. Po to, kai Majamyje buvo nužudytas juodaodis vaikas, kilo rasiniai neramumai, kurie tęsėsi visą "smurto sklidiną naktį", pasak naujienų pranešėjo. Arčiau namų, netoli 46-ojo greitkelio, sodelyje, policija aptiko subadytą, mirtinai užtalžytą žmogų. Asmens tapatybė nenustatyta.

Lidija paskambino prieš pat pusę septynių. Šiek tiek anksčiau su ja susisiekė daktaras Kemelmanas, kuris, remdamasis jaunojo stažuotojo ataskaita, išreiškė atsargų optimizmą. Tuo tarpu Lidija nesitvėrė džiaugsmu. Žmona prisiekė kitą dieną apsilankyti ligoninėje, net jeigu kelionė nuvarytų ją į kapus. Morisas atsakė, kad ją myli. Šį vakarą jis mylėjo visus - Lidiją, daktarą Timpnelą, vietoj plaukų ant

galvos užsiauginusį ražienų lauką, poną Denkerį, netgi mergaičiukę, atnešusią padėklą su vakariene - mėsainiais, bulvių koše, papildyta sutarkuotomis morkomis bei žirneliais, nedidukais indeliais su ledais. Juos aptarnavusi drovi, jauna, gal dvidešimties metų, dryžuota suknele pasipuošusi blondinė, vardu Felicija, taip pat sulaukė gerų naujienų - merginos draugas, kompiuterių programuotojas, gavo darbą IBM kompanijoje ir oficialiai jai pasipiršo.

Ponas Denkeris, spinduliuojantis elegantišką žavesį, kuriam neatsispirdavo nė viena jauna panelė, pasidžiaugė kartu su sesele.

- Ach, kaip puiku. Prašau prisėsti ir viską mums papasakoti. Prašau nieko nenuslėpti.

Felicija išraudo, nusišypsojo ir atsakė negalinti užsibūti palatoje.

- Man dar reikia išnešioti vakarienę “B” ir “C” fligeliuose. Pažiūrėkite, jau pusė septynių!

- Tuomet būtinai užsukite rytojaus vakarą. Mes primygtinai prašome... tiesa, pone Haiseli?

- Taip, žinoma, - sumurmėjo Morisas, mintyse nutolęs nuo ligoninės palatos per milijoną mylių.

(prašau prisėsti ir viską mums papasakoti)

Šiuos žodžius, ištartus žaismingu tonu, jau teko girdėti anksčiau, dėl to nekilo jokių abejonių. Bet nejaugi juos ištarė Denkerio lūpos? Nejaugi *jo?*

(viską mums papasakoti)

Tokiu balsu kalba kultūringas, mandagus žmogus. Tačiau malonią intonaciją persmelkė grėsmingos gaidelės. Geležinis kumštis, aptrauktas aksomine pirštine. Taip.

Kur tai girdėta?

(viską mums papasakoti, nieko nenuslėpti)

(?PATINE?)

Morisas Haiselis dėbtelėjo į vakarienę. Ponas Denkeris jau buvo pradėjęs energingai doroti savo porciją. Po pašnekesio su Felicija gerokai pasitaisė senuko nuotaika - kaip ir tada, kai jį aplankė šviesiaplaukis berniukas.

- Žavinga mergina, - pilna burna čiaumodamas morkas bei žirnelius susniaukrojo Denkeris.

- O taip...

(prašau prisėsti)

- ...Felicija. Ji išties...

(ir viską mums papasakoti)

- ...labai miela.

(viską mums papasakoti, prašau nieko nenuslėpti)

Morisas neatitraukė akių nuo savo padėklo staiga prisiminęs, kaip Patine maitindavo kalinius. Iš pradžių atrodydavo, kad galėtum bet ką užmušti dėl menkiausio supuvusios, lervų nusėtos mėsos gabalėlio. Tačiau veikiai beprotiškas alkis atlėgdavo, ir tavo pilvas tarytum virsdavo pilku uolos luiteliu. Apimdavo jausmas, jog daugiau niekada nesijusi išalkęs.

Nebent kažkas parodydavo maistą.

("Viską mums papasakok, mielas drauge, prašau prisėsti, VI-I-ISKĄ mums papasakoti ir nieko nenuslėpti".)

Pagrindinį patiekalą ant plastikinio ligoninės padėklo atstojo mėsainis. Kodėl gi jis nelauktai pagalvojo apie ėrieną? Ne gyslotą avieną ir ne diržingą žlėgtainį - tokie gardumynai ne itin viliotų žmogų, kurio dantys išpuvę kaip seni kelmai. Ne, dabar Morisas įsisvajojo apie sultingą ėrienos troškinį su padažu ir minkštomis gardžiomis daržovėmis. Kas pažadino šias mintis? Galbūt...

Su trenksmu atsilapojo durys, ir į palatą įsiveržė Lidija, kuri šiepiesi iki ausų. Po pažastimi įsispraudusi aliumininį ramentą ji šleivojo it geriausias šerifo Dilono bičiulis Česteris iš serialo "Parako dūmai".

- *Morisai!* - suspigo žmona. Pavymui jos įžengė Haiselių kaimynė Ema Rogan, taip pat virpanti iš laimės.

Išgąsdintas netikėto šūksnio, ponas Denkeris paleido iš rankų šakutę. Jis suniurzgėjo panosėje ir krūptelėjęs pakėlė ją nuo grindų.

- Kaip *NUOSTABU!* - džiaugsmingai sustūgo Lidija. - Aš paskambinau Emai ir paklausiau, ar mes galėtume šį vakarą nuvažiuoti į ligoninę. Ramentą jau turėjau, todėl pasakiau: "Emute, argi aš būčiau gera žmona, jei skausmas man sutrukdytų nubėgti pas Morisą?" Juk taip sakiau, Ema, ar ne?

Ponia Rogan, matyt, prisiminusi, jog dėl Moriso nelaimės iš dalies kaltas jos kolis, energingai pakinkavo galva.

- Paskui susisiekiau su ligonine, - tęsė Lidija nusimesdama apsiaustą, aiškiai ketindama ilgam įsitaisyti palatoje, - ir sužinojau, jog lankymo valandos jau baigėsi, bet mano atveju gydytojas sutiko pa-

daryti išimtį. Tik paprašė neužsisėdėti iki vėlumos, kad nenuvargintume pono Denkerio. Ar mes jums netrukdome, pone Denkeri?

- Ne, brangioji ponia, - atsiduso senis susitaikęs su likimu.

- Prisėsk, Ema, štai ant tos kėdės, ponui Denkeriui vis vien jos nereikia. Morisai, liaukis valgęs tuos ledus, tu apsiseilėjai kaip kūdikis. Tiek to, mes pasistengsime, kad kuo greičiau atsistotum ant kojų. Aš tave pamaitinsiu. Gu-gu-gu, ga-ga-ga. Plačiai prasižiok... į gerklytę, pro dantukus, va, ir matosi skrandukas!... Ne, nieko nesakyk. Mamytė geriau žino, kas būtina jos vaikeliui. Tik pažvelk į jį, Ema, mano mažulis, ant kurio plikės styro vos vienas kitas plaukelis, ko gero, manė, jog daugiau niekada nevaikščios. Tai Dievo malonė. Aš perspėjau jį, kad kopėčios svyruoja. Sakiau: "Morisai, leiskis žemyn, nes dar užsimuši..."

Ji maitino savo vyrą ledais, čiauškėjo mažiausiai pusvalandį. Kai pagaliau išsvyravo iš palatos demonstratyviai užvirtusi ant ramento, leisdama Emai įsikibti į kitą ranką, iš Moriso Haiselio galvos jau buvo išgaravusios bet kokios mintys apie ėrienos troškinį ir balsus, aidinčius iš praeities. Jis jautėsi išsekęs. Šią dieną nestigo įspūdžių, švelniai tariant. Morisas giliai įmigo.

Jis pakirdo tarp trijų ir keturių ryto jausdamas, kaip iš gerklės baudžiasi ištrūkti riksmas.

Dabar tiksliai žinojo, kur ir kaip susipažino su žmogumi, gulinčiu kaimyninėje lovoje. Tiesa, *anuomet* to tipo pavardė nebuvo Denkeris. O ne, nieko panašaus.

Morisas pabudo susapnavęs košmarą, patį kraupiausią gyvenime. Kažkas padovanojo jam bei Lidijai beždžionės leteną, ir juodu užsigeidė pinigų. Netrukus kambaryje atsidūrė Hitlerio jaunimo organizacijos uniformą vilkintis vaikinas iš "Vestern Junion" kompanijos, kuris įteikė Morisui telegramą: IŠREIKŠDAMI UŽUOJAUTĄ PRANEŠAME KABLELIS KAD ABI JŪSŲ DUKTERYS NEGYVOS TAŠKAS MIRĖ PATINO KONCENTRACIJOS STOVYKLOJE TAŠKAS DIDŽIAI APGAILESTAUJAME DĖL ŠIO GALUTINIO SPRENDIMO TAŠKAS KOMENDANTAS ATSIŲS LAIŠKĄ KABLELIS KURIAME VISKĄ JUMS PAPASAKOS IR NIEKO NENUSLĖPS TAŠKAS PRAŠOME PRIIMTI 100 MARKIŲ VERTĖS ČEKĮ KABLELIS RYTOJ PINIGUS PERVESIME

Į JŪSŲ BANKO SĄSKAITĄ TAŠKAS PASIRAŠĖ ADOLFO HITLERIO KANCLERIS.

Lidija prapliupo raudoti. Vyro dukterų iš pirmosios santuokos anksčiau nė karto nebuvo mačiusi, bet iškėlė aukštyn beždžionės leteną ir pageidavo, kad mergaitės atgytų. Kambarys aptemo, iš lauko atsklido velkamų kojų plumpsėjimas.

Morisas sukniubo keturpėsčias tamsoje, nelauktai prasmirdusioje dūmais, dujomis bei mirtimi. Beliko vienas noras. Suradęs leteną jis panorės atsikratyti šito siaubingo sapno, tada neteks išvysti savo dukrų, liesų kaip giltinės, pajuodusiomis akiduobėmis, su numeriais, išdegintais ant nukarusios rankų odos.

Beldimas į duris.

Košmare jis puolė dairytis letenos kaip išprotėjęs, tačiau nieko nepešė. Paieškos, rodės, tęsėsi visą amžinybę, kol pagaliau durys su griausmu atsivėrė. *Ne*, pagalvojo jis. *Aš nežiūrėsiu. Užsimerksiu. Jei prireiks, visiems laikams išmesiu jas iš savo minčių, bet nė už ką nežiūrėsiu.*

Tačiau Morisas pažvelgė. Neturėjo kitos išeities. Sapne atrodė, tarsi jo galvą būtų sugniaužusios ir pakreipusios milžiniškos rankos.

Tarpduryje stovėjo ne dukterys, o Denkeris. Kur kas jaunesnis Denkeris, pasipuošęs esesininko uniforma, dabitiškai kryptelėjęs kepurę su kaukolės simboliu. Munduro sagos tvyksčiojo negyvu žvilgesiu, auliniai batai akinančiai blizgėjo. Rankose jis laikė didžiulį burbuliuojantį puodą, pilną ėrienos troškinio.

Sapne, prieš prabylant Denkeriui, jo fizionomijoje nušvito grėsmingai lipšni šypsenėlė.

Prašau prisėsti ir viską papasakoti, tarė jis. *Kaip vienas draugas kitam, gerai? Mus pasiekė žinios apie slepiamą auksą, sukauptas tabako atsargas. Išgirdome, jog Šnaibelis neapsinuodijo maistu, o suvalgė stiklo šukių, prieš dvi dienas pabarstytų į jo vakarienę. Nenuvertink mūsų protinių gabumų apsimesdamas, kad nieko nežinai. Tu žinai VISKĄ. Todėl pasakok. Nieko nenuslėpk.*

Tamsoje traukdamas į šnerves svaiginantį troškinio aromatą jis viską išklojo. Į pilkšvą uolos luitelį susitraukęs skrandis virto šėlstančiu, riaumojančiu tigru. Žodžiai savaime veržėsi pro lūpas, liejosi beprotiška banga, kurioje sumišo tiesa ir melas.

Brodinas prisiklijavo prie savo sėklidžių motinos sutuoktuvių žiedą!

("prašau prisėsti")

Laslas ir Hermanas Dorskiai ruošiasi užpulti sargybinį iš trečiojo bokštelio!

("ir viską mums papasakoti!")

Rakelės Tanenbaum vyras turi tabako, davė jo sargybiniui, pakeitusiam Caikertą, tam, kurį praminė Snargliaėdžiu, nes jis nuolat krapšto nosį, o paskui kiša pirštus į burną. Tanenbaumas pasidalino tabaku su Snargliaėdžiu, kad šis neatimtų perlinių jo žmonos auskarų!

("vaje, ką tu pliauški; man rodos, supainiojai dvi skirtingas istorijas; tiek jau to, tebūnie, svarbiausia, kad viską išklotum ir nieko nenuslėptum, NIEKO nenuslėptum!")

Vienas žmogus atsiliepia savo sūnaus vardu, kad gautų dvigubą maisto porciją!

("sakyk jo vardą")

Aš nežinau, kuo vardu tas vyras, bet galėčiau jį parodyti... o, maldauju... aš jį parodysiu, parodysiu, parodysiu...

("papasakok mums viską")

...parodysiu, parodysiu, parodysiu, parodysiu, parodysiu, parodysiu, parodysiu, parodysiu...

Atsipeikėjus ir praplėšus akis, klyksmas degino gerklę nelyginant ugnies liepsnos.

Nesuvaldomai drebėdamas Morisas įbedė žvilgsnį į pavidalą, tysantį kitoje lovoje. Pajuto spoksąs į suvytusią, įdubusią burną. Pasiligojęs bedantis tigras. Senas nirtus dramblys, kurio viena iltis iškrito, o kita tebeklibėjo išpuvusi. Sukriošęs monstras.

- O *Dieve*, - sušnibždėjo Morisas Haiselis tyliu, spigiu, tik jam vienam girdimu balsu. - *Viešpatie* švenčiausias, mano žmoną ir dukras nužudęs žmogus miega toje pačioje palatoje. *Dieve* brangus, jis guli čia, šiame kambaryje.

Akis nudegino karčios ašaros - įniršio ir skausmo ašaros.

Virpėdamas jis lūkuriavo, kol patekės saulė, tačiau aušros teko laukti labai ilgai.

21

Kitą dieną, pirmadienį, atsikėlęs šeštą ryto Todas apatiškai baksnojo šakute kiaušinienę, kai į virtuvę nusileido tėvas, vis dar įsisupęs į chalatą su išsiuvinėta monograma, įsispyręs į šlepetes.

- Hrmhrm, - urgztelėjo jis praeidamas pro sūnų, tipendamas link šaldytuvo, iš kurio ketino pasiimti sulčių.

Todas irgi suniurzgė neatitraukdamas akių nuo knygos, vieno iš detektyvų apie 87-ąją operatyvinę brigadą. Vasarai jam pasisekė gauti darbą sodininko reikmenų parduotuvėje, įsikūrusioje Pasadenoje. Reguliariai važinėjant į tokias tolybes, reikėtų sugaišti siaubingai daug laiko, net jei kuris iš gimdytojų paskolintų mašiną (nė vienas nesiruošė atsisakyti savo ratų), tačiau tėvas, plušantis statybvietėje netoli Pasadenos, galėjo nuvežti savo atžalą iki autobuso stotelės ir iš tos pačios vietos jį paimti grįždamas namo. Todas netryško entuziazmu dėl šio susitarimo, kadangi nenorėjo keliauti iš darbo kartu su tėvu ir nė kiek netroško palaikyti Dikui draugiją rytais, kai jausdavosi labiausiai pažeidžiamas - būtent tuo paros metu siena, skirianti tai, kuo jis buvo, ir tai, kuo apsimetė esąs, atrodydavo ploniausia. Vieną rytą vaikinas su siaubu suvokė rimtai svarstąs, ar nevertėtų ištiesti rankos virš tėvo lagamino, čiupti už "Poršė" vairo ir iš visų jėgų jį pakreipti, idant mašina, sukdamasi kaip vilkelis, įsirėžtų į aplinkui zujančius automobilius.

- Norėsi dar vieno kiaušino, Toduk?

- Ne, ačiū, tėti. - Dikas Baudenas juos pakepindavo keptuvėje. Kaip galima valgyti tokią šlykštynę? Dvi minutes čirškini kiaušinį ant "Džen-eir" viryklės ir išverti į lėkštę gigantišką negyvą, katarakta apsitraukusią akį, iš kurios, bedus šakute į vyzdį, pasrūdavo oranžinis kraujas.

Prarijęs vos kelis kąsnius Todas nustūmė kiaušinienę į šoną.

Lauke, ant verandos laiptelio, šleptelėjo rytinis laikraštis.

Pasigaminęs pusryčius Dikas Baudenas išjungė viryklę ir priėjo prie stalo.

- Nealkanas, Toduk?

Jei dar sykį mane taip pavadinsi, sugrūsiu peilį į tavo sušiktas šnerves... tėtuk.

- Neturiu apetito.

Dikas meiliai nusišypsojo sūnui ir pastebėjo skutimosi putų lašelį, boluojantį ant dešiniosios berniuko ausies.

- Spėju, jog tavo apetitą nugvelbė Betė Trask.

- Aha, galbūt. - Jis blausiai vyptelėjo, tačiau šypsena išgaravo iš veido tą pačią akimirką, kai tėvas nusileido laipteliais nuo virtuvės pakylos, kad paimtų laikraštį. *Įdomu, kaip tu reaguotum, tėtuk, išgirdęs, kokia ji šliundra? Kas būtų, jei pasakyčiau: "Beje, tėti, ar žinojai, jog tavo geriausio draugo Rėjaus Trasko duktė - viena iš gašliausių gatvės mergų visame Santo Donate. Ji išsilaižytų putę, jei tik galėtų susiriesti dvilinka. Neapsakomai dievina savo skylę. Tai dvokianti kekšė. Pasiūlytum porą porcijų kokaino, ir ji būtų tavo. Net jeigu neturėtum kvaišalų, vis vien tau atsiduotų. Betė Trask leistųsi krušama šuns, jei nerastų vyro". Tokios naujienos išblaškytų tavo miegą, tėtuk? Pasijustum žvalesnis?*

Todas skubiai išvaikė šias mintis iš galvos žinodamos, kad jos dar sugrįš.

Tėvui atnešus laikraštį, jis dirstelėjo į antraštę tituliniame puslapyje: ERDVĖLAIVIS NEGALI SKRISTI, TVIRTINA EKSPERTAI.

Dikas atsisėdo.

- Betė - simpatiška mergina, - pratarė. - Primena tavo motiną, kai su ja susipažinau.

- Tikrai?

- Žavi... jauna... skaisti... - Diko Baudeno akys trumpam padūmavo, bet po akimirkos jis sunerimęs įsmeigė žvilgsnį į sūnų. - Tavo motina, žinoma, irgi puikiai atrodo. Tačiau jaunutės merginos spinduliuoja... hmm, savotišką švytėjimą. Deja, po kurio laiko šis išblėsta. - Patraukęs pečiais tėvas išskleidė laikraštį. - *C'est la vie**.

Ji - rujojanti kalė. Gal todėl ir švyti.

- Tu gražiai su ja elgiesi, Toduk? - kaip visada Dikas probėgšmais pervertė puslapius iki sporto skyriaus. - Nesi per daug įžūlus?

- Viskas gerai, tėti.

(Jeigu jis tučtuojau neužsičiaups, aš... aš nežinau, ką padarysiu. Pradėsiu klykti. Šliūkštelėsiu kavą jam į veidą.)

- Rėjaus nuomone, tu - šaunus vaikinas, - sumurmėjo Dikas. Pa-

*Toks gyvenimas (*pranc.*).

galiau atsivertęs sporto naujienas sutelkė dėmesį į laikraštį. Prie pusryčių stalo įsivyravo palaiminga tyla.

Betė Trask nepaleido jo nuo tada, kai juodu pirmą kartą drauge patraukė į kino teatrą. Po filmo, kaip ir priderėjo, Todas nusivežė ją į įsimylėjėlių alėją; jie galėjo pasiseilioti kokį pusvalandį ir kitą dieną papasakoti bičiuliams apie savo nuotykius. Toji paikšė būtų užvertusi akis ir aiškinusi, kaip ji gynėsi plekšnodama per akiplėšos nagus - berniūkščiai tokie įkyrus, garbės žodis, jiems tik viena galvoje, o ji ne iš tų merginų, kurios dulkinasi per pirmąjį pasimatymą. Pritardamos draugės sulinksėtų, ir jų govėda nudrožtų į merginų tualetą, kur visos užsiimtų sau įprastais reikalais - dažytųsi, keistųsi "Tampaks" tamponus... ar veiktų kažką panašaus.

Kalbant apie vaikinus... na, kiekvienas tiesiog privalėjo draugauti su mergiotėmis, nusigauti bent jau iki antrosios bazės ir pabandyti įveikti trečiąją. Kaip kitaip išsikovosi gerą vardą? Todas spjovė į eržilo reputaciją, jam terūpėjo pasirodyti normaliu vyru. Nes jei *nemėginsi* rėžti sparno aplink merginas, pasklis gandai ir žmonės pradės į tave spoksoti spėliodami, ar tu ne iškrypėlis.

Taigi kartu su viena ar kita panele jis pakildavo ant Džeinės kalvos, pabučiuodavo, spūstelėdavo papiukus, leisdavo rankas žemyn iki pirmosios kliūties. Tuo viskas baigdavosi. Mergina atšlydavo, Todas dėl akių papurkštaudavo ir parveždavo ją namo, nė kiek nesijaudindamas, kaip rytojaus dieną jį apkalbės mergaičių tualete, nesibaimindamas, jog kas nors galėtų palaikyti Todą Baudeną nenormaliu. Tačiau...

Tačiau Betė Trask priklausė gretoms kekšių, kurios *krušdavosi* per pirmąjį pasimatymą. Per kiekvieną pasimatymą ir tarp jų.

Todas prarado nekaltybę likus maždaug mėnesiui iki to vakaro, kai sumautą nacį nutrenkė apopleksija. Nors anksčiau nė sykio nebuvo sugulęs su moterimi, bet manė, jog neapsikiaulino... lygiai taip pat kaip nepatyręs kamuoliuko padavėjas, kuris sėkmingai sudalyvauja svarbiausiose sezono rungtynėse, netikėtai pakliuvęs į jų sūkurį. Paprasčiausiai neturėjo laiko nerimauti.

Nuojauta, šnabždanti, jog panelė apsisprendė atsiduoti per kitą pasimatymą, niekuomet jo neapgaudavo. Todas puikiai žinojo esąs patrauklus tiek išoriškai, tiek savo ateitimi, kuri žadėjo neblogas karjeros perspektyvas. Suknistos merginų motinėlės vadindavo tokį vaikiną

"geru laimikiu". Pajutęs neišvengiamai artėjančią fizinę kapituliaciją jis susirasdavo kitą draugę. Nežinia, kaip į tai pažiūrėtų aplinkiniai, bet Todas nebijojo sau prisipažinti, jog mielai susitikinėtų su tikra frigide. Gal net ją vestų.

Vis dėlto pirmą kartą jis pasibarškino su Bete gana neblogai - šiaip ar taip, ji *nebuvo* skaisti. Toji kekšė pati įspraudė į save jo pimpalą, bet į menkus keblumus reagavo kaip į savaime suprantamus dalykus. Abiem besiritinėjant ant apkloto, ji sugurguliavo: "Aš *dievinu* kruštis", - tokia intonacija, kokia merginos dažniausiai išreiškia susižavėjimą plaktais žemuogių ledais.

Per vėlesnius pasimatymus - iš viso penkis (arba penkis su puse, priskaičiavus praėjusią naktį) - sekėsi kur kas blogiau. Susidarė įspūdis, kad jie prastėjo geometrinės progresijos tempais... nors Betė, ko gero, to nesuvokė (bent jau iki vakarykštės dienos). Netgi priešingai. Ji aiškiai tikėjo susiradusi išsvajotąjį taraną.

Todo nė karto neužvaldė pojūčiai, kurie aplanko besimylintį žmogų. Bučiuojant Betės lūpas dingodavosi, tarsi jis liestų žalias kepenis. Kai į burną įsiskverbdavo jos liežuvis, galvoje sušmėžuodavo mintys apie mikrobus; protarpiais jis neabejodavo galįs užuosti svetimas dantų plombas - nemalonų, chromu atsiduodantį kvapą. Krūtys tebuvo mėsos gumulai, ir nieko daugiau.

Iki Diusanderio širdies smūgio Todas spėjo pasidulkinti dar du sykius, ir kiekvieną kartą jo įnagiui vis sunkiau pavykdavo sukietėti. Abiem atvejais teko pasinerti į fantazijas, kuriose Betė stovėdavo nuogut nuogutėlė priešais savo drauges ir žliumbdavo, o jis versdavo mergšę žirglioti pirmyn atgal kitų akivaizdoje ir rėkdavo: *Parodyk papus! Tegul jos mato tavo putę, tu, šliundra! Praskėsk subinę! Teisingai, pasilenk ir PRASKĖSK!*

Betės prieraišumas nė kiek nestebino. Gal ir keistai skamba, tačiau dėl savo problemų jis tapo puikiu meilužiu. Pasiekti erekciją - tai tik pirmasis žingsnis. Juk pasimylėjimas turėtų užsibaigti orgazmu. Ketvirtąjį kartą, kai juodu sugulė - praėjus trims dienoms nuo Diusanderio priepuolio, - jis durstė mergšę ilgiau nei dešimt minučių. Betė Trask apsalo taip, lyg būtų numirusi ir pakliuvusi į dangų. Ji patyrė tris orgazmus ir jau artėjo prie ketvirtojo, kai Todas atgaivino mintyse senąją fantaziją... tiksliau sakant, Pirmąją. Apie bejėgę, prie stalo prirakintą merginą. Raudoną guminį bumbulą. Tik dabar, pažliugęs pra-

kaitu, besikraustydamas iš proto nuo troškimo išsilieti ir užmiršti šitas siaubingas akimirkas, jis išvydo Betės fizionomiją, pakeitusią kalinės veidą. Tai sukėlė vangų spazmą, kurį tik teoriškai buvo galima pavadinti orgazmu. Po sekundės, pūsdama į ausį kvapnų vaisinės gumos aromatą, Betė sušnibždėjo: "Širduk, aš gulsiuos po tavimi, kada panorėsi. Tau tereikės pamoti ranka".

Todas vos sulaikė dejonę.

Štai kur dilemos esmė: ar jo reputacija nukentės, išsiskyrus su taip lengvai prieinama mergina? O jei žmonės ims spėlioti, kas atsitiko? Giliai širdyje jis tuo abejojo, nes gerai prisiminė, kaip pirmaisiais metais naujoje vidurinėje mokykloje eidamas koridoriumi išgirdo plepančią porelę absolventų. Vienas jų užsiminė, jog atsikratė savo panele, kitas pageidavo sužinoti kodėl. "Išdulkinau ją kiaurai išilgai", - paaiškino pirmasis, ir abu pratrūko gagenti.

Jei manęs kas nors paklaus, kodėl mečiau Betę, atkirsiu, kad "išdulkinau ją kiaurai išilgai". Kas bus, jeigu ji visiems išpliurps, jog krušomės tiktai penkis kartus? Ar to pakanka? Ką?... Kiek sykių?... Kas tau pasakojo?... Ką žmonės sakys?

Jo mintys sukosi smegeninėje it alkanos žiurkės, nerandančios išėjimo iš labirinto. Pasąmonės lygmenyje Todas suvokė pavertęs smulkmeną didele problema. Negebėjimas įveikti sunkumus liudijo, kad jo nervai galutinai pakrikę. Tačiau supratimas nepadėjo pakeisti elgesio, ir jis nugrimzdo į juodą depresiją.

Koledžas. Štai atsakymas į visus klausimus. Koledžas suteiks puikiausią dingstį išsiskirti su Bete. Deja, iki rugsėjo dar taip toli.

Penktąjį kartą jo bičiulis sukietėjo tik po dvidešimties minučių, tačiau Betė paskelbė, esą vardan malonumų to vertėjo palaukti. Vakar Todas išvis neįstengė atlikti vyriškos pareigos.

- Kas tau pasidarė? - suirzo Betė. Bemaž pusvalandį masažavusi suglebusį penį galiausiai prarado kantrybę. - Gal tapai AC/DC gerbėju?

Už tokius žodžius Todas panūdo ją užsmaugti. Jei būtų turėjęs "Vinčesterį"...

- Kad mane kur *skradžiai!* Sveikinu, sūnau!

- Ką? - jis pakėlė akis išnirdamas iš tamsių minčių gelmės.

- Tave įtraukė į pietų Kalifornijos vidurinių mokyklų visų žvaigž-

džių sąrašą! - Dikas šiepėsi bemaž sprogdamas iš džiaugsmo ir pasididžiavimo.

- Tikrai? - sekundę kitą jis nė nesuvokė, apie ką tėvas šnekėjo. Teko atskirai įsisąmoninti kiekvieno žodžio reikšmę. - O taip, metų pabaigoje treneris Heinsas kažką minėjo. Sakė, jog paglobos mane ir Bilį Delionsą. Bet nieko panašaus nesitikėjau.

- Jėzau, tu neatrodai labai patenkintas!

- Vis dar mėginu

(kam rūpi tokie šūdniekiai?)

prie to įprasti. - Vargais negalais pasisekė išspausti šypseną. - Ar galiu paskaityti straipsnį?

Tėvas pastūmė laikraštį link Todo ir atsistojo.

- Pažadinsiu Moniką. Ji privalo tai pamatyti prieš mums išeinant.

Ne, Dieve - šį rytą negalėsiu žiūrėti į juos abu.

- E-e... gal nereikia. Juk žinai, kad mama nebeįstengs užmigti, jeigu ją prikelsi. Paliksime laikraštį ant stalo.

- Taip, tavo tiesa. Tu velniškai galvotas vaikis. - Dikas pliaukštelėjo jam per nugarą, ir Todas tvirtai užsimerkė. Tuo pačiu nerūpestingai patraukė pečiais priversdamas tėvą nusijuokti. Praplėšęs akis pažvelgė į sporto naujienų puslapį.

4 BERNIUKAI ĮTRAUKTI Į PIETŲ KALIFORNIJOS VISŲ ŽVAIGŽDŽIŲ RINKTINĘ, skelbė antraštė. Puslapio apačioje Todas išvydo savo komandų uniformas vilkinčios ketveriukės nuotraukas - kamuoliuko gaudytojas ir tipelis, žaidžiantis kairiajame aikštės krašte, iš Fervju vidurinės, kairiarankis iš Mountfordo bei Todas, stovintis iš dešinės, nuoširdžiai besišypsantis pasauliui iš po beisbolo kepurės snapelio. Perskaitęs straipsnį sužinojo, jog Bilis Delionsas pateko tik į antrąją komandą. Bent šiokia tokia paguoda. Delionsas galėjo burbuliuoti esąs metodistas, kol nušustų liežuvis, tačiau savo tauškalais vis vien neapkvailino Todo, kuris labai gerai numanė, kas jis toks. Gal derėtų supažindinti Bilį su Bete Trask - toji mergšė irgi žydukė. Jis ilgai apie tai mąstė ir vakar naktį pagaliau nusprendė neklystąs. Traskai tik apsimetinėjo baltaisiais. Tikrąją jų prigimtį išduodavo nosys bei gelsvo atspalvio gymis - Betės tėvuko oda buvo sodresnio geltono atspalvio. Štai kodėl jam sutriko erekcija. Viskas labai

paprasta: pimpalas pajuto skirtumą anksčiau, nei jį įsisąmonino smegenys. Ir ką jie bando apgauti, vadindami save Traskais?

- Dar sykį sveikinu, sūnau.

Kilstelėjęs galvą jis pamatė ištiestą Diko ranką ir kvailai išsiviepusią fizionomiją.

Tavo draugužis Traskas yra žydpalaikis, išgirdo save rėkiantį tėvui į akis. *Būtent todėl man nepasistojo, kai vakar bandžiau išdulkinti tą šliundrą, jo dukterį. Tik dėl šios priežasties.* Staiga iš tamsių sąmonės užkaborių atsklido šaltas balsas, kuris visada nuskambėdavo tokiais momentais, užtverdamas kelią kylančiai audringų emocijų bangai nelyginant

(TUČTUOJAU SUSITVARDYK)

plieno vartai.

Vaikinas paspaudė tėvo ranką, atviraširdiškai nusišypsojo ir tarė:

- Vaje, ačiū, tėti.

Jie paliko laikraštį ant stalo, atverstą ties sporto žiniomis, ir Monikai skirtą laiškelį, ant kurio Dikas paprašė Todo pasirašyti: *tavo sūnus, išrinktas į visų žvaigždžių rinktinę, Todas.*

22

Edas Frenčas, dar kitaip vadinamas "Raukšle", Sportuojančiu Liurbiu, Kedžmogiu arba Guminiu Edu, dalyvavo moksleivių psichologų konvente, vykusiame San Reme, mielame mažame pajūrio miestelyje. Žinojo tuščiai švaistąs laiką - kolegos visiškai nepajėgė tarpusavyje sutarti, - ir užteko vienos dienos, kad pranešimai, seminarai, diskusijos įkyrėtų iki gyvo kaulo. Įpusėjus antrajai dienai, jam atsibodo ir pats San Remas. Iš būdvardžių "mielas" ir "mažas", miestuką geriausiai apibūdino pastarasis. Neskaitant nuostabių vaizdų bei raudonmedžių alėjų, jis neturėjo nei kino teatro, nei kėglinės. Be to, Edas nedegė noru užsukti į vienintelį čionykštį barą, kurio purvinoje mašinų aikštelėje grūdosi sunkvežimiai su Reiganą šlovinančiais ant surūdijusių buferių arba galinių lempų užklijuotais lipdukais. Jis nebijojo priekabių, tiesiog nė kiek netroško praleisti vakaro spoksodamas į vyrus, užsimaukšlinusius kaubojiškas kepures, per muzikos automatą besiklausančius Loretos Lin* dainų.

Taigi trečiąją popietę (sunku patikėti, bet konventas turėjo tęstis

*Kantri stiliaus dainininkė.

keturias dienas) jis kiurksojo viešbutyje, 217-ame kambaryje, žmoną ir dukrelę palikęs namuose, niūriai dirsčiodamas į sugedusį televizorių, užuosdamas nemalonų iš tualeto sklindantį kvapą. Baseine išsimaudyti negalėjo, nes šią vasarą Edą taip kankino egzema, kad išlipęs iš vandens jis tikriausiai kristų negyvas. Nuo kulnų iki blauzdų išbertos kojos atrodė taip, lyg priklausytų raupsuotajam. Kitas seminaras turėjo prasidėti tik po valandos ("Kaip padėti moksleiviams, susidūrusiems su kalbos sunkumais" - kitaip tariant, kokią pagalbą suteikti mikčiojantiems arba įtrūkusį gomurį turintiems vaikams; bet juk taip niekas *nesako*, o Dieve, ne, tokių žodžių nevalia vartoti, jei nenorime, kad mums apkarpytų atlyginimus), todėl jis užkando San Remo restoranėlyje. Miegoti netraukė, o per vienintelį televizijos kanalą kartojo "Kerėtojos" serijas.

Edas paėmė telefonų knygą, pradėjo abejingai vartyti puslapius bemaž nesuvokdamas, ką daro, miglotai spėliodamas, ar jis pažįsta kokį nors pakvaišėlį, įsikūrusį San Reme, mažoje mieloje pajūrio gyvenvietėje. Matyt, visame pasaulyje tuo užsiimdavo kiekvienas mirtinai nuobodžiaujantis žmogus, apsistojęs pigiame viešbutyje - ieškodavo seniai pamiršto draugo arba giminaičio, kuriam galėtų paskambinti. Arba žiūrėdavo "Kerėtoją"... arba skaitydavo Gideono Bibliją, rastą viešbučio kambaryje. Tarkim, jog pasisektų kažką aptikti. Ir ką, po velnių, sakyti? "Frenkai! Kaip laikaisi? Beje, kuris būdvardis tau labiau patinka - "mažas" ar "mielas"?" Na, taip, kurgi ne. Padovanok žmogui cigarą ir neužmiršk jo pridegti.

Vis dėlto gulint ant lovos, bevartant baltus plonos knygelės puslapius, nerūpestingai permetant akimis stulpelius su pavardėmis, Edui dingojosi, kad jis *išties* pažįsta kažką, gyvenantį San Reme. Knygų pardavėją? Sondros sūnėną ar dukterėčią, vieną iš gausios jų gvardijos? Koledžo laikų bičiulį, su kuriuo lošdavo pokerį? Mokinio giminaitį? Paskutinis spėjimas atrodė arčiausiai tiesos, tačiau jam niekaip nesisekė atgaivinti reikiamų prisiminimų.

Vienas puslapis keitė kitą, ir Edas galop pasijuto mieguistas. Jau buvo beužsnaudžiąs, kai miegus išsklaidė netikėta mintis. Jis atsisėdo lovoje.

Lordas Piteris!

Visai neseniai per PBS kanalą kartojo detektyvus apie Vimzį - "Liudininko melą", "Žmogžudystės ieškokite pagal skelbimą", "De-

vynis siuvėjus". Juodu su Sondra negalėjo atitraukti akių nuo televizoriaus ekrano. Žmona taip susižavėjo Vimzio vaidmenį atlikusiu Janu Karmaiklu, kad jos reakcija ėmė nervinti Edą, kurio manymu, aktorius anaiptol nepriminė lordo Piterio.

- Sende, jo veido bruožai turėtų būti kitokie. Be to, Karmaiklas įsistatęs dirbtinius dantis, dėl Dievo meilės!

- Fe, - lengvabūdiškai atsiliepė Sondra, kuri gulėjo susirietusi ant kušetės. - Tu paprasčiausiai pavydi. Jis toks *gražus*.

- Tėtukas pavydi, tėtukas pavydi, - uždainavo mažoji Norma strykčiodama svetainėje vien tik su pižama, išmarginta spalvotais ančiukais.

- Tau reikėjo gulėti lovoje prieš valandą, - pabarė Edas dukrą nudelbdamas ją griežtu žvilgsniu. - Jei triukšmausi, aš *pastebėsiu*, jog tu ne savo kambaryje.

Mažoji Norma trumpam sumišo. Edas atsigręžė į Sondrą.

- Pamenu, prieš trejus ar ketverius metus man teko kalbėti su vieno mokinio, Todo Baudeno, seneliu. *Tas* žmogus iš tikrųjų atrodė kaip Vimzis. Labai *senas* Vimzis. Visgi jo veido bruožai...

- Vim-zis, Vim-zis, *Dim*-zis, *Džim*-zis, - sučiulbėjo Norma. - *Vim*-zis, *Bim*-zis, tra-lia-lia-a-a-a...

- Ša, patylėkite jūs abu, - pareikalavo Sondra. - Mano nuomone, jis tiesiog *nepakartojamas*. - Erzinanti moteris!

Argi Todo Baudeno senelis nepersikraustė į San Remą? O taip, žinoma. Jo adresas įrašytas į vaiko bylą. Todas buvo vienas iš geriausių mokinių savo klasėje. Bet vėliau jo pažymiai netikėtai nusirito velniop. Atėjęs senelis papasakojo šimtus sykių girdėtą istoriją apie šeimynines bėdas ir primygtinai paprašė leisti įvykiams tekėti sava vaga, kol problemos savaime išsispręs. Edo nuomone, šiuo atveju nesikišimo politika netiko - jei pasiūlytum vaikiui kibti į mokslus arba mirti, jis arba ji greičiausiai pasirinktų antrąjį variantą. Tačiau, senukui pademonstravus keistą įtikinėjimo galią (prie to, matyt, prisidėjo panašumas į Vimzį), Edas sutiko leisti Baudeno anūkui pačiam pasitaisyti iki kito ketvirčio galo. Ir Todas, didelei jo nuostabai, išties padarė stulbinančią pažangą. Senis turbūt kaip reikiant supurtė visą šeimą, kažkam įspyrė į pasturgalį. Visai įmanoma, jog priklausė tipui žmonių, kurie mėgsta rodyti valdžią. Vos prieš dvi dienas, skaitydamas laikraštį, Edas išvydo Todo nuotrauką - vaikis pateko į pietų Ka-

lifornijos visų žvaigždžių rinktinę. Neeilinis pasiekimas, turint omenyje, jog kiekvieną pavasarį į nominuotųjų sąrašą įtraukiama penki šimtai pavardžių. Jei ne toji nuotrauka, jis veikiausiai nebūtų prisiminęs senelio pavardės.

Nūnai Edas ėmė įdėmiau vartyti baltuosius puslapius, kol aptiko smulkiu šriftu atspausdintą stulpelį, kuriame išvydo tai, ko ieškojo: BAUDENAS VIKTORAS S. KALNO GATVĖ 403. Jis surinko numerį, palaukė klausydamasis pypsėjimo ir jau ketino padėti ragelį, kai netikėtai pasigirdo seno vyriškio balsas:

- Alio?

- Laba diena, pone Baudenai. Jums skambina Edas Frenčas iš Santo Donato mokyklos.

- Taip? - senukas atsiliepė mandagiai, tačiau, sprendžiant iš intonacijos, jo neatpažino. Na, nuo jųdviejų susitikimo praėjo treji metai, juolab kad pagyvenę žmonės linkę daug ką užmiršti.

- Ar jūs manęs neprisimenate, sere?

- O turėčiau? - įtariai pasitikslino Baudenas. Edas nusišypsojo. Todo senelio atmintyje, be abejo, žiojėjo ne viena spraga, bet jis nenorėjo, kad kiti tai žinotų. Edo tėvas elgėsi panašiai, sustreikavus klausai.

- Aš dirbu mokyklos psichologu, vienu metu rūpinausi Todu. Norėjau jus pasveikinti. Jis fantastiškais pažymiais baigė vidurinę. Dabar pateko į geriausių žaidėjų rinktinę. Oho!

- *Todas!* - senuko balse nuskambėjo džiaugsmingos gaidelės. - Taip, jis iš tikrųjų puikiai padirbėjo, ar ne? Pagal pažangumą antras savo klasėje. O pirmąją vietą užėmusi mergaitė pradėjo lankyti verslo pamokas... - vyriškis paniekinančiai purkštelėjo. - Sūnus siūlėsi nuvežti mane į atestato įteikimo ceremoniją, bet aš prikaustytas prie invalido vėžimėlio. Aną sausį susilaužiau šlaunikaulį. Nenorėjau rodytis vežimėlyje. Tačiau turiu nuotrauką, kurioje Todas gauna diplomą. Tėvams ir, aišku, man yra kuo didžiuotis.

- Taip, rodos, jam pavyko įveikti juodą periodą. - Edas šypsojosi, tačiau jautėsi truputį suglumęs. Todo senelio balsas skambėjo kitaip. Antra vertus, nuo jų susitikimo praėjo nemažai laiko.

- Kokį juodą periodą?

- Prisimenate mūsų pokalbį? Prieš kelerius metus jūs užsukote į mano kabinetą, ir mes aptarėme Todo problemas...

- Nesuprantu, kur jūs lenkiate, - įsiterpė senis. - Aš niekuomet neičiau į mokyklą šnekėtis apie Ričardo sūnaus reikalus. Nė *neįsivaizduojate*, koks skandalas kiltų... Jūs suklydote, jaunuoli.

- Bet...

- Tikrai suklydote. Tikriausiai painiojate mane su kito mokinio seneliu.

Edas išpūtė akis. Vieną iš nedaugelio sykių nesumąstė, ką atsakyti, ir neįstengė atsikratyti sąmyšio.

- Ką gi, - dvejodamas prabilo Baudenas, - buvo malonu su jumis pabendrauti, pone...

Psichologas atgavo žadą.

- Aš esu San Reme, pone Baudenai. Atvykau į mokyklos psichologų konventą. Rytoj, dešimtą ryto, išklausysiu paskutinį pranešimą. Ar galėčiau atvažiuoti į... - jis dirstelėjo į telefonų knygą - ...į Kalno gatvę ir trumpam jus aplankyti?

- Kam to reikia?

- Norėčiau patenkinti savo smalsumą. Kas buvo - pražuvo, bet prieš trejus metus Todui labai nesisekė mokslai. Jo pažymiai taip suprastėjo, jog teko nusiųsti laišką į namus kartu su įvertinimais ir iškviesti vieną arba idealiu atveju abu tėvus. Vietoj jų mane aplankė senelis, malonus vyriškis, vardu Viktoras Baudenas.

- Bet aš jums sakiau...

- Taip, žinau. Kad ir kaip ten būtų, aš bendravau su žmogumi, kuris *tvirtino* esąs Todo senelis. Dabar tai neturi jokios reikšmės, tačiau pats suprantate - geriau vieną kartą pamatyti nei šimtą sykių išgirsti. Sugaišinsiu jus vos kelioms minutėms. Šiaip ar taip, privalau grįžti namo prieš vakarienę.

- Aš turiu laiko iki valios, - liūdnokai sumurmėjo Baudenas. - Namuose būsiu visą dieną. Užsukite, kada galėsite.

Edas padėkojo, atsisveikino ir padėjo ragelį. Prisėdęs ant lovos krašto įbedė mąslų žvilgsnį į telefoną. Po kurio laiko atsistojo, iš sportinės striukės, užmestos ant kėdės atkaltės, kišenės išsitraukė “Filis” cigarilių pakelį. Žinojo turįs keliauti į seminarą, nes jei ten nepasirodys, kolegos jo pasiges. Prisidegęs cigarilę viešbučio degtuku, nusviedė suanglėjusį šio galą į viešbučio peleninę, žengė prie viešbučio lango ir nieko nematančiomis akimis įsistebeilijo į viešbučio kiemą.

Dabar tai neturi jokios reikšmės, sakė Baudenui. Anaiptol.

Edas nebuvo pratęs, kad jį apgaudinėtų mokiniai, todėl naujienos prislėgė. Teoriškai, žinoma, galima suversti kaltę senatviškai silpnaprotystei, tačiau Viktoro Baudeno intonacija liudijo, jog pagyvenęs vyriškis kol kas protavo normaliai ir nesiseiliojo kaip pamišėlis. Maža to, po velnių, *ano* senelio, su kuriuo teko bendrauti prieš trejus metus, balsas iš tiesų skambėjo kitaip.

Negi Todas Baudenas jį apmulkino?

Gali būti, bent jau teoriškai. Toks sumanus berniukas, kaip Todas, įstengtų apkvailinti bet ką, ne vien Edą Frenčą. Per nesėkmių laikotarpį Nevykėlių kortelėje jis, matyt, pats pasirašydavo už motiną arba tėvą. Panašiais gyvenimo atvejais užslėptą klastotojo talentą savyje atrasdavo dauguma vaikų. Antrojo ir trečiojo ketvirčių ataskaitas jis galėjo pakoreguoti rašalą naikinančiu skysčiu - pakeisti balus, kad tėvai neišsigąstų juos išvydę, ir sugrąžinti senuosius pažymius, idant auklėtojas, užsimanęs dirstelėti į kortelę, nieko neįtartų. Atidžiau įsižiūrėjus, klastotę būtų nesunku pastebėti, tačiau kiekvienas auklėtojas prižiūrėdavo vidutiniškai po šešiasdešimt mokinių. Jiems pasisekdavo, jei visos pažymių knygelės būdavo sugrąžintos prieš pirmąjį skambutį. Specialiai tikrinti, ar įvertinimai nepadirbti, tiesiog nepakakdavo laiko.

Galutiniai Todo balai greičiausiai nukrito kokiais trimis procentais - ką reiškia pora prastų ketvirčių iš dvylikos? Skirtumus kompensavo neproporcingai geri kiti pažymiai. Įdomu, kiek tėvų keliauja į mokyklą pavartyti ataskaitų, kurias saugoja Kalifornijos švietimo skyrius? Ypač tokio gabaus mokinio, kaip Todas Baudenas, tėvai?

Paprastai lygioje Edo Frenčo kaktoje įsirėžė raukšlės.

Dabar tai neturi jokios reikšmės. Gryna tiesa. Paskutiniais metais vidurinėje Todas mokėsi pavyzdingai. Niekas pasaulyje nepajėgtų suklastoti 94 procentų. Berniukas tęs mokslus Berklyje, pasak straipsnio laikraštyje, ir tėvai pagrįstai galėjo juo didžiuotis. Kuo toliau, tuo labiau Edui atrodė, jog Amerikoje gyvenimas tampa panašus į slidų nuožulnų kelią, kuriame nestigo prisitaikėliškumo, skubėjimo, lengvai gaunamų narkotikų bei sekso, dorovinio nuosmukio. Jei vaikas sugebėdavo neįklimpti į pagundų raistą ir kažkuo išsiskirdavo iš kitų, tėvai, suprantama, teisėtai jausdavo pasididžiavimą.

Dabar tai neturi jokios reikšmės... bet kas gi apsimetinėjo jo prakeiktu seneliu?

Šios minties niekaip nepavyko išvyti iš galvos. Išties kas? Gal Todas Baudenas užklydo į vietinį kino aktorių gildijos filialą ir skelbimų lentoje prismeigė žinutę: JAUNUOLIUI, KURIO PAŽYMIAI NELAUKTAI SUPRASTĖJO, REIKIA SENO ŽMOGAUS, PAGEIDAUTINA NUO 70 IKI 80 METŲ, KURIS SUVAIDINTŲ JO SENELĮ. MOKĖS PAGAL PROFSĄJUNGOS NUSTATYTĄ ATLYGIO SKALĘ. Ne-e, *nieku gyvu*, Chosė. Beje, koks suaugęs sutiktų įsitraukti į šitą beprotišką sąmokslą? Ir dėl kokios priežasties?

Edas Frenčas, pravardžiuojamas Raukšle arba Guminiu Edu, nežinojo atsakymo. Kam tai rūpi, pagalvojo jis, peleninėje sumaigė cigarilę ir nudrožė į seminarą. Tačiau sąmonėje tebekirbėjo įkyrūs klausimai.

Kitą dieną nuvažiavęs į Kalno gatvę Edas ilgai šnekėjosi su Viktoru Baudenu. Juodu aptarė vyno rūšis, stambius prekybos tinklus, negailestingai stumiančius iš verslo smulkias bakalėjas, politinį pietų Kalifornijos klimatą. Ponas Baudenas pasiūlė taurę vyno, ir Edas mielai sutiko pasivaišinti. Jam reikėjo išgerti, nors buvo tik be dvidešimties minučių vienuolika. Viktoras Baudenas priminė Piterį Vimzį, nelabiau nei kulkosvaidis - ąžuolinį vėzdą. Be to, kalbėjo be menkiausio akcento ir atrodė gana apkūnus, skirtingai nuo lieso it bizūnas Todo seneliu apsimetusio žmogaus.

Prieš atsisveikindamas Edas tarė:

- Būčiau labai dėkingas, jei nieko neminėtumėte ponui Baudenui arba jo žmonai. Esu tikras, jog viską galima logiškai paaiškinti... net jeigu klystu, tie įvykiai jau praeityje.

- Kartais, - atsiliepė Baudenas pakėlęs taurę prieš saulę, gėrėdamasis sodriai tamsia vyno spalva, - praeitis nenori nugrimzti į užmarštį. Antraip kam žmonėms reikėtų domėtis istorija?

Nejaukiai šyptelėjęs Edas nutylėjo.

- Nesijaudinkite, aš niekada nesikišu į Ričardo reikalus. Todas - geras berniukas. Pagal pažangumą antras savo klasėje... jis turi būti geras, teisingai?

- Be jokių abejonių, - nuoširdžiai patvirtino Edas Frenčas ir paprašė įpilti dar šiek tiek vyno.

23

Diusanderis miegojo neramiai; jis skendėjo košmarų jūroje.

Tūkstančiai, gal net milijonai jų bandė nugriauti tvorą. Išnirę iš džiunglių taranavo įelektrintas spygliuotas vielas, ir šios grėsmingai įdubo. Kai kurios nutrūkusios gijos raitėsi ant ištryptos aikštės spjaudydamos žydras kibirkštis. O jie vis slinko artyn, ištisa begalybė. Romelis neklydo teigęs, esą fiureriui pasimaišė protas, jeigu jis iki šiol manė - jeigu išvis *kada nors sugebėjo sveikai protauti, - jog įmanoma kažkokiu būdu išspręsti šią problemą. Milijardai jų užtvindė visatą. Ir visi iki vieno persekiojo* jį.

- Seni. Kelkis, seni. Diusanderi. Pabusk, seni, pabusk.

Iš pradžių jis neabejojo balsą išgirdęs savo košmare.

Žodžiai ištarti vokiškai - akivaizdu, kad jie atsklido iš sapnų būtybės lūpų. Štai kodėl balsas kėlė tokį siaubą. Pakirdus visa tai išgaruos, todėl jis pabandė išnirti iš prakeiktos gelmės...

Prie lovos, ant atvirkščiai apsuktos kėdės, sėdėjo vyriškis - tikras žmogus, - jaunas, ne vyresnis kaip trisdešimties, tamsiomis įdėmiomis, už plieninių akinių rėmelių pasislėpusiomis akimis. Ant apykaklės krito ilgoki rudi plaukai. Diusanderis kažkodėl pamanė regįs užsimaskavusį berniuką, tačiau po sekundės jis suprato klydęs. Svečias vilkėjo senamadišką, prie karšto Kalifornijos klimato nesiderinantį kostiumą. Atlape blizgėjo sidabrinis smeigtukas. Sidabrą paprastai naudoja vampyrų ir vilkolakių medžiotojai. Atidžiau įsižiūrėjęs Diusanderis pamatė, jog tai Dovydo žvaigždutė.

- Jūs kreipiatės į mane? - vokiškai paklausė senis.

- Į ką gi dar? Jūsų kaimynas jau išvažiavęs.

- Haiselis? Taip. Jis išvyko namo vakar.

- Ar jau galutinai atsibudote?

- Žinoma. Tačiau jūs su kažkuo mane supainiojote. Aš esu Arturas Denkeris. Turbūt užklydote ne į tą palatą.

- Mano pavardė - Vaiskopfas. O jūs *esate* Kurtas Diusanderis.

Senis norėjo apsilaižyti lūpas, bet nedrįso. Egzistavo menkutė tikimybė, jog sapnas dar neužsibaigė. Galbūt prasidėjo nauja jo stadija. *Atvesk man benamį, duok mėsininko peilį, ponuli Dovydo Žvaigžde, ir aš pasistengsiu, kad tu išsisklaidytum kaip dūmas.*

- Aš nepažįstu jokio Diusanderio, - atšovė jis jaunuoliui. - Nesuprantu, ką jūs sakote. Gal man iškviesti seselę?

- O, jūs suprantate. - Pakeisdamas kūno padėtį Vaiskopfas nusibraukė nuo kaktos plaukų sruogą. Proziškas gestas išsklaidė paskutines Diusanderio viltis. - Haiselis, - tarė jaunasis vyriškis mostelėdamas į tuščią lovą.

- Haiselis, Diusanderis, Vaiskopfas - tos pavardės nieko man nesako.

- Haiselis nusirito nuo kopėčių mėgindamas prikalti naują lietvamzdį prie namo šono, - pratęsė atėjūnas. - Nukrito ant asfalto ir susilaužė stuburą. Gal niekada nebeįstengs vaikščioti. Kaip apmaudu. Tačiau tai ne vienintelė tragedija, kurią Haiselis patyrė gyvenime. Jis kalėjo Patine, kur neteko žmonos ir abiejų dukterų. Patino koncentracijos stovykloje, kuriai jūs vadovavote.

- Jūs kuoktelėjęs, - suurzgė Diusanderis. - Kaip sakiau, aš esu Arturas Denkeris. Atvykau į Ameriką po savo žmonos mirties. Anksčiau...

- Neskieskit pasakų. - Vaiskopfas pakėlė ranką. - Jis neužmiršo jūsų veido. Šito veido.

Tarsi burtininkas, atliekantis triuką, vyriškis žaibiškai atkišo nuotrauką. Tą pačią, kurią berniukas rodė prieš kelerius metus. Iš jos žvelgė jaunas Diusanderis, įsitaisęs prie rašomojo stalo, dabitiškai pakreipęs esesininko kepurę.

Senis prabilo lėtai, angliškai, pabrėždamas kiekvieną žodį:

- Per karą dirbau fabrike. Prižiūrėjau vairo kolonėlių bei variklių krumpliaračių, skirtų šarvuotiems automobiliams ir sunkvežimiams, gamybą. Vėliau padėjau montuoti tankus “Tigrus”. Atsarginis mano dalinys prisijungė prie kovinių veiksmų per mūšį dėl Berlyno. Aš grūmiausi trumpai, tačiau garbingai. Po karo dirbau Esene, Menšlerio automobilių gamykloje, kol...

- ...kol neišvengiamai buvote priverstas sprukti į Pietų Ameriką. Su auksu, ištirpdytu iš žydų dantų, sidabru, išlydytu iš žydų brangenybių, ir Šveicarijos banko sąskaita. Žinote, ponas Haiselis išvyko namo laimingas. Na, taip, jis pakraupo iš baimės pramerkęs akis tamsoje ir suvokęs, kas guli šalia. Bet dabar jaučiasi kur kas geriau ir mano, jog Dievas apdovanojo privilegija susilaužyti nugarą, kad jis pagelbėtų sugauti vieną iš garsiausių skerdikų žmonijos istorijoje.

Diusanderis stengėsi ištarti kiekvieną žodį kuo aiškiau:

- Per karą dirbau fabrike...

- Gal jau pakaks išsisukinėti? Pats žinote, kad jūsų dokumentai suklastoti. Tą įrodytų kruopštus patikrinimas. Jūs demaskuotas.

- Aš prižiūrėjau...

- Lavonų gamybą! Šiaip ar taip, jūs atsidursite Tel Avive dar prieš Naujuosius metus. Šįsyk valdžia su mumis bendradarbiauja. Amerikiečiai nori mus pradžiuginti, o mes pasijustume laimingi sučiupę *jus*.

- ...vairo kolonėlių bei variklių krumpliaračių, skirtų šarvuotiems automobiliams ir sunkvežimiams, gamybą. Vėliau padėjau montuoti tankus “Tigrus”.

- Niekaip neatsibosta kartoti to paties? Kam tempti gumą?

- Atsarginis mano dalinys prisijungė prie kovinių veiksmų...

- Tebūnie. Mes dar pasimatysime. Netrukus.

Vaiskopfas atsistojo ir išėjo iš palatos. Po akimirkos išnyko ir ant sienos šmėžavęs jo šešėlis. Diusanderis užsimerkė. Mintyse paspėliojo, ar svečias sakė tiesą apie amerikiečių bendradarbiavimą. Prieš trejus metus, kai šalis stokojo naftos, jis nebūtų tuo patikėjęs. Tačiau dabartinė suirutė Irane galėjo sustiprinti amerikiečių paramą Izraeliui. Nieko nėra neįmanoma. Beje, koks skirtumas? Teisėtais ar neteisėtais būdais Vaiskopfas su savo bendrais vis vien jį prigriebs. Tvarkydami reikalus, susijusius su naciais, jie nepripažino kompromisų. Tuos, kurie dirbo konclageriuose, persekiodavo su fanatiška aistra.

Diusanderį nupurtė drebulys. Bet dabar jis žinojo, ką daryti.

24

Mokinių, baigusių Santo Donato mokyklą, bylos buvo laikomos sename, aptriušusiame sandėlyje, šiaurinėje miesto dalyje, netoli apleisto traukinių perono. Tamsiame, erdviame pastate viešpatavo vaško, lako bei pramoninio valiklio “999” kvapai - be popierių šūsnių, švietimo skyrius saugodavo čia buitinės chemijos priemones.

Edas Frenčas, kuriam draugiją palaikė Norma, privažiavo prie sandėlio maždaug ketvirtą dienos. Juos įleidęs sargas pasakė, jog Edas ras jį dominančius dokumentus ketvirtame aukšte, ir nuvedė abu

link girgždančio, šiurpą keliančio lifto. Šis taip išgąsdino Normą, kad mergaitė ilgą laiką buvo neįprastai tyli.

Ketvirtame aukšte, išsisklaidžius baimei, psichologo dukrelė įniko strakséti tamsiuose dėžių kalno tarpueiliuose, kol Edas ieškojo ir galop surado 1975-ųjų metų pažymių korteles. Atplėšęs antrą dėžę ėmė dairytis į pavardes, prasidedančias "B" raide. BARKAS, BASTVIKAS, BASVELAS, BAUDENAS TODAS. Jis ištraukė pastarąją kortelę, nekantriai papurtė galvą, kadangi prieblandoje neką teįžiūrėjo, nusinešė ją iki didžiulio, dulkėmis apsinešusio lango.

- Nelakstyk čia, brangute, - šūktelėjo per petį.

- Kodėl, tėti?

- Nes tave nustvers troliai, - atšovė jis pakeldamas prieš šviesą Todo įvertinimų lapą. Iš karto pamatė, jog prieš trejus metus išduotos kortelės pažymius kažkas profesionaliai koregavo. - Jėzau Kristau, - sumurmėjo Edas Frenčas.

- Troliai, troliai, troliai! - aidėjo linksmas tarpueiliuose šokinėjančios Normos balselis.

25

Diusanderis atsargiai nuslinko ligoninės koridoriumi. Kojos iki šiol linko nuo silpnumo, tad jis tipeno truputį svyruodamas. Baltus naktinius marškinius paslėpė po savo mėlynu chalatu. Laikrodžio rodyklė jau buvo įveikusi rumbelį, žymintį aštuntą valandą. Vakare, tokiu metu, pasikeisdavo seselių pamainos. Artimiausią pusvalandį čia tvyros sumaištis - jam ne sykį teko stebėti, kaip vienos seselės keliauja namo, kitos ateina į darbą, keičiasi rašteliais, liežuvauja, geria kavą savo kabinete, įsikūrusiame prie pat geriamojo vandens fontanėlio. Kitoje pusėje nuo pastarojo senis išvydo tai, ko jam reikėjo.

Plačiame koridoriuje, šiuo paros metu primenančiame ilgą, aidinčią stotį, iš kurios po kelių minučių turėtų išvykti keleivinis traukinys, Diusanderis niekam nerūpėjo. Į priekį ir atgal kėblino paradas ligonių, kai kurie vilkėjo chalatus, kaip ir jis pats, kiti slankiojo susirišę apatinių marškinių kraštelius. Iš pustuzinio palatų sklido padriki per radijo imtuvus transliuojamos muzikos garsai. Aplinkui zujo lankytojai. Viename kambaryje pasigirdo juokas, koridoriaus gale, regis, kažkas verkė. Pro šalį nupėdino gydytojas, įbedęs nosį į rankose laikomą romaną plonais viršeliais.

Diusanderis stabtelėjo prie fontano, atsigėrė, rieškučiomis nusi-

šluostė burną ir pažvelgė į duris, įspraustas priešingoje sienoje. Teoriškai jos visada būdavo užrakintos. Bet praktiškai pasitaikydavo momentų, kai prižiūrėtojai užmiršdavo pasukti raktą jų spynoje. Dažniausiai per chaotišką pusvalandį keičiantis pamainoms, seselėms šurmuliuojant už kampo. Senis stebėjo jas patyrusiu žvilgsniu, kuris priklausė žmogui, nuolat besibaiminančiam, kad jį užklups persekiotojai. Krimtosi negalįs paspoksoti į tas duris dar bent savaitę - nūnai turės tik vieną vienintelę galimybę įgyvendinti savo sumanymą. Gaila, bet savaitės atokvėpio niekas jam nesuteiks. Gali būti, jog kaimynai išgirs apie vietinį vilkolakį tik po dviejų trijų dienų, o gal ir rytoj. Diusanderis nedrįso laukti. Išaiškėjus tiesai, apsauga nesitrauks nuo jo palatos dvidešimt keturias valandas per parą.

Senis vėl siurbtelėjo vandens, dar kartą nusibraukė lašus nuo lūpų ir apsidairė. Tuomet nerūpestingai žingsniuodamas, nesislapstydamas kirto koridorių, pasuko rankeną ir įsmuko į vaistų sandėliuką. Jei šį prižiūrinti moteris sėdės prie stalo, ji teišvys trumparegį poną Denkerį. Ach, atleiskite, brangioji ponia, pamaniau, jog čia tualetas. Koks aš kvailas.

Bet vaistų sandėlyje nebuvo nė gyvos dvasios.

Jis permetė akimis kairiąją viršutinę lentyną. Vien tik lašeliai akims ir ausims. Antroji lentyna: laisvinamieji bei žvakutės. Ant trečiosios pamatė raminančiuosius barbitūratus - “Veronalį” ir “Sekonalį”. Pastarojo buteliuką įsikišo į chalato kišenę. Tada atidarė duris ir išėjo laukan žvalgydamasis, kvailai šypsodamasis - čia tikrai ne tualetas, ar ne? Ach, *štai* kur jis, prie fontanėlio. Na, ir kvėša esu!

Diusanderis pravėrė duris, ant kurių puikavosi trikampis, apverstas smaigaliu žemyn, įspūdino vidun ir nusiplovė rankas. Paskui nukrypavo koridoriumi atgal į palatą - išvykus žymiajam ponui Haiseliui, jis gyveno kambaryje vienui vienas. Ant spintelės, tarp lovų, stovėjo stiklinė bei vandens pripildytas plastikinis ąsotėlis. Velniškai apmaudu, jog nėra burbono. Antra vertus, tabletės padės nugrimzti į nebūtį, kad ir kuo jas užgertų.

- Morisai Haiseli, *salud*. - Blausiai šyptelėjęs senis įsipylė į stiklinę vandens. Daugybę metų tekdavo krūpčioti nuo menkiausių šešėlių, ant parkų suoliukų, restoranuose, autobusų stotyse regėti kažkur matytus veidus, bet galų gale Kurtą Diusanderį atpažino ir įdavė žmogus, nepakurstęs nė menkiausio įtarimo. Argi ne juokinga? Jis

teikėsi įdėmiau pažvelgti į Haiselį, burnojusį ant Dievo dėl lūžusio stuburo, vos porą sykių. Geriau pagalvojus, tai *nepaprastai* juokinga.

Diusanderis įsidėjo į burną tris tabletes, nurijo jas kartu su vandens gurkšniu, negaišdamas laiko dar du kartus išgėrė po tris piliules. Palatoje, kitoje koridoriaus pusėje, pamatė porelę senukų, susikūprinusių virš stalelio, lošiančių kortomis, rodos, kribidžą. Vienas jų atsigulė į ligoninę dėl išvaržos. O kaipgi kitas? Dėl tulžies arba inkstų akmenų? Naviko? Prostatos? Senatvėje panašių baisybių nestigdavo.

Jis vėl prisipildė stiklinę, bet nepuolė iš karto gerti vaistų. Per didelė jų gausa galėjo sukelti nepageidaujamą reakciją - vėmulio priepuolį, po kurio gydytojai išplautų skrandį ir priverstų iškęsti įvairius pažeminimus, kokius tik sumąstytų Amerikos bei Izraelio valdžios atstovai. Bandydamas atimti sau gyvybę Diusanderis nesiruošė kvailioti it kokia *Hausfrau**, panirusi į depresiją po raudų priepuolio. Pasijutęs mieguistas nurys dar kelias tabletes, ir to turėtų pakakti.

Kitoje palatoje nuskambėjo seniokiškai virpantis, triumfuojantis vieno iš kortuotojų balsas:

- Du sykius iš eilės - trys taškai už aštuonis langelius... penkiolika už dvylika... ir valetas už trylika. Kaip tau patinka *šie* obuoliukai?

- Nesijaudink, - užtikrintai atsiliepė senis su išvarža. - Suskaičiavęs savo taškus patupdysiu tave į kampą.

Patupdyti į kampą, snūduriuodamas pagalvojo Diusanderis. Gana taikli frazė - amerikiečiai garsėjo polinkiu į idiomas. *Dėjau skersą, nebūk atlėpausis, susikišk ten, kur nešviečia saulė, pinigas visagalis - kai jis kalba, kiti tyli.* Nuostabios idiomos.

Tie kvailiai manė, kad jį pričiupo, bet Diusanderis išsisuks *patupdydamas juos į kampą.*

Kad ir kaip tai atrodytų absurdiška, senis gailėjosi negalėsiąs palikti raštelio berniukui. Gailėjosi neįstengsiąs perduoti, jog tas būtų atsargus ir įsiklausytų į sukriošėlį, kuris galų gale pats pakėlė prieš save ranką. Gailėjosi nebeturėsiąs progos prisipažinti, kad jis, Diusanderis, vis dėlto pradėjo gerbti vaikį, nors niekada nepamėgo - kalbėtis su gyvu žmogumi buvo maloniau nei klausytis savų minčių. Tačiau žinutė, kad ir kokia nekalta ji būtų, mestų įtarimo šešėlį ant berniuko, o

*Namų šeimininkė (*vok.*).

senis to nenorėjo. Na, taip, porą mėnesių vaikiščias kankinsis lūkuriuodamas vyriausybinio agento, kuriam magėtų pakalbėti apie tam tikrą dokumentą, rastą Kurto Diusanderio, dar žinomo kaip Arturas Denkeris, išsinuomuotoje depozitinėje dėžutėje.... bet nieko nesulaukęs supras, kad senis sakė tiesą. Jei bernelis sugebės išlikti šaltakraujiškas, nemalonumų veikiausiai išvengs.

Ištiesęs ranką Diusanderis siekė vandens stiklinės, regis, nutolusios per daugelį mylių. Išgėrė dar tris tabletes, padėjo stiklinę atgal ant spintelės, užsimerkė ir apsunkusia galva prislėgė minkštą pagalvę. Niekada anksčiau nesijautė toks mieguistas. Jis kirmys labai ilgai ir ramiai...

Nebent vėl išvystų sapnus.

Netikėta mintis pribloškė senį. *Sapnai? Maldauju, Dieve, ne. Tik ne sapnai. Tik ne visą amžinybę. Tik ne tuomet, kai atsisakiau visų galimybių pabusti. Ne...*

Užvaldytas siaubo, Diusanderis pabandė atsigaivelėti. Atrodė, tarytum iš lovos būtų išnirusios rankos, kurios baudėsi jį sugriebti savo kibiais pirštais.

(!NE!)

Mintys pakriko, ir senis nušvilpė statėjančia tamsos spirale it slidžia čiuožykla, vis žemyn ir žemyn, į tykančių sapnų glėbį.

Tas faktas, jog ponas Denkeris perdozavo vaistų, paaiškėjo 1:35 nakties. Po penkiolikos minučių gydytojai oficialiai paskelbė jį negyvu. Jauna budinti seselė, kuriai patiko šiek tiek ironiškas pagyvenusio paciento mandagumas, pratrūko ašaromis. Būdama katalikė, ji niekaip negalėjo suvokti, kodėl toks mielas senukas (beje, sveikstantis) apsisprendė nusidėti ir amžiams pasmerkti nemirtingąją savo sielą pragaro kančioms.

26

Šeštadienio rytais Baudenai keldavosi anksčiausiai devintą. Nūnai, pusę dešimtos, Todas su tėvu sėdėjo prie stalo skaitydami, o Monika, visuomet lėčiau atsibundanti, padūmavusiomis akimis kepė kiaušinienę, į stiklines pilstė sultis ir virė kavą.

Todas neatplėšė akių nuo mokslinės fantastikos romano, Dikas -

nuo “Architectural Digest”, tačiau abu išgirdo, kaip į lauko duris bilstelėjo laikraštis.

- Man jį paimti, tėti?

- Sėdėk, aš pats nueisiu.

Baudenas vyresnysis atnešė laikraštį, siurbtelėjo kavos ir vos neužspringo pažvelgęs į pirmąjį puslapį.

- Dikai, kas atsitiko? - prie jo prilėkusi sušuko Monika.

Jos vyras iškosėjo kavos lašelius, patekusius ne į tą gerklę. Todas pakėlė galvą ir nustebęs dirstelėjo į tėvą, Monika pradėjo daužyti vyrui per nugarą. Prieš trečiąjį smūgį, jai pastebėjus antraštę, ranka pakibo ore. Akys taip išsprogo, kad, rodės, tuoj išlėks iš akiduobių ir nusiridens ant stalo.

- Viešpatie švenčiausias, - suurzgė Dikas Baudenas gergždžiančiu balsu.

- Nejau tai... Negaliu patikėti... - užsikirtusi Monika pažvelgė į sūnų. - Ach, brangusis...

Tėvas taip pat į jį stebeilijosi.

Sunerimęs Todas apėjo stalą.

- Kas yra?

- Ponas Denkeris... - tepajėgė išspausti Dikas.

Perskaitęs antraštę vaikinas akimoju viską suprato. Po juodomis didžiosiomis raidėmis - BĖGLYS NACIS NUSIŽUDO SANTO DONATO LIGONINĖJE - buvo atspausdintos dvi nuotraukos. Todui abi teko matyti anksčiau. Vienoje stypsantis Arturas Denkeris atrodė jaunesnis ir žvitresnis. Prie šešerius metus senis nusipirko ją iš valkataujančio gatvės fotografo nenorėdamas, kad jo atvaizdas atsitiktinai pakliūtų į svetimas rankas. Kitoje nuotraukoje prie rašomojo stalo, Patino administracijos pastate, pakreipęs į šoną kepurę, sėdėjo SS karininkas, vardu Kurtas Diusanderis.

Jeigu žurnalistams pavyko gauti hipio nuotraukėlę, vadinasi, senio namai išnaršyti kiaurai išilgai.

Todo akys nuslydo straipsnio eilutėmis, mintys zvimbė galvoje kaip pašėlusios. Apie benamius neužsimenama. Tačiau lavonus būtinai aptiks, ir šis atradimas sukrės visą pasaulį. Laikraščiai sumirgės antraštėmis: PATINO KOMENDANTAS NIEKADA NEUŽMIRŠO SAVO AMATO. KOŠMARAI NACIO RŪSYJE. JIS NESILIOVĖ ŽUDĘS.

Vaikinas susiūbavo visu kūnu.
Kažkur tolumoje nuaidėjo spigus motinos balsas:
- Gaudyk jį, Dikai! Jis alpsta.
Sąmonėje tebeskambant paskutiniam žodžiui,
(alpstaalpstaalpsta)
Todas miglotai pajuto, kaip jį sugriebė tėvo rankos. Po akimirkos nieko nebejautė ir nieko nebegirdėjo.

27

Edas Frenčas išskleidė laikraštį valgydamas sluoksniuotą pyragaitį. Jis užsikosėjo lyg dusdamas ir išspjovė apkramtytą kąsnį ant stalo.
- Edi! - aiktelėjo Sondra Frenč. - Kas tau nutiko?
- Tėtukas splingsta, tėtukas splingsta, - erzinančiai linksmai paskelbė mažoji Norma, su džiaugsmu padėdama mamai talžyti tėvui per nugarą. Nepaisydamas jųdviejų Edas tebevėpsojo į laikraštį.
- Kas yra? - vėl paklausė Sondra.
- Čia jis! Čia jis! - suriko Edas taip energingai baksnodamas į puslapį, kad nagu perdrėskė popierių iki pirmosios pastraipos. - Tas žmogus! Lordas Piteris!
- Dėl Dievo meilės, apie ką tu kal...
- *Tai Todo Baudeno senelis!*
- Kas? Karo nusikaltėlis? Edi, ar tu *kuoktelėjai?*
- Bet čia *jis*, - kone sudejavo Edas. - Jėzau Kristau, *mergele Marija*, čia tikrai *jis!*
Sondra Frenč ilgai ir įdėmiai spiginosi į nuotrauką.
- Šitas tipas visiškai nepanašus į Piterį Vimzį, - galiausiai pareiškė ji.

28

Todas, blyškus kaip lango stiklas, sėdėjo ant kušetės tarp motinos ir tėvo.
Priešais Baudenus įsitaisė žilstantis, mandagus detektyvas, pavarde Rikleris. Atmetęs tėvo pasiūlymą iškviesti policiją, Todas pats surinko teisėtvarkos atstovų numerį. Telefonu kalbėjo lūžtančiu balsu tarsi keturiolikmetis per mutacijos įkarštį.
Savo istoriją jis išdėstė su visomis smulkmenomis. Daug laiko ne-

sugaišo. Žodžius tarė su mechaniniu abejingumu, velniškai išgąsdinusiu Moniką. Na, taip, sūnui jau septyniolika, tačiau dauguma atžvilgių jis tebebuvo berniukas. Nemalonių įvykių palikti randai neišnyks niekada.

- Na, aš skaičiau jam įvairias knygas... "Tomą Džounsą", Džordžo Elioto romaną, bet tos nuobodybės nesugebėjome įveikti. Kelis Hotorno apsakymus - jam ypač patiko "Didysis Akmeninis Veidas" ir "Jaunasis Gudmenas Braunas". Pradėjome "Pikviko klubo užrašus", bet neužbaigėme. Jis aiškino, jog Dikensas prajuokina tik tada, kai rašo rimtai, o "Pikvikas" - grynos seilionės. Būtent taip ir sakė, seilionės. Mums abiem didžiausią įspūdį padarė "Tomas Džounsas".

- Prieš trejus metus? - pasitikslino Rikleris.

- Taip. Aplankydavau jį, kai pasitaikydavo proga, bet, žinote, vidurinė mokykla įsikūrusi kitame miesto gale, todėl tekdavo į ją važiuoti autobusu... be to, prisidėjau prie pažįstamų, subūrusių beisbolo komandą... o kur dar namų darbai... na, jūs suprantate...

- Tu turėjai mažiau laiko.

- Mažiau laiko, teisingai. Paskutiniais metais mokytis vidurinėje buvo kur kas sunkiau... man reikėjo kuo geresnių pažymių, kad įstočiau į koledžą.

- Bet Todas - itin gabus mokinys, - mažne instinktyviai įsiterpė Monika. - Pagal pažangumą antras savo klasėje. Mes labai juo didžiuojamės.

- Natūralu, - atsakė Rikleris šiltai nusišypsodamas. - Fervju mokyklą lanko du mano sūnūs, bet jie domisi tiktai sportu. - Detektyvas atsigręžė į Todą. - Pradėjęs mokytis naujoje vidurinėje, daugiau knygų jam nebeskaitei?

- Ne. Kartais paskaitydavau laikraštį. Man apsilankius, jis teiraudavosi, ką reiškia viena ar kita antraštė. Labai domėjosi Votergeitu. Visuomet norėdavo pasiklausyti, kaip klostosi reikalai akcijų biržoje, o smulkus šriftas tame puslapyje velnioniškai jį siutindavo... atleisk, mama.

Monika patapšnojo sūnui per ranką.

- Nežinau kodėl, tačiau jam itin rūpėjo biržos naujienos.

- Diusanderis turėjo šiek tiek vertybinių popierių, - paaiškino Rikleris. - Iš to ir gyveno. Beje, namuose slėpė penkis skirtingus asmens pažymėjimus. Ko jau ko, bet gudrumo jam netrūko.

- Savo akcijas jis, matyt, saugojo kokioje nors depozitinėje dėžutėje? - pastebėjo Todas.

- Nesupratau? - Riklerio antakiai pakilo aukštyn.

- Na... akcijas... - nutęsė vaikinas. Taip pat suglumęs tėvas linktelėjo detektyvui.

- Pažymas apie vertybinius popierius, tą smulkmę, kurią jam pavyko išsaugoti, radome kareivio skrynelėje, po lova, - atsakė Rikleris, - kartu su asmens, pavarde Denkeris, nuotrauka. Ar jis turėjo depozitinę dėžutę, sūneli? Kažką tau minėjo?

Pasvarstęs Todas krestelėjo galva.

- Man tiesiog pasirodė, jog tai tinkamiausia vieta akcijoms. Aš nežinau. Nuo... nuo šito reikalo... man... man... važiuoja stogas. - Jis atrodė sutrikęs ir *išties* buvo apimtas nuostabos. Tačiau pamažėle atgijo savisaugos instinktas. Suklusdamas vaikinas pajuto, kaip viduje po truputį stiprėja pasitikėjimas savimi. Jei Diusanderis iš tikrųjų banke būtų išsinuomojęs depozitinę dėžutę, kurioje ketino laikyti Todą kompromituojantį dokumentą, argi jis nebūtų ten perkėlęs pažymų apie įsigytas akcijas bei nuotraukos?

- Mes bendradarbiaujame su Izraeliu, - tarė Rikleris. - Neoficialiai. Jausčiaus dėkingas, jei to neišduotumėte žiniasklaidai. Mūsų kolegos - tikri profesionalai. Vienas žmogus, pavarde Vaiskopfas, pageidautų rytoj su tavimi pašnekėti, Todai. Ar neprieštarauji?

- Turbūt ne, - atsakė Todas, bet nuo minties, kad po namus šniukštinės tie patys skalikai, kurie persekiojo Diusanderį pusę jo gyvenimo, vaikiną apniko prietaringa baimė. Senis juos savotiškai gerbė, ir Todas žinojo privaląs turėti tai omenyje.

- Ponai Baudenai? Ar jūs neprieštarausite, jeigu jūsų sūnus pabendraus su ponu Vaiskopfu?

- Ne, jeigu jis pats sutinka, - atsiliepė Dikas Baudenas. - Bet aš norėčiau dalyvauti pokalbyje. Kiek teko skaityti apie MOSSAD agentus...

- Vaiskopfas nepriklauso MOSSAD. Pasak Izraelio atstovų, jis atlieka ypatingąsias užduotis. Tiesą sakant, tas žmogus dėsto jidiš literatūrą ir anglų kalbos gramatiką. Netgi yra parašęs du romanus.

Dikas numojo ranka.

- Man nerūpi, ką veikia jūsų kolega. Tik nenoriu, kad savo klausimais jis užkankintų Todą. Iš to, ką skaičiau, susidarė įspūdis, kad Iz-

raelio agentai retsykiais būna *pernelyg* profesionalūs. Nesiginčysiu, galbūt jis ir mielas vyrukas. Visgi siūlyčiau jums drauge su tuo Vaiskopfu neužmiršti, jog Todas bandė pagelbėti seniui ir nežinojo tikrosios jo tapatybės.

- Viskas gerai, tėti, - blankiai vyptelėjo vaikinas.

- Mums paprasčiausiai magėtų, kad jūs pagelbėtumėte, kuo galėtumėte, - tarė Rikleris. - Aš suprantu jūsų nerimą, pone Baudenai. Pamatysite, Vaiskopfas - malonus ir visai neįkyrus vyrukas. Baigdamas savo apklausą paminėsiu, kuo labiausiai susidomėjęs Izraelis, kad pasiruoštumėte kitam pokalbiui. Todas matėsi su Diusanderiu, kai tą pakirto širdies smūgis, dėl kurio jį nugabeno į ligoninę...

- Jis paprašė manęs ateiti ir perskaityti laišką, - įsiterpė Todas.

- Mes žinome. - Rikleris pasviro į priekį, įremdamas alkūnes į kelius, jo kaklaraištis pakibo virš grindų it svambalas. - Izraelio atstovai pageidauja gauti daugiau informacijos apie laišką. Diusanderis buvo stambi žuvis, bet ne paskutinė, sužvejota ežere - bent taip tvirtina Semas Vaiskopfas, ir aš juo tikiu. Pasak tų žmonių, Diusanderis galėtų daug ką žinoti apie kitas žuvis. Didžiuma jų veikiausiai tebegyvena Pietų Amerikoje, bet nestinga ir įsikūrusių kituose kraštuose... įskaitant Jungtines Valstijas. Ar jums teko girdėti, jog Buchenvaldo *Unterkommandant* sugavo Tel Avivo viešbučio vestibiulyje?

- Tikrai? - Monika išplėtė akis.

- Tikrai, - linktelėjo Rikleris. - Prieš dvejus metus. Esmė ta, jog, žmonių iš Izraelio nuomone, Todo skaitytą laišką galėjo atsiųsti viena iš tų žuvų. Nežinia, ar tai tiesa, tačiau jiems rūpi išsiaiškinti smulkmenas.

Todas, kuris buvo grįžęs į Diusanderio namus, kad sudegintų laišką, atsakė:

- Jei galėčiau, būtinai jums, leitenante Rikleri, arba tam Vaiskopfui padėčiau. Deja, autorius parašė laišką vokiškai. Jį skaitydamas jaučiausi kaip kvailys. Kuo toliau, tuo labiau ponas Denkeris... Diusanderis... nenustygo vietoje ir vis prašė paraidžiui pasakyti žodžius, kurių nesuprato dėl mano... hmm... tarimo. Tačiau mintį jis sekė. Pamenu, vieną sykį nusijuokė ir pareiškė: “Taip, taip, nieko kito tu nedarytum, ar ne?” Paskui, likus dviems trims minutėms iki širdies priepuolio, sumurmėjo kažką vokiškai. Atrodo, *Dummkopf*. Jei neklystu, išvertus iš vokiečių kalbos, tai reiškia kvailį.

Jis neryžtingai pažvelgė į Rikleri, tačiau širdyje jautėsi patenkintas savo gebėjimu sklandžiai meluoti.

Detektyvas sulinksėjo galva.

- Taip, mes suvokiame, jog laiškas buvo parašytas vokiškai. Gydytojas, kuris priėmė ligonį, patvirtino išgirdęs iš tavęs šią istoriją. Mums rūpi pats *laiškas*, Todai... ar tu prisimeni, kas jam nutiko?

Na, štai, pagalvojo vaikinas, *lemiamas momentas.*

- Jei neapsirinku, jis tebegulėjo ant stalo, kai atvyko greitoji pagalba ir mes visi išvažiavome. Negalėčiau prisiekti teisme, bet...

- Man rodos, aš mačiau laišką ant stalo, - įsiterpė Dikas. - Pakėliau jį, dirstelėjau iš arčiau. Popierius pirktas eilinėje raštinės reikmenų parduotuvėje. Tiesa, aš nepastebėjau, ar jis parašytas vokiškai.

- Tuomet jis turėtų būti toje pačioje vietoje, - atsiliepė Rikleris. - Būtent to mes negalime suprasti.

- Jo ten nėra? - pasitikslino Dikas.

- Išnyko kaip dūmas.

- Galbūt jį nugvelbė koks nors įsilaužėlis, - pamėtėjo mintį Monika.

- Į namą niekam nereikėjo *laužtis*, - papurtė galvą Rikleris. - Per sumaištį, kuri kilo bandant kuo skubiau išvežti ligonį, visi pamiršo užrakinti lauko duris. Diusanderiui mirus, raktą aptikome jo kelnių kišenėje. Namai buvo atviri nuo to momento, kai medikai išgabeno senį į ligoninę, praktiškai iki šio ryto - mes juos užplombavome tiktai pusę trijų nakties.

- Na, pats matote, kiek laiko namas stovėjo nesaugojamas. - Dikas skėstelėjo rankomis.

- Ne, - sumurmėjo Todas. - Man aišku, kas neduoda ramybės leitenantui Rikleriui. - O, jis puikiai suprato. Tik aklas galėjo to nepastebėti. - Kodėl plėšiko niekas nesudomino, išskyrus laišką? Ypač tokį, kuris parašytas vokiškai? Čia kažkas negerai. Ponas Denkeris neturėjo brangenybių, tačiau į jo namus įsibrovęs vyrukas galėjo rasti vertingesnių dalykų.

- Kaip pirštu į akį, - pagyrė Rikleris.

- Todas svajojo užaugęs tapti detektyvu, - paaiškino Monika sušiaušdama sūnui plaukus. Sulaukęs paauglystės jis baidydavosi meilumą demonstruojančių fizinių kontaktų, bet dabar tam neprieštaravo. Dieve, kaip jai skaudėjo širdį, žvelgiant į mirtinai išblyškusį savo atžalos veidą. - Paskutiniu metu jį labiau traukia istorija.

- Nuostabi sritis. - Rikleris pakinkavo galva. - Būdamas istoriku irgi galėtum užsiimti tiriamaisiais darbais. Ar esi skaitęs Džozefiną Tėją?

- Ne, sere.

- Tiek to. Gaila, jog mano berniukų ambicijos apsiriboja noru pamatyti, kaip "Angelai" laimi beisbolo čempionatą.

Todas apdovanojo jį blausia šypsena, bet nieko neatsakė.

Rikleris surimtėjo.

- Papasakosiu jums, kokią teoriją esame sumąstę. Mūsų manymu, kažkoks asmuo, gal net gyvenantis Santo Donate, iškapstė apie Diusanderį teisybę.

- Tikrai? - nustebo Dikas.

- O taip. Kažkas žinojo tiesą. Pavyzdžiui, kitas nuo teisėtvarkos besislapstantis nacis. Be abejo, tokia įvykių eiga labiau tikėtina Roberto Ladlamo* knygoje... antra vertus, kas galėjo pagalvoti, jog tyliame priemiestyje gyvens bent *vienas* karo nusikaltėlis? Mes manome, jog, Diusanderiui iškeliavus į ligoninę, ponas Iksas aplankė tuščius namus ir surado kompromituojantį laišką. Dabar jo puslapiai, virtę pelenais, skrajoja nuotekų sistemoje.

- Galai vis vien nesueina, - burbtelėjo vaikinas.

- Kodėl, Todai?

- Na, jei ponas Denk... jei *Diusanderis* turėjo karo laikų bičiulį arba tiesiog bendrininką nacį, kodėl *to žmogaus* nepakvietė perskaityti laiško? Jei būtumėte girdėjęs, kiek kartų jis mane taisė... senas draugas iš nacių partijos bent jau mokėtų šnekėti vokiškai.

- Taikliai pastebėta. Bet visai įmanoma, kad jo bendras prikaustytas invalido vežimėlyje arba aklas. Kas žino, galbūt su Diusanderiu ryšį palaikė pats Bormanas, kuris nė nedrįsta kišti nosies iš namų būgštaudamas, kad jo veidą kas nors atpažins.

- Neregiui arba invalidui, sėdinčiam vežimėlyje, būtų sudėtinga ieškoti laiško.

Rikleris pagarbiai nužvelgė Todą.

- Teisybė. Tačiau aklas žmogus galėtų jį nugvelbti, net jei neįstengtų perskaityti. Arba nusisamdyti vagį.

Vaikinas apmąstė leitenanto žodžius ir linktelėjo - tuo pačiu patraukė pečiais parodydamas, kad jo mintis mažai tikėtina. Savo svai-

*Amerikiečių rašytojas, išgarsėjęs trileriais apie šnipus.

čiojimais Rikleris pranoko Robertą Ladlamą ir nusigavo į Sakso Romero* stichiją. Tačiau koks, velniai rautų, skirtumas? Svarbiausia, jog detektyvas nesiliauja šniukštinėjęs... kartu su žydpalaikiu Vaiskopfu. Prakeiktas laiškas! Sumauta Diusanderio idėja! Staiga Todas pasijuto besvajojąs apie "Vinčesterį", kurio dėklas gulėjo ant lentynos vėsiame, tamsiame garaže, ir tučtuojau išvaikė nelemtas mintis iš galvos. Jo delnai sudrėko.

- Ar Diusanderis *turėjo* draugų, apie kuriuos tau pasakojo? - paklausė Rikleris.

- Draugų? Ne. Anksčiau jo namus tvarkydavo viena moteris, bet, jai išsikėlus gyventi kitur, Diusanderis daugiau nieko nesamdė. Aną vasarą sumokėdavo kaimynų vaikiui, kad šis nupjautų kieme veją, bet šįmet į jį pagalbos nesikreipė. Žolė gana vešli, ar ne?

- Taip. Mes kalbėjomės su aplinkiniais, bet, kaip išaiškėjo, jis tikrai nieko nesamdė. Ar Diusanderiui kas nors skambindavo?

- Žinoma, - atsainiai tarstelėjo Todas... štai šviesos spindulys, galimybė sąlygiškai saugiai išsisukti iš keblios padėties. Tiesą sakant, nuo tada, kai jis susipažino su Diusanderiu, senio telefonas buvo suzimbęs nedaugiau kaip tuziną kartų - savo prekes mėgindavo įbrukti koks nors pardavėjas, žmonės iš viešosios nuomonės apklausos pageidaudavo sužinoti, ką jis valgo pusryčiams, kiti tiesiog neteisingai surinkdavo numerį. Diusanderis laikė telefoną tam atvejui, jei susirgtų... galų gale taip ir atsitiko, lai prakeikto išperos siela pūna pragare. - Per savaitę jis sulaukdavo maždaug poros skambučių.

- Atsiliepęs kalbėdavo vokiškai? - Riklerio akys sužibo.

- Ne, - atsakė ūmai įsitempęs Todas. Jam nepatiko detektyvo susijaudinimas - kažkoks apsimestinis ir pavojingas. Vaikinas pajuto turįs susitvardyti, idant jo neišmuštų prakaitas. - Šnekėdavo nedaug. Pamenu, kelis sykius pasakė: "Dabar čia sėdi berniukas, kuris man skaito. Perskambinsiu tau vėliau".

- Statau dviejų savaičių atlyginimą, jog mums reikalingas būtent tas tipas, - Rikleris pliaukštelėjo delnais per savo šlaunis, energingai užvožė bloknotą (Todui neprasprūdo pro akis, kad detektyvas, užuot rašęs pastabas, keverzojo kringelius) ir atsistojo. - Norėčiau visiems trims padėkoti, kad sutikote su manimi pabendrauti. Ypač tau, Todai. Suprantu, tie įvykiai gerokai tave sukrėtė, bet visa tai greitai baigsis.

*Britų rašytojas, sukūręs genijų nusikaltėlį daktarą Fu Manču.

Šiandieną apversime namą aukštyn kojomis, išnaršysime kiekvieną kampą, nuo rūsio iki palėpės. Atsivesime specialias teismines ekspertizės komandas. Gal pavyks aptikti to žmogaus, su kuriuo Diusanderis bendravo telefonu, pėdsakus.

- Tikiuosi, - atsakė vaikinas.

Paspaudęs jiems rankas Rikleris išėjo laukan. Dikas paklausė sūnaus, ar šis nenorėtų užkandęs pažaisti badmintono. Todas pareiškė, kad jo netraukia nei badmintonas, nei maistas, ir užlipo laiptais į antrą aukštą - kėblino lėtai, įtraukęs į pečius galvą. Tėvai apsimainė užuojautos bei nerimo sklidinais žvilgsniai. Todas išsitiesė ant lovos, įsmeigė akis į lubas ir vėl pagalvojo apie "Vinčesterį". Sąmonės akimi išvydo, kaip grūda melsvą plieno vamzdį į gličią žydišką Betės Trask putę - niekuomet nesuglembantis pimpalas, štai ko jai reikėjo. Išgirdo save klausiantį: *ar patinka, Bete? Sakyk, kai iki soties juo pasimėgausi, gerai?* Įsivaizdavo jos klyksmus. Galop vaikino veidą perkreipė nuožmi šypsena. *Aha, tiesiog pasakyk, kale... gerai? Gerai? Gerai?..*

- Na, ką manote? - paklausė Vaiskopfas detektyvo, kai šis atvažiavo jo paimti iš užkandinės, nutolusios nuo Baudeno namų per tris kvartalus.

- Man susidarė įspūdis, jog vaikis kažkaip įsivėlęs į šitą reikalą, - atsiliepė detektyvas. - Tik nežinia, kiek giliai jis įklimpęs. Viena aišku: Todas Baudenas toks šaltakraujis, kad, įsipylęs į burną karšto vandens, išspjautų ledo kubelius. Porą sykių priverčiau jį susipainioti, bet neišgavau nieko tokio, kas praverstų teismo salėje. Net jeigu būčiau stipriau paspaudęs ir ką nors iškvotęs, bet kuris galvotesnis advokatas greičiausiai *sugebėtų* išsukti jį nuo kalėjimo. Šiaip ar taip, teisėjai matytų prieš save vaiką. Juk jam tik septyniolika. Nors spėju, jos tas berniokas atsisveikino su vaikyste nuo kokių aštuonerių metų. Jis kraupus, žmogau. - Rikleris įsikando cigaretę ir nusijuokė mažumėlę virpančiu balsu. - Velnioniškai kraupus.

- Kokias jo klaidas pastebėjote?

- Telefonų skambučiai. Tai svarbiausia. Kai pamėtėjau šią mintį, vaikio akys užsižiebė tarytum žaidimų automato lemputės. - Detektyvas pasuko vairą į kairę, ir jo "Ševis Nova", niekuo neišsiskiriantis iš kitų automobilių, nuriedėjo keliu, įsiliejančiu į autostradą. Dešinėje

pusėje, už dviejų šimtų jardų, ant šlaito riogsojo nuvirtęs medis, nuo kurio ne taip seniai, vieną šeštadienio rytą, Todas "šaudė" į mašinas. - Berniokui dingteli mintis: "Tas faras trenktas, jeigu tiki, jog Diusanderis turėjo bičiulį nacį... bet jeigu jis *išties* taip galvoja, vadinasi, aš neįtrauktas į įtariamųjų sąrašą". Taigi jis sako, aha, Diusanderiui kažkas skambina vieną ar porą sykių per savaitę. Paslaptingas žmogus. O senis atsiliepia: "Dabar negaliu kalbėti, kodas "Z-penki", susisieksime vėliau", - ar panašiai. Tačiau pastaruosius penkerius metus Diusanderis mokėjo ypatingąjį "tylaus telefono" tarifą. Jo aparatas retai kada pradėdavo čirškėti. Iš atokių kraštų *niekas* neskambindavo. Poros skambučių per savaitę jis nesulaukdavo.

- Kas dar?

- Vaikis iš karto padarė išvadą, jog prapuolė tiktai laiškas. Pats sugrįžo ir jį paėmė, todėl žinojo, kad kiti daiktai nedingo.

Rikleris sumaigė nuorūką į peleninę.

- Mūsų *manymu*, laiškas tebuvo priedanga. Mes *įsitikinę*, jog Diusanderis patyrė širdies smūgį mėgindamas palaidoti kūną... šviežiausią lavoną. Prielaidą patvirtina ant jo batų ir rankogalių aptiktos žemės. Vadinasi, senis iškvietė vaikį *po to*, kai jį nutrenkė priepuolis, o ne anksčiau. Jis užropoja laiptais ir paskambina berniokui. Šis apstulbsta - jei, žinoma, tai įmanoma - ir nedelsdamas sumąsto istoriją apie laišką. Galbūt ji ne itin puiki, bet ir ne bloga... atsižvelgiant į aplinkybes. Vaikis atlekia pas senį, palaidoja negyvėlį, išvalo kraujo balas. Berniūkštis įsiaudrinęs, kone pakvaišęs nuo įtampos. Tuojau atvažiuos medikai, atvyks tėvas, o dar reikia iš kur nors iškasti laišką. Jis užskuodžia laiptais į antrą aukštą, neria į miegamąjį, sulaužo dėžutės dangtelį...

- Turite įrodymų? - paklausė Vaiskopfas prisidegdamas cigaretę. Be filtro. Riklerio įsitikinimu, dvokiančią arklio mėšlu. Nieko keista, jog žlugo britų imperija, jeigu jos gyventojai pradėjo smardinti aplinką tokiomis šlykštynėmis.

- Taip, turime jų su kaupu, - patvirtino detektyvas. - Ant dėžutės pilna pirštų atspaudų, sutampančių su tais, kuriuos radome jo mokyklos byloje. Tačiau vaikio atspaudus galima aptikti beveik ant kiekvieno daikto visame sumautame name!

- Bet jei pateiktumėte Todui šiuos įrodymus, galbūt jis palūžtų?

- Klausykit, aš rimtai kalbėjau sakydamas, jog tas berniūkštis šal-

tas kaip ledas. Jis pareikštų, neva Diusanderis kelis kartus prašė atnešti dėželę norėdamas ką nors paimti arba į ją įdėti.

- O kaipgi pirštų atspaudai ant kastuvo?

- Sakytų, kad juo naudojosi kieme sodindamas rožių krūmą. - Rikleris vėl stvėrė cigarečių pakelį, bet šis buvo tuščias. Vaiskopfas pasiūlė savų rūkalų. Įtraukęs į plaučius dūmą detektyvas užsikosėjo. - Jų skonis negeresnis už kvapą, - springdamas iškošė.

- Kaip ir jūsų mėsainių, kuriuos vakar valgėme, - vyptelėjo Vaiskopfas. - Tų "Mak-burgerių".

- "Big Makų", - pataisė Rikleris nusijuokdamas. - Ką gi, skirtingos kultūros ne visais atvejais randa bendrą kalbą. - Jo šypsena išblėso. - Žinote, Todas Baudenas toks švarus ir tvarkingas...

- Taip.

- Nė iš tolo nepanašus į mažametį nusikaltėlį riebaluotais, pasturgalį siekiančiais plaukais, pasipuošusį grandinėmis, apsiavusį motociklininko auliniais.

- Teisingai. - Vaikopfas žvalgėsi į judrų eismą džiaugdamasis, kad jam nereikia sėdėti už vairo. - Jis - paprasčiausias baltaodis berniukas iš gerų namų. Sunku patikėti...

- Pataisykite, jei klystu, bet Izraelyje jūs įteikiate aštuoniolikmečiams šautuvus ir granatas.

- Neklystate. Tačiau jam buvo *keturiolika*, kai visa tai prasidėjo. Nors užmuškite, nesuvokiu, kam keturiolikmečiui reikėjo susidėti su tokiu žmogumi, kaip Diusanderis.

- Verčiau paklauskite *kaip*, - atšovė Rikleris išspriegdamas nuorūką pro langą. Nuo befiltrės cigaretės jam pradėjo mausti galvą.

- Galbūt viskuo kaltas atsitiktinumas. Sutapimas. Įžvalga. Žinote, įžvalgumu galima naudotis tiek geriems, tiek blogiems tikslams.

- Aš nesuprantu, apie ką jūs šnekate, - niūriai sumurmėjo detektyvas. - Neabejoju dėl vieno: tas vaikis klaikesnis už šliužą, pasislėpusį po akmens luitu.

- Paaiškinsiu paprasčiau. Bet kuris kitas berniukas spirgėtų iš džiaugsmo galėdamas pranešti tėvams arba policijai stulbinančią naujieną. Pasakyti: "Aš atpažinau ieškomą nusikaltėlį. Štai jo adresas. Taip, garantuoju, kad nesuklydau". Leisti veikti teisėtvarkos struktūroms. Gal jūs manote, jog esu neteisus?

- Nemanau. Berniukas būtų dėmesio centre mažiausiai porą die-

nų. Didžiuma vaikų tuo apsidžiaugtų. Įsivaizduokite, nuotrauka laikraštyje, interviu vakaro žinioms, mokyklos apdovanojimas už pilietiškumą. - Rikleris nusijuokė. - Ei, gal jį net parodytų per "Tikrų žmonių" laidą.

- Kokią laidą?

- Nesvarbu, - atsakė Rikleris. Jam teko kalbėti garsiau, nes "Novą" iš abiejų pusių lenkė dešimtračiai vilkikai. Vaiskopfas pasukiojo galvą sunerimusiu žvilgsniu nudelbdamas riaumojančius monstrus. - Ji vis vien jums nepatiktų. Esu tikras, jog taip pasielgtų *dauguma* vaikų.

- Tačiau ne Todas Baudenas. Jam netikėtai pasiseka demaskuoti Diusanderį. Bet, užuot kreipęsis į tėvus arba valdžios atstovus, jis užmezga su seniu pažintį. Kodėl? Anot jūsų, tai nesvarbu. Bet aš galvoju, jog šis klausimas neduoda jums ramybės lygiai taip pat, kaip ir man.

- Guldau galvą, jog šantažas čia niekuo dėtas, - atsiliepė Rikleris. - Tam berniūkščiui tėvai duoda viską, apie ką galėtų svajoti vaikas. Garaže mačiau visureigį kabrioletą, jau nekalbant apie stambaus kalibro šautuvą, kabantį ant sienos. Net jeigu jam būtų knietėję ką nors išpešti iš Diusanderio - šiaip, dėl malonumo, - visos pastangos būtų nuėjusios vėjais. Jei neminėsime kelių akcijų, senis neturėjo net naktipuodžio.

- Ar jūs tikras, jog berniukas nieko nežino apie policijos atrastus kūnus?

- Garantuotas. Turbūt derėtų dar šiandieną grįžti į Baudenų namus ir pritrenkti jį šiomis naujienomis. Tai rimčiausias kaltinimas, kokį galėtume jam pateikti. - Rikleris švelniai pliaukštelėjo per vairą. - Jei būtume sužinoję apie lavonus bent viena diena anksčiau, nedvejodamas mėginčiau gauti kratos orderį.

- Ieškotumėt drabužių, kuriuos vaikis dėvėjo tą vakarą?

- Aha. Jei ant rūbų rastume dirvos pavyzdžius, kurie sutaptų su žemėmis iš Diusanderio rūsio, mes galbūt priverstume jį pasakyti tiesą. Bet nuo tos nakties jau praėjo nemažai laiko, ir savo drabužius vaikis spėjo išskalbti mažiausiai šešis kartus.

- O kaip kiti nužudyti benamiai? Tie, kuriuos jūsų policijos departamentas aptiko miesto pakraščiuose?

- Šiais nusikaltimais užsiima Denas Bozmanas. Vargu ar tarp jų

ir mūsų iškastų negyvėlių egzistuoja koks nors ryšys. Diusanderis neturėjo tiek jėgų... juolab kad jis buvo sumąstęs gudrų planą. Pažadėdavo valkatoms išgerti, nusiveždavo juos namo miesto autobusu - sukruštu miesto autobusu! - ir nudobdavo savo virtuvėje.

- Aš turėjau galvoje ne *Diusanderį*, - tyliai pratarė Vaiskopfas.

- Ką norite tuo pasa... - prasižiojo Rikleris ir bematant užsičiaupė kaukštelėdamas žandikauliais. Skeptišku žvilgsniu nudelbė keleivio sėdynėje įsitaisiusį vyriškį. Mašinoje ilgam įsivyravo tyla, kurią nutraukdavo tiktai pro šalį praūžiantys automobiliai. Galų gale detektyvas tyliai suniurnėjo: - Ei, ei, dėl Dievo meilės, neskieskit nesąmo...

- Kaip vyriausybės agentas, atkreipiau dėmesį į Baudeną tik todėl, kad jis gali žinoti apie Diusanderio ryšius su nacių pogrindžiu. Bet kaip žmogus, pradedu vis labiau domėtis berniuko asmenybe. Norėčiau sužinoti, kas verčia stipriau plakti jo širdį. Ir *kodėl*. Mėgindamas rasti mane tenkinantį atsakymą, nejučia pateikiu sau kitą klausimą - *kas dar?*

- Bet...

- Ar tu manai, klausiu savęs, kad juodu suartino žvėriški nusikaltimai, kuriuose dalyvavo Diusanderis? Tai šventvagiška mintis! Netgi dabar, išgirdus apie konclagerių baisumus, skrandį sutraukia šleikštulys. Mane irgi supykina, nors iš artimiausių giminaičių koncentracijos stovykloje kalėjo tiktai senelis - jis mirė, kai man tebuvo treji metai. Bet visai įmanoma, jog košmariški vokiečių darbai iki šiol savotiškai mus keri ir atveria tamsiausias vaizduotės katakombas. Gal mūsų siaubą iš dalies pakursto miglotas suvokimas, kad, susiklosčius atitinkamoms aplinkybėms, mes irgi steigtume panašias mirties stovyklas? Galbūt mes bijome savo įžvalgumo? Pasąmoningo žinojimo, jog tam tikromis sąlygomis požemiuose tūnančios būtybės mielai išropotų į paviršių? Ir kaip, jūsų nuomone, jos atrodytų? Kaip fiureriai sulaižytais plaukais ir panosėje styrančiais šepetėlius primenančiais ūsiukais? Kaip krauju aptekę šėtonai, demonai arba drakonai, plasnojantys dvokiančiais, ropliškais sparnais?

- Nežinau, - burbtelėjo Rikleris.

- Man rodos, dauguma panėšėtų į eilinius buhalterius, - pratęsė Vaiskopfas. - Siaurapročius žmogelius, gyvenančius grafikų, diagramų pasaulėlyje, nepaleidžiančius iš rankų elektroninių skaičiuotuvų, pasirengusius maksimaliai padidinti žudynių koeficientus, kad *kitą sy-*

kį vietoj šešių jie galėtų nudėti dvidešimt ar trisdešimt milijonų. Kai kurie turbūt primintų Todą Baudeną.

- Nuo jūsų, kaip ir nuo jo, mane krečia šiurpas, - pareiškė Rikleris.

Vaiskopfas linktelėjo.

- Tai šiurpinanti tema. Sudeginti gyvūnai ir benamių lavonai, rasti Diusanderio rūsyje... *štai* nuo ko oda nueina pagaugais, ar ne? Negi jūs niekada nepagalvojote, kad jųdviejų pažintį nulėmė berniuko troškimas daugiau sužinoti apie koncentracijos stovyklas? Kad jaunasis Baudenas susidomėjo jomis, kaip kiti vaikai - monetomis, pašto ženklais arba knygomis apie laukinių vakarų banditus? Kad jis nudrožė pas Diusanderį užsimanęs gauti informaciją iš pirmos burnos?

- Iš pirmų lūpų, - automatiškai pataisė Rikleris. - Velnias, dabar galėčiau patikėti bet kuo.

- Galbūt. - Atsakymą visiškai užgožė pro šalį dundantis dešimtratis vilkikas, ant kurio šono puikavosi žodis BUDVAIZERIS, užrašytas šešių pėdų ilgio raidėmis. *Kokia nepaprasta šalis*, pagalvojo Vaiskopfas prisidegdamas naują cigaretę. *Amerikiečiai nesuvokia, kaip mes sugebame egzistuoti, apsupti puspročių arabų, bet jeigu turėčiau gyventi čia porą metų, man pakriktų nervai.* - Galbūt, - pakartojo. - O gal, stovint prie purvino žmogžudysčių liūno, tiesiog neįmanoma neišsitepolioti?

29

Žemaūgį vyruką, įžengusį į policijos priimamąjį, atlydėjo smarvės debesis. Nuo jo trenkė supuvusiais bananais, suplėkusia alyva, išmatomis, su kaupu užpildytais šiukšlių mašinos viduriais. Tipelis vilkėjo nutrintas dygsniuotas kelnes, suplyšusius pilkus, valdiškų namų dovanotus marškinius, mėlyną išblukusią, pašiltintą striukę, kurios užtrauktukas kybojo atvipęs nelyginant pigmėjaus dantis, avėjo batus, suklijuotus momentiniais klijais. Ant pakaušio kėpsojo parazitų knibždanti kepurė.

- O Viešpatie, nešdinkis iš čia! - suriko budintis seržantas. - Tu nesuimtas, Hepai! Prisiekiu Dievu! Prisiekiu savo motinos vardu! Velniai tave rautų, dink iš nuovados! Leisk man įkvėpti šviežio oro.

- Aš noriu pakalbėti su leitenantu Bozmanu.

- Jis mirė, Hepai. Vakar. Mes visi sumautai jaučiamės. Tad uždaryk duris iš kitos pusės ir netrukdyk mums gedėti.

- Noriu pakalbėti su leitenantu Bozmanu! - garsiau pakartojo Hepas, ir iš jo burnos tvokstelėjo rūgstančios picos kvapas, sumišęs su mėtinių "Hols" ledinukų bei saldaus raudono vyno aromatu.

- Jis išvyko į Siamą tirti bylos. Kodėl tau neprapuolus man iš akių? Gal nulįstum į kokią skylę ir sukramtytum elektros lemputę?

- *Aš niekur neisiu, kol nepašnekėsiu su leitenantu Bozmanu!* Budintis seržantas nėrė iš patalpos. Grįžo po penkių minučių kartu su Bozmanu, liesu, šiek tiek susikūprinusiu penkiasdešimties metų vyriškiu.

- Nusivesk jį į savo kabinetą, Denai, - įniko melsti seržantas. - Gerai?

- Eime, Hepai, - paragino Bozmanas, ir po minutės juodu atsidūrė iš trijų šonų aptvertame, kabinetą atstojančiame gardelyje. Prieš prisėsdamas leitenantas apdairiai atidarė vienintelį langelį ir įjungė ventiliatorių. - Kuo galėčiau tau padėti?

- Jūs vis dar tiriate žmogžudystes?

- Kalbi apie benamius? Aha, tos bylos priklauso man.

- Aš žinau, kas juos nudėjo.

- Nejaugi, Hepai? - atsiliepė Bozmanas bandydamas prisidegti pypkę. Rūkydavo ją retai, tačiau dabar valkatos tvaiko neišsklaidė nei praviras langas, nei ventiliatorius. Nuo atgrasaus kvapo tuojau nusilups sienų dažai, atsidusdamas pagalvojo leitenantas.

- Pamenate, sakiau, jog Polis kalbėjo su vienu vyruku dieną anksčiau, nei radote jį papjautą vamzdyje? Prisimenate, leitenante Bozmanai?

- Dar neužmiršau. - Kai kurie iš valkatų, slankiojančių už kelių kvartalų, palei Gelbėjimo Armijos valgyklėlę, pasakojo panašias istorijas apie du nužudytus benamius. Čarlzą "Sonį" Breketą ir Piterį "Polį" Smitą. Jie matė kažkokį jaunuolį, kalbantį su Soniu ir Poliu. Niekas negalėjo garantuoti, ar pastarasis nudrožė kartu su nepažįstamuoju, tačiau Hepas ir dar pora mėlynanosių tvirtino, esą Polis išties pasišalino drauge su tuo vyrioku. Jiems susidarė įspūdis, jog vaikinas - nepilnametis, kuris pageidavo nusipirkti vyno ir už paslaugą žadėjo pavaišinti gėralu. Atsirado ir kitų nusmurgėlių, teigusių, kad jiems teko regėti "vyrioką". Tiesa, vargu ar teismas parodytų dera-

mą dėmesį paviršutiniškam jo išvaizdos apibūdinimui, jau nekalbant apie "patikimus" informacijos šaltinius. Jaunas, šviesiaplaukis, baltaodis. Ko dar reikėtų, norint suorganizuoti policijos reidą?

- Vakar parke radau krūvą senų laikraščių... - pradėjo Hepas.

- Juk tu žinai, kad mieste draudžiama valkatauti.

- Aš tik juos rinkau, - demonstruodamas teisėtą pasipiktinimą atšovė prasmirdėlis. - Neįsivaizduojate, kiek žmonės primėto šiukšlių. Tiesiog atlikau visuomenei naudingą darbą. Sumautai visuomenei. Kai kurie iš tų laikraščių buvo išleisti prieš kokią savaitę.

- Aišku. - Bozmanas nejučia prisiminė, kad ne taip seniai jautėsi išalkęs ir nekantravo sulaukti priešpiečių. Dabar atrodė, jog tokios mintys jį buvo aplankiusios neapibrėžtoje praeityje.

- Kai pabudau, vienas iš puslapių užskrido man ant veido, ir aš supratau, kad žiūriu tiesiai į tą *tipelį*. Prisipažinsiu, iš baimės net pašokau. Pažvelkite. Štai jis. Vaikinas, bendravęs su Poliu.

Iš užančio Hepas iškrapštė suglamžytą geltoną, drėgną laikraščio puslapį. Susidomėjęs Bozmanas palinko į priekį. Benamis išskleidė popiergalį ant stalo, kad leitenantas galėtų perskaityti antraštę: 4 BERNIUKAI ĮTRAUKTI Į PIETŲ KALIFORNIJOS VISŲ ŽVAIGŽDŽIŲ RINKTINĘ. Žemiau jos buvo atspausdintos keturios nuotraukos.

- Kuris iš jų, Hepai?

Apskretėlis dūrė suodinu pirštu į dešiniąją nuotrauką.

- Šitas. Todas Baudenas.

Bozmanas pakėlė akis į Hepą spėliodamas, ar jo smegeninėje, kuri dvidešimt metų skrudo burbuliuojančiame pigaus vyno, retsykiais sumaišomo su odekolonu, padaže, išliko bent dalis normaliai funkcionuojančių ląstelių.

- Iš kur tu žinai, Hepai? Nuotraukoje vaikinas su beisbolo kepuraite. Aš asmeniškai nematau, ar jo plaukai šviesūs.

- Iš šypsenos, - paaiškino valkata. - Vyrukas panašiai viepėsi Poliui, kai juodu vaikštinėjo kartu, tarsi sakydamas, argi gyvenimas ne nuostabus? To šypsnio neužmiršiu ir po milijono metų. Jums reikia būtent šio tipelio.

Susimąstęs Bozmanas beveik jo negirdėjo. *Todas Baudenas*. Pavardė kažkur girdėta. Galvoje sukosi viena įkyri mintis, nuslopinusi netgi nuostabą, kurią kėlė prielaida, jog vietinės vidurinės mokyklos

pažiba galėtų medžioti benamius alkoholikus. Jam dingojosi, kad vardas buvo paminėtas ryte per kažkokį pokalbį. Tik per kokį? Leitenantas susiraukė mėgindamas prisiminti.

Hepas išspūdino laukan, o Denas Bozmanas tebekvaršino galvą, kai į nuovadą grįžo Rikleris su Vaiskopfu. Priimamajame gerdami kavą juodu garsiai šnekėjosi... porelės balsai galų gale užkabino reikalingą atminties stygą.

- O Viešpatie, - suniurnėjo leitenantas Bozmanas ir pašokęs nėrė iš savo gardelio.

Abu tėvai pasiūlė atšaukti numatytus planus - Monika ketino keliauti į prekybos centrą, o Dikas ruošėsi pažaisti golfą su verslo partneriais - ir likti namuose, tačiau Todas paskelbė norįs pabūti vienas. Jis nutarė viską apsvarstyti valydamas šautuvą. Surikiuoti mintis.

- Todai, - prasižiojo Dikas ir staiga suvokė neturįs ką pasakyti. Jo tėvas greičiausiai būtų pasiūlęs pasimelsti, tačiau šiuolaikiniai Baudenai nepriklausė religingų žmonių ratui. - Kartais taip nutinka, - suveblено užbaigdamas, kadangi sūnus nenuleido nuo jo akių. - Pasistenk mažiau apie tai galvoti.

- Dėl manęs nesijaudink, - atsakė vaikinas.

Jiems išvykus, Todas pagriebė kelis skudurus ir butelį “Alpakos” alyvos, visa tai padėjo ant suoliuko, kėpsančio šalia rožių krūmo. Nupėdinęs į garažą iš dėklo išėmė “Vinčesterį”, patraukė atgal į lauką ir išardė ginklą jausdamas, kaip nosį kutena malonus, salsvas gėlių aromatas. Niūniuodamas panosėje, kartais pašvilpaudamas pro sukąstus dantis, kruopščiai išvalė šautuvą ir vėl jį surinko. Galėjo atlikti šį darbą užsimerkęs. Kurį laiką galvoje nevaržomai skrajojo mintys. Po penkių minučių sugrįžęs į realybę pastebėjo, kad nejučia užtaisė “Vinčesterį”. Pleškinti į taikinius nesinorėjo, bent jau ne šiandieną, tačiau dabar Todas laikė glėbyje užtaisytą ginklą. Pats nežinojo, kodėl taip padarė.

Tu puikiai žinai kodėl, Todai mažuli. Metas patreniruoti ranką.

Tuo momentu namo pusėn pasuko blizgantis geltonas “Saabas”. Laukan išlipęs žmogus lyg ir atrodė matytas, bet Todas atsiminė, kur regėjo atvykėlį, tik tada, kai, vyriškiui užtrenkus duris bei žengus į priekį, jis išvydo šviesiai melsvus “Ked” firmos sportbačius. Kaip ten

kalbama - atūžė praeities vėjai? Link Baudenų namo takeliu kulniavo Guminis Edas Frenčas, dar žinomas Kedžmogio pravarde.

- Sveikas, Todai. Seniai besimatėme.

Vaikinas atrėmė "Vinčesterį" į suoliuką ir plačiai, maloniai išsišiepė.

- Laba diena, pone Frenčai. Ką jūs veikiate šiame užkampyje?

- Ar tavo tėvai namuose?

- Vaje, ne. Norėjote su jais pašnekėti?

- Ne, - po ilgos pauzės mąsliai atsiliepė Edas Frenčas. - Ko gero, ne. Pirmiausia man derėtų pakalbėti su tavimi. Gal tu įstengsi pateikti logišką paaiškinimą, nors aš labai tuo abejoju.

Užpakalinėje kelnių kišenėje psichologas sužvejojo iškarpą iš laikraščio. Todas suprato, ką išvysiąs, anksčiau, nei Guminis Edas perdavė jam popiergalį. Antrą kartą tą pačią dieną vaikinas pamatė vieną šalia kitos atspausdintas Diusanderio nuotraukas. Toji, kurią padarė gatvės fotografas, buvo apibrėžta juodu rašalu. Todas kaipmat susigaudė, kas nutiko. Atpažinęs jo "senelį" Frenčas užsimanė paskleisti po pasaulį neįtikėtinas naujienas. Senasis gerasis Guminis Edas su savo pliurpalais bei sukruštais sportbačiais.

Tai garantuotai patrauks policijos dėmesį... tiksliau, jau patraukė. Bloga nuojauta įsiskverbė į širdį praėjus pusvalandžiui nuo atsisveikinimo su Rikleriu. Jis jautėsi taip, tarytum būtų lakiojęs linksminančiomis dujomis pripildytu balionu, kuris, nelauktai perskrostas šaltos plieninės strėlės, po truputį sėdo žemyn.

Telefono skambučiai, štai kur jis susimovė. Stumtelėtas detektyvo, pats įrioglino į mėšlo krūvą. *Žinoma,* atsakė Todas, savo noru kišdamas sprandą po giljotinos ašmenimis. *Per savaitę jis sulaukdavo maždaug poros skambučių.* Tegul farai naršo pietų Kaliforniją ieškodami iškriošusių buvusių nacių. Nuostabu. Bėda ta, jog "Ma Bel" tikriausiai papasakojo policijai kiek kitokią istoriją. Todas nežinojo, ar ryšių kompanija pajėgtų nustatyti, kiek sykių naudotasi telefonu... tačiau tas žvilgsnis Riklerio akyse...

Be to, laiškas. Jis neapdairiai pareiškė, esą namo niekas neapiplėšė, ir Rikleris, be abejo, padarė išvadą, jog vaikinas galėjo žinoti šį faktą tik tuo atveju, jei pats vėliau ten lankėsi... tiesą sakant, Todas buvo grįžęs į senio būstą tris kartus. Visų pirma paėmė laišką, kitus du sykius dairėsi kokių nors kompromituojančių smulkmenų. Nieko

nerado. Netgi esesininko uniformos, kuria Diusanderis senų seniausiai atsikratė.

O kur dar lavonai? Rikleris apie juos neužsiminė.

Iš pradžių Todas nudžiugo. Lai policija tęsia tyrimus, kol jis sutramdys įsišėlusias mintis ir sumąstys kokią nors įtikinamą istoriją. Dėl žemių, kurios ištepliojo drabužius, laidojant kūną, nevertėjo jaudintis. Jis išskalbė rūbus tą pačią naktį, savo rankomis įmetė kelnes ir marškinius į skalbimo mašiną puikiai suprasdamas, jog, Diusanderiui nusikepurnėjus, išaiškės visa tiesa. Atsargumas gėdos nedaro, mėgdavo kartoti senis.

Visgi džiaugsmas pamažėle išgaravo. Lauke tvyrojo šiltas oras, todėl iš rūsio turėjo trenkti nosį riečiantis tvaikas. Per paskutinį apsilankymą Diusanderio name jis nesunkiai užuodė šleikštų dvoką. Nekilo jokių abejonių, jog policija susidomėjo keistu kvapu ir veikiai aptiko smarvės šaltinį. Kodėl gi Rikleris nuslėpė informaciją? Norėjo ją išsaugoti, kad vėliau pateiktų nemalonią staigmeną? Jei detektyvui iš tikrųjų knietėjo pamėtėti bjaurų siurprizą, tai galėjo reikšti tik viena: vaikinas įtrauktas į įtariamųjų gretas.

Kilstelėjęs akis nuo iškarpos Todas pamatė, jog Guminis Edas stovi pakreipęs galvą į šoną ir spokso gatvėn, nors ten nieko įdomaus nevyko. Kad ir ką Rikleris įtartų, jis neturėjo jokių konkrečių įrodymų, kurie sietų Todą su seniu.

Nebent šiuos parūpintų Guminis Edas Frenčas.

Prietranka, avintis idiotiškus sportbačius. Toks avigalvis nenusipelno gyvybės. Todas palietė "Vinčesterio" vamzdį.

Taip, Guminis Edas įkūnija vienintelę grandį, į kurią farai mielai suleistų nagus. Jie *niekaip* nesusies Todo su Diusanderio žmogžudystėmis. Tačiau, paliudijus prakeiktam Kedžmogiui, pajėgtų įrodyti sąmokslą. Tuo viskas ir užsibaigtų? O ne. Policija iškapstytų jo nuotrauką iš vidurinės mokyklos bylų ir rodytų ją visiems apskretėliams, kiurksantiems Misionierių rajone. Vargu ar ką nors peštų, bet Rikleris galėtų sau leisti bent pabandyti. Jei nepavyks suversti kaltės dėl vienos nudaigotų benamių gaujos, gal pasiseks prikergti kitą?

Kas laukia paskui? Teismo procesas.

Tėvas, suprantama, nepagailės pinigų visai govėdai geriausių advokatų, o šie išgelbės jį nuo kalėjimo. Prokurorai nelaimės bylos, paremtos netiesioginiais įrodymais. Juolab kad prisiekusiųjų tarybą To-

das be didelio vargo palenktų savo pusėn. Tačiau Diusanderio žodžiai pasitvirtins - vaikio gyvenimas bus sužlugdytas. Žurnalistai išnarstys jį po kaulelį, iškapstys kiekvieną smulkmeną tarsi apipuvusius lavonus iš senio rūsio.

- Tas žmogus iš nuotraukos lankėsi mano kabinete, kai tu mokeisi devintoje klasėje, - staiga prabilo Edas atsisukdamas į vaikiną. - Apsimetė tavo seneliu. Dabar paaiškėjo, kad jis - ieškomas karo nusikaltėlis.

- Taip. - Suakmenėjęs Todo veidas tapo panašus į manekeno fizionomiją. Iš jo išgaravo bet kokie gyvybės požymiai. Beliko gąsdinanti tuštuma.

- Kaip tai galėjo atsitikti? - matyt, Edas tikėjosi, kad jo žodžiai nuaidės lyg perkūnas iš giedro dangaus, bet klausimą psichologas tepajėgė išlementi - jis atrodė sumišęs, aiškiai jautėsi apgautas. - Kaip tai galėjo atsitikti? - pakartojo.

- Na, vieną įvykį lydėjo kitas, - atsakė Todas pakeldamas "Vinčesterį". - Viskas labai paprasta. Vienas įvykis tiesiog... sekė kitą. - Nykščiu atlaužęs saugiklį nukreipė vamzdį į Guminį Edą. - Skamba kvailai, tačiau būtent taip ir nutiko.

- Todai... - Edo akys suapvalėjo. Jis žengė atatupstas. - Prašau tavęs, Todai... nereikia. Mes galime viską aptarti. Pašnekė...

- Pašnekėsi pragare su nuokruša hansu, - atkirto vaikinas ir spūstelėjo gaiduką.

Karštos, ramios popietės tylą sudraskė šūvio griausmas. Edas Frenčas įsirėžė nugara į geltonąjį "Saabą". Atmetęs ranką įsikibo į valytuvą. Kraujo dėmei išplitus ant apykaklės, buku žvilgsniu nudelbė savo pirštus, pamažu juos atgniaužė, leidęs rankai nusvirti žemyn atsigręžė į Todą.

- Norma... - sukuždėjo.

- Kaip pasakysi, bičiuli. - Jis vėl iššovė į Guminį Edą, ir mažiausiai pusė galvos pranyko kraujo bei kaulų fontano pursluose.

Vyriškis apsisuko, susverdėjo, tarsi būtų girtas, ėmė grabalioti mašinos dureles iš vairuotojo pusės gergždžiančiu, silpstančiu balsu be paliovos kartodamas dukters vardą. Trečiai iš "Vinčesterio" paleistai kulkai įsmigus į stuburą, Edas sukniubo. Jo kojos dunkstelėjo ant žvirgždo ir nurimo.

Kaip mokyklos psichologas, jis dvėsė pakankamai ilgai, pa-

galvojo Todas suprunkšdamas. Tą pačią akimirką smegenis pervėrė aštrus it ledo kirtiklis skausmas, privertęs jį užsimerkti.

Pagaliau praplėšus akis, Todą užvaldė tokia pakili nuotaika, kokia nebuvo jo aplankiusi daugelį mėnesių - gal net metų. Viskas gerai. Netgi nuostabu. Veide atsispindintį abejingumą pakeitė laukinis grožis.

Grįžęs į garažą vaikinas paėmė visus šovinius, maždaug keturis šimtus vienetų. Suvertė juos į kuprinę, o šią užsimetė ant pečių. Išėjus į saulės šviesą, jo lūpų kampučiai pakilo aukštyn kone iki ausų, akyse tviskėjo žiburėliai - berniukai taip šiepdavosi per savo gimtadienius, Kalėdas arba Liepos Ketvirtosios šventę. Tokia šypsena bylodavo apie fejerverkus, medžių viršūnėse įrengtus namelius, sutartus ženklus ir slėptuves, kuriose galima susitikti su draugais, pergalingą svarbių rungtynių pabaigą, kai džiūgaujantys sirgaliai ant pečių išneša žaidėjus iš stadiono. Ekstaziška šypsena priklausė šviesiaplaukiams vaikiščiams, kurie, vietoj šalmų užsimaukšlinę tuščius anglių kibirus, išsiruošia į karą.

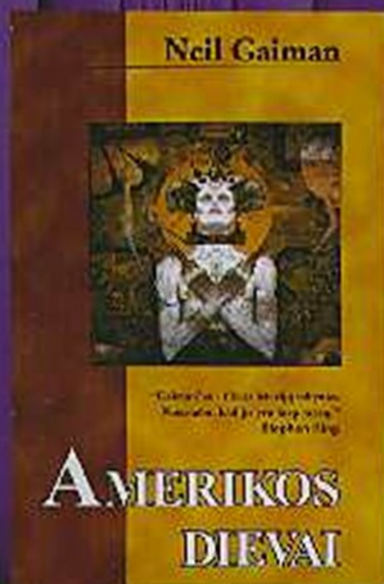
- *Aš - pasaulio valdovas!* - iš visų plaučių užstaugė Todas į giedrą žydrą dangų, papurtė virš galvos "Vinčesterį", tada permetė ginklą į dešiniąją ranką ir numygo link stataus virš greitkelio iškilusio šlaito, ketindamas įsitaisyti už nuvirtusio medžio kamieno.

Jį pričiupo tiktai po penkių valandų, kai beveik sutemo.

DAUGIAMILIJONINIS BESTSELERIS

**Ši knyga, tai tikra dovana
Stepheno Kingo talento gerbėjams.
Čia skaitytojas ras net du įžymiojo
rašytojo romanus - “Kūnas”
ir “Gabus mokinys”, kurie
ilgam prikaustys dėmesį.**

STEPHEN KING
REKOMENDUOJA :

***“Gaiman’as - tikras
istorijų lobynas.
Nuostabu, kad jis
yra tarp mūsų.”***

